T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

İSLAHİYE'DE (GAZİANTEP) TARIMSAL YAPI VE ARAZİ KULLANIMI

Mehmet ŞİMŞEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS–2009

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

İSLAHİYE'DE (GAZİANTEP) TARIMSAL YAPI VE ARAZİ KULLANIMI

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Ersin Kaya SANDAL

Mehmet ŞİMŞEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS–2009

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

İSLAHİYE'DE (GAZİANTEP) TARIMSAL YAPI VE ARAZİ KULLANIMI

Mehmet ŞİMŞEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No:

Bu tez 12/08/2009 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu İle Kabul Edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Ersin Kaya SANDAL	Yrd.Doç.Dr. Emin TOROĞLU	Yrd.Doç.Dr. Ahmet YENİKALE
DANIŞMAN	**ÜYE**	**ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet Hamdi AYDIN
Enstitü Müdür Vekili

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSLAHİYE'DE (GAZİANTEP) TARIMSAL YAPI VE ARAZİ KULLANIMI

Mehmet ŞİMŞEK

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Ersin Kaya SANDAL

Yıl: 2009, Sayfa: 151

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Ersin Kaya SANDAL
: Yrd. Doç. Dr. Emin TOROĞLU
: Yrd. Doç. Dr. Ahmet YENİKALE

İslâhiye, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde Gaziantep'e bağlı bir ilçe olarak Hatay-Maraş tektonik çukurluğu içerisinde yer almaktadır. İslâhiye'de doğal ve beşeri özellikler arazi kullanımı üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. İslâhiye'nin, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında geçiş özelliği göstermesi ve Amanos Dağları ile Kurt Dağları arasındaki tektonik çukurluk alanında bulunması, bu alandaki arazi kullanımı ve tarımsal yapı üzerinde etkili olmuştur.

Farklı yüzey şekillerine sahip İslâhiye'de verimli toprakların bulunduğu graben sahası birinci derecede deprem bölgesidir. Burada ilçenin en önemli ekonomik gelir kaynağı olan tarımsal faaliyetler yürütülmekte ve başta tahıl ürünleri olmak üzere yüksek gelir getiren üzüm, biber ve pamuk yetiştirilmektedir. Son yıllarda ise tarıma dayalı sanayi gelişme göstermiştir.

İslâhiye arazisinin önemli bir kısmının Amanos ve Kurt dağları kütlelerinden oluşması orman varlığının zengin olmasında etkili olmuştur. Graben sahasında en önemli ekonomik faaliyet tarım iken çevresindeki yüksek alanlarda bunun yerini hayvancılık ve ormancılık almıştır. Buralardaki en önemli ağaç türü kızılçamdır. Amanos Dağlarında nemcil karakterdeki ağaç türlerine de rastlanmaktadır.

İslâhiye ilçesi kendisine bağlı köyler ve yakın çevresi ile önemli bir merkez ve gelişmeye müsait coğrafi konumuna karşılık kendinden beklenen gelişmeyi gösterememiştir. Son yıllarda nüfus kaybına uğramıştır. İslâhiye'nin kendisinden beklenen gelişme ve büyümesinin sağlanması için potansiyelinin çok iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, İslâhiye, Arazi Kullanımı, Tarımsal Yapı.

T.C.
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
UNIVERSTY OF KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM

ABSTRACT

MA THESIS

IN İSLAHİYE (GAZİANTEP) AGRICULTURAL STRUCTURE AND LAND USAGE

Mehmet ŞİMŞEK

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ersin Kaya SANDAL

Year: 2009, Pages: 151

Jury: Asst. Prof. Dr. Ersin Kaya SANDAL
: Asst. Prof. Dr. Emin TOROĞLU
: Asst. Prof. Dr. Ahmet YENİKALE

İslâhiye occupies in the tectonic hollow of Hatay-Maraş as a town of Gaziantep which is at region of Adana at mediterrean Region. Natural and humanly features of İslâhiye have great effect on the usage of land. Because İslâhiye has a crossing feature between Mediterrean Region and South-East Region it is in the tectonic hollow between Amanos and Kurt mountains the usage of land and agricultural structure have shaped.

İslâhiye has different surface area and fruitful lands in the graben land which is on the earthquake region. Agricultural activities which is the most important coming source are done. In addition to this, not only cereals but also grapes, pepper and cotton are produced . In recent years, industry based on agriculture has developed.

Significiant part of its land comes into exist from the mass of Amanos and Kurt mountains, as a result it has rich forest. While the most important economical activity is agriculture, instead of economical activity, livestock dealing and forestry at higher area are carried on. The most significant kind of tree is pinus nigra and in here and trees loving humidity are seen at Amanos mountain.

Although İslâhiye is an important centre with its villages and near surroundings and convenient geographic location, it hasn't developed sharply. In recent years migration has been observed. İslahiye's potential should be used wisely to provide flourishing.

Keywords: Geography, İslâhiye, Land Use, Agricultural Structure.

ÖN SÖZ

Coğrafya, yeryüzünde meydana gelen olayların oluşumunu, mekânsal dağılış ve sonuçlarını analiz eden; bu olaylarla insanlar arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koyan ve ortaya çıkan problemlere çözüm üreten bir bilim dalıdır. İnsanlar doğal çevreden etkilenirken aynı zamanda yapmış oldukları beşeri faaliyetler (tarım, sanayi, ulaşım, konut… vd.) ile doğal çevreyi de etkilemektedirler. İnsanlar ile doğal ortam arasındaki etkileşimler, kendisini arazi kullanımı olarak ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizin doğal koşullarının kısa mesafelerde çok büyük değişiklikler göstermesi arazi kullanımı üzerinde de etkili olmaktadır.

Ülkemiz coğrafi konumu nedeniyle temel gıda maddeleri açısından kendisine yeterli bir tarımsal potansiyele sahiptir. Ancak ülkemizin ekonomik olarak yaşamış olduğu problemler, tarım politikalarındaki yetersizlikler veya yanlış uygulamalar, hızlı nüfus artışıyla beraber ülkemizi tarım ürünleri konusunda dışa bağımlı hale getirmektedir. Bunun yanında mevcut tarım topraklarının amaç dışı kullanımı (yerleşme, sanayi, ulaşım… vd.) gibi nedenlerle tarım topraklarında ve tarımsal üretimde azalma görülmekte ve daha çok dışa bağımlı hale gelinmektedir. Çalışma alanı olarak seçilen İslâhiye'de de benzer gelişmeler yaşanmaktadır.

İslâhiye, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi geçiş kuşağında, yer şekilleri ve arazi kullanım özelliklerinin kısa mesafelerde değişiklik gösterdiği Hatay-Maraş tektonik çukurluğu içerisinde Amanos (Nur) Dağları ile Kurt dağları arasında yer almaktadır. Bu yeryüzü şekillerinin yörenin iklimi, arazi kullanımı ve tarımsal yapısı üzerinde büyük etkiler oluşturduğu görülmektedir. Kısacası; yeryüzü şekilleri ve buna bağlı özellikler ilçedeki tarımsal faaliyetlerin genel çerçevesini (doğal koşulları) belirlemektedir. Bu duruma bağlı olarak da ilçede arazi kullanımı doğal şartların etkisi altında şekillenmektedir.

Bu tez çalışmasında, İslâhiye ilçesinin mevcut arazi kullanım durumu, potansiyeli, tarımsal yapısı ile bunları etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmış ve yapılan analizlere dayalı olarak öneriler sunulmuştur. Hazırlanan bu çalışmanın arazi kullanımı ve tarımsal üretim açısından bir model oluşturup, öncelikle İslâhiye için yapılacak yatırımlara yardımcı olacağını düşünmekteyim. Tez konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın bitimine kadar geçen süre içerisinde görüş, düşünce ve eleştirileriyle çalışmaya yön veren, tez yöneticim sayın **Yrd. Doç. Dr. Ersin Kaya SANDAL'a,** özellikle haritaların hazırlanması konusunda yardımlarını esirgemeyen sayın **Yrd. Doç. Dr. Emin TOROĞLU'na** ve değerli görüşlerini benden esirgemeyen diğer hocalarıma teşekkür ediyorum. Çalışmalarımda (veri temini, mülakat…) bana yardımcı olan İslâhiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan görevlilere ve saygıdeğer İslâhiye halkına da ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmalarımı içtenlikle destekleyen ve manevi desteklerini sunan, arazi gezilerine çok kez benimle katılan değerli eşim **Özlem ŞİMŞEK'e** teşekkürü bir borç bilirim.

Mehmet Şimşek
İslâhiye, Ağustos–2009

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT II
ÖN SÖZ III
İÇİNDEKİLER IV
ÇİZELGELER LİSTESİ VI
ŞEKİLLER LİSTESİ VIII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ IX
1. GİRİŞ 1
1.1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri 1
1.2. Araştırmanın Amacı, Yöntem ve Teknikleri 5
1.3. Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve 5
1.3.1. Kuramsal Çerçeve 5
1.3.2. Kavramsal Çerçeve 7
2. İSLÂHİYE İLÇESİNDE ARAZİ KULLANIMINI ETKİLEYEN DOĞAL VE BEŞERİ FAKTÖRLER 9
2.1. Araziden Yararlanmayı Etkileyen Doğal Faktörler 9
2.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı 9
2.1.1.1. Dağlık Alanlar 9
2.1.1.2. Hatay-Maraş Çöküntü Ovası 14
2.1.2. İklim 18
2.1.3. Hidrografya 27
2.1.4. Toprak Örtüsü 32
2.1.4.1. Genel Toprak Özellikleri 32
2.1.4.2. Arazi Tasnifi (Sınıflandırması) 35
2.1.5. Doğal Bitki Örtüsü 40
2.2. Araziden Yararlanmayı Etkileyen Beşeri Faktörler 42
2.2.1. Yerleşim Düzeni 42
2.2.2. İlçe Nüfusundaki Gelişim ve Alansal Dağılım 50
2.2.2.1. Nüfusun Gelişimi 50
2.2.2.2. Nüfusun Alansal Dağılışı 57
2.2.3. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Yapısı 59
3. İSLÂHİYE İLÇESİNDE GENEL ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ 62
4. İSLÂHİYE İLÇESİNDE ARAZİDEN YARARLANMA 67
4.1. Hammadde Üretim Alanları 67
4.1.1. Orman Alanları 67
4.1.2. Tarım Alanları 70
4.1.2.1. Tarımı Etkileyen Faktörler 71
4.1.2.1.(1). Doğal Faktörler 71
4.1.2.1.(2). Beşeri Faktörler 72
4.1.2.2. Tarım Alanları 79
4.1.2.2.(1). Ekili Alanlar 85
4.1.2.2.(1).(a). Tarla Bitkileri 86
4.1.2.2.(1).(b). Sebzeler 92
4.1.2.2.(2). Dikili Alanlar 92
4.1.2.3. Tarım Alanlarının Maliyet ve Kazanç Analizi 98
4.1.3. Otlak Alanları 101
4.1.3.1. Otlak Alanlarının Verim ve Kapasite Analizi 108

4.2. Sanayi Alanları 109
4.3. Yerleşim Alanları.....111
4.3.1. Kentsel Yerleşmeler.....111
4.3.1.1. İslâhiye Şehri 111
4.3.2. Kırsal Yerleşmeler 120
4.3.2.1. Kasaba Yerleşmeleri 120
4.3.2.1.(1). Altınüzüm Kasabası 120
4.3.2.1.(2). Boğaziçi Kasabası 122
4.3.2.1.(3). Yeşilyurt Kasabası 123
4.3.2.1.(4). Fevzipaşa Kasabası 124
4.3.2.2. Köy Yerleşmeleri.....126
5. İSLÂHİYE İLÇESİNDE ARAZİKULLANIMI PLANLAMASINA İLİŞKİN ÖNERİLER.....129
5.1. Hammadde Üretim Alanlarının Planlamasına İlişkin Öneriler.....129
5.1.1. Orman Alanlarına ilişkin Öneriler 129
5.1.2. Tarım Alanlarına İlişkin Öneriler 130
5.1.3. Otlak Alanlarına İlişkin Öneriler.....132
5.2. Sanayi Alanlarına İlişkin Öneriler 133
5.3. Yerleşim Alanlarına İlişkin Öneriler 134
6. SONUÇ.....136
KAYNAKLAR 138
ÖZ GEÇMİŞ

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.1. Gaziantep İline Bağlı İlçelerin Nüfusları, Yüzölçümleri ve Nüfus Yoğunlukları – 2008 3
Çizelge 2.1. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Aylık ve Yıllık Sıcaklık Ortalamaları (ºC)....19
Çizelge 2.2. İslâhiye'de Ortalama ve Mutlak Ekstrem Sıcaklıkların Yıl İçerisindeki Seyri 20
Çizelge 2.3. İslâhiye ve Gaziantep'te Donlu Gün Sayıları 21
Çizelge 2.4. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarında Nispi Nemin Aylara Dağılışı....22
Çizelge 2.5. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Aylık ve Yıllık Yağış Miktarları (mm) 22
Çizelge 2.6. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Mevsimlik Yağış Miktarları (mm) ve Oranları 24
Çizelge 2.7. İslâhiye'de Yönlere Göre Mevsimlik Rüzgâr Esme Sayıları ve Oranı (%) 25
Çizelge 2.8. İslâhiye'nin Thornthwaite Formülüne Göre Oluşturulmuş Su Bilânçosu. 26
Çizelge 2.9. Gaziantep'in Thornthwaite Formülüne Göre Oluşturulmuş Su Bilânçosu. 26
Çizelge 2.10. İslâhiye İlçesindeki Yerleşmelerin Ortalama Yükseltileri, Bulundukları Konumlar ve Yerleşme Dokuları....48
Çizelge 2.11. İslâhiye İlçesindeki Köy İdari Alanlarında Nüfus Sayımlarına Göre Nüfus Miktarları (1935–2008)....51
Çizelge 2.12. İslâhiye İlçesinde Seçilmiş Yıllara Göre Kır ve Şehir Nüfusları....54
Çizelge 2.13. İslâhiye İlçesinde Nüfusun Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı – 2008 59
Çizelge 2.14. İslâhiye İlçesinde Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş) - 2008....60
Çizelge 2.15. İslâhiye İlçesinde Yerleşim Yeri, Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre İstihdam Edilen Nüfus - 2000 (12 yaş ve üzeri) 61
Çizelge 2.16. İslâhiye İlçesinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı – 2000 61
Çizelge 2.17. İslâhiye'de Hane Halkı Sayıları ve Hane Halkı Büyüklükleri – 2000 ...61
Çizelge 3.1. Türkiye, Gaziantep İli ve İslâhiye İlçesi'nin Genel Arazi Bölünüşü 62
Çizelge 3.2. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Arazi Bölünüşü (Da.) 64
Çizelge 4.1. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Orman Alanları (Dekar) 69
Çizelge 4.2. İslâhiye İlçesinde 2005 Yılında Üretilen Orman Ürünleri 70
Çizelge 4.3. İslâhiye Köylerinde Tarımsal İşletmelerin Arazi, İşletme Sayısı ve Ailelere Göre Dağılımı (1997)....73
Çizelge 4.4. İslâhiye İlçesindeki Tarımsal Kooperatifler (2007)....75
Çizelge 4.5. İslâhiye İlçesinde Yıllara Göre Tarım, Alet ve Makine Sayıları 76
Çizelge 4.6. İslâhiye İlçesinde Yıllara Göre Tarım Alanları ve Kullanım Şekli 79
Çizelge 4.7. İslâhiye İlçesinde Tarım Alanlarına Uygulanan Sulama Biçimleri (Da.)-2007 81
Çizelge 4.8. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Tarım Alanlarına Uygulanan Sulama Biçimleri (Da) -2007....82
Çizelge 4.9. İslâhiye İlçesinde İdari Ünitelere Göre Ekili Alanlar (Dekar) 85

Çizelge 4.10. İslâhiye İlçesinde Tahıl Ürünlerinin Ekim Alanı, Üretim ve Verimi – 2007 86
Çizelge 4.11. İslâhiye İlçesinde Tarla Bitkilerinin Ekim Alanı, Üretim ve Verimi – 2007 88
Çizelge 4.12. İslâhiye İlçesinde Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verimi (1991–2007) 89
Çizelge 4.13. İslâhiye İlçesinde Kırmızıbiber Ekim Alanı, Üretim ve Verimi (1991–2007) 90
Çizelge 4.14. İslâhiye İlçesinde Pamuk Ekim Alanı, Üretim ve Verimi (1994–2007). 91
Çizelge 4.15. İslâhiye İlçesinde Sebze Üretimi -2007 92
Çizelge 4.16. İslâhiye İlçesinde İdari Ünitelere Göre Dikili Tarım Alanları (Dekar) ... 92
Çizelge 4.17. İslâhiye İlçesinde Bağ Alanlarında Üzüm Üretim ve Verimi (1999–2007) 95
Çizelge 4.18. İslâhiye İlçesinde Zeytin Üretimi (1995–2007) 96
Çizelge 4.19. İslâhiye İlçesinde Meyve Çeşidi, Ağaç Sayısı ve Meyve Üretimi (2007) 97
Çizelge 4.20. İslâhiye İlçesinde Antep Fıstığı Üretimi (1995–2007) 98
Çizelge 4.21. İslâhiye İlçesinde Yetiştirilen Bazı Tarım Ürünlerinin Üretim, Verim ve Maliyeti 99
Çizelge 4.22. İslâhiye İlçesinde Yetiştirilen Bazı Tarım Ürünlerinin Üretim, Verim ve Maliyeti (Mülakatlara Göre) 101
Çizelge 4.23. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Hayvan Sayıları, Otlak Alanları ve Yüzölçümleri (2006) 103
Çizelge 4.24. İslâhiye İlçesi Hayvan Varlığı – 2007 106
Çizelge 4.25. İslâhiye İlçesi Yük ve Binek Hayvanları Varlığı – 2007 107
Çizelge 4.26. İslâhiye İlçesi Kanatlı Hayvan Varlığı – 2007 107
Çizelge 4.27. İslâhiye İlçesinde Kovan Sayısı, Bal ve Balmumu Üretimi – 2007 108
Çizelge 4.28. İslâhiye'de Otlak Alanlarının Hayvan Sayılarına Göre Verim ve Kapasite Durumu 108
Çizelge 4.29. İslâhiye Şehrinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı -2000 (12 Yaş ve Üzeri) 112
Çizelge 4.30. İslâhiye Şehrinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı -2000 112
Çizelge 4.31. İslâhiye Şehrinde Bulunan Eğitim Kurumları – 200 114
Çizelge 4.32. İslâhiye İlçe Merkezinde Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş)-2008 114
Çizelge 4.33. İslâhiye'de Bulunan Sağlık Kurumları ve Personel Durumları – 2006 114
Çizelge 4.34. İslâhiye İlçe Merkezinde Mahallelere Göre Konut Sayısı 116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası 1
Şekil 1.2. Araştırma Sahasının Fiziki Haritası.....4
Şekil 2.1. İslahiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası.....10
Şekil 2.2. Çalışma Alanının Bölgesel Tektonik İçerisindeki Konumu.....12
Şekil 2.3. İslahiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.....15
Şekil 2.4. İslâhiye ve Yakın Çevresinin Uydu Görüntüleri Kullanılarak Hazırlanmış Blokdiyagramı 16
Şekil 2.5. İslahiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.....17
Şekil 2.6. Gaziantep ve İslâhiye Meteoroloji İstasyonlarına Ait Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçerisindeki Seyri.....20
Şekil 2.7. İslâhiye Meteoroloji İstasyonuna Ait Ortalama ve Mutlak Ekstrem Sıcaklıkların Yıl İçerisindeki Seyri.....21
Şekil 2.8. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarında Ortalama Nispi Nem Oranlarının Yıl İçerisindeki Aylara Göre Seyri.....22
Şekil 2.9. İslâhiye İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.....23
Şekil 2.10. Gaziantep İlinin Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği 23
Şekil 2.11. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Yağış Değerlerinin Mevsimlere Göre Dağılışı.....24
Şekil 2.12. İslâhiye'nin Yıllık Hâkim Rüzgâr Yönü ve Frekans Gülü 25
Şekil 2.13. İslâhiye İlçesinin Su Bilânçosu.....27
Şekil 2.14. İslâhiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası.....31
Şekil 2.15. İslâhiye İlçesinin Toprak Haritası.....34
Şekil 2.16. İslâhiye İlçesinin Arazi Sınıfları Haritası 39
Şekil 2.17. İslâhiye İlçesi İlçe Merkezi ve Kırsal Yerleşmelerde Nüfusun Gelişimi (1935–2008).....53
Şekil 2.18. İslâhiye İlçesindeki Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı (2008).....56
Şekil 2.19. İslâhiye İlçesindeki Yerleşmelerin Nüfus Yoğunluklarına Göre Dağılımı (2008).....58
Şekil 2.20. İslâhiye İlçesinin Nüfus Yaş Piramidi (2008) 60
Şekil 2.21. İslâhiye İlçesinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı – 2000 61
Şekil 3.1. Türkiye'nin Genel Arazi Bölünüşü 62
Şekil 3.2. Gaziantep İli Genel Arazi Bölünüşü.....63
Şekil 3.3. İslâhiye İlçesinin Genel Arazi Bölünüşü 65
Şekil 3.4. İslâhiye İlçesinin Arazi Kullanımı Haritası 66
Şekil 4.1. İslâhiye İlçesindeki Orman Alanlarının İdari Üniteler İçerisindeki Oransal Dağılışı.....68
Şekil 4.2. İslâhiye İlçesinde Tarım Alanlarının Kullanım Şekli – 2007.....80
Şekil 4.3. İslâhiye İlçesinde Tarım Alanlarının Bölünüşü.....81
Şekil 4.4. İslâhiye İlçesindeki Tarım Alanlarının İdari Sınırlar İçindeki Oransal Dağılışı 84
Şekil 4.5. İslâhiye İlçesinde Tahılların Ekim Alanı Oranları -2007 87
Şekil 4.6. İslâhiye İlçesinde Tahılların Üretim Oranları -2007 87
Şekil 4.9. İslâhiye İlçesinde Bazı Meyvelerin Ağaç Sayısı ve Üretimi (Ton).....98
Şekil 4.10. İslâhiye İlçesindeki Otlak Alanlarının İdari Üniteler İçerisindeki Oransal Dağılışı.....105

Şekil 4.11. İslâhiye İlçesinde Hayvanların Oransal Bölünüşü.....107
Şekil 4.12. İslâhiye İlçe Merkezinde Nüfusun Gelişimi (1935–2008) 111
Şekil 4.13. İslâhiye Şehrinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı – 2000 112
Şekil 4.14. İslâhiye'nin Şehir İçi Arazi Kullanım Haritası.....118
Şekil 4.15. İslâhiye İlçesinin Ulaşım Haritası.....128

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1.1. İslâhiye İlçesinde Yesemek Açık Hava Müzesi 3
Foto 2.1. İslâhiye İlçesinde Amanos Dağları Üzerinden Doğuda Yer Alan Kurt Dağlarının Görünüşü ve Ortada da Hatay-Maraş Çöküntü Hendeği 13
Foto 2.2. Hatay-Maraş Çöküntü Hendeği İçerisinde Yer Alan İslâhiye Ovası 16
Foto 2.3. Örtülü Köyü Yakınlarındaki Kurutma Kanalı 29
Foto 2.4. Karasu Çayının Döküldüğü Tahtaköprü Baraj Gölünden Bir Görünüm 30
Foto 2.5. Boğaziçi Kasabası Yakınlarında Amanos Dağları Üzerindeki Fundalıklar 41
Foto 2.6. İslâhiye İlçesinde Yesemek Açık Hava Müzesi 44
Foto 2.7. Tandır Köyüne Ait Taş ve Toprak Malzemeden Yapılmış Bir Mesken 49
Foto 4.1. Kurt Dağlarındaki Kızılçam Ormanlarından Genel Bir Görünüm 67
Foto 4.2. İslâhiye İlçesinde Fevzipaşa Kasabasına Ait Tarım Arazisinde Harman Zamanı Traktörün Bir Kullanım Şekli 76
Foto 4.3. Toprak Mahsulleri Ofisi İslâhiye Ajans Müdürlüğüne Ait Tahıl Siloları 79
Foto 4.4. Tarım İşçisi Olarak Genellikle Şanlıurfa'dan Gelen Amelelerin Kaldıkları Çadırlar 80
Foto 4.5. İslâhiye İlçesinde Buğday Hasadı Genellikle Haziran Ayının İlk Haftasında Yapılmaktadır 89
Foto 4.6. Tahtaköprü Barajı Yakınındaki Ağalarobası Köyünde Sulama Sistemi Kurulmuş Olan Kırmızıbiber Ekili Bir Tarla 91
Foto 4.7. İslâhiye İlçesinde Altınüzüm Kasabasına Ait Bağ Alanlarından Genel Bir Görünüm 96
Foto 4.8. İslâhiye İlçesinde Ağalarobası Köyü Yakınlarındaki Otlak Alanlarında Bir Ağıl 104
Foto 4.9. İslâhiye İlçesinde Büyükkatranlı Dağı Yakınındaki Otlak Alanları 106
Foto 4.10. İslâhiye İlçesinde Hatay-Gaziantep Karayolu (D–825) Üzerindeki Has İpek Biber Fabrikası 109
Foto 4.11. İslâhiye Küçük Sanayi Sitesi 110
Foto 4.12. Kurtini Dağından İslâhiye'nin Genel Bir Görünümü 113
Foto 4.13. Hükümet Konağının Önündeki Milli Egemenlik Meydanı 115
Foto 4.14. Merkezi İş Alanındaki Garnizon Caddesi 116
Foto 4.15. İslâhiye Tren Garı 117
Foto 4.16. İslâhiye Şehri ve Çevresinin Uydu Görüntüsü (Google Earth'tan Alınmıştır) 117
Foto 4.17. İslâhiye İlçesinde Çarşamba Günleri Kurulan Sebze-Meyve Pazarı 119
Foto 4.18. İslâhiye İlçesindeki Yeşil Alanlardan OPET Parkı 120
Foto 4.19. Altınüzüm Kasabasında Atatürk Bulvarı 121
Foto 4.20. Boğaziçi Kasabası Belediye Binası 122
Foto 4.21.Yeşilyurt Kasabasından Genel Bir Görünüm 123
Foto 4.22. Fevzipaşa Kasabasında Tren İstasyonu 125

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Araştırma sahasını oluşturan İslâhiye ilçesi idari açıdan Gaziantep iline bağlıdır. İlçe güney ve güneybatıdan Hatay ilinin Hassa ilçesi ve Türkiye-Suriye sınırı, doğu ve kuzeydoğudan Kilis ilinin Musabeyli ilçesi, kuzeyden Gaziantep ilinin Nurdağı ilçesi, kuzeybatıdan ise Osmaniye ilinin Hasanbeyli ilçesi ile çevrilidir (Şekil 1.1.). İslahiye, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde Gaziantep iline bağlı bir ilçe olarak Hatay–Maraş tektonik çukurluğunun hemen kuzeyinde yer almakta olup, morfolojik olarak batısında Amanos (Nur Dağları), doğusunda Kurt Dağları, güneyinde Amik Ovası ve kuzeyinde ise Maraş Ovası ile sınırlıdır (Şekil 1.2.). Bu konumuyla araştırma sahası Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasındaki geçiş kuşağı üzerindedir.

Şekil 1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, araştırma sahasının sınırları belirlenirken, idari sınırlar esas alınmıştır.

Bununla birlikte araştırma sahasının sınırları, doğu ve batı yönlerinde doğal coğrafi sınırlarla örtüşürken, kuzey ve güney yönleri ise idari sınırlar dikkate alınarak belirlenmiştir.

Araştırma sahasının batı sınırını büyük ölçüde, kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve ortalama yükseltisi 1500–2000 m'yi bulan Amanos Dağlarının zirvelerinden (Üçkaya Tepesi–1579 m, Çakır Tepe–1850 m) geçen su bölümü çizgisi belirlemektedir. Orman ve makilerle kaplı olan bu yüksek dağ sırası Akdeniz'in nemli havasının araştırma sahasına sokulmasına engel olmaktadır.

Araştırma sahasının doğu sınırını Kilis Yöresi'nden Kurt Dağları ayırmaktadır. Güneyde Suriye sınırı yakınında kuzey-güney yönlü bu dağlık kuşak, daha kuzeyde kuzeydoğu-güneybatı yönünü almakta ve araştırma sahasını güneydoğu ve kuzeydoğudan sınırlandırmaktadır. Aynı zamanda bu dağlar İslâhiye Yöresi'ni Gaziantep Yöresi'nden de ayırmaktadır. Genellikle kızılçamların bulunduğu bu dağların en önemli yükseltilerini Kartalyücesi Tepesi (1429 m), Domuz Tepe (995 m), Büyükikiz Dağı (1224 m) ve Bağyücesi Tepesi (1077 m) oluşturur.

Araştırma sahasının kuzey ve güneyinde arazi genelde düz bir özellik gösterirken, bu yönlerde sahanın sınırını Türkiye-Suriye devlet sınırı ve idari sınırlar belirler.

Araştırma sahası Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü içerisinde yer almakta, doğal ve beşeri özellikleri bakımından bu bölgenin özelliklerini yansıtmaktadır.

Araştırma sahasının doğusunda ve batısında dağlık alanların olduğu ve bu dağlık alanlar arasında kuzey-güney yönünde uzanan Hatay-Maraş grabeninin en alçak yerinde (420–450 m), Karasu Çayı'nın döküldüğü Tahtaköprü Barajı bulunmaktadır. Bu barajın batısında ve İslâhiye-Hassa karayolunun doğusunda ilçenin önemli yükseltilerinden Büyükkatranlı (1023 m) ve Küçükkatranlı (963 m) dağları bulunmaktadır. Kısacası, araştırma sahasını oluşturan İslâhiye, yer şekilleri bakımından çeşitlilik gösteren (dağ, tepe, ova…) bir özelliğe sahiptir (Şekil:1.2.).

İslâhiye, Akdeniz Bölgesi'nde yer almasına rağmen tam olarak bölgenin iklim özelliklerini yansıtmaz. Daha çok geçiş iklimi özelliğine sahip olup, bozulmuş Akdeniz iklimi görülür. Buna bağlı olarak yazları sıcak ve kurak, kışları ise serin ve yağışlıdır. Bilindiği üzere iklim tipi üzerinde denize uzaklık, yükselti ve yeryüzü şekilleri gibi faktörler etkilidir. İslâhiye'de yıllık ortalama sıcaklık 16,6 ºC olup, yıllık ortalama yağış miktarı da 828,6 mm'dir. Bu geçiş özelliği sadece iklimde değil tüm doğal ve beşeri özelliklerde de kendini göstermektedir. Bitki örtüsü genelde dağlık sahalarda kızılçam ve meşe ormanlarından oluşmakta, ovalık sahalarda ise step formasyonlarına rastlanmaktadır.

Yüzölçümü 823 km² olan araştırma sahasında, İslâhiye şehri yanında 4 belde (Fevzipaşa, Altınüzüm, Boğaziçi ve Yeşilyurt) ve 49 köy yerleşmesi yer almaktadır. İslâhiye ilçesinin 2008 yılı verilerine göre nüfusu 65218'dir. Bu nüfusun 31204'ü (%47,8) ilçe merkezi olan İslâhiye'de, 34014'ü (%52,2) ise belde ve köy yerleşmelerinde yaşamaktadır. Son yıllarda göçle nüfus kaybına uğrayan İslâhiye ilçesinin aritmetik nüfus yoğunluğu 80 kişi/km²'dir. Bu değer Türkiye ortalama aritmetik nüfus yoğunluğunun (88 kişi/km²) altındadır. İslâhiye ilçesi nüfus miktarı bakımından Gaziantep ili içerisinde merkez ilçelerden ve Nizip'ten sonra 4. sıradadır. Yüzölçümü bakımından ise yine adı geçen ilçelerden sonra 4. sıradadır (Çizelge 1.1.).

Hatay-Maraş çukurluğu içerisinde yer alan ve tarihi yolların geçtiği güzergâh üzerinde bulunan İslâhiye, yer şekilleri, iklim, toprak ve su kaynakları ile yerleşmeye oldukça uygun şartlar göstermektedir. Gerçekten de İslâhiye ve yakın çevresi tarihin çok eski zamanlarından itibaren pek çok insan topluluğunun dikkatini çekerek önemli bir yerleşim alanı olmuştur. Bunun en önemli kanıtı Yesemek, Tilmenhöyük, Zincirli, Cıncıklı ve Nigolu Kalesi Harabeleri ile birçok höyüğün burada yer almasıdır (Foto 1.1.). Ancak bugünkü İslâhiye şehri ve yakın köylerin birçoğu 1865–1866 yıllarında Osmanlı İmparatorluğunca takip edilen iskân siyasetini uygulamak üzere kurulan Islah Tümeni olan Fırka-i İslâhiye'nin bu bölgedeki konar-göçer aşiretleri zorunlu olarak yerleştirmesi ile kurulmuşlardır. İslâhiye adı da bu ıslah tümeninden gelmektedir

(Tuncel, 1981: 346). Bu özelliği ile İslâhiye 19. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuş olan yerleşme merkezlerinden biridir.

Çizelge 1.1. Gaziantep İline Bağlı İlçelerin Nüfusları, Yüzölçümleri ve Nüfus Yoğunlukları–2008 (Kaynak: TÜİK).

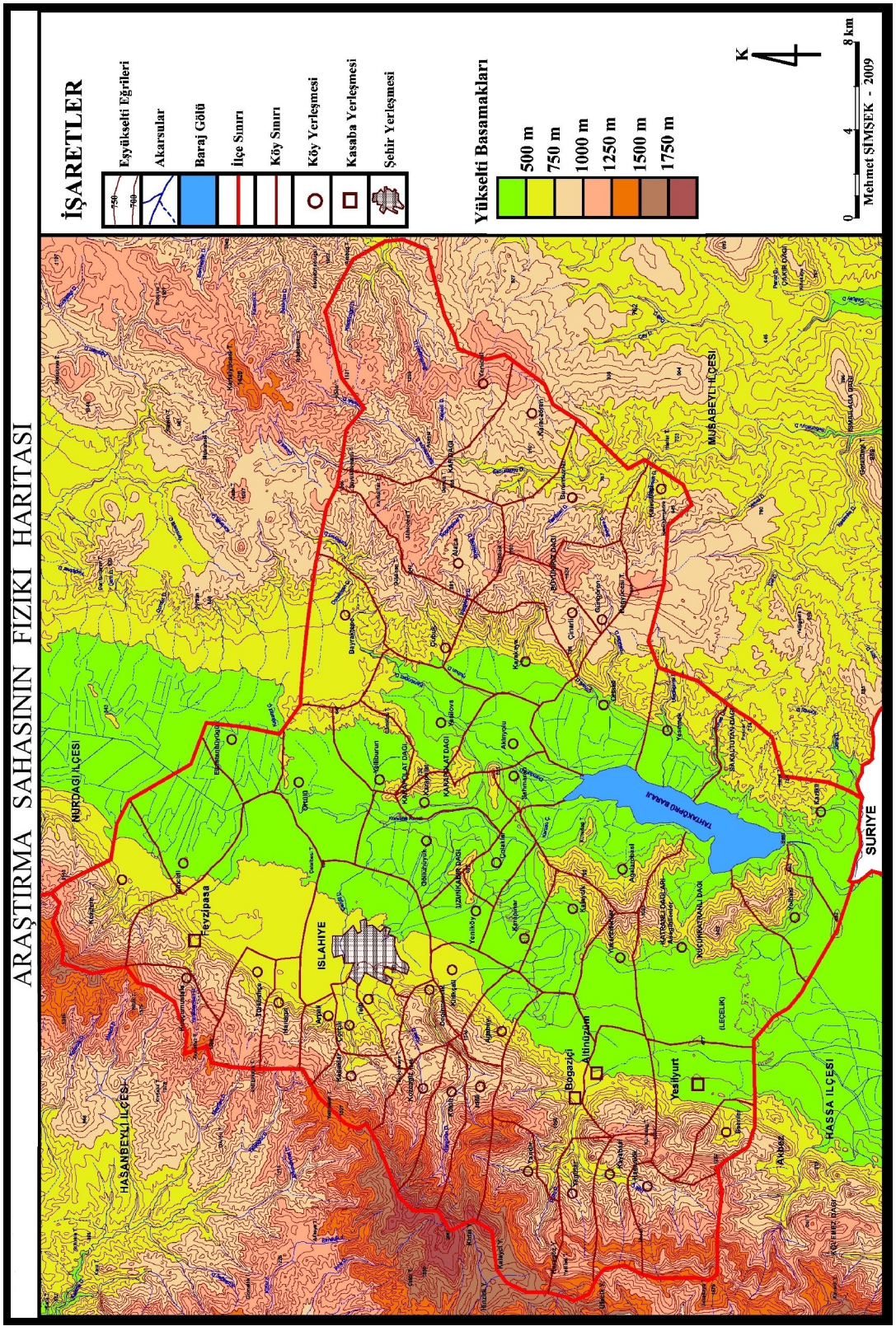
Birimler	Nüfus	Şehir	%	Belde-Köy	%	Yüzölçümü (km²)	Nüfus Yoğunluğu (km²/kişi)
Şahinbey	700056	686102	98	13954	2	939	745.5
Şehitkâmil	581734	549713	95	32021	5	1119	519.8
Araban	31770	9651	30	22119	70	568	55.9
İslâhiye	**65218**	**31204**	**48**	**34014**	**52**	**823**	**80**
Karkamış	11860	3409	29	8451	71	310	38.2
Nizip	132018	93101	71	38917	29	1031	128
Nurdağı	37878	16537	44	21341	56	798	47.4
Oğuzeli	30561	16514	54	14047	46	681	44.8
Yavuzeli	21128	4055	19	17073	81	485	43.5
Toplam	1612223	1410286	87	201937	13	6819	236.4

İslâhiye genelinde yerleşmelerin tamamına yakını tarım alanları, su kaynakları ve morfolojik birimlerden dolayı toplu doku göstermektedir. Ancak dağlık alanlara doğru yer yer dağınık yerleşmeler de görülür. Yerleşmelerin büyük çoğunluğu Hatay-Maraş tektonik çukurluğu üzerinde bulunmakta olup ortalama yükseltileri 450–550 metreler arasındadır. Ancak, Amanos ve Kurt dağlarına doğru yerleşmelerin yükselti sınırı 1000 metreyi geçebilmektedir. Ayrıca yörede geçici kır yerleşme şekilleri de görülmektedir.

Araştırma alanında en önemli ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılık olup bu durumun ortaya çıkmasında doğal çevre şartlarının etkisi bulunmaktadır. Verimli tarım topraklarının bulunduğu graben sahasında sulu tarım arazisi oldukça azdır. Bu yüzden doğal şartlara bağlı olarak kuru tarım ürünleri daha fazla yetiştirilmektedir. İlçedeki en önemli ve yüksek gelir getiren tarım ürünleri üzüm, biber ve pamuktur. Özellikle Maraş biberi olarak bilinen kırmızıbiber son yıllarda İslâhiye biberi olarak ün salmıştır. Bu ürüne dayalı olarak biber işleme tesislerinin sayısında artışlar olmuştur.

Foto 1.1. İslâhiye İlçesinde Yesemek Açık Hava Müzesi.

Şekil 1.2. Araştırma Sahasının Fiziki Haritası.

1.2. Araştırmanın Amacı, Yöntem ve Teknikleri

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, araştırma alanı olarak İslâhiye'nin seçilmesi, çeşitli nedenlere dayanır. Her şeyden önce araştırma sahasının adının sık duyulmasına karşın kendisi hakkında pek fazla araştırma yapılmamış olması bunda etkili olmuştur. 1960'lı yıllarda Kalelioğlu tarafından yapılan Gaziantep Yöresi'nin Coğrafi Etüdü ile 1982 yılında Karaboran tarafından yapılan Hatay-Maraş Çöküntü Hendeğinde İki Yeni Yerleşme Merkezi, İslâhiye ve Hassa'nın Kuruluş ve Gelişmesi isimli doçentlik tezi araştırma sahası ile ilgili ender çalışmalardan bazılarıdır. Bu çalışmada da araştırma sahasının tarımsal yapısı ve arazi kullanım durumu incelenmektedir.

Araştırma alanı, farklı morfolojik birimlerin bulunduğu ve farklı arazi kullanım özelliklerine sahip bir ilçe alanıdır. Bu çalışmada araştırma alanının mevcut arazi kullanım durumuyla birlikte en önemli ekonomik gelir kaynağı olan tarım konusunun ele alınıp incelenmesi, tarımsal potansiyelinin belirlenmesi ve ileriye dönük planlamalarda bu çalışmanın katkı sağlaması temel amaç olarak belirlenmiştir.

İslâhiye'de (Gaziantep) Tarımsal Yapı ve Arazi Kullanımı isimli bu yüksek lisans tezi, çeşitli aşamalardan geçerek tamamlanmıştır. Öncelikle sahaya ilişkin olarak geniş bir literatür çalışması yapılmış ve bir ön kaynakça oluşturulmuştur. Daha sonra bu geliştirilerek tez süresi içerisinde ders kitapları, doktora ve yüksek lisans tezleri, dergi, makale, arşiv, rapor… vb. toplanmıştır. Böylece araştırma alanıyla ilgili genel bir altyapı birikimi sağlanmıştır.

Ayrıca araştırma alanı ile ilgili olarak DSİ'den Harita Genel Komutanlığı'nın hazırlamış olduğu 1/100.000 ölçekli topografya haritalarının (N36, N37, O36 ve O37) paftaları temin edilerek temel haritalar oluşturulmuştur. Bu haritalar üzerinde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış olan ve köy idari sınırlarını gösteren harita yeniden çizilerek ilçe idari sınırları ortaya çıkarılmıştır. Temel haritalar üzerine diğer kurum ve kuruluşlardan elde edilen ve arazi çalışmalarından gerekli bilgiler işlenmiş çeşitli haritalar (jeoloji, toprak, araziden faydalanma, arazi sınıfları, şehir içi arazi kullanımı haritası… vb.) üretilmiştir.

Araştırma alanı ile ilgili olarak istatistiksel bilgi ve verilerin önemli bir kısmı kamu kurum ve kuruluşlarından (TÜİK, İslâhiye Kaymakamlığı, İlçe Tarım Müdürlüğü, Orman İşletme Şefliği, İslâhiye Belediyesi… vd.) elde edilmiştir. Buralardan elde edilen veriler, değerlendirilip analiz edildikten sonra elektronik ortama aktarılarak çizelge, grafik ve haritalara dönüştürülerek görselleştirilmiştir. Bu çalışmalar gerçekleştirilirken araştırma alanının bugünkü bazı özellikleri geçmişe ve çevresine göre karşılaştırılarak ortaya konulmuştur.

Araştırma sahasının arazi kullanım durumu ve tarımsal yapısının ortaya konulması için bir gözlem bilimi olan coğrafyanın neden, sonuç ve dağılış prensipleri doğrultusunda sentezler yapılmıştır. Bu amaçla İslâhiye idari alanı ve yakın çevresindeki bütün yerleşim birimlerine gidilmiştir. Buralarda yaşayan insanlarla ve özellikle köy muhtarları, yaşlı insan, çiftçi ve çobanlarla mülakatlar yapılmıştır. Bu sırada arazi ile ilgili notlar tutulmuş, haritalara işaretlemeler yapılmış ve alanın karakteristik özellikteki yerleri fotoğraflanmıştır.

Son olarak elde edilen birincil ve ikincil veriler çeşitli programlar kullanılarak (Microsoft Word, Excel, Freehand, Paintshoppro, ArcView, Nedcad gibi) çizelge, şekil ve haritalar üretilmiştir

Çalışma sırasında birçok zorlukla da karşılaşılmış olup bunlardan en önemlisini veri temini ve verilerdeki tutarsızlık oluşturmuştur. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen çalışma sonuçlandırılarak yararlanmak isteyenlerin hizmetine sunulmuştur.

1.3. Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve

1.3.1. Kuramsal Çerçeve

Arazi kullanımı, dilimizde, İngilizce 'land use' terimine karşılık gelen bir kavram olarak kullanılmaktadır. Burada yer alan 'land', ya da Türkçe karşılığı olan 'arazi'

kelimesini, dar anlamlı olarak düşünmemek gerekmektedir. Yani, 'arazi', yeryüzünü, doğal araziyi tanımlamaktadır. Bu da oldukça geniş bir anlam taşımaktadır. Yeryüzü, ya da doğal ortam, aynı zamanda 'coğrafi mekân'a da karşılık gelmektedir. Coğrafi mekân, canlıların, özellikle de insanların, yeryüzü ile karşılıklı etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda; insanın da içinde yer aldığı coğrafi mekânın kullanımına ait unsurlar, 'Arazi Kullanımı' çalışmaları ile belirlenmekte; insanın sosyo-ekonomik faaliyetleriyle doğal ortam arasındaki etkileşim, arazinin kullanımı üzerinde doğrudan kendini gösterebilmektedir (Taş, 2006: 12).

Yeryüzünde yaşayan canlılar, yaşadıkları doğal ortamdan farklı şekilde yaralanmaktadırlar. Canlılar denilince, sadece insanoğlu düşünülmemelidir. Dünyamız insanların yanında, birçok canlı varlığa da ev sahipliği yapmaktadır. Bu anlamda hayvanlar, hatta bitkiler dahi yeryüzünden farklı biçimlerde yararlanmaktadırlar. Bu bağlamda, kullanma-yararlanma kavramlarının üzerinde durulmalıdır. Kullanmak, bir şeyden belirli amaçla yararlanmak, işletmek ve yönetmek gibi anlamlara sahiptir (Türkçe Sözlük, C:1, 1983: 757). Yararlanmak ise, bir şeyden yarar sağlamak, faydalanmak ve istifade etmek gibi anlamlar taşır (Türkçe Sözlük, C:2, 1983: 1284). Bu tanımlamalara göre, arazi kullanımı ve araziden yararlanma kavramlarının birbirinden farklı olmadıkları sonucu ortaya çıkar. Bu sebeple, uluslar arası bilim dilinde 'Land Use' olarak kullanılan kavramın, Türkçede hem 'Arazi Kullanımı' hem de 'Araziden Yararlanma' şeklinde kullanılmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'de bu konu üzerinde çalışma yapan araştırmacılar, çoğunlukla 'Arazi Kullanımı' terimini kullanmaktadır.

Coğrafyanın, doğal ortamla insan arasındaki etkileşimleri inceleyen bir planlama bilimi olduğu asla unutulmamalıdır ve özellikle uygulamalı coğrafya alanında çalışan coğrafyacılar, arazi kullanımı ve planlaması konularına daha fazla ağırlık vermeye çalışmalıdırlar. Dünyada, özellikle 1950'lerden sonra, hemen her ülkede arazi kullanımı ve planlamasına yönelik çalışmalar hız kazanmış ve bu konu ile ilgili çeşitli metotlar geliştirilmiştir (Tunçdilek, 1985: VIII).

Türkiye'deki coğrafya araştırmalarında arazi kullanımı ile ilgili çalışmalar daha çok mevcut potansiyelin belirlenmesi üzerinedir. Planlamaya yönelik çalışmalara daha yeni yeni coğrafyada planlamanın öneminin keşfedilmesiyle başlanmıştır. Bundan dolayı arazi ile ilgili yapılan coğrafi çalışmaları ikiye ayırmak mümkündür.

a. Çalışılan alanın mevcut arazi kullanım durumunu belirlemek.

b. Alanın sahip olduğu potansiyele göre araziden en iyi yararlanma yollarını aramak ve planlamalar yapmaktır.

Türkiye'de arazi kullanımına ilişkin envanter ve raporlar, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmaktadır (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve bu genel müdürlüğe bağlı taşra teşkilatı 2005 yılında çıkartılan bir yasa ile lağvedilmiş, kurumun görev ve yetkileri il özel idarelerine devredilmiştir). Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, adının içerisinde geçen köylere hizmet vermekle yükümlü bir kuruluş idi. Ülkemizde yine 03.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 'Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu' ile arazi kullanımı ve buna yönelik planlama yapmaya yönelik adımlar atılmıştır. Bilindiği gibi, arazi kullanımı dinamik bir olgudur. Yani, zaman içerisinde değişimlere uğrayabilir. Örneğin önceleri orman arazisi olan bir alan, ormanın tahrip edilmesiyle tarım arazisi haline gelebilir. Heyelan, su baskını ve deprem gibi doğal afetler de arazi kullanım biçimlerini, zaman içerisinde değişikliğe uğratabilir. Bu şekilde, Türkiye'deki tüm köy idari alanlarının mevcut arazi kullanım durumları ve potansiyelleri belirlendiğinde, tüm Türkiye'nin arazi kullanım durumu ve potansiyeli ortaya çıkmış olacak ve yapılacak planlamalara sağlam bir zemin oluşturacaktır.

Bu çalışmada, İslâhiye ilçesinin arazi kullanım durumu, tarımsal yapısı, potansiyeli ve bu potansiyelin en iyi şekilde nasıl kullanılabileceği ele alınmıştır. Çalışmada köy ve kent idari alanları ele alınarak çalışılmıştır. Yapılan çalışmada, İslâhiye ilçesinin arazi kullanım durumu da ortaya çıkarılmıştır. Bu arazi kullanımı çalışmasının, İslâhiye için yapılacak çalışmalarda bir kaynak özelliği göstereceği düşünülmektedir.

1.3.2. Kavramsal Çerçeve

Köy İdari Alanı: Belirli bir idari sınırı bulunan ve bu sınırlar içerisinde yer alan sürekli ve dönemlik kır yerleşmeleriyle ekonomik faaliyet sahalarından oluşan, hammadde üretimi (tarım, hayvancılık, ormancılık, avcılık, toplayıcılık) ve evsel sanayi ile ilgili faaliyetlerin egemen olduğu, ülkemizin kırsal kesimini oluşturan en küçük idari sahalara köy idari alanı denilmektedir (Özçağlar, 1996: 8). Köy idari alanı, köy muhtarlıkları (muhtar ve ihtiyar heyeti) tarafından yönetilmektedir. Köylerin idari sınırları içindeki, tarım, orman, otlak alanları ile diğer tüm alanlar kullanım bakımından köyün mevcut potansiyelini oluşturmaktadır.

Köy Yerleşmesi: Köy idari alanları içerisinde, tarım, hayvancılık, ormancılık, avcılık, toplayıcılık gibi ekonomik faaliyetlerin hâkim olduğu yerleşmelerin tamamına köy yerleşmesi denilmektedir. Köy idari alanları içerisindeki yerleşmeler tek yerleşmeden oluşabildiği gibi birden çok yerleşmeye sahip köy idari alanları da bulunabilmektedir. Köy idari alanlarındaki bu yerleşmelerin her birine 'mahalle' denilmektedir. Mahalle yerleşmeleri de köy yerleşmeleri içerisinde yer almaktadır (Özçağlar, 1996: 11).

İlçe: Köy idari alanlarının bir araya gelmesiyle oluşan en küçük mülki idari alanlarına ilçe denilmektedir. Köy idari alanlarında olduğu gibi ilçe idari alanlarında da, ilçe sınırları içerisinde kalan arazinin tümüne, ilçe alanı denilmektedir. Köy idari alanlarından farklı olarak ilçe alanları, merkezden atanan kaymakamlar tarafından yönetilmektedir. Bu açıdan ilçe, bir mülki idare alanıdır.

Genel Arazi Bölünüşü: Genel arazi bölünüşü, bir alandaki arazi bütünü üzerindeki yararlanma biçimlerinin genel hatlarıyla, ayrıntıya inilmeden belirlenmesidir. Bu amaçla arazideki tarım alanları, otlak alanları ve doğal bitki örtüsü ile kaplı alanlar belirlenir. Bu kullanım gruplarının toplam alan içindeki dağılışları ise arazi bölünüşünü göstermektedir. Genel arazi bölünüşü içerisinde, arazinin kullanımına ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmez. Örneğin, tarım alanlarının ne şekilde kullanıldıkları; yani ekili tarım alanı olarak mı, yoksa dikili tarım alanı mı olarak kullanıldıkları, ya da bu tarım alanları üzerinde yetiştirilen ürünlerin türleri ve özellikleri gibi bilgiler, arazinin kullanım durumu içerisinde değerlendirilir (Taş, 2006: 17).

Arazi Sınıflandırması(Tasnifi): Arazinin sınıflandırılması, ya da tasnifi, arazinin sahip olduğu fiziki şartlara göre gruplandırılması olarak tanımlanabilir.

Arazi Kullanımı: Arazi kullanımı geniş anlamda, arazinin hâlihazır kullanma tespiti, değer bakımından sınıflandırılması ve kullanma tarzının planlanması şeklinde tanımlanır (Taş, 2006: 18).

Ekili Alanlar: Tohum ekerek üzerinde yıllık veya sezonluk zirai bitki yetiştirilen, her ürün hasadından sonra yeniden işlenen tarım alanlarına ekili alanlar denilmektedir (Özçağlar, 2000: 124). Genel olarak tarımsal faaliyetler içinde, tarım alanlarının dağılışında, ekili alanlar önemli bir paya sahiptir. Ekili alanlar kendi içerisinde sulanan ekili alanlar ve sulanmayan ekili alanlar şeklinde iki gruba ayrılmaktadır. Sulanan tarlalar, sebze ve çiçek bahçeleri sulanan ekili alanları meydana getirir. Nadasa bırakılan kuru tarım alanları ise sulanmayan kuru tarım alanlarını oluşturur.

Dikili Alanlar: Üzerinde uzun ömürlü kültür bitkilerine yer veren tarım alanlarına dikili alanlar denir. Dikili alanlar da sulama durumuna göre sulanan dikili alanlar ve sulanmayan dikili alanlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğal bitki örtüsünü oluşturan orman alanları ile insanlar tarafından oluşturulan antropojen orman alanları, dikili alanlar içerisinde yer almazlar. Ancak, ekonomik amaçlı olarak sulu tarım alanları içerisinde oluşturulan kavaklıklar, dikili alanlar içerisinde yer almaktadırlar (Özçağlar, 2000: 124).

Sulu Tarım Alanı: Yeraltı suları, akarsular ve kaynak suları aracılığıyla sulanan tarım alanlarına sulu tarım alanları denir. Sulu tarım yapılan alanlar, ekili sulu alanlar ve dikili sulu alanlar olarak sınıflandırılabilir. Sulu tarım alanları, su ihtiyacı fazla olan kültür bitkilerinin yetiştirildiği alanlardır.

Kuru Tarım Alanı: Yıl içinde kurak dönemlerin yaşandığı ve yeraltı suları, göletler ve akarsular gibi su kaynaklarından yoksun yerlerdeki tarım alanları, kuru tarım alanları olarak nitelendirilmektedir.

Yerleşim Alanları: Herhangi bir alanda barınmak ya da belirli faaliyetleri sürdürmek için yapılmış bir veya birden fazla konuttan oluşan ünitelere yerleşme denir.

Orman Alanları: Yeryüzündeki çeşitli tür ve büyüklükteki sık ve geniş ağaçların oluşturduğu doğal bitki örtüsüne orman denilmektedir.

Fundalık: Alçak boylu olan ve çalı şeklindeki küçük ağaççıklardan oluşan doğal bitki örtüsüne fundalık denir.

Otlak Alanları: Otlak alanları küçükbaş ve büyükbaş hayvanların doğal beslenme alanlarıdır. Otlak alanları, niteliklere göre çayır ve mera alanları olarak iki gruba ayrılmaktadır. Çayırlar taban suyunun yüzeye yakın olduğu yerlerde yılın büyük bir bölümünde yeşil kalabilen alanlardır. Meralar ise çayırlara göre daha yükseklerde yer almaktadırlar ve uzun süre de yeşil kalamazlar.

Tarım: Tarım, gerekli, yararlı bitkileri yetiştirmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Özçağlar, 2000: 125). Tarım insanlar için en önemli uğraşlardan bir tanesi olup, birçok ihtiyacını bu uğraşı sayesinde karşılar.

Tarım Coğrafyası: Yeryüzünde insanların en önemli faaliyetlerinden biri olan tarımsal faaliyetleri coğrafi yaklaşımla inceleyen ekonomik coğrafya dalına tarım coğrafyası denir. Tarım coğrafyası araştırmalarında, ilk olarak yapılması gereken işlerin başında ele alınan sahanın arazi bölünüşünün incelenerek araziden yararlanma bakımından özelliklerinin belirlenmesidir.

Depresyon: En kısa tanımı ile çöküntü alanı veya çökmüş çukur yerler anlamına gelen depresyon çöküntü hendeği diye de tanımlanır. Depresyon alanlarının oluşmasındaki en önemli faktör tektonik hareketler ve faylanmalardır. Faylar boyunca blokların, yüksekte kalmış bölümleri horst, alçakta kalmış bölümleri de çöküntü alanı, depresyon veya graben diye tanımlanır (Doğanay, 1999: 322). Yeryüzündeki depresyon alanları depremsellik yönünden oldukça aktif alanlara karşılık gelmektedir. Çalışma alanımız olan İslâhiye ilçesi de Hatay-Maraş Grabeni adı verilen bir depresyondadır.

Coğrafi Planlama: Doğal ve beşeri kaynakların kalkınmada en önemli kaynaklardan bir tanesi olduğunun görülerek bu kaynaklardan en iyi şekilde nasıl yararlanılabileceğinin belirlenmesi ve bunların uygulanabilmesi için yapılan yönlendirici coğrafi çalışmalara coğrafi planlama denir.

2. İSLÂHİYE İLÇESİNDE ARAZİ KULLANIMINI ETKİLEYEN DOĞAL VE BEŞERİ FAKTÖRLER

Araziden yararlanma çalışmalarında, öncelikli olarak ele alınan sahanın coğrafi potansiyeli belirlenmelidir. Belirli bir alan üzerinde yaşayan insanlar, yaşadıkları mekândan nasıl etkilenmişler ve o mekânları nasıl etkilemişlerdir? Bu soruların cevapları coğrafyacılar için çok önemlidir. Başka bir deyişle, doğal ortam ile insan arasındaki etkileşimi belirlemede, arazi kullanımı üzerine yapılan çalışmalar önemli bir yere sahiptir. Kırsal alanlarda, yani şehir ve kasaba fonksiyonları gelişmemiş alanlarda toprak, o yörede yaşayan insanlar için en önemli geçim kaynağı durumundadır. Bu toprak ise, yüzey şekilleri ve iklim gibi doğal koşulların etkisi altında üzerinde yaşayan insanlara kimi yerde çok cömert davranırken, kimi yerde de faaliyet alanını daraltarak çok cimri davranabilmektedir. Bu ve buna benzer değişimler, insanın doğal ortamı nasıl kullandığı, daha doğrusu bu doğal ortamdan nasıl yararlandığı üzerinde önemli etkiler yaratmıştır (Taş, 2006: 23). Çalışma alanını oluşturan İslâhiye ilçesi de, doğal şartlar bakımından kısa mesafelerde, büyük değişim gösterebilmektedir. Bu bölümde, araştırma alanının bulunduğu yörenin doğal ve beşeri ortamına ait özellikleri açıklanmaktadır.

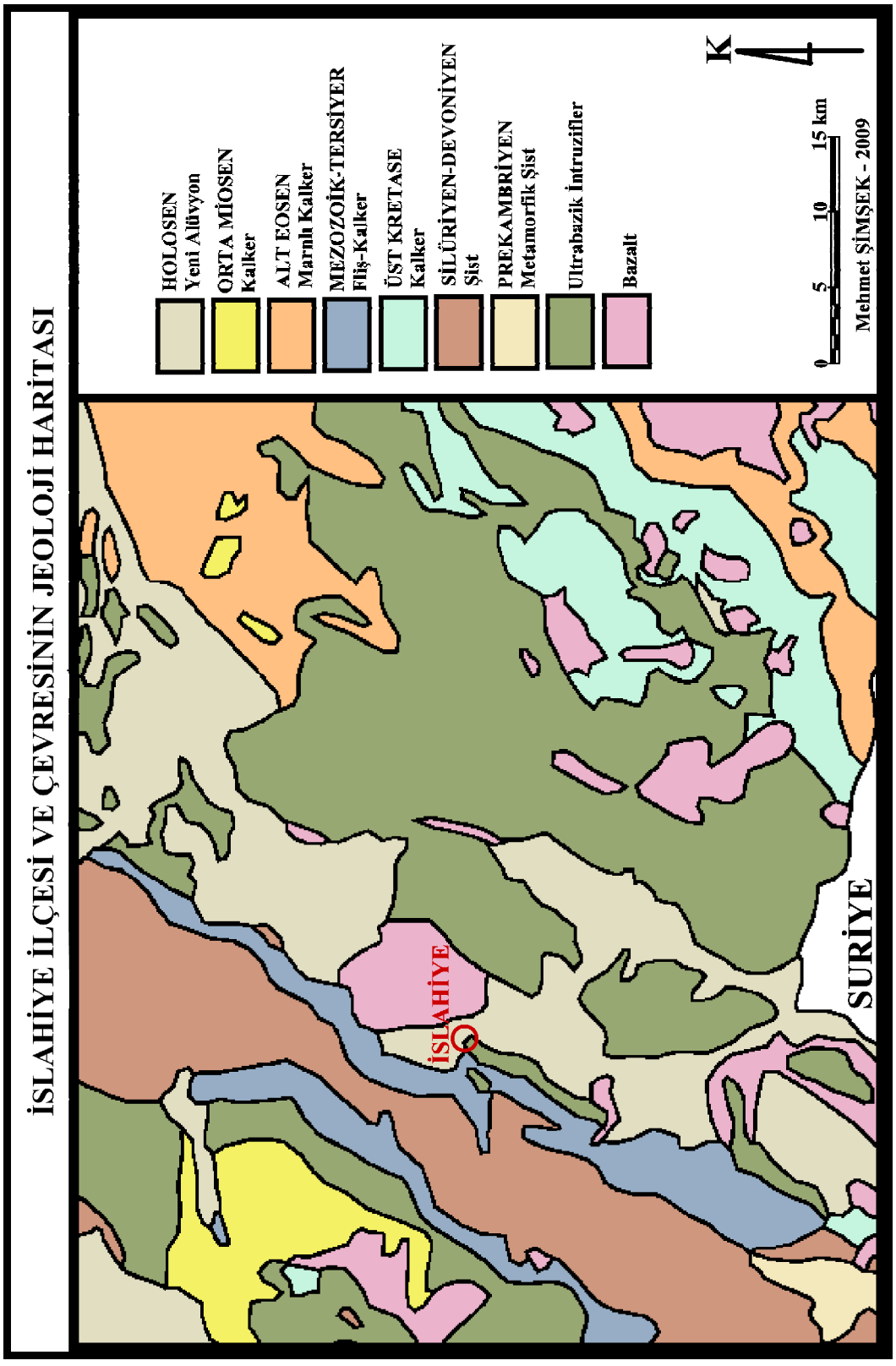
2.1. Araziden Yararlanmayı Etkileyen Doğal Faktörler

2.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı

Araştırma alanı ve çevresi yüzey şekilleri bakımından, çeşitliliklerin çok fazla gözlendiği bir yöredir. Toros dağ sistemine bağlı Amanos (Nur) Dağları ve Kurt Dağları ile bu iki dağ sırası arasında kuzey-güney yönünde uzanan Hatay-Maraş çöküntü ovası, yörenin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir (Şekil 2.3.). Ayrıca bu yörenin, üzerinde çok şiddetli depremlerin yaşandığı Doğu Anadolu Fay Hattı (DAF) üzerinde yer alması, tektonik olarak oldukça hareketli bir alanın oluşumuna neden olmuştur. İslâhiye ve çevresinin jeomorfolojik özelliklerinden önce jeolojisine değinmekte fayda vardır.

Alp Orojenezine bağlı olarak oluşan ülkemizdeki Toros Dağlarının orta kısmında yer alan Amanos (Nur) Dağlarının bulunduğu saha Paleozoik'te farklı denizel ortamlarla kaplanmıştır. Paleozoik'te bu denizel ortamlarda çökelen tortullar daha sonraki dönemlerde orojeneze uğrayarak kıvrılmış ve su üstüne çıkmıştır. Mezozoik'te Toros Dağlarının bulunduğu saha, Anadolu ve Afrika kıt'a kütlelerinin ayrılması sonucu oluşan derin Tetis jeosenklinali ile kaplanmıştır. Bu derin denizin tabanına derin magmadan gelen yeşil kayalar (peridotit-serpantin) yayılmış ve bunun üzerine Mezozoik boyunca binlerce metre kalınlığa ulaşan karbonatlı malzemeler çökelmiştir. İkinci Zamanın sonlarına doğru ise dağ oluşumu hareketleri (orojenez) başlamış Tetis denizinde biriken killi-kireçli çökeller yavaş yavaş yükselerek su üstüne çıkmıştır. Böylece Akdeniz Bölgesi'nin önemli bir bölümü kara haline gelmiştir. İşte Nur Dağları'nda yaygın olarak bulunan yeşil araziler ve binlerce metre kalınlığındaki çatlaklı, yer yer mavimsi kireç taşları, Mezozoik'te oluşmuştur. Tersiyer'in ortalarına doğru orta Torosların bulunduğu saha bütünüyle alçalmıştır. Tersiyer sonu ve Kuaterner başlarında Amanosların bulunduğu Orta Toroslar bütün olarak yükselmiş ve denizin çekilmesi ile kara haline gelmiştir. İşte Toros Dağlarının bir bütün halinde takımıyla yükselmesi sonucu, daha önce Toroslardan geçen akarsular yataklarını dar ve derin olarak yarmışlardır (Atalay,1997: 213).

Magmanın yerkabuğuna doğru yükselmesi olayına volkanizma denir. Şayet, mağma yerkabuğu içinde kalırsa 'derinlik volkanizması', yeryüzüne ulaşır ise 'yüzey volkanizması' adı verilir (Sür,1994: 29). Araştırma sahası Neojen ve Kuaterner volkanizmasının yer aldığı bir bölgede olması itibariyle volkanik arazilere sahiptir (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. İslahiye İlçesi ve Çevresinin Jeoloji Haritası.

3. Jeolojik Zaman'ın sonu ve 4. Jeolojik Zaman'ın başlarında faylanma (kırılma) ve yükselme hareketleri ön plana geçmiştir. Kızıldeniz, Lut Gölü (Ölü Deniz) üzerinden sokulan Antakya-Maraş çöküntü sahası, bu dönemdeki kırılma sonucu oluşmuştur. Bu kırılma esnasında Antakya-Maraş grabeninde Hassa civarından çıkan bazalt lavları güneye doğru akmıştır. Gözenekli olan bu lavlara yöresel olarak leçe denilir. Leçelere, İslâhiye arazisinde, Hassa'ya yakın olan güney kısmındaki köylerde de rastlanmaktadır. Ayrıca, İslâhiye'de taşlık arazi denilen leçelere yine yer yer rastlanmaktadır.

İslâhiye çukurluğunun bulunduğu kesimde serpilmiş durumda serpantinlere ve bazik oluşumlara rastlanmaktadır. İslâhiye çukurluğu gibi yerler Dördüncü Zaman Holosen serisine bağlı eski ve yeni alüvyonlar, taraçalar, yamaç molozları ve birikinti konileri ile kaplıdır. Burası depremlerin çok olduğu tektonik çukurlar ve kırıklar dizisi içinde kalmaktadır. Bu nedenle İslâhiye Yöresi yıkıcı sarsıntıların olduğu birinci derece deprem kuşağındadır (Şekil 2.2.). Depremler, yerin derinliklerinden gelen titreşimler şeklinde beliren gelip geçici ve pek kısa süren doğal olaylardır. Bu sarsıntılar, yerkabuğunun henüz yerine oturmamış, oynak bölümlerinde daha sık, daha etkili olur ve habersiz belirirler. Yıkıcı olmaları nedeniyle doğal afetlerin en korkuncu sayılırlar. Yerkabuğunda olan bu titreşimler, yeryüzünün her yerinde yılda çok sayıda olursa da, bunların pek az sayıdakileri insanlarca duyulur (İzbırak, 1991: 12).

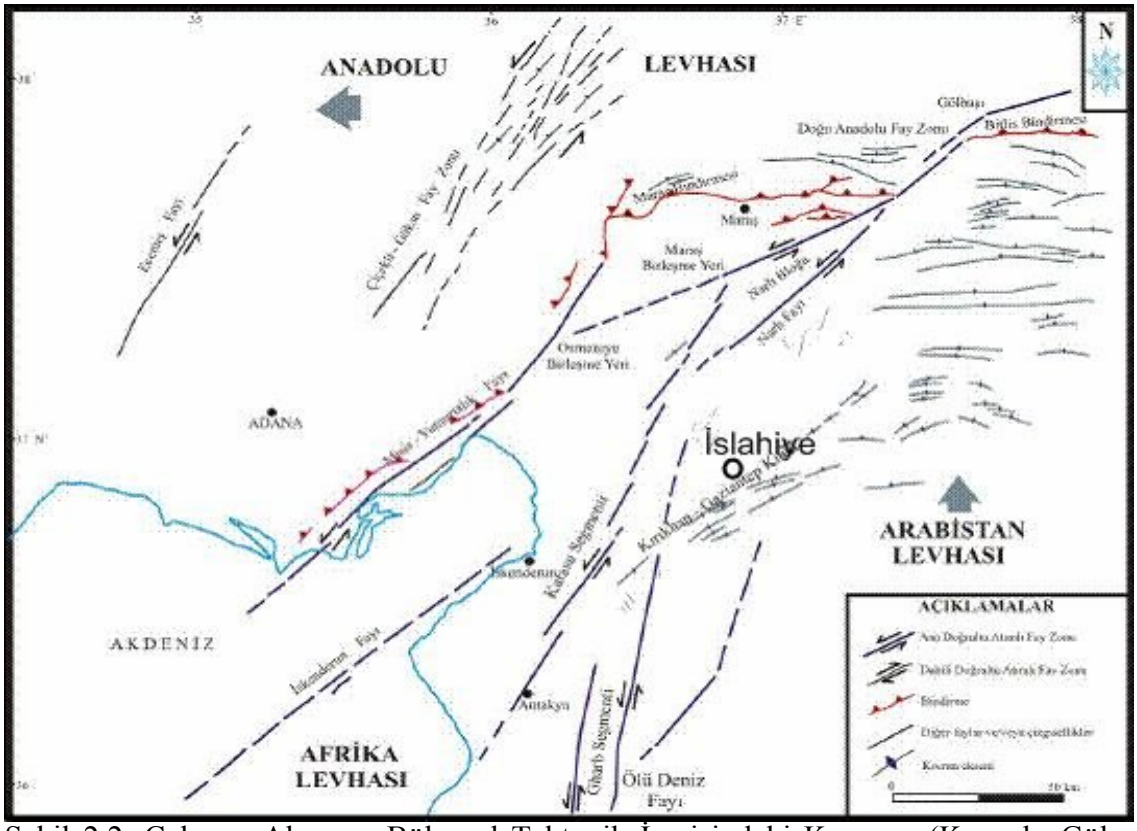
Karlıova-Antakya arasında uzanan Doğu Anadolu Fay (DAF) Zonu Karlıova-Bingöl, Palu-Sincik, Çelikhan-Erkenek, Gölbaşı-Türkoğlu ve Türkoğlu-Antakya arası olmak üzere beş alt bölümde incelenmiştir (Şaroğlu vd.,1987).

DAF Zonunun Türkoğlu-Antakya arasında, yaklaşık 180 km uzunlukta ve 6–30 km genişlikte bir alan içerisinde uzanan bölüm, Türkoğlu-Antakya arası bölüm olarak adlandırılmıştır. DAF, Türkoğlu yakınlarında, GB'ya doğru genel doğrultusunu değiştirerek Antakya çöküntüsü içine girer ve güneyde ülke sınırları dışına çıkar. Depremselliğe bağlı olarak, Türkoğlu-Antakya arası bölümü, Türkoğlu-Kırıkhan arası, Antakya- Asi Nehri arası ve Reyhanlı güneyi bölgesi olmak üzere üç alt bölüme ayırmıştır (Şaroğlu vd., 1987).

Türkoğlu'nun KKD'su ile Kırıkhan'nın GB'sı arasında, yaklaşık 120 km uzunlukta, birçok birbirine paralel K34D genel gidişli kırıklardan oluşan bölüm, Türkoğlu-Kırıkhan arası bölüm olarak adlandırılmıştır. DAF, burada yer yer 3 km genişlikte bir zon içinde yer alır. Bu bölüm ile Gölbaşı-Türkoğlu arasındaki bölüm arasında Aksu Vadisi Çayı bulunur. Bu iki bölüm arasında yaklaşık 3 km'lik bir sıçrama yer alır. Bu bölümün GB ucunu oluşturan Kırıkhan GB'sında fay morfolojik belirginliğini kaybeder ve Antakya'ya kadar izlenemez (Şaroğlu vd., 1987) .

Fay Türkoğlu-İslâhiye arasında Amanos Grubu kireçtaşlarını keser ve bu birimler ile Kuaterner yaşlı alüvyonlar arasındaki dokunak boyunca yer alır. İslâhiye'de güneye 13 km'lik uzunluk boyunca fay, Üst Kretase yaşlı birimler içinden geçer. Daha sonraki 17 km'lik uzunluk boyunca belirgin olarak izlenemez. Hassa'dan güneye fay tekrardan belirginleşir ve Kuaterner yaşlı bazaltlar ile birikinti konilerini keser. Güvenç batısında, Triyas-Jura-Kretase yaşlı birimler ile Kuaterner yaşlı bazalt ve alüvyonlar arasında dokunak oluşturur. Kırıkhan civarında Üst Kretase, Eosen birimleri ve Kuaterner yaşlı çökelleri kesen fay, Kırıkhan'ın 5 km güneyinde tekrar belirginliğini yitirir. Kırıkhan-Antakya arası ise tamamen Kuaterner yaşlı genç çökellerle örtülmüştür (Şaroğlu vd., 1987).

Türkoğlu-Kırıkhan bölümü boyunca, Çamurlugeçit-Olucak arasında yer alan ötelenmiş dereler, paralel sırtlar, fay vadileri, drenajlar ve birikinti yelpazeleri fayın sol yönlü doğrultu atımlı olduğunu göstermektedir. İslâhiye-Fevzipaşa arasındaki faylarda ise eğim atım bileşeni gelişmiştir. Hassa güneyinde alüvyal yelpazeler fay tarafından denetlenmiş ve sol yönlü olarak ötelenmiştir. DAF, Türkoğlu-Kırıkhan arasında, Amanos Dağları ile Antakya çöküntüsünün kuzey bölümünü morfolojik olarak birbirinden ayırır. Hassa-Kırıkhan arasında, havza tabanında ise çok sayıda küçük boyutlu eşlenik kırıklar yer almaktadır (Şaroğlu vd., 1987).

Şekil 2.2. Çalışma Alanının Bölgesel Tektonik İçerisindeki Konumu (Kaynak: Gülen vd., 1987: 325).

Bölgede eğim atımlı fayların yanı sıra bölgedeki Kuaterner volkanizmasına da dayanarak, Kahramanmaraş-Antakya bölgesinin yakın geçmişte jeolojik açıdan önemli kuvvetlerin etkisi altında kaldığı ileri sürülmektedir. Özellikle Kahramanmaraş ve Antakya arasında bulunan çukurluk alanın iki taraftan eğim atımlı normal faylarla sınırlandırılmış genç bir graben özelliğinde olduğunu, bu grabeni oluşturan açılma tektoniğinin ve grabenin doğusundaki sol yanal hareketin sağlanabilmesi için Arap bloğunun bağıl hareketinin KD'ya olması gerekmektedir. Bu nedenle Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu Fayları ile sınırlanmış Anadolu parçacığının güneyden gelen bu hareketi giderebilmek için batıya hareket etmektedir (Arpat ve Şaroğlu, 1975).

İslâhiye ilçesi ve çevresindeki yüzey şekillerini üç kısımda incelemek mümkündür. Bunlardan birincisi, araştırma sahasının batı kısmını oluşturan dağlık kütlelerden Amanos Dağları; ikincisi ilçenin doğusunda yer alan Kurt Dağları ve üçüncüsü de bu iki dağlık kütle arasında yer alan Hatay-Maraş çöküntü ovasıdır (Şekil 2.3.).

2.1.1.1.Dağlık Alanlar:

Ovanın batısında, Toros silsilesinin bir kolu olan Amanos Dağları uzanmaktadır. N-S yönlü bu dağın en yüksek noktası kuzey kesiminde olup, 2000 metrenin üstündedir (Daz Dağı 2240 m). Amanoslardaki diğer yükseltiler 1000 metrenin üzerindedir. Bunlar kuzeyden güneye doğru, Tekesivrisi (1691 m), Kozluk T. (1850 m), Kölemez Dağı (1350 m), Ziyaret T. (1550 m), Çobandere T. (1700 m), Gücükburnu T. (1200 m), Ziyaret Dağı (1235 m), Katranlı T. (1023 m). Dağın başlıca 2 geçidi vardır: Kuzeyde Nurdağı Geçidi (1150 m), güneyde ise, İskenderun'u Antakya'ya bağlayan ve son yıllarda ulaşım bakımından önemi çok artan Belen Geçidi (662 m). Ova doğusunda, 500–1000 metreler arasında az yüksek tepeler ve dağlar bulunur (Suriye sınırları içindeki Kurt Dağı) (Ardos, 1995: 141).

Amanos Dağları, ortalama 25 km genişliğinde ve 200 km uzunluğunda olup, SSW-NNE yönünde uzanış gösterir. Doğudan Antakya-Maraş (Ölü Deniz Fayı) Grabeni, batıdan ise Haruniye-Dörtyol-İskenderun Grabeni gibi iki önemli çöküntü alanı arasında kalır. Kuzeyi ise Kahramanmaraş'ın batısından başlayıp Ceyhan nehri batısına kadar doğu-batı yönünde uzanış gösteren Miosen çökelleri ile sınırlanır.

Amanos kuşağı, Türkiye tektoniği içinde farklı özellikler gösterir. Toros ve Güneydoğu Anadolu dağlarının doğu-batı doğrultulu olmasına karşılık Amanoslarda güneybatı-kuzeydoğu yönlü duruş belirgindir. Bu farklı doğrultuların kesişme bölgesi Kahramanmaraş'ın batısına rastlar. Ancak burada Amanos kuşağı ile Toros kuşağı arasındaki ilişki Tersiyer sedimentleri ile örtüldüğünden ana tektonik öğeleri tanımak güçleşir (Gürbüz vd., 2003: 44).

Gaziantep platosunun batısı ile Hatay-Maraş grabeni arasında uzanan Kurt Dağları olarak adlandırılan dağlık kuşak, araştırma sahasını doğudan sınırlandırmaktadır (Foto 2.1.). Güney kısmında, Suriye sınırı yakınında kuzey-güney yönlü olan bu dağlar, daha kuzeyde güneybatı-kuzeydoğu yönünü almaktadır. Güney ucunda, Türkiye-Suriye sınırının üzerinden geçtiği Darmik Dağından başlayarak, kuzeye doğru Hazil, Karruca, Kartal, Büyükikiz, Arapdede ve Sof dağlarıyla devam eden kuşağın yükseltisi 1250 m civarındadır. Kütlenin en yüksek noktasını teşkil eden Sof Dağı ise 1496 m yükseltidedir. Nispi yükseltileri Gaziantep Platosu tarafında 500 m kadar olduğu halde, Hatay-Maraş oluğu tarafında 750 m'nin üzerindedir (Kalelioğlu, 1972: 142).

Foto 2.1. İslâhiye İlçesinde Amanos Dağları Üzerinden Doğuda Yer Alan Kurt Dağlarının Görünüşü ve Ortada da Hatay-Maraş Çöküntü Hendeği.

Güneydoğu Torosların ön sıralarını oluşturan bu kabartıların yapısını, tortullarla karışık halde bulunan serpantinler ve yer yer bazaltlar oluşturur. Örneğin Darmik, Büyükikiz ve Karruca dağları bazaltik konilerdir. Daha kuzeydeki Arapdede Dağı ise Lütesiyen kalkerlerinden müteşekkildir. Çevresine göre daha sert kültlerden oluşan ve daha zor aşınan bu sahalar, Gaziantep platosunun yüksek kısımlarını oluşturmuşlardır.

Bu dağlık alanın oluşumunda tektonik yükselmelerin de rolü vardır. Arabistan bloğu ile Hatay-Maraş grabeni arasında, jeolojik olarak Orojenik Fliş Zonu olarak belirlenen bu saha, doğudan ve batıdan faylarla sınırlanmıştır. Kütlenin Hatay-Maraş grabenine bakan batı yamaçlarında yer yer asılı vadiler gözlenmektedir. Ayrıca dağlık alan içindeki bazı vadiler 15–20 yıl içerisinde daha geniş olan eski yatakları içine 3–4 m gömülmüşlerdir. Aynı şekilde Afrin akarsuyu, orta çığırında Belenözü köyü yakınında

daha dirençsiz olan Paleosen-Eosen marnlarını aşındırmış ve alttaki sert Kretase kalkerlerine dalarak gömük menderesler oluşturmuştur. Menderesleri çarpakları 8–10 m yüksekliğinde çok dik yamaçlar meydana getirmiştir. Böylece, Amanos Dağları kadar belirgin olmamakla birlikte bu dağları da bir horst olarak değerlendirmek mümkündür (Kesici, 1992: 5).

Ovayı çevreleyen dağların yapısal durumu ise ayrı bir özellik taşımaktadır. Amanos Dağlarının nüvesini, merkezi ve kuzey kısmında alt Paleozoik yaşlı (Siluriyen ve Devoniyen) şistler, fillatlar ve kuvarsitler ile bunların altında bulunan ve Hassa çevresinde küçük bir aflörman halinde ortaya çıkan, Ante-Kambriyen yaşlı kristalen şistler oluştururlar. Bunların üzerine Jura-Kretase yaşlı kalker ve konglomeralar ile yeşil kayaçlar (özellikle serpantin, diyorit ve granodiorit) gelir. Yeşil kayaçlar, dağın batı ve güneyinde geniş yayılım alanlarına sahiptir. Bunlar, orografik hatta uygun şeritler halinde uzanırlar (Ardos, 1995: 142).

Amanos antiklinalinin çekirdeğinde Prekambriyen ile Kambriyen'den Devoniyen içlerine kadar devam eden Paleozoik bir istif bulunmaktadır (Önalan, 1986: 49). Amanoslarda temel arazilerdeki batıdan doğuya doğru olan bükülme, Kaledonien veya Hersinien orojenezi sonucunda olmuştur. Bu orojenez fazları çok etkili olmadığından temel arazilerde dar kıvrımlar ortaya çıkmamıştır (Altınlı, 1978: 53). Çekirdek formasyonları ile anormal kontaklı ve dar kavisli kıvrımlarla karakterize olan Mezozoik kalkerler ile alloktonların ve Tersiyer istiflerin kıvrılmasını sağlayan hareketler, Alpin Orojenezi sonucunda oluşmuştur. Böylece Amanosların önce çekirdek formasyonları bükülmüş, diz tipi kıvrılmış (pli-defont) sonra Alpin Orojenezi ile allokton formasyonlar temeli oluşturan çekirdek formasyonları ile naplanmıştır (Türkünal, 1967).

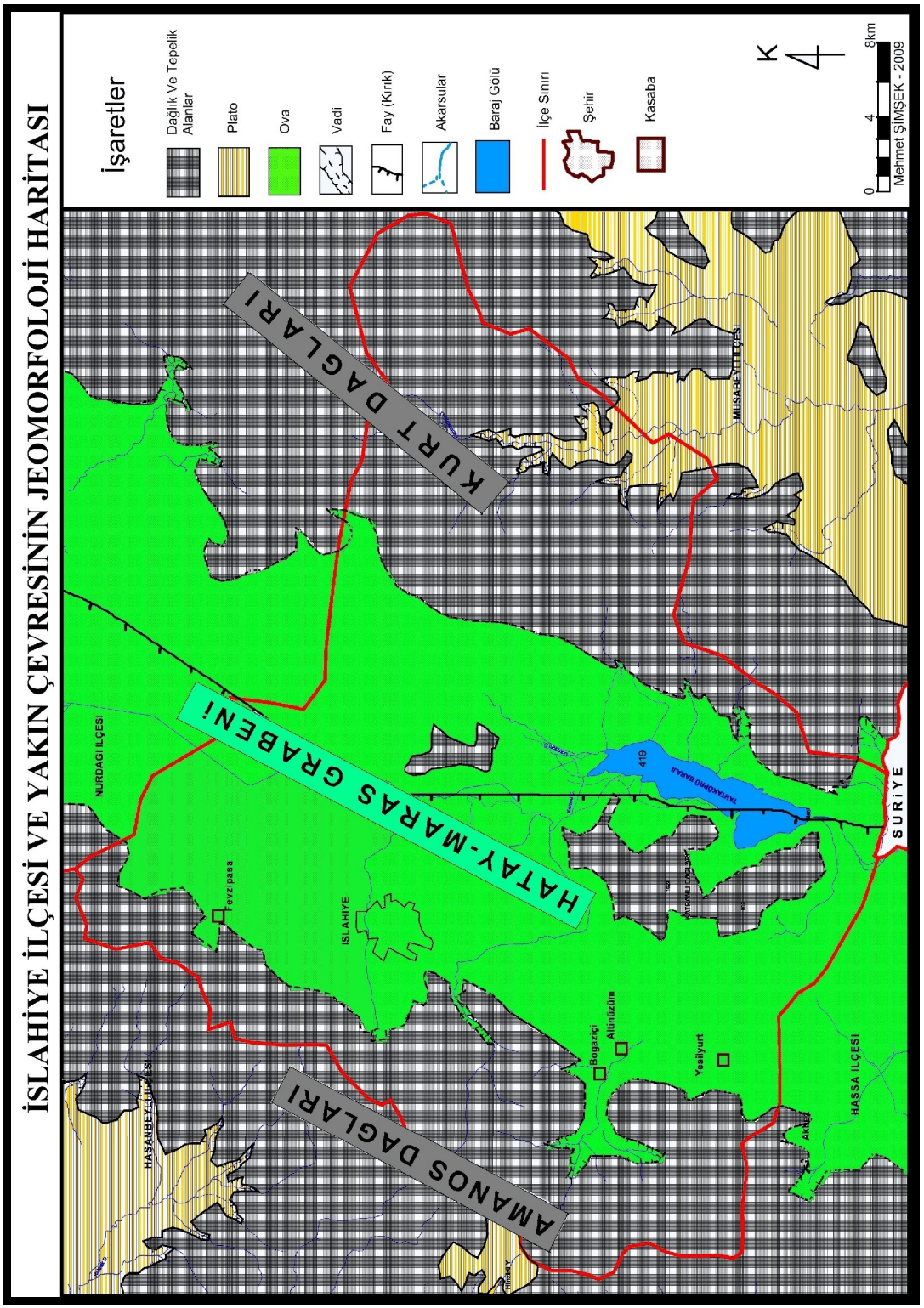
İslâhiye'yi çevreleyen bu dağlık kütleler üzerinde etrafı derin vadilerle yarılmış olan platolar yer almaktadır. Bunların en önemlileri Kurt Dağları üzerinde bulunan ve Afrin ve Sabunsuyu tarafından aşındırılan hafif engebeli 700–900 m yükseltiye sahip platoluk sahadır. İslâhiye ilçesinde özellikle Amanos Dağlarının doğuya bakan yamaçlarında akarsuların açtığı ya da çöküntülerle oluşmuş çok sayıda vadi vardır. Bu vadiler genellikle yerleşme bölgeleri durumundadır.

2.1.1.2.Hatay-Maraş Çöküntü Ovası:

Morfolojik anlamda ova, değişik yüksekliklerde bulunan, akarsularla fazla yarılmamış olan düzlüklere denir (Ardos,1995: 9). Ülkemizdeki ovalar, değişik kökenlidirler: tektonik, karstik, deniz, farklı aşınım vs. Bunlardan en yaygın olanları tektonik kökenli ovalardır, daha başka bir deyişle, genç tektoniğin eseri olan ovalardır. Bu bakımdan da bunlar, aynı zamanda, Türkiye'nin depremsellik bakımından da en ileri gelen bölgelerini oluşturmaktadırlar. Büyük depremlerin çoğu burada vuku bulmuş, tarihi devirlerden beri önemli ölçüde can ve mal kayıpları bu ovalık alanlardaki yerleşme yerlerinde olmuştur. Yerleşim yerlerinin seizma bakımından bu kadar faal olan bu ovalarda toplanmış olmaları da tesadüfî değildir. Çünkü buralar, dağlık veya platoluk alanlara nazaran su bulma, yol yapma, verimli toprak (alüvyon) bakımından daha elverişlidir. Bu bakımdan, deprem ve sel afetlerine rağmen, yine de en uygun yerlerdir (Ardos, 1995: 11).

Türkiye'nin Suriye'ye sınırı olan güney kesiminde, kabaca N-S yönünde 80 km boyunca uzanan ve genişliği 2–35 km arasında değişen 800 km²'lik bu ova ulaşım ve ziraat bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır. Tamamen Kızıldeniz-Maraş kırık hattı içerisinde kalan ovanın yüksekliği de 200–500 m arasında değişmektedir; kuzey kısmı, güneyine nazaran daha yüksektir, dolayısıyla genel eğimi de kuzeyden güneye doğrudur (Şekil 2.4.).

Genellikle alüviyal topraklarla kaplı olan ovanın genişliği 10–20 km arasında değişmektedir. Ovada tarla bitkilerinden buğday, arpa, şekerpancarı, pamuk, nohut, mısır, kırmızıbiber, üzüm, kavun, karpuz; sebzelerden domates, patlıcan, kabak, taze fasulye üretilir. Ayrıca, taban toprakların bir bölümünde zeytin yetiştirilmektedir.

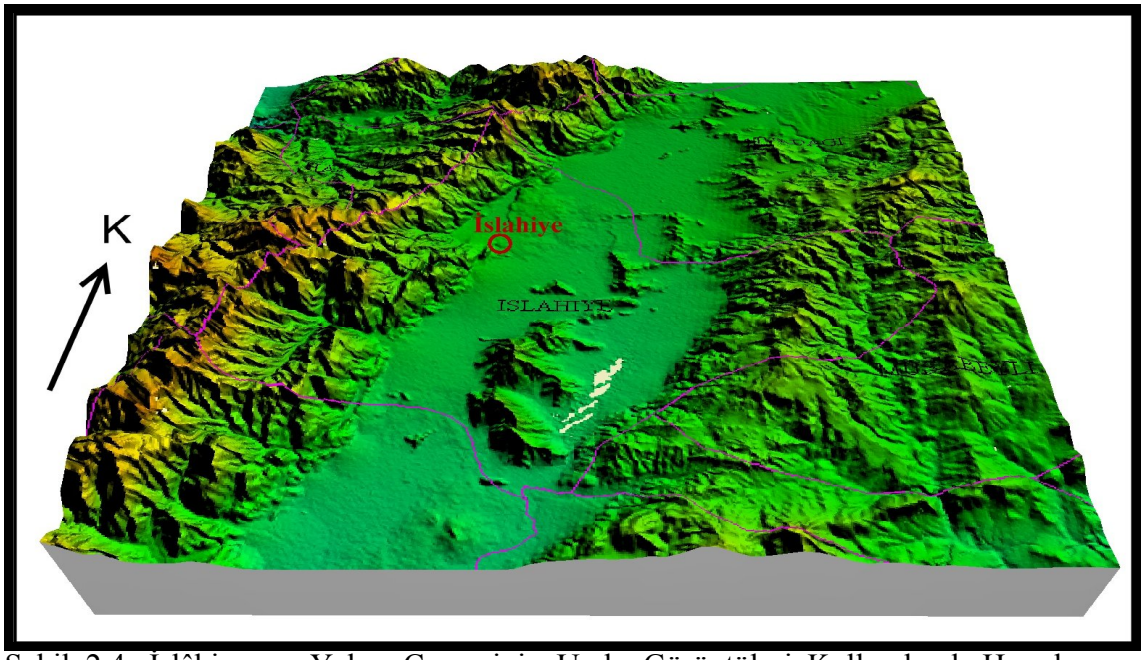

Şekil 2.3. İslahiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.

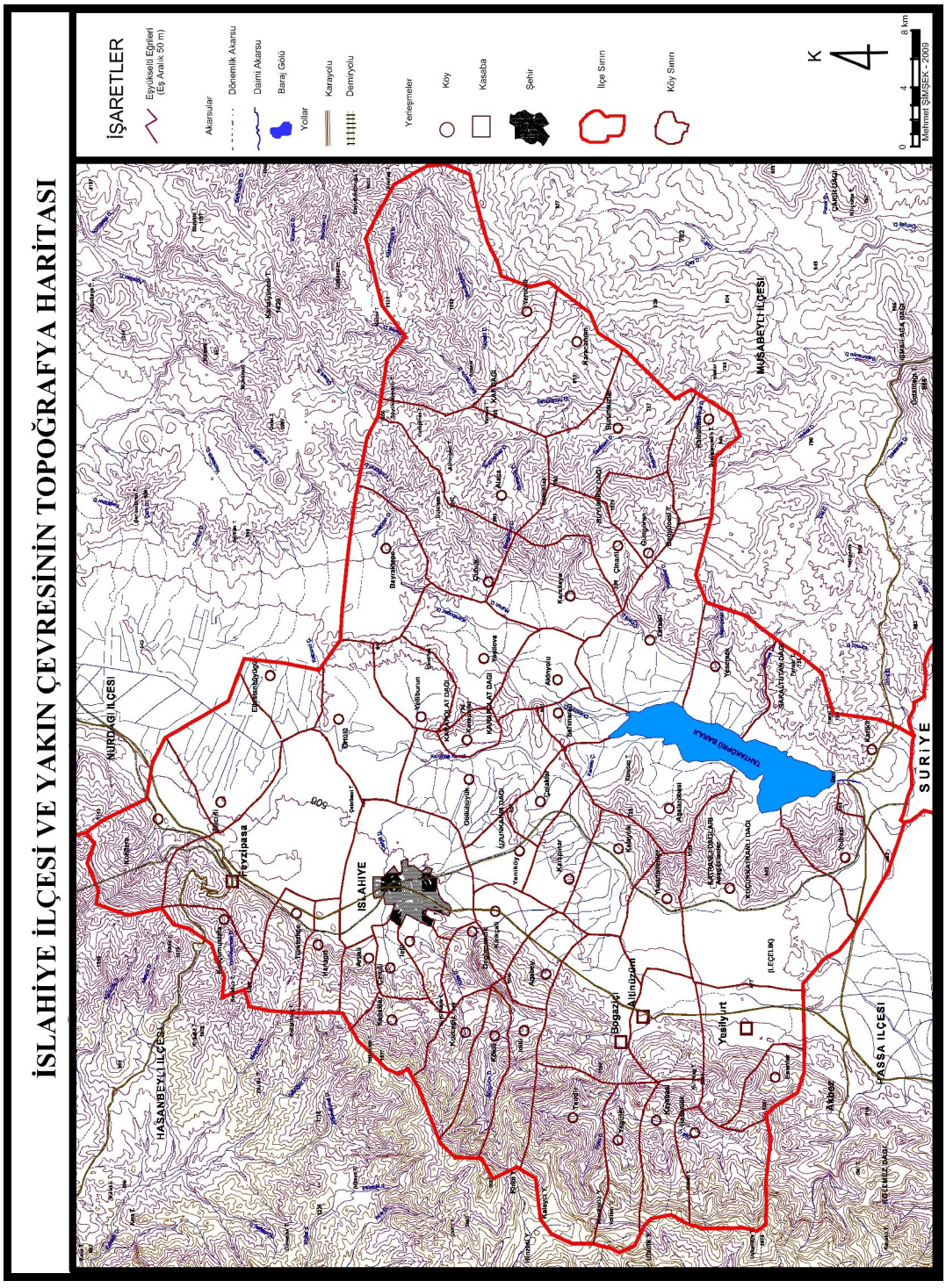
İslâhiye Ovası, batıdan Amanos Dağları, doğudan Sof ve Sarıkaya dağları ile Gaziantep Yaylasının çevrelediği ilin en önemli ve verimli ovaları arasındadır (Şekil 2.5.). Kuzeydoğudan güneybatıya doğru bir oluk şeklinde uzanan ova, kuzeyde Maraş ve Pazarcık ovaları ismini alır. İslâhiye Ovası büyük bir çöküntü hattının kuzey ucunda bulunmaktadır. Denizden yüksekliği ortalama 550 m olan İslâhiye çukurluğundan sonra bu kırık hat güneye doğru, Amik Gölü ve Hatay'a kadar sürer.

Foto 2.2. Hatay-Maraş Çöküntü Hendeği İçerisinde Yer Alan İslâhiye Ovası.

Şekil 2.4. İslâhiye ve Yakın Çevresinin Uydu Görüntüleri Kullanılarak Hazırlanmış Blokdiyagramı.

Şekil 2.5. İslahiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.

2.1.2. İklim

Oldukça geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına iklim denir. Başka bir deyimle iklim kısa süreli günlük hava durumlarının uzun zaman içindeki ortalamasıdır. İklim coğrafi çevrenin ve insan yaşamını çok yakından kontrol eden bir etmendir. İklimin etkisi uzun yıllar boyunca kendisini gösterdiği gibi, cansız çevrede ve özellikle bütün canlıların yaşamındaki yıllık değişmeleri de iklim düzenler (Erol, 2004: 1–10).

Akdeniz Bölgesi'nin kuzeydoğusunda yer alan çalışma alanımız olan İslâhiye Akdeniz iklimi ile karasal iklimin geçiş kuşağında bulunur. İslâhiye'de kış aylarının ortalama sıcaklık değerlerinin Akdeniz kıyısındaki istasyonlarda ölçülen sıcaklık değerleri kadar yüksek olmaması buna bir delil olarak gösterilebilir. Üç ayrı coğrafi bölgenin (Akdeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi) birbirine yaklaştığı alandaki coğrafi konumu ve diğer faktörlerin de etkisiyle 'Bozulmuş Akdeniz İklimi'ne daha yakın bir iklim özelliği gösterir.

İslâhiye'nin iklim özelliklerinin belirlenmesinde İslâhiye meteoroloji istasyonunun verilerinden başka il merkezi olan Gaziantep meteoroloji istasyonunun verilerinden de yararlanılacaktır. Bu sayede kıyaslamalar yapılarak İslâhiye'nin yakın çevresiyle birlikte iklim özellikleri daha iyi belirlenebilecektir.

Araştırma sahası iklimi, genel karakterleri itibariyle Akdeniz iklimi içerisinde kalır. Akdeniz iklim bölgesi, Akdeniz havzasının genel atmosfer dolaşımı içerisindeki yeri gereği bütün yıl aynı hava kütlelerinden etkilenen, dolayısıyla hava kütleleri bakımından homojen olan bir bölge olmayıp, aksine yazın çoğunlukla tropikal, kışın ise kutupsal hava kütleleri gibi birbirinden farklı özellikler gösteren hava kütlelerinin tesirinde kalır. Yıl içerisindeki bu farklı dinamik-klimatolojik koşullar, iklim elemanlarına da yansıyarak biri sıcak-kurak diğeri serin ve nemli olmak üzere, yılı farklı iki devreye ayırmıştır.

Yaz devresinde kuzey yarı kürede karaların aşırı ısınmasına bağlı olarak tropikler arası konverjans sahası kuzeye kaymış, buna bağlı olarak tropikal ve kutbi hava kütleleri ile bunlar arasındaki sınırda teşekkül eden kutbi cephe de kutba doğru ilerleyerek Akdeniz Bölgesi'nin kuzeyinde yerleşmiştir. Bu koşullar altında bölge, genellikle tropikal hava kütlelerinin tesirinde kalmakta, hava akım hatları ise, Atlantik Okyanusu üzerinde bulunan ve denizel tropikal hava kütlelerinden oluşan Azor antisiklonundan Basra alçak basınç alanına doğru olmaktadır. Yaz devresinde oldukça etkili olan ve tarihi devirlerden beri Eteziyen olarak tanınan bu kararlı hava hareketi, araştırma bölgesinde etkili olmadan önce Akdeniz üzerinden geçerken az da olsa nem kazanıp, Amanos Dağlarını geçerken soğuduğundan, bu devrede oldukça sıcak ve nispi nemi düşük olan araştırma sahasında, serin-nemli etkisiyle bilinir ve garbi diye adlandırılır.

Kış döneminde ise, yaz dönemindeki durum tamamen değişerek kutbi ve tropikal hava kütleleri güneye kaymış ve kutbi cephe, Akdeniz havzası üzerinde yerleşmiştir. Aynı şekilde polar hava kütlelerinin Anadolu içlerine yerleşmesiyle, iç kesimle çevre denizler arasında termik zıtlıklar belirmiştir. Bu şartlar doğrultusunda hava hareketleri iç kesimlerden kıyılara doğru yönelmiş, farklı hava kütlelerinin karşılaşmasıyla artan kararsızlık, siklonik aktivitelere yol açmıştır. Kutbi cephedeki deformasyonlara bağlı olarak oluşan bu gezici siklonlar, Akdeniz havzası boyunca hareket ederek, Doğu Akdeniz'e ulaşmakta ve buradan itibaren de doğuya doğru yer değiştirmektedir. Bu hareketleri esnasında Akdeniz Bölgesi ve araştırma sahasında frontal yağışlara yol açarak kış devresinin serin ve nemli geçmesine neden olurlar.

Sonuç olarak Akdeniz Bölgesi'nde hüküm süren yaz kuraklığı ve kışın görülen nemli devrenin temelindeki dinamik-jenetik nedenler araştırıcılar tarafından genel olarak bu şekilde ifade edilmiştir (Kesici, 1992: 10).

Araştırma bölgesi ikliminin asıl karakterlerini belirleyen dinamik koşullar üzerinde az çok değişikliğe yol açan coğrafi faktörler yönünden ise şöyle bir durum dikkati çeker; genel çizgileri itibariyle Akdeniz iklimi özellikleri gösteren araştırma sahası, konumu gereği Akdeniz kıyı bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında yer alır. Kışın Akdeniz'den doğuya doğru hareket eden hava kütleleri yükseltisi yer yer

2000 m'yi aşan Amanos Dağları engeliyle karşılaşarak yükselmeye zorlanırlar. Bu dağı aştıktan sonra ise, Hatay-Maraş grabeni üzerinde alçalırlar. Daha az etkili olmakla birlikte, Gaziantep Platosunun batı sınırını, başka bir ifadeyle Hatay-Maraş oluğunu doğudan sınırlandıran ve yükseltisi 750–1250 m'ler arasında değişen Kurt Dağları üzerinde yeniden yükselmeye zorlanırlar. Buradan itibaren gittikçe alçalarak 600–650 m yükseltideki Kilis Ovasına ulaşırlar. Bu hareketler esnasında siklonlar, geçtikleri yerlerin yükseltileri ve denizden uzaklıkları ile orantılı olarak nemlerini nispeten özelliklerini kaybederek seyrederler (Kesici, 1992: 10).

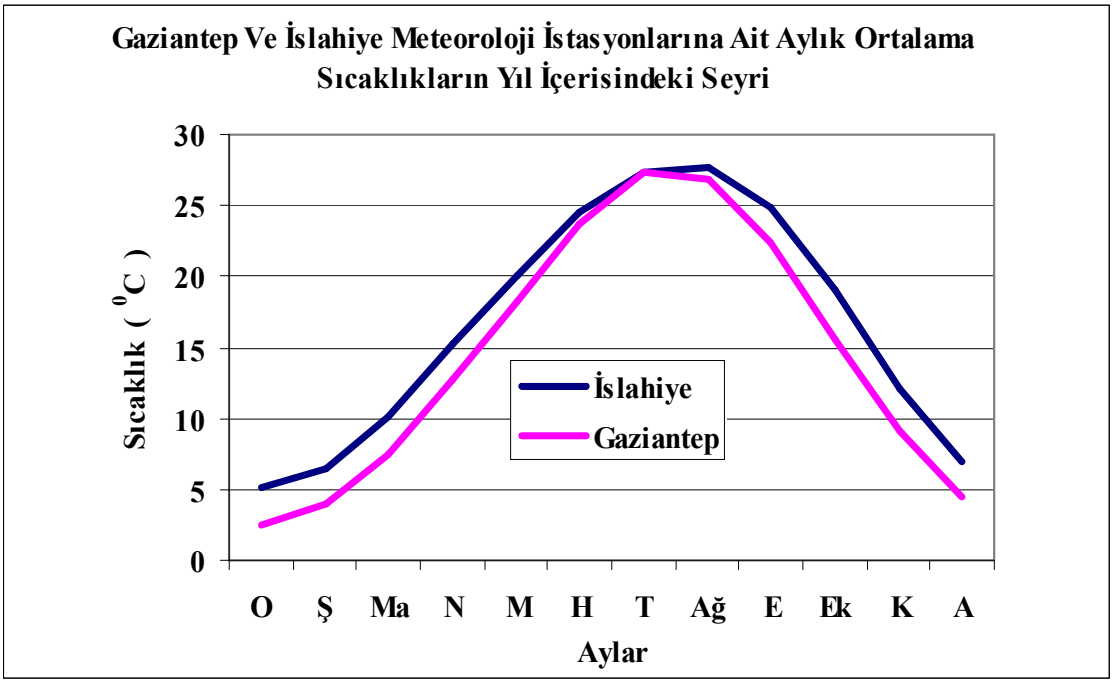
Araştırma sahasının, etkilendiği denizle arasında az bir mesafe bulunmasına karşılık, nispeten yüksek dağ kütlelerinin ayırıcı etkisi nedeniyle deniz etkisinin, denize uzaklığıyla orantılı olarak hissedilmediği görülür

İslâhiye ilçesinde yıllık ortalama sıcaklık 16,6 ºC, Gaziantep'te 14,5 ºC'dir. Buna göre yıllık ortalama sıcaklıklar güneyden kuzeye doğru gidildikçe rölyef ve karasal iklim etkisinden dolayı azalır. Çalışma alanında aylık ortamla sıcaklıklarının yıl içerisinde dağılışı incelendiğinde en soğuk ayın Ocak 5,1 ºC olduğu görülür. Gaziantep'te ise Ocak ayında 2,5 ºC'dir. En soğuk ay ortalaması karasallığın etkisinden dolayı Gaziantep'te daha düşüktür. Ortalama aylık sıcaklıkların en fazla olduğu ay ise İslâhiye'de Ağustos ayı olup 27,6 ºC, Gaziantep'te ise Temmuz ayında 27,3 ºC'dir. Aylık ortalama sıcaklıkların tedrici bir şekilde Ocak ayından Eylül ayına kadar arttığı bundan sonra tekrar Ocak ayına kadar düştüğü gözlenir. Bununla beraber çalışma alanında yılın dört ayında (Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül) sıcaklık ortalamalarının 23 ºC'nin üzerinde olduğu dikkati çeker (Çizelge 2.1., Şekil 2.6.). Bu özellikler itibariyle çalışma alanı Akdeniz termik rejim tipinin etkisi altındadır. Kış aylarının ılık, yaz aylarının sıcak olması çalışma alanını denizel Akdeniz termik rejiminden, karasal Akdeniz termik rejimine yaklaştırmaktadır.

Çizelge 2.1. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Aylık ve Yıllık Sıcaklık Ortalamaları (˚C) (Kaynak: D.M.İ.G.M.).

İstasyon Adı	Rakım (m)	Rasat Süresi (Yıl)	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık Ort.
İslâhiye	518	57	5.1	6.4	10.1	15.2	20	24.6	27.3	27.6	24.8	19.1	12.1	6.9	16.6
Gaziantep	855	51	2.5	3.9	7.4	12.8	18.3	23.7	27.3	26.9	22.4	15.5	9.1	4.4	14.5

Bitkilerin ekonomik olarak yetiştirilebilmesi, hatta herhangi bir sahaya sokulup sokulamamaları özellikle en düşük olmak üzere mutlak ekstrem sıcaklıklarla direkt ilgilidir. Bu bakımdan araştırma sahasında yetiştirilen ürünler bakımından en düşük sıcaklıklar ve bunların görülüş sıklığı çok önemlidir. Sıcaklıkların 0 ºC'nin altına düştüğü ve eksili sıcaklık değerlerinin fazla olduğu durumlarda toprak içerisindeki su donmakta ve bitki terlemeyle kaybettiği suyu kökleri vasıtasıyla karşılayamamaktadır. Bu olayın nispeten uzun bir süre devam etmesi fizyolojik kuraklık denilen olaya sebep olmaktadır. Ayrıca her bitkinin canlılığını sürdürebilmesi için dayandığı bir sıcaklık değeri vardır. Bu değerin aşıldığı durumlarda bitkinin hayati faaliyetleri sona ermekte ve bitki kurumaktadır. Bu kritik sıcaklık değerleri bakımından sıcak iklim bitkileri çok daha hassastır. Örneğin limon, -2,2 ile -3,3 ºC'a kadar dayanabilirken, mandalina ağaçlarının -9 ºC dereceye kadar dayanabildiği belirtilmektedir. Bunlara göre daha dayanıklı olan zeytin -7 ºC'a, incir ise -15 ºC'a kadar dayanabilmektedir. En düşük sıcaklıkların -5 ºC'ın altına düştüğü sahalarda zeytincilikte, -8 ºC derecenin altına düştüğü sahalarda ise incir yetiştiriciliğinde emniyetin bulunmadığı ifade edilmektedir. Asma, elma, armut gibi meyve ağaçları ise daha düşük sıcaklıklara dayanabilmektedir (Kesici, 1992: 16).

Şekil 2.6. Gaziantep ve İslâhiye Meteoroloji İstasyonlarına Ait Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçerisindeki Seyri.

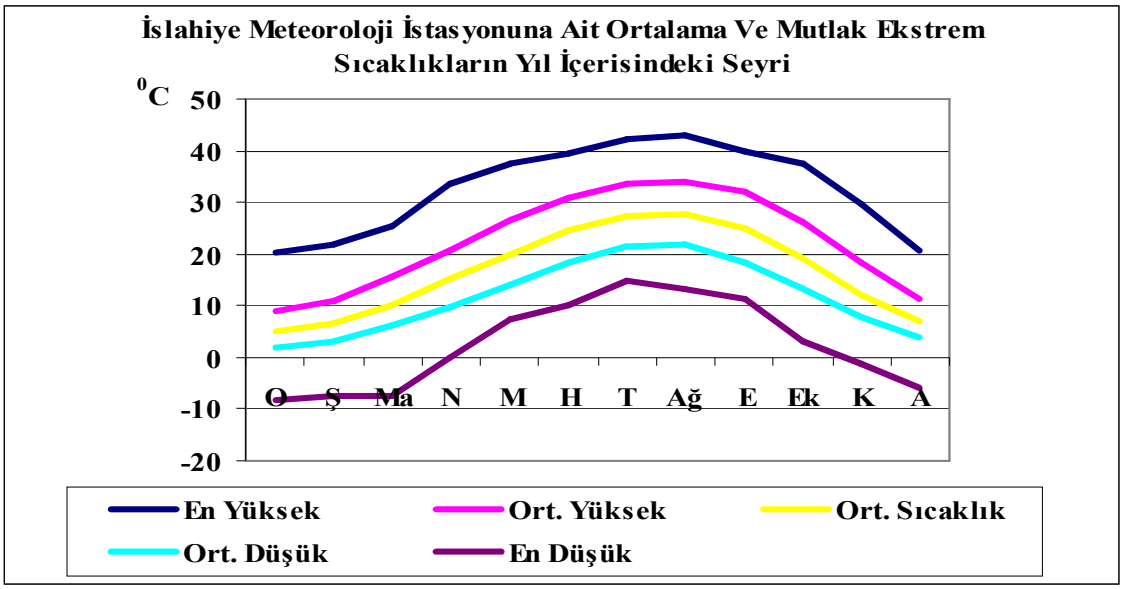
Rasat periyodu içerisinde en düşük sıcaklık İslâhiye'de -8,3 ºC ile (1968) Ocak ayında, Gaziantep'te ise -16,8 ºC derece ile (1973) Ocak ayında ölçülmüştür. Söz konusu olan değerler İslâhiye'de Kasımdan Nisan ayına kadar olan beş aylık sürede, Gaziantep'te ise Ekimden Mayısa kadar olan yedi aylık dönemde 0 ºC'nin altına düşer (Çizelge 2.2.,Şekil 2.7.).

En yüksek sıcaklıklar İslâhiye'de 42,8 ºC ile Ağustos ayında, Gaziantep'te ise 42 ºC ile Temmuz ayında ölçülmüştür. En yüksek sıcaklıklar, bütün bitki hayatı için su yetmezliğinin görüldüğü aylarda en yüksek değerine ulaşmak suretiyle buharlaşma ve terlemeyi arttırarak kuraklığı daha da şiddetlendirmektedir. Bazı yıllarda erken bastıran 40 ºC'nin üzerindeki sıcaklıkla su yetmezliğinin de etkisiyle zeytinlerde çiçek ve meyve dökümüne sebep olabilmektedir. Aynı şekilde kuraklığın olduğu yıllarda Mayıs sonu ve Haziran başında görülen yüksek sıcaklıklar, tahıl ve baklagillerin daneleri olgunlaşmadan sarartarak miktar ve kalite yönünden ürün kayıplarına yol açabilmektedir. Ayrıca çiçeklenme ve döllenme zamanı olan Nisan ve Mayıs aylarında 25 ºC'nin üzerindeki sıcaklıklarda Antep fıstığında salkım silkme şeklinde çiçek dökümleri görülmektedir (Kesici, 1992: 18).

Çizelge 2.2. İslâhiye'de Ortalama ve Mutlak Ekstrem Sıcaklıkların Yıl İçerisindeki Seyri (Kaynak: D.M.İ.G.M).

Aylar	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık Ort.
En Yüksek	20.4	21.7	25.5	33.4	37.5	39.4	42	42.8	40	37.4	29.8	20.5	42.8
Ort. Yüksek	9	10.7	15.7	20.7	26.5	30.9	33.4	33.9	31.9	26.3	18.5	11.3	22.4
Ort. Sıcaklık	5.1	6.4	10.1	15.2	20	24.6	27.3	27.6	24.8	19.1	12.1	6.9	16.6
Ort. Düşük	2	2.9	6.2	9.9	14.1	18.5	21.6	21.7	18.3	13.3	7.9	3.8	11.7
En Düşük	-8.3	-7.6	-7.4	0	7.4	10	15	13.1	11.4	3	-1.4	-5.9	-8.3

.

Şekil 2.7. İslâhiye Meteoroloji İstasyonuna Ait Ortalama ve Mutlak Ekstrem Sıcaklıkların Yıl İçerisindeki Seyri.

Bitkiler dinlenme dönemlerinde oldukça düşük sıcaklıklara dayanabildikleri halde, vejetatif faaliyetlerin başladığı devirde 0 ºC'nin hemen altındaki sıcaklıklardan dahi zarar görebilmektedirler. Bu nedenle donlu gün sayıları bunların mevsimlere dağılışı ile başlama ve son bulma tarihlerini de bilinmesi gerekir. Donlu günlerin sayıları da batıdan doğuya doğru artar. İslâhiye'de 18,8 gün civarında donlu günler, Gaziantep'te 56,4 güne kadar çıkar (Çizelge 2.3.). Araştırma sahasında donlu günlerin bulunması sebebiyle Narenciye yetişmemektedir. Bunun yanında da bazı yıllarda zeytin de donlu günlerden etkilenebilmekte ve verimi düşmektedir.

Çizelge 2.3. İslâhiye ve Gaziantep'te Donlu Gün Sayıları (Kaynak: D.M.İ.G.M.).

İstasyon Adı	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık
İslâhiye	8	4.6	1.2	0	0	0	0	0	0	0	0.6	4.4	18.8
Gaziantep	17.9	13.1	7.2	0.4	0	0	0	0	0	0.7	4.5	12.6	56.4

Donlu günlerin mevsimlere dağılışı incelendiğinde bitki hayatı bakımından önemli olan ilkbahar mevsimi payının İslâhiye ve Gaziantep'te sonbahardan fazla olduğu dikkati çeker. Bu mevsimde İslâhiye'de ortalama 1,2 donlu gün görülürken, Gaziantep'te ise yaklaşık sekiz gün kadar donlu gün görülmektedir. Donlu günlerin en fazla olduğu ay Ocaktır. Bu aydan itibaren azalan donlu gün sayıları İslâhiye'ye Mart ayında, Gaziantep'te ise Nisan ayında son bulur. Aynı şekilde İslâhiye'de donlu günler Kasım ayında yeniden görülmeye başlarken Gaziantep'te Ekim ayından itibaren görülür.

Yıllık ortalama nispi nem Gaziantep ve İslâhiye'de % 60'tır. Nispi nemin yıl içindeki seyri yağışın yıl içindeki gelişimine benzemekte, sıcaklık gidişine ise ters düşmektedir. İklimle ilgili diğer elemanlar gibi tarım hayatına olumlu ya da olumsuz etkileri olan bir iklim elemanıdır. Nispi nemin özellikle yaz aylarında yüksek olması kuraklığı bir dereceye kadar telafi edebilir. Düşük olması ise havanın doyma açığının fazla olmasına yol açarak buharlaşma ve terlemeyi daha da şiddetlendirir. Bu ise yaz aylarında zaten su yetmezliği çeken bitki hayatını daha da zor duruma sokar. Sulama yapılan sahalarda bile zaman zaman nispi nemin çok düşmesi yapılan sulamayı etkisiz hale getirerek kısa zamanda toprağın çatlamasına ve yeniden sulamaya ihtiyaç duyar. Araştırma sahasında özellikle kırmızıbiber, pamuk ve mısır gibi ürünler yaz

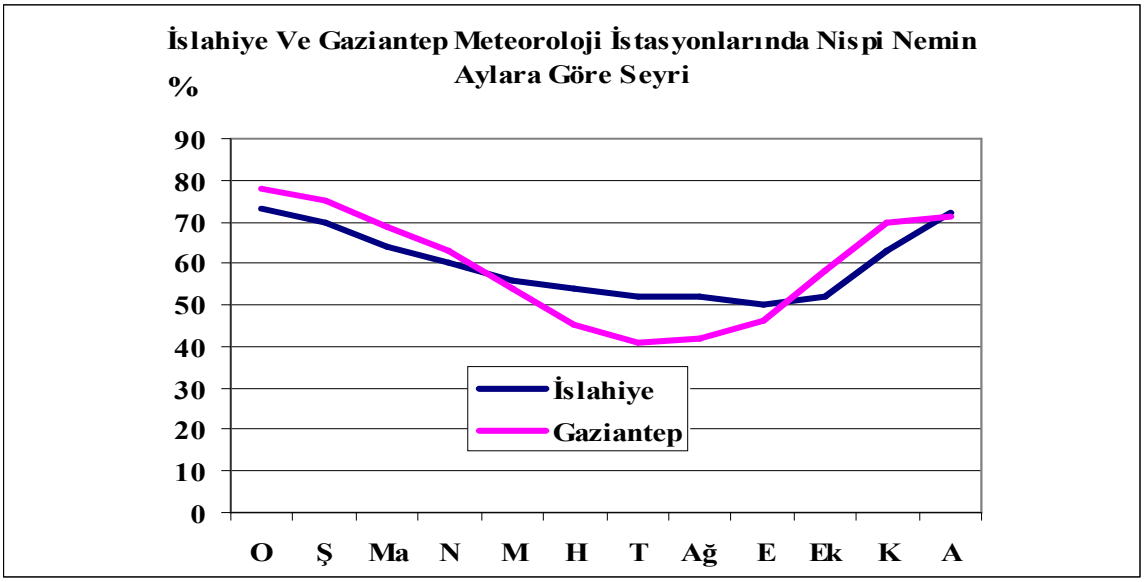
kuraklığında nemin yetersizliği nedeniyle mutlaka sulanması gerekmektedir. Bu da çiftçilere ek maliyetler yüklemektedir.

Çalışma alanında nispi nem kış mevsiminde en yüksek değerlere ulaşır. Yazların sıcak ve kurak olması nispi nemin düşmesine neden olur. Buna bağlı olarak da en düşük değer yaz mevsiminde görülür. Nispi nemin yıllık ortalaması % 50'nin altına düşmez. (Çizelge 2.4.,Şekil 2.8)

Çizelge 2.4. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarında Nispi Nemin Aylara Dağılışı (Kaynak: D.M.İ.G.M.).

İstasyon Adı	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık Ort.
İslâhiye	73	70	64	60	56	54	52	52	50	52	63	72	60
Gaziantep	78	75	69	63	54	45	41	42	46	58	70	71	60

.

Şekil 2.8. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarında Ortalama Nispi Nem Oranlarının Yıl İçerisindeki Aylara Göre Seyri.

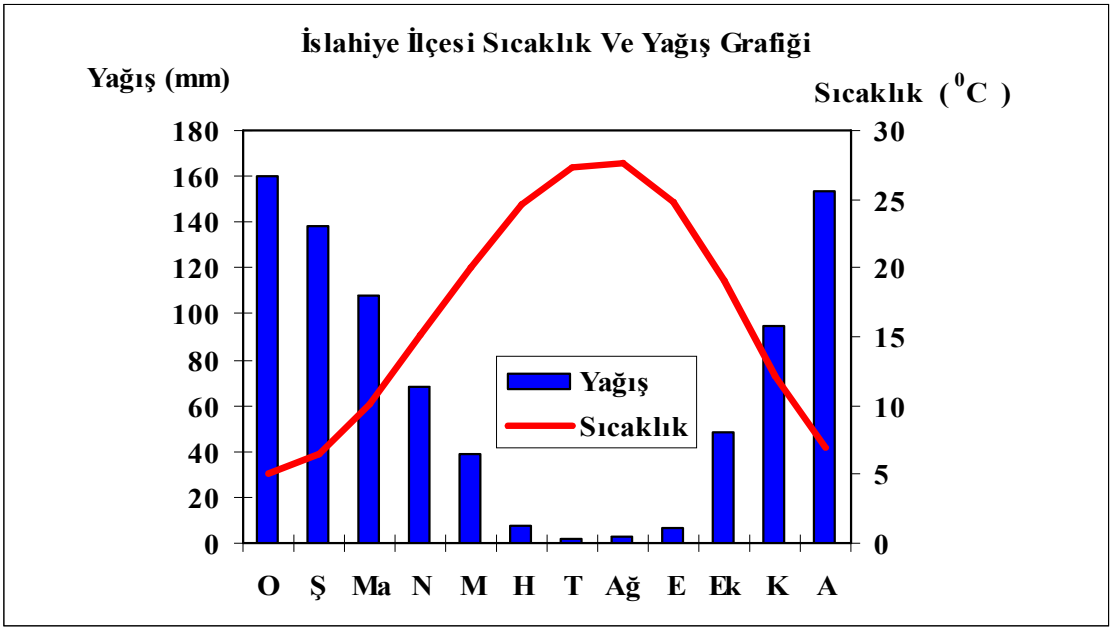
Araştırma bölgesi gibi kuraklığın etkili olduğu ve tarım faaliyetlerinin ekstansif karakterini muhafaza ettiği sahalarda yağış elemanı, sıcaklık elemanı kadar önemli olmaktadır. Çünkü yağış elemanı ile ilgili çeşitli özelliklerin, yetiştirilen ürünlerin türü, verimi ve kalitesi ile çok yakın ilişkileri vardır. Bu gibi kuraklık sorunu olan sahalarda kritik olan iklim elemanı yağış olmaktadır.

İklim elemanlarından yağış, çalışma alanı ve çevresinde farklı değerler gösterir. Yağış miktarındaki bu farklılıkta yükselti, bakı, hava kütleleri ve orografik özellikler etkilidir. Yıllık ortalama yağış İslâhiye'de 828,6 mm, Gaziantep'te ise 548,8 mm olarak gerçekleşmektedir (Çizelge 2.5.).

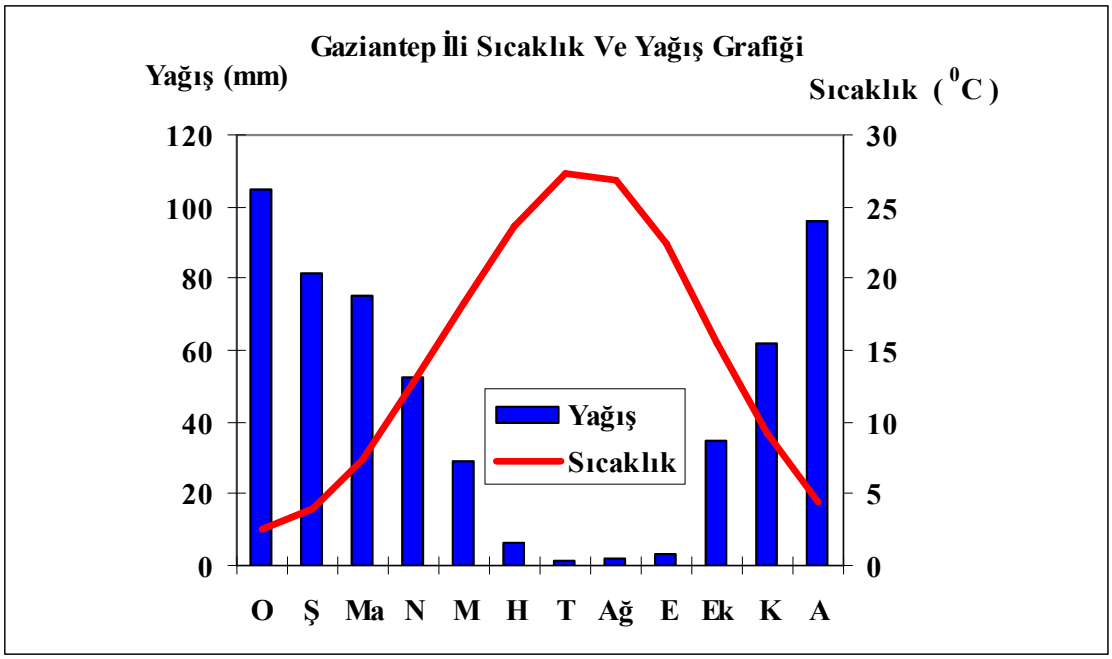
Çizelge 2.5. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Aylık ve Yıllık Yağış Miktarları (mm) (Kaynak: D.M.İ.G.M.).

İstasyon Adı	Rakım (m.)	Ras.S. (Yıl)	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık Ort.
İslâhiye	518	60	159.8	138.5	107.9	68.3	38.4	7.9	1.8	2.9	6.5	48.6	94.8	153.2	828.6
Gaziantep	855	54	105.1	81.5	75.4	52.3	29	6.3	1.4	1.9	3.1	34.6	61.8	96.3	548.8

Bu değerlere göre batıdan doğuya ve güneyden kuzeye doğru yani İslâhiye'den Gaziantep'e doğru yağış miktarında bir azalma görülmektedir. Bunun nedeni; Akdeniz'in nemli hava kütleleri Amanos Dağlarıyla karşılaşır. Bu dağları aşarken hava kütleleri yükselir ve soğur. Soğuyan hava orografik yağışların oluşmasına neden olur. İçerisindeki nemi kaybeden bu hava kütleleri doğuya doğru kuru olarak ilerler. Karasallığın etkisiyle de yine İslâhiye'den Gaziantep'e doğru yağış miktarında azalma görülür.

Şekil 2. 9. İslâhiye İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

Şekil 2.10. Gaziantep İlinin Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

Yağışın aylara ve mevsimlere göre dağılışı incelendiğinde yaz ve kış ayları arasında çok bariz farklılığın olduğu görülür. En fazla yağış kış mevsiminde yağar. İslâhiye'de yıllık yağış miktarının %54'ü, Gaziantep'te ise % 51 kış mevsiminde düşer.

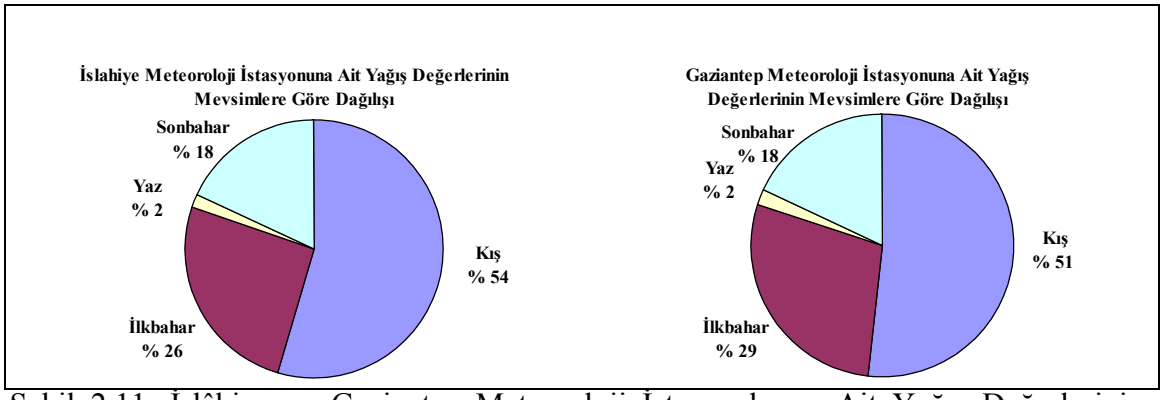
Bu merkezlerde kış mevsimini ilkbahar, sonbahar ve yaz takip eder (Çizelge 2.6., Şekil 2.11.). Bu özellikler Akdeniz yağış rejimini yansıtır.

Yağışın aylara dağılışında da farklılıklar vardır. İslâhiye'de 159,8 mm, Gaziantep'te 105,1 mm ile yağışın en fazla olduğu ay Ocak'tır. Yağışların en az olduğu ay ise İslâhiye'de 1,8 mm, Gaziantep'te 1,4 mm ile Temmuz ayıdır (Çizelge 2.5.).

Çizelge 2.6. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Mevsimlik Yağış Miktarları (mm) ve Oranları (Kaynak: D.M.İ.G.M.).

İstasyon Adı	Kış	%	İlkbahar	%	Yaz	%	Sonbahar	%
İslâhiye	451	54	214.6	26	12.6	2	149.9	18
Gaziantep	282.9	51	156.6	28	9.6	2	99.5	18

Araştırma bölgesinde tarım hayatı bakımından ilkbahar yağışlarının özel bir yeri vardır. Herhangi bir yılın kurak veya nispeten nemli geçmesi diğer mevsimlerden ziyade ilkbahar yağışlarının miktar ve zamanına bağlıdır. Bu durum özellikle zeytin, tahıllar ve baklagiller için önemlidir. Tahıllar için bitkinin gelişme devresi olan bahar aylarında suya fazla ihtiyaç duyması nedeniyle ilkbahar mevsiminin yağışlı olduğu yıllar tahıl için bereketli, kurak geçtiği yıllar için ürün kayıplarının olduğu yıllar olarak belirir (Kesici, 1992: 25).

Şekil 2.11. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait Yağış Değerlerinin Mevsimlere Göre Dağılışı.

Yağışın dağılışında görülen farklılık, hava kütlelerinin özellikleri, yükselti ve bakı ile yakından ilgilidir. Kış mevsiminde, tropikal ve polar hava kütleleri arasında, Akdeniz üzerinde oluşan cepheni çalışma alanı üzerindeki hareketi frontal yağışların oluşmasına neden olur. Bu nedenle çalışma alanı kışın fazla yağış alır. İlkbahar aylarında polar hava kütleleri ve buna bağlı cephe hareketleri yavaş yavaş kuzeye doğru çekilmeye başlar. Bu nedenle yaza girerken çalışma alanında daha kuru ve stabil hava kütleleri etkili olur. Yaz aylarında hava kütlelerinin kararlı ve stabil olması yağışların azalmasını sağlar. Aynı zamanda yaz mevsiminde bölgeye giren hava kütleleri, sıcaklığın fazla olmasından dolayı yoğunlaşma imkânı bulamaz. Parçalar halinde depresyonlar veya yerel olarak beliren konveksiyonel hareketler, zaman zaman orajlı yağışların düşmesine neden olur. Sonbaharın Eylül ve Ekim aylarında da kısa süreli yağışlar görülür. Bundan sonra basınç ve hava hareketlerindeki değişmelere bağlı olarak tekrar yağışlı döneme geçilir (Gürbüz vd., 2003: 14).

Yukarıda ifade edilen yağış özelliklerine göre çalışma alanında Akdeniz yağış rejimi görülür. Yağış rejiminde görülen belirgin farklılıklara rağmen genellikle Eylül ve Ekim aylarında artmaya başlayan yağışların Ocak ayında en fazla değere ulaşması, Ağustos ayında en düşük değerler göstermesi çalışma alanının ortak özelliğidir.

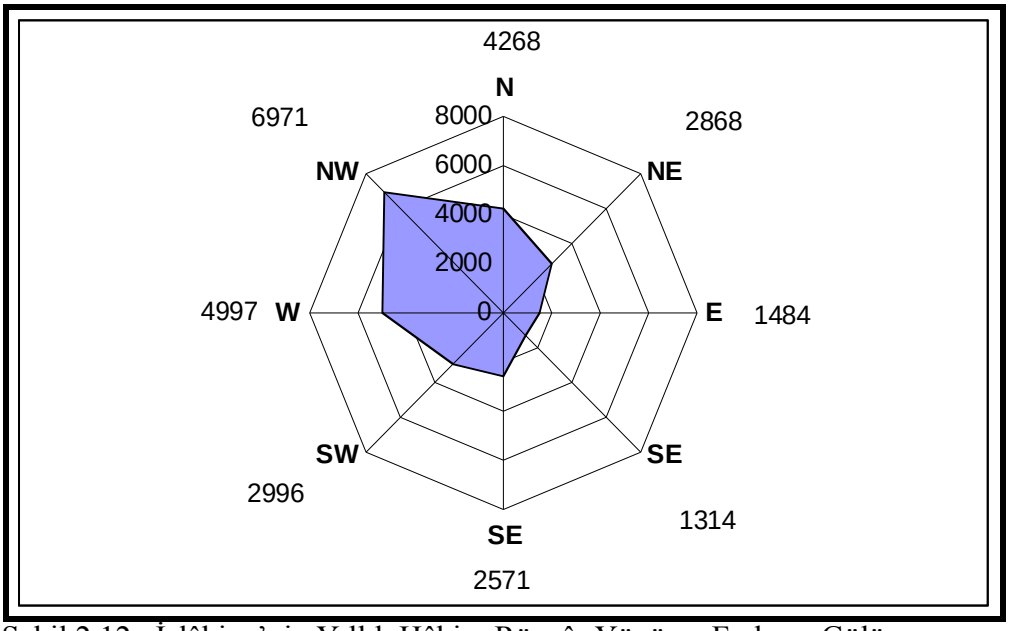
İslâhiye ve çevresinin rüzgâr şartlarını incelediğimizde şu sonuçlara ulaşabiliriz. İslâhiye ve çevresinde yıl içindeki genel durum dikkate alındığında batı ve kuzey sektörlü rüzgârlar etkili olmaktadır. Hâkim yön İslâhiye'de kuzeybatıdır. Bu yönden

esen rüzgârların esme sayısı 6971'dir. Bunu 4997 ile W yönlü ve 4268 ile de N yönlü rüzgârlar izler. İslâhiye'de bu üç yönden esen rüzgârların yıl boyunca tüm yönlerden esen rüzgârlara olan oranı %60'tır. En az rüzgâr esme sıklığına sahip rüzgâr yönü ise 1314 esme sayısı ile SE'dir (Çizelge 2.7., Şekil 2.12.).

Kış mevsiminde saha, İç ve Doğu Anadolu Bölgeleri üzerine yerleşen soğuk ve kuru hava kütlelerinin etkisiyle oluşan yüksek basınç sahasından Doğu Akdeniz üzerindeki siklon sahasına doğru hareket eden hava akımlarının etkisinde kalır. Bu nedenle kuzey sektörlü rüzgârlar etkindir. İlkbahar mevsiminde kuzey sektörlü rüzgârların etkinliği kışa göre zayıflar. Bununla birlikte İslâhiye'de Ocaktan itibaren kuzeybatı yönünden esen rüzgârlar egemen olmaya başlar. Yaz aylarına doğru kuzeybatı yönlü rüzgârlar hâkimiyetini daha da arttırarak oldukça kararlı bir hava hareketi özelliği kazanırlar. Kuzey hariç diğer yönlerden esen rüzgârlar yok denecek kadar azdır. Bu mevsimde saha, Türkiye'nin yaz devresindeki durumuna uygun olarak Asor yüksek basınç merkezinden Basra alçak basınç alanına doğru olan kararlı hava hareketinin etkisinde kalır. Sonbaharda yaz mevsimindeki durum devam etmekle beraber Ekim ve Kasım aylarından itibaren kuzey ve doğu sektörlü rüzgârlar etkisini göstermeye başlar. Aralıktan itibaren ise İslahiye kuzey yönlü rüzgarlar hâkim olmaya başlar ve kış devresindeki koşulların etkisine girmiş olur (Kesici, 1992: 31).

Çizelge 2.7. İslâhiye'de Yönlere Göre Mevsimlik Rüzgâr Esme Sayıları ve Oranı (%) (Kaynak: D.M.İ.G.M.).

Yönler	Kış		İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Yıllık	
	Esme Sayısı	% Frek.	Esme Sayısı	% Frek.	Esme Sayısı	% Frek.	Esme Sayısı	% Frek.	Esme Sayısı	% Frek.
N	1282	20.4	933	13.4	1051	13.4	1002	15.7	4268	15.5
NE	1097	17.5	635	9.1	546	7	590	9.3	2868	10.4
E	445	7.1	365	5.2	306	3.9	368	5.8	1484	5.4
SE	288	4.6	394	5.6	331	4.2	301	4.7	1314	4.8
SE	504	8	927	13.3	507	6.5	633	9.9	2571	9.4
SW	675	10.8	1028	14.7	567	7.2	726	11.4	2996	10.9
W	697	11.1	1141	16.3	2021	25.8	1138	17.8	4997	18.2
NW	1288	20.5	1557	22.3	2508	32	1618	25.4	6971	25.4
Toplam	6276	100	6980	99.9	7837	100	6376	100	27469	100

Şekil 2.12. İslâhiye'nin Yıllık Hâkim Rüzgâr Yönü ve Frekans Gülü.

İslâhiye ve yakın çevresinde etkili olan iklim özelliklerinin, iklim tasniflerinde yeri ve yağış etkinliğinin tespiti ile ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır. De Martonne tarafından 1923 yılında ortaya konan yıllık kuraklık indis formülüne göre yapılan uygulamada; indis değeri 20–30 arasında olan Gaziantep (22,4) yarı nemli, indis değeri 30'dan büyük olan İslâhiye (31,15) ise nemli alanlar içerisinde değerlendirilir. De Martonne ile Gottman birlikte 1942 yılında ortaya koydukları yıllık kuraklık indis formülüne göre ise indis değerleri 10–20 arasında olan Gaziantep (11,42) ve İslâhiye (15,86) yarı kurak sahalar ile nemli bölgeler arasındaki iklim tipine sahiptir.

Sıcaklık ve yağışın birlikte ele alınması ve birbirlerine olan etkilerinin ortaya konması açısından Thornthwaite prensibinin uygulanması çalışma alanının iklim tipinin belirlenmesinde daha ayrıntılı bilgi verecektir. Thornthwaite formülüne göre hazırlanan su bilânçosu tablo ve diyagramlarında İslâhiye ve Gaziantep'te Aralık-Nisan aylarındaki devrelerde toprağın suya doymuş olduğu ve su fazlalığının akışa geçtiği görülür. İslâhiye ve Gaziantep'te Mayıs ayından itibaren topraktaki su kullanılmaya başlanır. Yaz aylarında sıcakların artmasıyla birlikte buharlaşmanın da artması su noksanını açığa çıkarmaktadır. İslâhiye ve Gaziantep'te Haziran-Ekim ayları arasında su eksiği görülmektedir (Çizelge 2.8., Şekil 2.13.).

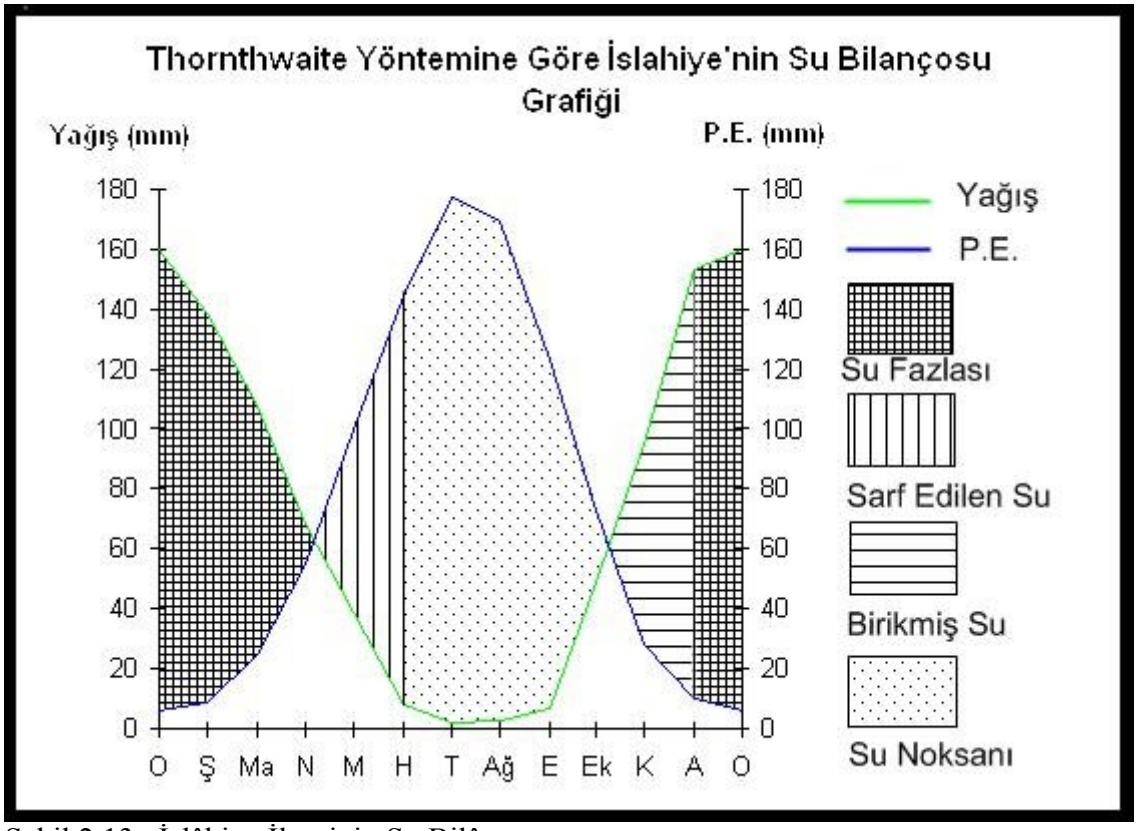
Bu genel değerlendirmenin yanında çalışma alanının iklim tipi Thornthwaite tasnifine göre şu şekildedir. İslâhiye ve Gaziantep, kurak ve az nemli, ikinci dereceden mezotermal, kış mevsiminde çok kuvvetli su fazlası olan ve denizel şartlara yakın iklim tipleri içerisinde yer alırlar (Çizelge 2.8.,2.9.).

Çizelge 2.8. İslâhiye'nin Thornthwaite Formülüne Göre Oluşturulmuş Su Bilânçosu ($C_2B'_3s_2b'_3$).

İslâhiye	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık
Sıcaklık	5.1	6.4	10.1	15.2	20	24.6	27.3	27.6	24.8	19.1	12.1	6.9	16.6
Sıcaklık İndisi	1.03	1.4	2.9	5.3	8.1	11.1	13	13.2	11.3	7.61	3.81	1.6	80.7
Düzeltilmemiş P. E.	7.02	10.5	23.8	49.6	81.2	117.7	141.9	144.7	119.5	74.8	33	12	816.3
Düzeltilmiş P. E.	6.02	8.8	24.6	54.6	99.2	145	177.4	169.3	123.3	72.4	28	9.99	919.1
Yağış	159.8	138.5	107.9	68.3	38.4	7.9	1.8	2.9	6.5	48.6	94.8	153.2	828.6
Birikmiş Suyun Aylık Değişimi	0	0	0	0	-60.8	-39.1	0	0	0	0	66.7	33.2	
Birikmiş Su	100	100	100	100	39.1	0	0	0	0	0	66.7	100	
Gerçek Evapotransprasyon	6.02	8.8	24.6	54.6	99.2	47	1.8	2.9	6.5	48.6	28	9.9	338.2
Su Noksanı	0	0	0	0	0	98	175.6	166.4	116.8	23.8	0	0	580.8
Su Fazlası	153.7	129.6	83.3	13.6	0	0	0	0	0	0	0	110	490.3
Akış	131.8	141.7	106.4	48.4	6.8	0	0	0	0	0	0	55	490.3
Nemlilik	25.5	14.6	3.3	0.2	-0.6	-0.9	-0.9	-0.9	-0.9	-0.3	2.3	14.3	

Çizelge 2.9. Gaziantep'in Thornthwaite Formülüne Göre Oluşturulmuş Su Bilânçosu ($C_1B'_2s_2b'_2$).

Gaziantep	O	Ş	Ma	N	M	H	T	Ağ	E	Ek	K	A	Yıllık
Sıcaklık	2.5	3.9	7.4	12.8	18.3	23.7	27.3	26.9	22.4	15.5	9.1	4.4	14.5
Sıcaklık İndisi	0.35	0.69	1.81	4.15	7.13	10.55	13.07	12.78	9.68	5.55	2.48	0.82	69.04
Düzeltilmemiş P. E.	3.2	6.4	17.8	42.5	74.9	12.9	141.2	137.9	103.2	57.6	24.7	7.8	730.6
Düzeltilmiş P. E.	2.7	5.4	18.3	46.8	91.5	138.9	176.5	161.4	106.4	55.8	21	6.5	831.6
Yağış	105.1	81.5	75.4	52.3	29	6.3	1.4	1.9	3.1	34.6	61.8	96.3	553.8
Birikmiş Suyun Aylık Değişimi	0	0	0	0	-62.5	-37.5	0	0	0	0	40.7	59.2	
Birikmiş Su	100	100	100	100	37.5	0	0	0	0	0	40.7	100	
Gerçek Evapotransprasyon	2.7	5.4	18.3	46.8	91.5	43.8	1.4	1.9	3.1	34.6	21	6.5	277.2
Su Noksanı	0	0	0	0	0	95.1	175.1	159.5	103.3	21.2	0	0	554.4
Su Fazlası	102.3	76	57	10.5	0	0	0	0	0	0	0	30.5	276.4
Akış	66.4	89.2	66.5	33.7	5.2	0	0	0	0	0	0	15.2	276.4
Nemlilik	37.2	13.9	3.1	0.2	-0.6	-0.9	-0.9	-0.9	-0.9	-0.3	1.9	13.8	

Şekil 2.13. İslâhiye İlçesinin Su Bilânçosu.

Bu sonuçlara göre çalışma alanı Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasında bir geçiş alanı oluşturduğu anlaşılır. Burada tam anlamıyla ne Akdeniz iklimi ne de karasal iklim görülür. Denizel etkinin bulunduğu, bozulmuş Akdeniz iklimi etkindir. Çalışma alanı sıcaklık ve yağış rejimi açısından yazları sıcak ve kurak, kışları serin, ılık ve yağışlı geçen Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Çalışma alanı çevresindeki yüksek alanlar ise yazları nispeten daha serin kışları ise daha soğuk iklim özelliklerine sahiptir. Bunun yanında güneyden kuzeye, batıdan doğuya doğru gidildikçe karasallık etkisi hissedilir. Araştırma sahasında yüksek dağlık alanların ovaya göre daha fazla yağış alması nedeniyle genellikle ormanlarla kaplıdır. Bu durumda arazi kullanımı üzerinde etkili olmakta ve bu sahaları ormancılık bakımından önemli kılmaktadır. Bunun yanında önemli tarım alanlarının bulunduğu ovalık sahada yaz kuraklığı nedeniyle tarım daha çok kuru şartlarda yapılabilmektedir.

2.1.3. Hidrografya

Yeryüzünün en yaygın maddelerinden biri olan su, bütün canlıların ihtiyaç duyduğu bir varlıktır. İnsan yemek yemeksizin uzunca bir süre yaşayabilir, fakat susuzluğa bu derece dayanamaz. Hayvanların, bitkilerin de suya olan ihtiyacı çok büyüktür. İçme, kullanma, sulama suları, endüstri için harcanan sular, bu maddenin büyük değerini göstermektedir (İzbırak, 1989: 1).

Araştırma sahası olan İslâhiye ilçesi hidrografik açıdan Akdeniz Bölgesi'nde Hatay Suları Havzası içerisinde yer almaktadır. İslâhiye yöresinde arazinin tabiatı ve iklim şartları dolayısıyla, yataklarında sadece sağanakları müteakip su bulunduran kuru vadiler ağı son derece sık ve yaygındır (Şekil 2.14.). Yörenin devamlı akarsuları azdır. Bu akarsuların yağışlı kış ve ilkbahar aylarında suları boldur. Kurak, sıcak ve buharlaşmanın şiddetli olduğu yaz ve yaza yakın bahar aylarında suları azalır. Kışın bir çay görünüşüne sahip yöre akarsuları, yazın birer cılız dere manzarası arz ederler.

İslâhiye ilçesinde hidrografya ile ilgili olarak üç bölgeden söz edebiliriz. Bunlardan birincisi Amanos Dağlarından kaynağını alan dere ve akarsulardır. Bunlar

dar ve derin vadiler içerisinde aktıktan sonra eğimlerinin azaldığı yerlerde birikinti konilerini meydana getirirler. Bu akarsulardan en önemlileri İdilli, Köklü ve Değirmencik köylerinin bulunduğu vadi içerisinde akan Gürgürün Deresi ile Hasanlök; Kayabaşı, Tandır, Yağızlar köyleri ile Boğaziçi kasabasının bulunduğu vadi içerisinde akan Pollu Dere ve Deli Çay'dır. Bu akarsuların Bir kısmı Karasu Çayı'na bağlanarak oradan da Tahtaköprü Barajı'na dökülürler. Bir kısmı da İslâhiye'nin güneyinde bulunan Hassa topraklarından güneye doğru graben boyunca yol alarak Karasu Çayı'na ve oradan da günümüzde kurutulmuş olan Amik Gölü üzerinden Asi Nehri'ne dökülürler.

Araştırma sahasında ikinci olarak Hatay-Maraş grabeni içerisinde akan Karasu Çayı en önemli akarsu durumundadır. Karasu (Karaçay), İslâhiye ilçesinin kuzeyinde bulunan Karagöl'den (Emen) çıkar. Güney yönünde akarak İslâhiye Ovasının ortasından geçer. İl sınırları içinde 35–40 km aktıktan sonra, Hatay il sınırlarına girer. Hatay il sınırları içinde Kırıkhan'ın kuzeyinde, İslâhiye'nin batısındaki Amanos Dağlarının doğu yamaçlarından çıkıp 15–30 km aktıktan sonra il sınırlarını terk eden başka bir kolla birleşir. Daha sonra kurutulmuş Amik Gölü üzerinden Karasu, Maraş'tan Afrika'ya kadar uzanan büyük çöküntü alanının ülke sınırları dışında kalan güney havzalarının sularını toplayan Asi Irmağıyla, Hatay Yöresinde birleşerek Akdeniz'e dökülür. Karasu'dan İslâhiye Ovasının sulanmasında geniş ölçüde yararlanılmaktadır (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 2950).

Yine bu havzada, Gaziantep Yöresinin batısında, Hatay-Maraş grabeninin kenarında yer alan kuru vadiler, sadece yağışlı zamanlarda sularını, kuzey-güney yönünde uzanan graben içerisine yerleşmiş ve onun meylini takip eden Karasu'ya gönderirler (Kalelioğlu, 1971: 154).

İslâhiye ilçesindeki üçüncü önemli hidrografik kısım ise kaynağını Kurt Dağlarından alan akarsulardır. Bu havzanın en önemli akarsuları Afrin ve Sabunsuyu'dur.

Araştırma sahasında Afrinsuyu, Gaziantep yöresinin batısındaki Kartal ve Büyük dağlar arasından doğar. Yukarı mecrasında Kafile Çayı ismiyle anılır. Daha sonra, soldan Pekmez ve Karadere kollarını alır. Bu birleşmeden sonra Afrinsuyu ismini alan çaya, daha güneyde sağdan ufak bir kol ile soldan Afrin Deresi, karışır. Daha güneyde Hayberi Dağı eteklerinden doğan iki karst kaynağı sularını Afrinsuyu'na katar. Türkiye-Suriye sınırı civarında dört karst kaynağı tarafından beslenen Aslanlısu Deresi Afrinsuyu'na karışır.

Havzanın diğer bir önemli akarsuyu olan Sabunsuyu, Kartaldağ'dan doğar. Yukarı mecrasındaki ismi Sabun Deresidir. Sabun Deresi, sağdan soldan aldığı kollarla büyüyerek Sabunsuyu ismini alır. Sınırımız dışında Suriye topraklarında Afrinsuyu ile birleşerek yine Afrinsuyu ismiyle kurutulmuş Amik Gölü üzerinden Asi Nehrine gider. Yörenin iklim şartlarına bağlı olarak Afrin ve Sabunsuyu çaylarının suları kış ve ilkbahar mevsimlerinde bol, yaz ve sonbahar aylarında azdır. Kışın birer çay görünüşü arz eden bu iki akarsu, yaz mevsimi küçük bir dere görünüşündedirler.

Sahadaki akarsular rejim bakımından Akdeniz iklimin karakterinin yansıtırlar yağışların fazla buharlaşmanın az olduğu kış ve ilkbahar aylarında akım değerleri yüksek, buna karşılık buharlaşmanın fazla yağışların az olduğu yaz ve sonbahar mevsimlerinde ise düşüktür. Şubattan Nisana yavaş yavaş azalan akım değerleri bu aydan Ağustosa kadar hızla azalır. Ekim ayında ilk yağışlarla tekrar artmaya başlar ve bu durum Ocağa kadar devam eder. Yaz aylarında özellikle Hazirandan sonra akımı iyice azalan akarsuları kaynaklar tamamen kurumaktan kurtarırlar. Ancak son yıllarda akarsu ve kaynakların sulamada kullanılması, akarsuların yaz aylarında tamamen kurumasına yol açmaktadır.

Karasu'nun içinde akmakta olduğu Hatay-Maraş grabeni kuzeyden güneye birçok bataklık alanı da bünyesinde bulundurmaktadır. Bunlardan en önemlisi ilçenin kuzeyinde Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesi ve Gaziantep ilinin Nurdağı ilçesi sınırları içerisindeki Gâvur Gölü Bataklığı'dır. Bu gölün güneyinde ise sahamız dâhilinde olan ve bugün için yağışlı mevsimlerin dışında kurumuş vaziyette bulunan Emen Gölü ve Kurt Gölü gibi küçük bataklık alanlar mevcuttur. Graben içerisinde tespih taneleri gibi dizilmiş olan bu bataklık alanlar sıtma hastalığına sebep olan

sivrisinekten kurtulmak ve tarım toprağı kazanmak amacıyla 1950'li yıllardan itibaren kurutulmaya başlanmıştır (Korkmaz, 2008: 22). Ancak bilinçsiz bir şekilde yapılan bu işlemler doğal çevrenin zaman içerisinde bozulmasına sebep olmaktadır (Foto 2.3.).

Foto 2.3. Örtülü Köyü Yakınlarındaki Kurutma Kanalı.

İslâhiye ilçesinde yeraltı suyunun birikebileceği alan ilçenin orta kısımları olan graben sahası durumundaki ovalık alandır. Sahada halk basit kuyular ve pompajlar vasıtasıyla yeraltı suyundan istifadeye çalışır. Bu kuyuların derinlikleri genellikle 20–25 metre olup yaz aylarında kuraklığı hissedildiği zamanlarda verimleri iyice düşer. Bu kuyularda biriken yeraltı suları motopomplarla çekilerek tarımsal amaçlı sulamada kullanılırlar. Bu durum yöre çiftçileri için ek bir elektrik maliyeti yüklemektedir.

Araştırma sahasında kuşkusuz en önemli hidrografik ünite Tahtaköprü Barajı'dır (Foto 2.4.). Karasu Çayı'nın döküldüğü bu baraj ilçenin güneyinde Katranlı Dağları ile Kurt Dağları arasında yer almaktadır. Bu baraj 5200 ha. alana sahip olup su seviyesi 405 metredir. Hacmi ise 200 hm^3 olup sulama ve taşkından koruma amaçlı kullanılmaktadır. Aynı zaman da bu göl Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından da yaban hayatını koruma sahası yapılmıştır. 1976 yılında yapımı başlanan bu baraj için Ağalarobası, Aşağışerikanlı, Yukarışerikanlı, Yesemek, Ortaklı ve Şahmaran köylerinin 21.000 dönümlük arazisi istimlâk edilmiştir. Verimli sahaların bu barajın inşasıyla birlikte sular altında kalması ile de burada yaşayan nüfusun bir kısmı göç etmek zorunda kalmıştır. Ancak İslâhiye ilçesi sınırlarında bulunan bu barajdan ancak birkaç tane köy istifade edebilmektedir. Bu barajdan daha çok Hatay ovaları yararlanmaktadır. Tahtaköprü Barajı yakın çevre halkı için önemli bir mesire ve dinlenme alanıdır. Yaban hayatı için de özellikle göçmen kuşlar için sulak alan görevi görmektedir. Barajda balıkçılık da yapılmaktadır.

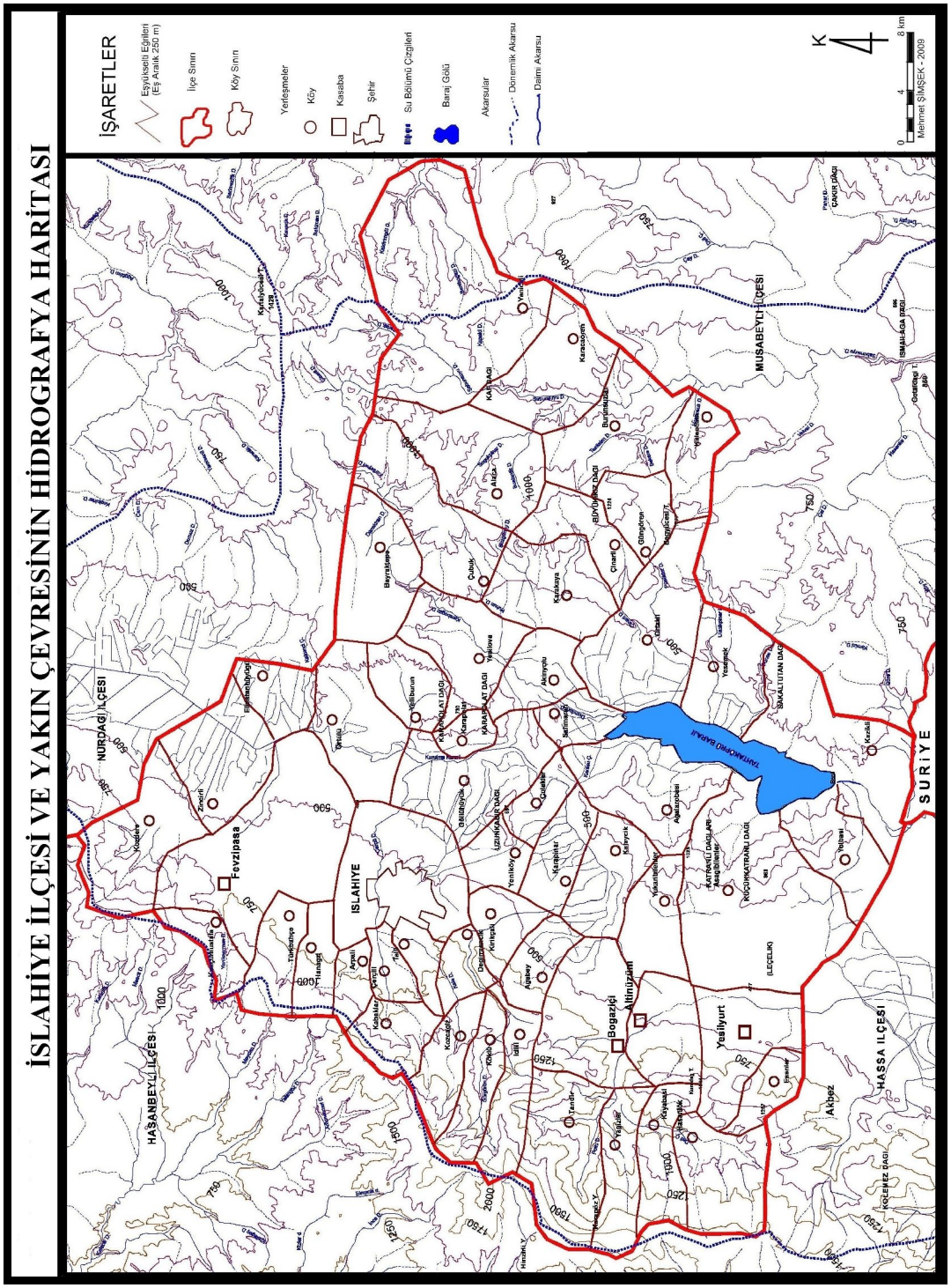
İslâhiye ilçesinde içme ve kullanma suyu önemli bir problemdir. Son yıllarda İslâhiye Belediyesi'nin çabalarıyla bulunan kaynaklarla sorun geçici bir şekilde giderilmeye çalışılmaktadır. İlçenin bu konudaki en önemli kaynağı 4 adet derin

kuyudan oluşan 50 lt/sn debisi olan Gözkaynağı'dır. Yine Altınüzüm kasabasının su ihtiyacının giderilmesi için İller Bankası tarafından iki adet sondaj kuyusu açılmıştır. Bu kuyulardan 60 lt/sn verim alınmıştır.

Foto 2.4. Karasu Çayının Döküldüğü Tahtaköprü Baraj Gölünden Bir Görünüm.

Araştırma sahasında su sorununun giderilmesi için devlet tarafından henüz somut bir adım atılmamıştır. Ancak uzun yıllardan bu tarafa yapımı düşünülen Kılavuzlu Barajı Sulama Projesi çerçevesinde bu sorun giderilecektir. Bu projeyle birlikte yaklaşık 24000 ha. bir tarım alanı da böylelikle sulanabilecektir. Bunun dışında ilçe köylerinden Güllühöyük ve Karapınar'da yeraltı suyundan yararlanmak amaçlı olarak sulama kooperatiflerine bağlı olarak sulama projeleri gerçekleştirilmektedir.

Şekil 2.14. İslâhiye İlçesi ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası.

2.1.4. Toprak Örtüsü

2.1.4.1. Genel Toprak Özellikleri

Toprak çeşitli kayaların fiziksel yönden parçalanması, kimyasal yönden çözülmesi, ayrışması sonucunda oluşan, bitkilere durak yeri olan ve besin maddesi temin eden, kara yüzeyini birkaç mm ile birkaç m derinliğinde saran ve ayrıca bünyesinde solucandan bakterilere varıncaya kadar çeşitli fauna ve flora barındıran canlı bir ortamdır (Atalay, 1994: 221). İnsanlar dünya üzerinde var oldukları andan itibaren toprak ile yakından ilgilenmişler ve tarımsal gereksinimlerini doğrudan ve ya dolaylı yoldan topraktan elde etmişlerdir. Toprak, insan, hayvan ve bitkilerin beslenmesinde doğal bir kaynak olup ulusların geleceklerine ve ekonomisine büyük katkıda bulunur. Verimli topraklara sahip olan ve bu toprakları iyi kullanan milletler refah içinde yaşamaktadırlar (Mater, 1986: IX). İklim, topografya ve ana madde farklılıkları nedeniyle zamana bağlı olarak araştırma sahasında çeşitli büyük toprak grupları oluşmuştur. Büyük toprak gruplarının yanı sıra toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de görülmektedir.

Tanıtmaya çalıştığımız alanın ekonomisinde tarım, esas rolü oynadığına için, tarımın dayandığı toprağın özelliklerine temas etmek yerinde olacaktır. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün yayınladığı Gaziantep İli Arazi Varlığı Raporuna (1992) göre araştırma sahasında Organik (O), Alüviyal (A), Kolüvyal (K), Bazaltik (X), Kireçsiz Kahverengi Orman (N), Kahverengi Orman (M) ve Kırmızı Akdeniz (T) toprakları bulunmaktadır (Şekil 2.15).

Alüviyal Topraklar (A):Yüzey sularının tabanlarında veya tesir sahalarında akarsular tarafından taşınarak yığılmış bulunan genç sedimentler üzerinde yer alan; düz, düze yakın meyile sahip (A) (C) profilli azonal genç topraklardır. Mineral bileşimleri akarsu havzasının litolojik bileşimi ile jeolojik periyotlarda yer alan toprak gelişimi sırasında erozyon ve birikme devirlerine bağlı olup heterojendir. Profillerde horizonlaşma ya hiçyok, ya da çok az belirgindir.

Alüviyal topraklar, bünyelerine veya bulundukları bölgelere yahut evrim devrelerine göre sınıflandırılırlar. Bunlarda üst toprak alt toprağa belirsiz olarak geçiş yapar. İnce bünyeli ve taban suyu yüksek olanlarda düşey geçirgenlik azdır. Yüzey nemli ve organik maddece zengindir. Alt toprakta hafif seyreden bir indirgenme olayı hüküm sürer. Kaba bünyeliler iyi drene olduğundan yüzey katları çabuk kurur.

Üzerlerindeki bitki örtüsü iklime bağlıdır. Bulundukları iklime uyabilenler türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli ve üretken topraklardır. Araştırma sahasında bu toprakların tamamında kültür bitkileri yetiştirildiği için doğal bitki örtüsü bulunmamaktadır. İlçede alüviyal topraklar karışık halde ova içerinde yer almakta olup üzerinde sulu ve kuru tarım yapılmaktadır. Buraları ilçede, Zincirli, Elbistanhöyüğü, Örülü ve Yukarıbilenler köy idari alanlarıdır. Genellikle tahıl ürünleri ile kırmızıbiber, pamuk ve mısır yetiştirilmektedir.

Kolüvyal Topraklar (K): Eğimli yamaçlar boyunca ayrışan çeşitli boyuttaki malzemenin dağların eteklerinde birikmesi ile oluşan kumlu, köşeli çakıllı birikintiye kolüvyal depo ve bunlar üzerinde oluşan toprağa da kolüvyal toprak denilir.

İslâhiye ilçesinde depresyon tabanında en geniş alan kaplayan topraklar kolüvyal topraklardır. Bu topraklar ilçenin en önemli tarım toprakları durumunda olup ticari değeri yüksek olan kırmızıbiber, pamuk ve mısır gibi ürünler yetiştirilmektedir. Bu toprakların sulanmasıyla verimleri daha da artabilecektir. Araştırma sahasında bu topraklar, genellikle dağlık alanların eğimli eteklerinden başlayarak ova tabanına doğru yayılmış bir vaziyette ve vadi ağızlarında yer alırlar.

Kolüvyal topraklar, yer çekimi, toprak kayması, yüzey akışı ve yan derelerle taşınarak biriken materyaller üzerinde oluşmuş (A) (C) profilli genç topraklardır. Ayrıca, özellikleri bakımından daha çok çevredeki yukarı arazi topraklarına benzerlerse de ana materyalde derecelenme ya hiç yok ya da yetersizdir. Profilde, yağışın veya yüzey akışın yoğunluğuna ve eğim derecesine göre değişik parça büyüklüğünü içeren katlar görülür. Bu katlar alüviyal topraklarda olduğu gibi birbirine paralel durumda olmayıp düzensizdir. Dik eğimliler ve vadi ağızlarında bulunanlar çoğunlukla az

topraklı olup kaba taş molozları içerirler. Yüzey akış hızının azaldığı oranda parçaların çapları küçülür. Eğimin çok azaldığı yerlerde, parçacıklardaki küçülme alüvyon parçaları düzeyine geldiğinden bu gibi yerlerde kolüvyal topraklar geçişli olarak alüviyal topraklara karışırlar. Araştırma sahasında kolüvyal toprakların bulunduğu yerler de yine tamamen kültür altına alındığı için doğal bitki örtüsü bulunmamaktadır.

Organik Topraklar (O): Profilinde yüksek derecede organik madde muhtevasına sahip olan topraklardır. Mineral topraklarda organik madde sahiptir. Fakat bunun miktarı eseriden başlamak üzere %20-25'e kadar çıkabilir. Organik topraklarda ise bu miktar profildeki kil miktarına bağlı olarak %20-25'den fazla olup %95'e kadar çıkabilir.

Organik toprakların tasnifi hususunda birçok çalışmalar olmuş fakat bunlar genetikten ziyade organik maddeyi meydana getiren nebatın cinsine ayrışma derecesine ve pozisyonuna göre yapılmıştır. Organik topraklar AG profiline sahiptir. A horizonu 30 cm'den fazladır. Bu kattaki organik madde kil miktarı %50'nin üzerinde ise %30'dan fazla; kil yok ise %20'den fazla veya kil miktarı %50'den az ise %20-30'dur.

Bu grup toprakların drenajları bozuk olup taban suyunun kontrolü, iklim ve sulama suyu da dikkate alındığında çok iyi sebzecilik yapılabilecek arazilerdir.

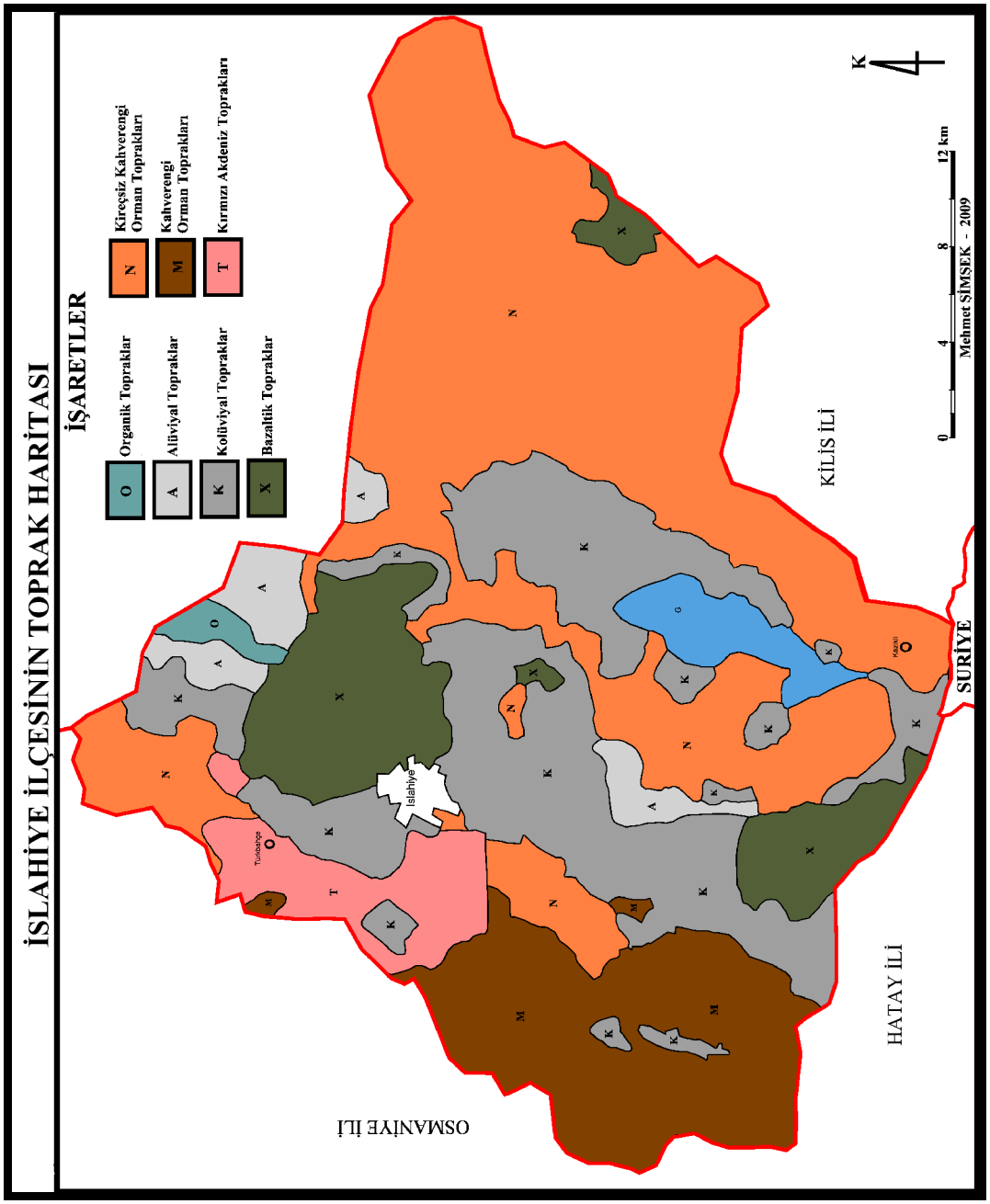
Gaziantep ilinde sadece İslâhiye'de yer alan organik topraklar ilçenin kuzeyinde Nurdağı sınırında alüviyal topraklarla birlikte bulunmaktadır. Bu topraklar ilçede oldukça az yer kaplamakta olup tamamına yakını Zincirli köyü idari alanı içerisinde bulunmaktadır. Bu topraklarda sulama ile sebzecilik, kırmızıbiber, pamuk ve mısır üretilmektedir.

Kahverengi Orman Toprakları (M): Yeryüzünde çok geniş bir yayılım alanına sahip olan bu topraklar, genelde orta enlemlerin ormanlık alanlarında görülürler (Mater,1998:173). Kahverengi orman toprakları kireççe zengin ana madde üzerinde oluşur. Profilleri (A) (B) (C) şeklinde olup horizonlar birbirine tedricen geçiş yapar. A horizonu çok gelişmiş olduğundan iyice belirgindir, koyu kahverengi ve dağılgandır. Gözenekli veya granüler bir yapıya sahiptir. Reaksiyonu genelde kalevi bazen de nötrdür. B horizonunun rengi açık kahverengi ile kırmızı arasında değişir. Reaksiyonu A, horizonundaki gibidir. Kil birikmesi çok azdır veya hiç yoktur. Bu horizonun aşağı kısımlarına $CaCO^3$ bulunur.

Bu topraklar genellikle geniş yapraklı orman örtüsü altında oluşur. Burada etkili olan toprak oluşum işlemleri kalsifikasyon ve birazda podzollaşmadır. Toprakların drenajı iyidir. İslâhiye ilçesinde bu topraklar araştırma sahasının güneybatısında Amanos Dağlarının bulunduğu yüksek sahalarda geniş alanlar kaplamaktadır. Çoğunlukla orman ve otlak olarak kullanılmaktadırlar. Tarıma alınmış alanlarda temel ve bölgesel ürünlerden zeytin, Antep fıstığı ve nar yetiştirilmektedir. Verimleri yüksektir. İlçede en fazla olarak Köklü, İdilli, Tandır, Yağızlar, Kayabaşı, Hasanlök, Esenler, Yeşilyurt, Altınüzüm ve Boğziçi idari alanlarında bulunmaktadır.

Kireçsiz Kahverengi Orman Topakları (N): Kireçsiz Kahverengi Orman toprakları genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşur. (A) (B) (C) profili olan bu toprakların A horizonu iyi oluşmuştur ve gözenekli bir yapıya sahiptir. B horizonu, eğer varsa, zayıf gelişme gösterir. Kahverengi veya koyu kahverengi ve granüler veya yuvarlak köşeli blok yapıdadır. Bu horizonda kil birikimi yok veya çok azdır. Horizon sınırları geçişli veya tedricidir.

Gaziantep ilinde en çok araştırma sahası olan İslâhiye ilçesinde yaygın olan bu toprakların büyük çoğunluğu Kurt Dağları ve Katranlı Dağları üzerinde bulunmaktadır. Yine Amanos Dağları üzerinde de geniş alanlar kaplamaktadır. Büyük bölümü orman, funda ve mera görünümünde olan bu topraklarda tarım pek fazla yapılmamakta olup kuru şartlarda tahıl yetiştirilmekte ve son yıllarda da zeytincilik yapılmaya başlanmıştır.

Şekil 2.15. İslâhiye İlçesinin Toprak Haritası.

Kırmızı Akdeniz Toprakları (T):Akdeniz iklim kuşağının özelliklerini yansıtan bu topraklar ABC horizonlu topraklardır. Akdeniz iklim bölgesindeki kireç kayası üzerinde 600 mm'den veya daha fazla yağış altında teşekkül eden koyu kırmızı renkli topraklardır. Bazı hallerde kalkersiz ana madde üzerinde de oluşabilirler. Bu topraklarda humus azdır. Organik maddelerin ayrışması şiddetlidir. Bu topraklar üzerindeki yerli bitki örtüsü makilerdir (Güney, 1994: 487).

Araştırma sahasında kırmızı Akdeniz toprakları ilçe merkezinin batısındaki dağlık sahada görülmektedir. Buralarda eğimin elverişli olduğu vadi içlerinde bağ ve bahçecilik yapılmaktadır.

Bazaltik Topraklar (X): Bu topraklar özellikleri aynı iklim şartları altında kireç taşları üzerinde teşekkül etmiş olan kahverengi ve kırmızı kahverengi topraklara oldukça benzerlik gösterir.

Genellikle orta derin profile sahip olan bazaltik topraklar, ağır killi olup, iyi bir profil teşekkülü göstermezler. A horizonunun yapısı granülerden blok yapıya kadar değişir. B horizonu genellikle A horizonundan daha ince bünyeli ve blok yapılıdır. Fiziksel özellikleri kalker üzerinde teşekkül etmiş olan topraklardan daha iyi değildir.

Bazaltik toprak çok kere kireçsizdir. Reaksiyon nötr ile kalevi asındadır. Organik madde muhtevaları oldukça azdır. Değişebilir katyon kapasiteleri orta yüksektir. Esas değişebilir katyon kalsiyumdur. Su tutma kapasiteleri yüksek olan bu toprakların diğer fiziksel karakterleri pekiyi olmadığından verimliliği düşüktür. Sulu ve kuru şartlarda meyve bahçesi ve tarla bitkileri yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Kesif sürüm isteyen kullanmalar için taşlardan temizlenmesi gerekmektedir. Taşlı Arazi Islah Projesinin hemen hemen tamamı bu grup topraklara ait araziler üzerinde uygulanmaktadır.

İslâhiye ilçesinde volkanik aktivitelerin etkili olduğu Fevzipaşa kasabası ile ilçenin güneyindeki Aşağıbilenler, Yolbaşı ve Yeşilyurt idari alanlarında bazaltik topraklar geniş alanlar kaplamaktadır. Bu topraklara yöresel olarak leçe denilmektedir. Bu toprakların bulunduğu Fevzipaşa kasabası çevresinde genellikle kuru şartlarda tahıl ürünleri yetiştirilirken ilçenin güneyinde bulunanlarda ise bağcılık yapılmaktadır.

Genel bir değerlendirme yaptığımızda araştırma sahasında depresyon tabanındaki toprakların tarıma elverişli olduğunu ve üzerinde birçok tarım ürününün yetiştirilmesine uygun olduğunu söyleyebiliriz. Burada yer alan toprakların taşlardan temizlenmesi ve sulama imkânlarının geliştirilmesiyle birlikte verimlerinin daha da artabileceğini söylemek mümkündür. İlçe arazisinin büyük bir kısmı orman arazisi olduğu için sahada kireçsiz kahverengi ve kahverengi orman toprakları da geniş yer kaplamaktadır.

2.1.4.2. Arazi Tasnifi (Sınıflandırması)

Herhangi bir arazi parçasının en uygun kullanılma şeklinin belirlenebilmesi için öncelikle arazinin kullanım kabiliyet sınıflamasının yapılması gerekmektedir. Böyle bir sınıflama arazi kullanma planlarının yapılması ve tarımsal gelişmenin programlanması içinde zorunludur.

Artan nüfusu besleyebilmek ve ileriki yıllarda bir açlık sorunu ile karşılaşmamak için, mevcut tarım topraklarımızı korumak ve arazilerimizi kabiliyetlerine uygun olarak ve bilimsel esaslara göre kullanarak, birim alandan sağlanacak üretim artışı ile artan nüfusun beslenme ihtiyacı arasında sağlıklı bir denge kurmak zorundayız. Bunun için de toprak varlığımızın ve karakterlerinin çok iyi bilinmesi, problemlerinin tespiti ve giderilmesi yanında, toprak işleme, toprak ve su muhafazası, ekim-dikim münavebe, sulama ve gübreleme gibi üretim ve amenajman hizmetlerinin bilimsel esaslara uygun olarak yapılması gerekmektedir (Gaziantep İli Arazi Varlığı, 1992).

Ekonomik ve sosyal gereksinmelere göre toprağın çeşitli kullanılma seçenekleri bulunmaktadır. Toprağın içerdiği karakteristikler, onun tarım, ormancılık veya diğer amaçlarda kullanılmaya uygun olup olmadığını tayin etmektedir. Diğer bir belirleme ile toprakların özellikleri gözetilerek, bunların kullanılmaları belirli sınırlar içerisinde gruplandırılmaktadır. Toprak gerekli fakat kısıtlı bir kaynak olduğuna göre toprağın kullanılışı rasyonel bir plana bağlı olmalı ve sadece acil gereksinmelere değil, verimlilik kapasitesinin artması veya en azından uzun sürede bozulmamasını sağlayacak yönde bulunmalıdır (Dinç ve diğ., 1997: 196).

Araziler, toprak işlemeye karşı gösterdikleri sınırlayıcı özelliklerine göre, hiç sorun göstermeyen I. sınıf araziler ile bitkisel üretime imkân vermeyen VIII. sınıf arasında sekiz sınıfa ayrılmaktadır (Haktanır ve diğ., 2000: 205). Bu sınıflandırmaya göre, toprağın tarıma elverişliliği ve verimi birinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru artış gösterir. İlk dört sınıfta arazi iyi toprak yapısına sahiptir ve bu sınıflarda kültür bitkileri tarımı yapılabilir. Beşinci, altıncı ve yedinci sınıf araziler, doğal bitki örtüsünün gelişme gösterdiği arazilerdir. Bunlardan beşinci ve altıncı sınıf araziler toprak ve su koruma önlemleri alındığı takdirde kültür bitkileri tarımı yapılabilecek arazilerdir. Sekizinci sınıf araziler ise çoğunlukla toprak örtüsünün olmadığı ya da çok sığ olduğu arazilere karşılık gelir. İlk dört sınıf dışındaki araziler, genelde otlak ve ormanlık alanlar olarak karşımıza çıkar.

Bu çalışmada Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan rapora (Gaziantep İli Arazi Varlığı, 1992) göre araştırma sahasının arazi kabiliyet durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak saha çalışmaları sırasında bu rapordaki verilerin doğrulanması ayrı bir uzmanlık gerektirmekle birlikte veriler Gaziantep'in diğer bir ilçesi olan Nurdağı ile birlikte verilmiştir.

İslâhiye arazilerinin %43,5'inde tarım yapılmakta olup bunların yarıdan fazlasını kuru tarım alanları teşkil etmektedir. 23941 hektar ile sulu tarım ikinci sırada gelmektedir. 5083 hektar da bağcılık 442 hektarda ise zeytincilik yapılmaktadır. Sulu tarım ve bağcılığın uygulandığı toplam 896 hektar arazide drenaj yetersizliği görülmektedir. Tarım uygulanan arazilerin %47,4'ünde eğim düz-düze yakın toprakların %64'ü derin, %47,6'ında erozyon hiç yok veya çok hafiftir. %87.9'u ilk dört sınıf arazilerden oluşmaktadır. İlçede mera olarak haritalanan alan, ilçenin %16,8'ini orman, %23'ünü, fundalık %14,1'ini kaplamaktadır. Orman ve fundalık arazilerin tamamı, mera arazilerin %83.6'ı VI. ve VII. sınıf arazilerdir. 1289 hektar yoğun ve az yoğun yerleşim sazlık-bataklık, ırmak yatağı ve çıplak kayadan oluşan 344 hektar hali arazi haritalanmıştır. Bunların haricinde 2017 hektar su yüzeyi mevcuttur. İlçe arazilerinin yarısı (%51,1) VII. Sınıf arazi özelliği göstermektedir (Gaziantep İli Arazi Varlığı,1992: 25).

Bu bölümde İslâhiye ilçesinde yer alan arazi kabiliyet sınıfları ve bulundukları yerleri sırasıyla ele almaya çalışacağız.

I. Sınıf Araziler: Bu sınıftaki araziler, düz ve düze yakın arazilerdir. I. sınıf arazilerde erozyon ise yok denecek kadar az düzeydedir. Toprak derinlikleri fazla, drenajları iyidir. Bu toprakların tuzluluk, alkalilik gibi sorunları yoktur. I. sınıf arazilerin verimlilik düzeyleri çok yüksek olup, gübrelemeyle toprağın verimlilik düzeyi daha da arttırılabilir. Bu sınıfta bulunan toprakların işlenmesi kolay olup, yetiştirilen tahıl, sebze ve meyveler yönünden ürün çeşitliliği oldukça fazladır.

Araştırma sahasında bu sınıftaki arazilerin tamamı depresyon tabanında bulunmakta olup en fazla Tahtaköprü Barajının kuzey kısmında yer almaktadır Şekil 2.16.). Bu araziler Gaziantep ilinde en fazla araştırma sahasında bulunmakta olup %70'ine yakınını kolüvyal topraklar oluşturmakta olup geri kalan kısımlarını ise alüviyal, organik ve diğer topraklar oluşturmaktadır. Bu arazilerde yüksek gelir getiren tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Bu sınıftaki arazilerin ilçedeki en önemli sorunu sulamadır.

II. Sınıf Araziler: Bu sınıftaki topraklar kötüleşmeyi önlemek veya işleme sırasında hava ve su ilişkilerini iyileştirmek için yapılan koruma uygulamalarını içeren dikkatli bir toprak idaresini gerektirir. Sınırlandırmalar az ve uygulamalar kolayca yerine getirilebilir cinstendir. Topraklar kültür bitkileri, çayır, mera ve orman için kullanılabilir.

Araştırma sahasında bu sınıfa giren arazilerin tamamına yakını depresyon tabanında I. ve III. sınıfa giren arazilerle bir arada bulunmaktadır (Şekil 2.16.). Bu arazilerin yarıya yakınını kolüvyal topraklar oluşturur. Bu topraklarda tarımın yanında mera olarak da kullanım söz konusudur. Daha çok nadassız kuru tarım yapılmaktadır. Buğday, arpa, kırmızıbiber, pamuk ve mısır halkın kendi açtığı sulama kuyuları ile yetiştirilmektedir.

III. Sınıf Araziler: Bu sınıftaki araziler II. sınıftakilerden daha fazla sınırlandırmalara sahiptir ve kültür bitkileri için kullanıldıklarında muhafaza

önlemlerini uygulamak ve sürdürmek genellikle daha zordur. Bu topraklar kültür bitkileri, çayır, mera ve orman için kullanılır. Bu sınıftaki toprakların sınırlandırmaları ürün miktarını; ekim, dikim ve hasat zamanı veya bitki seçimini sınırlandırır.

İslâhiye ilçesinde bu sınıfa giren araziler I. ve II. sınıf arazilerde olduğu gibi tamamına yakını depresyon tabanında olmakla birlikte dağlık sahalara doğru kaymıştır. Bu arazilerde tarımın dışında orman ve mera arazisi de mevcuttur. Bu sınıftaki arazilerde kolüvyal topraklardan başka organik, kireçsiz kahverengi, kırmızı Akdeniz, bazaltik ve kahverengi orman toprakları bulunmaktadır.

IV. Sınıf Araziler: Bu sınıftaki araziler, tarımsal üretim için III. sınıf araziler göre daha seçicidirler. IV. sınıf arazilerin, tarımsal faaliyetler söz konusu olduğunda, korunması ve dikkatli bir biçimde idare edilmesi gerekmektedir. Bu sınıftaki araziler, orman ve otlak alanları olarak değerlendirilebilecekleri gibi, yukarıda söz edildiği şekilde, tarımsal faaliyetlere de uygun arazilerdir. Bu sınıftaki araziler, toprak örtüsü bakımından daha sığ bir yapıya sahiptir ve gerekli önlemler alınmazsa, eğim faktörünün de etkisiyle erozyona maruz kalabilirler.

Araştırma sahasında bu gruba giren araziler depresyon tabanı ile dağlık sahalardaki vadilerde görülmektedir. Bu arazilerde kolüvyal, kireçsiz kahverengi, kahverengi orman ve bazaltik topraklar bulunur. Bu sınıf arazilerin %90'dan fazlasında tarım yapılmaktadır. Tarım daha çok kuru şartlarda olup genellikle dikili tarım arazisi şeklindedir. Yetiştirilen başlıca ürünler zeytin, Antep fıstığı, üzüm ve nardır.

Araştırma sahası olan İslâhiye ilçesinde V. sınıfa ait olan araziler bulunmamaktadır.

VI. Sınıf Araziler: Bu sınıfa giren arazilerde eğim değerleri daha fazla olup sığ bir toprak örtüsü bulunmaktadır. Tarımsal faaliyetler sınırlı bir şekilde yapılabilir. Kültür bitkileri için pek uygun olmayan bu araziler çayır, mera veya orman olarak kullanılabilir.

Araştırma sahasında bu sınıfa giren araziler Amanos ve Kurt dağları üzerindeki fazla eğimli olmayan sahalarda bulunmaktadır. Bu araziler kahverengi orman, kireçsiz kahverengi orman, kırmızı kahverengi ve bazaltik topraklardan oluşmaktadır. Bu arazilerin %70'inde tarım yapılmakta olup daha çok nadassız kuru tarım şeklindedir. Genellikle dikili tarım arazisi şeklinde olup geri kalan kısmı mera ve ormandır. Yetiştirilen başlıca ürünler zeytin, Antep fıstığı, üzüm ve nardır.

VII. Sınıf Araziler: Bu sınıfa giren arazilerde, toprak oldukça sığdır ve toprağın taşlılık oranı oldukça yüksektir. Eğim şartlarının olumsuzluğu nedeniyle, bu sınıftaki arazilerde erozyon, şiddetli düzeydedir. Tarımsal faaliyetler, özellikle de kültür bitkileri yetiştiriciliği için uygun olmayan VII. sınıf araziler, otlak ve orman alanı olarak kullanılabilecek niteliklere sahiptir. Çok nadir olarak, toprağın ıslah edilmesi durumunda ve toprak koruma önlemleri alındığında VII. sınıf arazilerde zeytin, Antepfıstığı, üzüm gibi kültür bitkileri tarımı yapılabilmektedir.

İslâhiye ilçesinde, VII. sınıftaki araziler oldukça geniş yer kaplarlar. İlçe topraklarının yarıdan fazlası VII. sınıf arazilerle kaplıdır. İlçe genelinde, en geniş yayılım alanına sahip olan bu sınıftaki araziler için, bir yükselti sınırlaması yoktur. Diğer bir ifadeyle, ilçe genelinde hemen her yükseltide VII. sınıf arazilerle karşılaşılabilmektedir. İslâhiye ilçesinde, VII. sınıf araziler üzerinde, çoğunlukla ormanlık alanlar yer almakta iken, otlak alanlarına da rastlanır. Ancak, bu otlak alanları, ormanlık alanlara göre oldukça az yer kaplamaktadır. Bu sınıftaki arazilerde yaygın olarak kireçsiz kahverengi, kahverengi orman ve kırmızı Akdeniz toprakları bulunur.

VIII. Sınıf Araziler: Bu sınıftaki toraklar ve arazi şekilleri kültür bitkileri, otlar veya ağaçlar için yapılacak amenajman masraflarını üzerinde pek fazla gelir getirmez. Fakat yaban hayatı için ve dinlenme yeri olarak kullanılabilir. Çok aşınmış araziler, kayalıklar, ırmak yatakları, maden artık yatakları ve diğer çıplak alanlar VIII. sınıfa girmektedir.

İslâhiye ilçesindeki VIII. sınıf araziler Fevzipaşa kasabası yakınındaki bataklık alanda ve depresyon tabanında çok az bir alanda görülmektedir. Buralarda üzerinde toprak örtüsü bulunmayan, parçalanmış veya kısmen parçalanmış set kaya ve taşlar ile kaplı sahalar bulunmaktadır. Genellikle bitki örtüsünden yoksundurlar. Bazen içinde

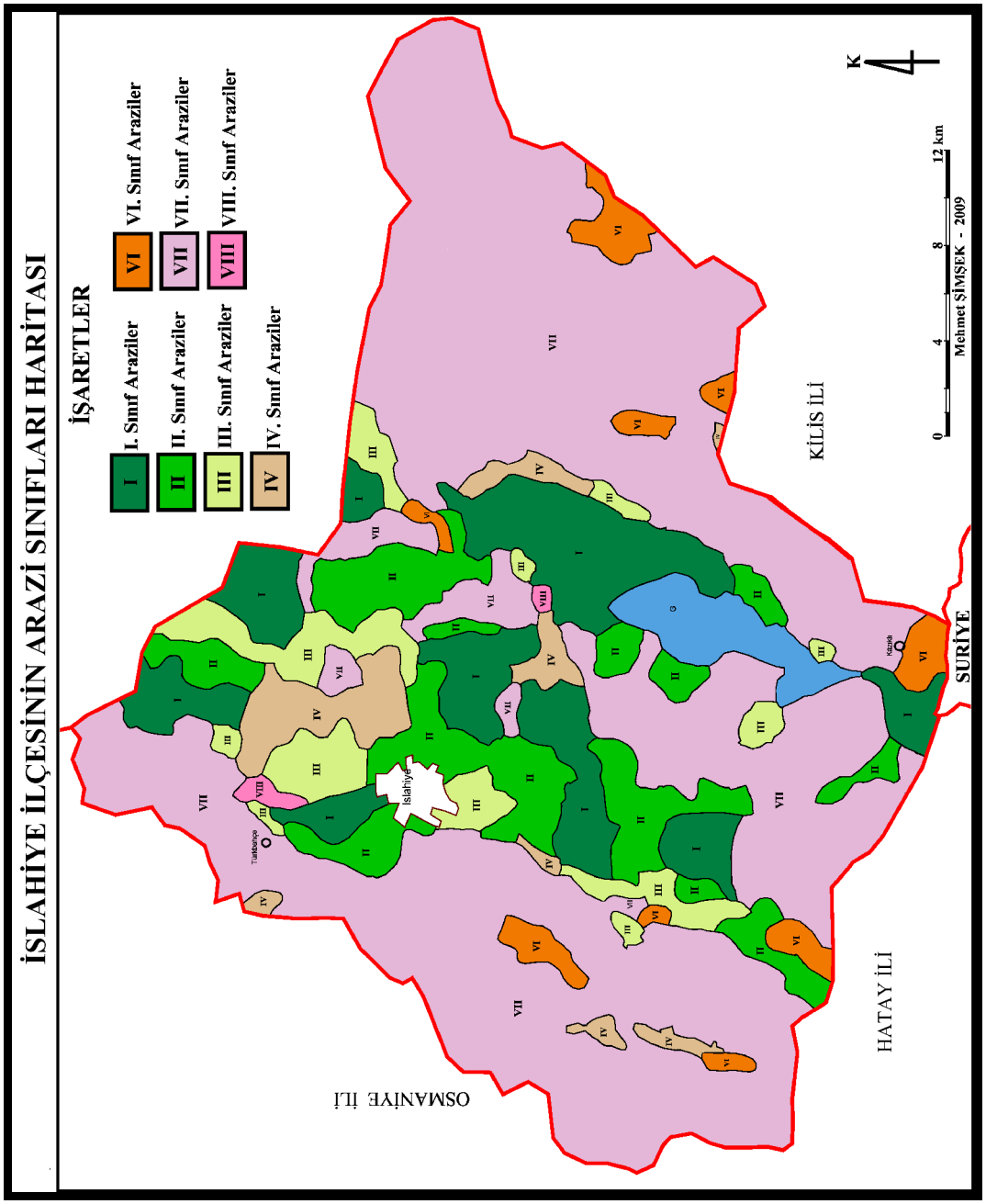
toprak bulunan kaya çatlaklarında veya küçük ceplerde yetişen çok seyrek ağaç, çalı ve otlar bulunabilmektedir.

Bunun yanında 5200 hektarlık Tahtaköprü Barajı'nın bulunduğu su yüzeyi mevcuttur. Göllerin kıyısında yer alan ve yılın büyük bir bölümünde yaş veya bataklık durumunda olan, alüviyal sahil bataklıklarının dışında kalan sazlık ve bataklık araziler doğal halleri ile tarıma elverişli değildirler. Sazlık ve bataklık alanlar Gaziantep'te sadece İslâhiye ilçesinde ilçenin doğusunda yer almaktadır.

Araştırma sahasındaki arazilerin problemleri ile ilgili olarak şunları söyleyebiliriz;

İslâhiye ilçesinde 26969 hektar problemsiz arazi tespit edilmiştir. 31574 hektar (%21,8) erozyondan hiç veya çok az etkilenmiş, %22,6'ı orta, %19,5'i şiddetli, %36,1'i çok şiddetli derecede etkilenmişti. Şiddetli ve çok erozyondan etkilenen araziler daha çok mera, orman ve fundalık görünümündedir. İlçe topraklarının %29,7'i derin, %9,4'ü orta derin, %10,3'ü sığ, %50,6'ı ise çok sığdır. Sığ ve çok sığ topraklar bağ-bahçe, özel ürün arazileri ile mera, orman ve fundalık alanlarında yaygındır. İlçe topraklarının %26,9'unda taşlılık, %38,3'ünde kayalılık görülmektedir. İlçede ayrıca 915 hektar tamamı alüviyal topraklardan oluşan arazilerde drenaj problemi görülmektedir. Bu arazilerin 815 hektarı sulu tarım, 58 hektar bağ-bahçe, 19 hektarı yerleşim alanı durumundadır. İlçede en başta olmak üzere, erozyon, taşlılık, kayalılık ve drenaj yetersizliği de görülmektedir.

İslâhiye ilçesindeki arazi sınıfları ile ilgili olarak genel bir değerlendirme yaptığımızda şunları söylemek mümkündür. İlçede ilk dört sınıfa giren araziler genellikle depresyon tabanında yer almaktadırlar ve burada ilçe ekonomisinin dayandığı tarım yapılmakta olup yerleşmelerin çoğu da burada yer almaktadır. Bu sınıf arazilerdeki hâkim toprak türü kolüvyal, alüviyal, bazaltik ve kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır. Araştırma sahasının yarıdan fazlasını dağlık alanların çok fazla olmasından dolayı VII. sınıf araziler oluşturmaktadır. Bu araziler ormanlarla kaplı olup eğimleri oldukça fazladır. Bu yüzden erozyona karşı dirençsizdir. Buralarda orman örtüsüne bağlı olarak kahverengi ve kireçsiz kahverengi orman toprakları bulunmaktadır (Şekil 2.16.).

Şekil 2.16. İslâhiye İlçesinin Arazi Sınıfları Haritası.

2.5. Doğal Bitki Örtüsü

İslâhiye ilçesi ve yakın çevresi çeşitli türdeki bitki türlerine sahiptir. Bu durumun ortaya çıkmasında yörenin iklim, toprak özellikleri, yeryüzü şekilleri ve beşeri faktörlerin etkisi olmuştur. İlçenin ormanları genelde yüksek dağlık alanlarda yer almaktadır. Bunda iklimin önemi çok fazladır. Bunun yanında, ovalık kesimlerde zaman içinde yaşanan orman tahribatı nedeniyle fazla ormanlık alan bulunmamaktadır.

Araştırma bölgesinde 4526 hektarlık bir saha ormanlarla kaplıdır. Bu da yaklaşık ilçe toplam alanının % 55'lik bir kısmını oluşturmaktadır ki, bu oran Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katıdır. Bu ormanlar Kilis Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı İslâhiye Orman İşletme Şefliği tarafından işletilmektedir. Ancak bu şefliğin işlettiği saha İslâhiye ilçesinin sınırları dışında da mevcuttur. Araştırma sahasının büyük bir kısmı iklim şartlarına göre Akdeniz vejetasyonuna ait kuru ormanların yayılış alanı içerisinde kalmaktadır.

İslâhiye ilçesi ve yakın çevresindeki bitki örtüsünü üç kuşak şeklinde inceleyebiliriz. Bunlardan birincisi yer yer maki türlerinden oluşan çalı formasyonu (Foto 2.5.), ikincisi Akdeniz dağ kuşağının geniş yapraklı ağaç ve çalıların içinde bulunduğu iğne yapraklı orman formasyonu ve üçüncüsü ise ot formasyonudur. Bu bitki formasyonlarını araştırma sahamızda Amanos Dağları, Hatay-Maraş Grabeni ve Kurt Dağları üzerinde de ayrı ayrı değerlendirmek mümkündür.

Araştırma sahasında çalı formasyonu 450–1000 m'ler arası görülebilmektedir. Bu yükseltilerde hâkim bitki türünün kızılçamlar olması gerekirken uzun yıllar süren orman tahribatı sonucu yaprağını döken ve dökmeyen çalı türleri ortaya çıkmıştır. Bu çalıların oluşturduğu bitki topluluğuna maki adı verilir. Araştırma sahasındaki çalı formasyonlarının başlıca türleri şunlardır: Kermez meşesi (Quercus coccifera), mazı meşesi (Q. İnfectoria), tesbih (Styrax officinalis), saçlı meşe (Q.cerris), sumak (Rhus coriaria), melengiç (Pistecia terebinthus), cehri (Rhumnus oleoidies), akçakesme (Phillyrea latritolia), zeytin (Olea europea), keçiboynuzu (Ceratonia siliqua), erguvan (Cercis siliquatrum) ve karaçalı (Paliurus spinochristis)'dır.

Araştırma sahasındaki orman formasyonları yükseltinin arttığı Amanos ve Kurt dağları üzerinde 550–600 m'lerden itibaren başlayarak 2000 m'lere kadar çıkar. Buralardaki hâkim ağaç türlerini kızılçamlar (Pinus brutia) oluşturur. İlçenin kızılçamlardan sonraki başlıca orman bitki toplulukları karaçam (Pinus nigra), sedir (Cedrus libani), selvi (Cupresus sempervirens), kayın (Fagus orientalis), göknar (Abies cilicica), kavak (Populus tremula), meşe (Quercus coccifera), ardıç (Juniperus excelsa), sandal (Arbutus andrachne), akçakesme (Phillyrea latifolia), sakız, funda, tesbih (Styrax officinalis), ladin (Picea orientalis), sütleğen (Euphorbia hieresolymitana), karaçalı, ısırgan, delice (Olea europea), böğürtlen ve çayır otlarıdır. En fazla bulunan türler ise meşe ve kızılçamdır. Meşe ormanları bozuk ormanlar olup koruma altındadır. Orman ürünü elde edilmemektedir. Kızılçam ormanları faydalanılan verimli alanlardır

Akdeniz bitki coğrafyası bölgesinin karakteristik bir ağacı olan kızılçam (pinus brutia), Karadeniz Bölgesi'nde Gökırmak Oluğu, Köroğlu Dağlarının güney eteklerinde ve Devrez Çayı'nda Osmancık-Kargı-Kamil dolaylarında özellikle güneye bakan yamaçlarda 800 m kadar yükselir. Torosların güneye bakan yamaçlarında ise kızılçamlar 1500 m kadar çıkar. Karadeniz'e ait olan bazı bitki türleri (kayın, porsuk, fındık ve üvez gibi) Nur (Amanos) Dağlarında kuzeye bakan kuytu yamaçlarda (Osmaniye, Zorkun, Hınzır ve Karagöz yaylası vs.) 1000 m civarında yer alırken, Karadeniz Bölgesi'nde sahilden itibaren görülür (Atalay, 1994: 104–215).

Foto 2.5. Boğaziçi Kasabası Yakınlarında Amanos Dağları Üzerindeki Fundalıklar.

Halihazırda da Amanos Dağlarında özellikle kuzeye bakan yamaçlarda lokal alanlarda Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesi dışında Doğu Karadeniz-güney Sibirya veya Öksin-Kolşik elemanları bulunur. Bunlar; çınar yapraklı akçaağaç (Acer platanodies), adi kızılağaç (Alnus glutinosa), kızılcık (Cornus australis), fındık (Corylus avellena), çilek (Fragaria vesca), doğu kayını (Fagus oriantalis), ceviz (Juglans regia), kayacık (Ostrya carpinifolia), titrek kavak (Populus tremula), sapsız meşe (Quercus patraea), üvez (Sorbus terminalis), porsuk (Taxus baccata), ıhlamur (Tilia argentea) ve karaağaçtır (Ulmus glabra).

Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesi'nde yine bir Öksin ağacı olan doğu kayını (Fagus orientalis) ormanları Nur (Amanos) Dağlarında 1100–1500 m arasında kuzeye bakan yamaçlarda yer alır. Kayın ormanlarında çiçekli dişbudak (Fraxinus ornus), üvez (Sorbus terminalis), Toros göknarı (Abies cilicica), kayacık (Ostrya carpinifolia), doğu gürgeni (Carpinus orientalis), meşe (Quercus libani), akçaağaç yabani kızılcık, (Cornus australis), karaağaç (Ulmus glabra), tesbih ağacı (Styrax officinalis), geniş yapraklı papaz külahı (Evonymus latifolia), Lübnan sediri (Cedrus libani), kuzu fındığı (Corylus avellena) görülür. Kayın ormanında görülen bu ağaç ve ağaççıkların büyük bir bölümü Öksin bölümüne aittir. Şu, halde Amanoslarda nemli iklim şartları altında yerleşmiş ve günümüzde lokal alanlarda özellikle kuzeye bakan nemli yamaçlarda hayatiyetini sürdüren Kolşik-Öksin flora bölgesine ait büyük paçalar halinde relik orman toplulukları bulunur (Atalay, 1994: 104).

Bölgede ormanlarla kaplı alanlardan birisi sahanın doğusundaki serpantin yapılı Kurt Dağlarıdır. Bu dağların bulunduğu bölgede ormanların en yoğun olduğu sahayı oluşturur. Buradaki vejetasyon içinde kermez meşesi seyrek olarak katran ardıcı, sandal, tesbih ağacı, sakız, menengiç, pırnal meşesi, akçakesme ve mazı meşeleri bulunmakla beraber en yaygın olan tür kızılçamlardır. Buradaki tahrip nedeniyle ve eğime bağlı olarak, toprak süpürülmekte, kızılçamlar seyrelmekte ve kermez meşeleri çalı karakterini almaktadır.

Araştırma sahasında ot formasyanu daha çok graben alanıyla plato ve tepelerde görülmektedir. Grabenin bulunduğu alanda ilkbahar yağışlarıyla yeşeren ve yaz kuraklığıyla sararan bozkır bitki örtüsü hâkim durumdadır. Karasu çayının aktığı kesimlerdeki bataklıklarda higrofiller yoğunluktadır. Buralarda genellikle sazlıklar ve kamışlar vardır.

İlçenin bulunduğu bölgenin iklim ve toprak şartları nedeniyle step alanları geniş yer kaplamaktadır. İlkbaharda yetişen step bitkileri Mayıs ayından Kasım ayına kadar devam eden şiddetli kuraklık nedeniyle son derece elverişsiz iklim şartlarına maruz kalır. Bu bakımdan yöre İç ve Doğu Anadolu'ya göre daha belirgin bir step karakterine sahip olduğu söylenebilir (Sözer, 1984: 24).

Genel bir değerlendirme yaptığımızda araştırma sahasının Akdeniz bitki topluluklarına sahip olduğunu görürüz. Dağlık alanların geniş yer tutması ilçede orman varlığının da geniş olmasına neden olmuştur. Ancak uzun yıllar süren orman tahribatı ormanlardaki verimin düşmesine sebep olmuştur.

2.2. Araziden Yararlanmayı Etkileyen Beşeri Faktörler

2.2.1. Yerleşim Düzeni

Barınmak, ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir saha üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıda konuttan oluşan ünitelere yerleşme denir (Özçağlar, 2000: 60). Yerleşmeler bulundukları yerin coğrafi şartlarına göre dağınık ve toplu özellik gösterebilmektedir. Kır ekonomisi ve yaşam biçiminin başka bir deyişle hammadde üretiminin yaygın halde bulunduğu yerleşmeler kır yerleşmelerine; tarım hayvancılık, ormancılık ve avcılık gibi primer faaliyetler dışındaki işlerin, yani, endüstri ve bütün hizmet sektörlerinin egemen olduğu veya bu faaliyet dallarının günlük hayatta kendini hissettirdiği yerleşmeler ise şehir yerleşmelerini oluşturmaktadır (Özgür, 2000: 99).

Yerleşmelerin yeryüzündeki dağılışında iklim, yükselti, yüzey şekilleri ve hidrografik en önemli belirleyici faktörlerdir. Bunların yanında ekonomik faaliyetlerde yerleşmelerin mekândaki yerleşim düzenini etkilemektedir. Özellikle tarım ekonomisinin hâkim olduğu kırsal yerleşmelerde, fiziki yapı ve ekonomik koşullar, yerleşim düzeni üzerinde birlikte etki yapmaktadır. Örneğin tarım alanlarının kısıtlı olduğu kırsal kesimlerde, düz alanlar tarımsal faaliyetlere ayrılırken, yerleşmeler daha engebeli ve tarım yapılmayan alanlarda yer almaktadır. Bu türdeki yerleşmeler mekânda dağınık bir doku sergilemektedir. Düz alanların daha geniş olduğu kırsal kesimlerde ise yerleşmelerin mekândaki dağılışını hidrografik özellikler belirlemektedir. Su kaynaklarına yakınlık, bu kesimlerdeki yerleşmelerin dokusunu belirleyici faktör olarak karşımıza çıkarmaktadır (Taş, 2006: 85).

Bu bölümde, öncelikle İslâhiye ilçesi ve çevresindeki alanın tarihsel süreç içinde geçirmiş olduğu evreler ele alınacaktır. Daha sonra ise yerleşmelerin ilçe alanı içerisindeki dağılışı ile bu dağılış üzerinde etkili olan faktörler üzerinde durulacaktır.

İslâhiye ilçesi tarih boyunca farklı kavimlerin ve kültürlerin etkisi altında kalmıştır. İslâhiye ilçesi Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde Amanos Dağlarının hemen doğusunda Hatay-Maraş çöküntü hendeği sahasında yer alan 1865–1866 yıllarında Osmanlı İmparatorluğunca takip edilen iskân siyasetini uygulamak üzere teşkil edilen bir Islah Tümeni (Fırka-i İslâhiye)'nin bu bölgedeki konargöçer aşiretleri mecburi yerleştirmesi ile kurulmuştur (Karaboran, 1982: 6).

XIX. yüzyılın ikinci yarısının başlarında Türkiye'de ekonomik sosyal, kültürel ve yerleşme coğrafyası çerçevesinde bir dizi değişiklikler olmuştur. Osmanlı askeri birlikleri, Çukurova'da Kozan ve Amanos Dağları bölgesinde, Hatay-Maraş çöküntü hendeği sahasında ve Kurt Dağlarında konargöçer bir hayat tarzı süren devlete vergi ve asker vermeyen sürekli isyan halinde bulunan aşiretleri yerleştirmek ve bu bölgede devlet hâkimiyetini, asayişi yeniden tesis etmek için 1865 yılı başlarında büyük bir harekete geçilir. Bu harekâtın sonunda Fırka-i İslâhiye olarak bilinen bu iskân hareketi neticesinde bölgede yaşayan ve devamlı isyan halinde bulunan aşiretler konargöçer yaşama tarzını bırakarak yerleşik hayata geçmişler, devlete asker ve vergi verir bir

duruma getirilmişlerdir. Bu iskân hareketi sonunda çok sayıda ve bugün sürekli olarak gelişen ve içlerinde İslâhiye'nin de bulunduğu bir dizi şehir ve köy yerleşmeleri kurulmuştur (Halaçoğlu, 2006: 8).

İslâhiye Gaziantep'in bir ilçesi olarak bulunduğu yer itibariyle Güneydoğu Toros yaylalarının önünde Suriye platformuna doğru gittikçe alçalan ve yeryüzü şekilleri bakımından sadeliğiyle dikkat çeken stepik platolar alanı ile nemli dağlık bir saha ile Suriye Arabistan çölünün kuzeye doğru sokulmuş kısımları yanında bir geçiş alanı olduğu gibi Verimli Hilal'in kuzeye doğru en çok sokulduğu kesimdedir.

Bu bölge aynı zamanda bütün tarih boyunca gerek kendi içinde bir takım küçük devletleri birbirine ve gerekse bunları daha uzaktaki ülkelere bağlayan doğal güzergâhı olmuş, bu yollar boyunca toplumlar ya birbirleri ile barış içinde ticaret yaparak, ya da savaşarak kültür alışverişinde bulunmuşlardır.

İslâhiye yöresi doğal ortam ve kültürel çevre bakımından olduğu gibi yol şebekesi bakımından da bir düğüm noktası durumundadır. İslâhiye'nin bulunduğu mevki olan Hatay-Maraş çöküntü hendeği yer şekilleri, iklim, toprak ve su kaynakları bakımından insanların yerleşmesi ve bu bölgenin nüfuslanması için oldukça elverişli şartlar taşımaktadır. Fiziki coğrafya şartlarının yanında iktisadi ve sosyal şartların da yerleşme bakımından gösterdiği elverişli durum bu bölgenin tarihin en eski zamanlarından beri bir takım yerleşme merkezlerinin odak noktası olmasını sağlamıştır (Karaboran, 1982: 8).

Bütün bu sebeplerden dolayı tarih öncesi ve tarihi devreler içinde İslâhiye'nin bulunduğu yörede birçok devlet hükümranlık sürmüştür. Bunlar, Etiler, Asurlular, Persler, Makedonyalılar, Grekler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlılar ve bir arada Mısır'da bulunan Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa idaresindeki kuvvetler bu yörede hüküm sürmüşlerdir.

İslâhiye ve çevresinde yapılan arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkan buluntular Hititler döneminde bölgenin Mısır ve Suriye ile ticari ve kültürel ilişkilerinin yoğunluk kazandığını göstermektedir. Bu arkeolojik kazılardan en önemlileri Yesemek ve Zincirli'dir. Bunların dışında ise Tilmenhöyük, Cıncıklı Ören Yeri, Telli Kalesi ve daha birçok höyük gelmektedir.

Yesemek Heykel Atölyesi, İslâhiye'nin kuş uçumu 20 km kadar güneydoğusunda, bugünkü Yesemek köyünün güney bitişiğinde, Hazil Dağının uzantısı olan Karatepe'nin (Aslanlıtepe) batıya bakan yamaçlarında yer almaktadır. Atölye, Yesemek Deresinin yatağından başlayarak 90 m kadar yükselen, yaklaşık 350X200 m'lik bir alana yayılmıştır (Foto 2.6.). Taş ocağının yaslandığı Karatepe volkanik kökenli bazalt taşından oluşmuştur. Esasen İslâhiye Ovasından, güneyde Amik Ovasının kuzeyine, Kırıkhan ilçesi yakınlarına kadar olan geniş bir alanda, yörede leçe veya bağlama olarak adlandırılan yer yer yüzeye kadar çıkmış bu tür bazalt püskürüklerine oldukça sık rastlanmaktadır. Yesemek civarında, bölgenin en yüksek kaliteli, ince gözenekli bazalt damarlarından birinin bulunmasından dolayı buranın hem bir taş ocağı hem de heykel yapım yeri olarak seçildiği anlaşılmaktadır (Duru, 2004: 9).

Araştırma sahasındaki arkeolojik kazı çalışması yapılan bir diğer yer ise Zincirli'dir. Burası İslâhiye'nin hemen kuzeyindeki Fevzipaşa kasabası yakınında bulunan Zincirli köyündedir. Yabancı bilim adamları tarafından sürdürülen çalışmalar halen devam etmektedir ve uzun yıllar da devam edecek gibi görünmektedir. Buradaki kazı alanının Karasu Çayı tarafından getirilen malzemelerle doldurulduğu anlaşılmaktadır.

Foto 2.6. İslâhiye İlçesinde Yesemek Açık Hava Müzesi.

Bölgede asayişin sağlanması, yürütülen yerleşme politikası ve idarede yeni düzenlemelerin yapıldığı 1865–1866 yılları İslâhiye ve çevresinde bulunan yerleşmelerin kuruluşunun temelini oluşturmaktadır. Bu amaçla kurulan Fırka-i İslâhiye beş büyük vapurla İstanbul'dan hareket ederek 28 Mayıs 1865 yılında İskenderun'a geldi. İskenderun'dan hiç uzak olmayan ve önemli bir geçiş noktası oluşturan Belen'de çevreye hâkim olan tepe üzerinde bir ordugâh kurmuşlardır. Bunun devamında Hatay-Maraş çöküntü hendeği sahasında Kurt Dağlarında ve Amanoslarda bulunan aşiretlere daha önceden hazırlanmış bir beyanname dağıtarak kan dökülmemesinin hiçbir surette istenmediği özellikle belirtilmiştir. Ayrıca iskân ve ıslahat hareketlerine girişildiği, aşiretlerin vergi borçlarının ve suçlarının affedildiği anlatılmış ahaliyi devletin varlığına inandırarak devleti halka sevdirmek gibi hususlarda çalışmalar yapılmıştır. Önce Amik Ovasında bulunan ve Halep Caddesi'ni (Reyhanlı) ellerinde bulunduran Reyhanîye aşiretini iskâna teşebbüs edilmiştir. Daha önce İskân çalışması yapılan Reyhaniye'de Fırka-i İslâhiye'nin bölgeye gelmesinden sonra aşiretlerin boybeyleri fırkaya gelerek bağlılıklarını bildirmişlerdir. Böylece Reyhanîye (Reyhanlı) kazası kurulmuştur (Karaboran, 1982: 31).

Daha kuzeyde bulunan Hacılar, Tiyek, Akbez nahiyeleri de fırkaya bağlılıklarını bildirmişlerdir. Böylece burada askeri kışla inşasına girişilerek yeni kazaya merkez olmak üzere de kışla yanında birkaç yüz hanelik bir kasabanın inşasına başlanmıştır. Buraya ilk defa Tümenin hasları tarafından ayak basıldığından Hassa denilmiştir.

Buradaki çalışmalarını tamamlayan Fırka-i İslâhiye Gâvur Dağının doğusunda bulunan Türkbahçe, Hanağzı, Afralı, Çerçili, Eğintili, Kerkütlü ahalisini kontrol atlına almak üzere harekete geçmiştir. Çerçili civarında bulunan Nigola Kalesi çevresinde ordugâh kurulmuştur. Nigola Kalesi Maraş'tan Amik Ovasına ve İskenderun'a Çukurova'dan gelip Aziziye, Kilis, Gaziantep ve Halep taraflarına giden yolların birleştiği bir noktadadır. Kalede bulunan iki satırlık Yunanca bir kitabede "İskender burada ceza hukukunu tesis etti" yazılıdır. Böylece eskiden beri stratejik bir mevki olan Nigola Kalesi civarında Fırka-i İslâhiye tarafından bir kaza kurulmasına karar verilmiştir. Fırka-i İslâhiye'nin bölgeye intikal etmesinde kenar nahiyelerden halklar

eşkıyalıklarını sürdürebilmek için dağlara çıkmışlardır. Fırka-i İslâhiye bunları tekrar yerleşik hayata mecbur etmiştir. Diğer taraftan Maraş'a bağlı ve İslâhiye Ovasında kışlayan 400 haneden ibaret Çelikanlı aşireti ve Dumdum Ovasında kışlayan 500 hanelik Delikanlı aşiretlerini de İslâhiye'de iskânlarına çalışılmıştır. Çelikanlı ve Delikanlı aşiretleri Fırka-i İslâhiye'nin gelmesinden önce de iskâna teşebbüs edilmiş fakat karşılaşılan zorluklar nedeniyle bu teşebbüs başarılı olmamıştır.

Nigola kalesi çevresinde bulunan Fırka-i İslâhiye önce bu kaleyi tamire başlamış biri Kerküt tarafında diğeri Çerçili boğazında olmak üzere iki kule inşa edilmiştir. Fırka-i İslâhiye'nin paşalarından olan Cevdet Paşa ve Derviş Paşanın adı verilen bu kulelerden kontrol sağlanmıştır. Tamir edilen Nigola kalesi askeri kışla haline getirilmiştir. Daha sonra Kerkütlü, Çerçili, Hanağzı, Türkbahçesi ve Eğintili nahiyeleri ile Kurt Dağında Keferdiz nahiyesi ve Dumdum ovası denilen geniş ovada birleştirilerek kaza kurulmuştur. Fırka-i İslâhiye'den dolayı İslâhiye ismi verilen merkez olarak da Nigola kalesi civarında hükümet konağı inşasına hemen başlanmıştır. İslâhiye ve çevresindeki iskân hareketi tamamlanmasıyla bu çerçevede devlet otoritesi kesin sağlandıktan sonra Fırka-i İslâhiye'nin ön gördüğü şekilde İslâhiye liva merkezi olmak üzere İzziye, Hassa ve o zamana kadar Maraş'a bağlı bulunan Bulanık, Bahçe birleştirilerek Maraş mutasarrıflığına bağlı bir kaymakamlık teşkil edilmiştir (Baysun, 1991: 136–200).

1865–1866 yıllarında kuruluşu tamamlanan İslâhiye kaza merkezi ve kazaya bağlı bütün köyler Maraş mutasarrıflığına idari yönden olan bağlılığı, 1879 yılında yeni bir idari organizasyona kadar devam etti.

1878–1879 yıllarında Kozan sancağında çıkan bir İsyan nedeniyle Adana vilayetine bağlı Payas sancağı lağvedilerek sancak idare merkezi Amanosların ortasında bulunan Yarpuz'a nakledildi. Bu tarihe kadar nahiye merkezi olan Yarpuz bu tarihte yeni kurulan Cebel-i Bereket sancağının merkezi olmuştur. Daha sonra lokal ilişkiler ve mevkiler dikkate alınarak İslahiye kazası idari yönden Maraş'tan alınarak yeni kurulan Cebel-i Bereket sancağına bağlanmıştır. Bu durum yeni kurulan cumhuriyet hükümetinin 1925 yılındaki idari reformuna kadar devam etmiştir. Yurt Ansiklopedisine göre Ali Cevat İslâhiye'ye ilişkin şu bilgileri vermektedir: Adana vilayetinin Cebel-i Bereket sancağına bağlı bir kazadır. Kaza merkezi 60 ev, 15 dükkân ve 3 değirmenin varlığının da kanıtlandığı gibi küçük bir kasabadır. Kazanın tümünün 8355'i İslam, 294 Hıristiyan halkı vardır. Delikanlı ve Çelikanlı adlı iki aşiret henüz toprağa bağlanmamışlardır ve çadırlarda göçebe yaşamlarını sürdürmektedirler. Aşiretlerin dokudukları halı, kilim ve seccade üretimi önemlidir. XIX. yüzyıl İslâhiye'sine ilişkin Şemsettin Sami şunları yazmaktadır: Adana vilayetinin Cebel-i Bereket sancağına bağlı bir kazadır. Kaza merkezi kasabanın 1000 kadar nüfusu, bir camisi, bir okulu, 6 hanı, 15 dükkânı vardır. Kaza 5 bucak, 56 köyden oluşur. Kaza ve köylerinin nüfusu, 17509 dolaylarındadır. Bu nüfusun 200 kadarı Ermeni kalanı tümü ile İslam'dır (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 2986).

Bu yıllarda Anadolu'da gazetecilik yapan ve Tanin isimli gazetede yazar olan Ahmet Şerif gezileri sırasında İslâhiye'nin bulunduğu yöreye de gelerek ilçe hakkında 18 Şubat 1910'da şu notları tutmuştur: Hassa'dan İslâhiye'ye doğru yol almaktayım, bu yol ormanlarla kaplı ancak köylüler ormanları gelişi güzel kesmekte ve bu durum da beni üzmektedir. İslâhiye Hassa'ya göre daha büyüktür. İslâhiye, bataklık, rutubetli bir yerde ve halk sazdan, ottan yapılmış evlerde sağlıksız bir şekilde yaşamaktadırlar. Derviş Paşa'nın yaptırdığı eserler yok edilmektedir. Eşkıyalık, hayvan hırsızlığı kol gezmekte ve ağalar hüküm sürmektedir…(Börekçi,1999:150–159).Buradan anlaşılmaktadır ki bu gazeteci yazar İslâhiye'nin bulunduğu bölgeye asayişin yok olmaya başladığı Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında gelmiştir.

Sancakların kaldırılması sonrasında o tarihe kadar sancak merkezi olan Osmaniye vilayet haline getirilmiştir. Bununla yeni vilayet merkezi olan Osmaniye ticaret el sanatları ve geniş tarım alanları merkeziliği yanında bir idare ve kültür merkezi olmuştur. Osmaniye vilayeti 1926 yılında beş kazadan oluşuyordu. Türkiye'de yapılan ilk resmi genel nüfus sayımı sonuçlarına göre 1927'de Osmaniye'ye bağlı İslâhiye kaza merkezinin nüfusu 1419'dur. İslâhiye'nin Cebel-i Bereket (Osmaniye) vilayetine bağlılığı 1933 yılına kadar devam etmiştir.

1925 yılında eski büyük vilayetler kaldırılıp bunlardan daha küçük bölümler olan sancaklara vilayet adı verilmiştir. Cumhuriyet döneminde mülki idare taksimatında yapılan değişikliklerin çoğu değişik düşüncelerle olmuştur. Eski sancaklardan vilayet haline getirilen birkaç sancak kaldırılmış, doğuda kaldırılan bazı vilayetler tekrar kurulmuş, nüfusun artması yol şebekesi ile ilgili olarak bazı yeni kazalar kurulmuştur.

Cebel-i Bereket (Osmaniye) vilayeti bu idari uygulama çerçevesinde kaldırılmıştır. Bununla birlikte İslâhiye kazası da 1933'te Gaziantep'e bağlanmıştır.

Bu tarihte İslâhiye'de belli bir imar planı olmadan bir takım değişmeler olmuştur. Bu döneme kadar İslâhiye yerleşme merkezinde taş duvarlı birkaç ev dışında damlar, huğ evler çoğunluğu teşkil ediyordu. Bunun yanında çinko ve kiremit çatılı kerpiç evlerde dikkati çekmekteydi. Ekonomik yönden güçlü olanlar çevreden getirdikleri bazalt taşlarından çeşitli tipte evler yapmaya başladılar.

Çalışma alanımız olan İslâhiye'de 1866 yılında Fırka-i İslâhiye tümeni tarafından bölgede göçebe hayatı süren Çelikanlı ve Delikanlı aşiretlerine bağlı toplam 900 hanelik bir yerleşme kurulmuştur. Bu yerleşme bölgede Gözbaşı olarak bilinen pınarın etrafına kurulmuştur. Ovada biraz daha uzak olan Amanosların uzantısı olan Kurtini Tepesinin doğu yamacına kurulmuştur. Yerleşmenin ilk buraya kurulmasında su etkili olduğu gibi ovadaki bataklıkların uzak olmasını istemeleri de etkili olmuştur. Çünkü bu bataklıklar sivrisinek yatağı durumunda olup sıtma hastalığına neden olmaktaydı. İslâhiye yerleşme merkezinin kurulduğu bu mahalleye Fırka-i İslâhiye ordusundaki bir subay adına izafeten Burhaniye denmiştir (Karaboran, 1987: 111). Bu dönemde İslâhiye imar planı olmadan gelişme sağlamıştır. Nüfusun doğal olarak artması, gelen muhacir göçleri plansız bir şekilde topografyaya uygun bir gelişme devam etmiştir. Yerleşmenin gelişme alanı doğu ve güneydoğuya olmaktadır. Çünkü batıda Amanos Dağları yerleşmeye pek fazla müsaade etmemektedir.

İslâhiye'de imar planı ilk kez 1953 yılında yapılmıştır. İlk olarak Derviş Paşa Caddesi ve çevresi ticaret alanı olarak belirlenmiştir. Resmi binalar bu planda yerlerini korumuşlardır. Güneyde bulunan mahallelerin ihtiyacı için bir ilkokul, pazaryeri, otobüs garajı yapılmıştır. Nüfusun artmasıyla şehir alanı giderek genişlemiştir. Ancak 1953 yılındaki yapılan planda şehrin kuzeyindeki askeri bölgeden dolayı gelişim bu yönde kısıtlanmıştır. Hatay, Maraş ve Gaziantep yolunun doğrultusunda kuzey-güney yönünde yerleşmenin uzadığını görmekteyiz. Bu durum, beşeri etkilerin yerleşme üzerindeki etkisini göstermektedir. Günümüzde İslâhiye yerleşme merkezinde 15 mahalle mevcuttur.

İslâhiye ilçesi çevresinde yüksek dağ kütlelerinin bulunması sık bir orman örtüsünün gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu orman örtüsü ilçedeki kır yerleşmelerinin şekillenmesinde önemli etkiler yaratmıştır. İlçede özellikle Amanos Dağları ve Kurt Dağları üzerinde yer alan yerleşmeler ovadaki yerleşmelere oranla biraz daha dağınık bir dokuya sahiptir. Bu kesimlerde yerleşmelerin yapı malzemesi ormandan etkilenmiş ve ahşap malzemeler bu yerleşmelerde çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

İslâhiye ilçesindeki yerleşmelerin ilçe alanı içerisindeki dağılışı üzerinde fiziki yapının önemli etkileri olmuştur. Depresyon tabanı ilçe alanı içerisinde geniş yer tutması buralardaki düz alanların tarımsal faaliyetler için kullanılmasına neden olmuştur. Depresyon tabanında olduğu gibi dağ kütlelerindeki düz alanlar da tarım amaçlı kullanılmış, yerleşmeler ise tarım yapılamayan alanlarda yer almışlardır. İlçedeki köy idare alanlarından altısında birden çok mahallesi olan köy bulunmaktadır. Bu çok yerleşmeli köy idare alanındaki yerleşmeler doku bakımından dağınık olmakla birlikte kendi içlerinde toplu dokuya sahiptirler.

İslâhiye ilçesindeki köy idari alanlarında birden fazla mahalleye sahip olan yerleşmeler ise şunlardır: Yeniceli (Çakmak, Soğucak), Karacaören (Hacılar), Burunsuzlar (Bereke, Dervişler), Bayraktepe (İt Yaylası, Yeniköy, Arapuşağı), Kazıklı (Fillitepe), Çubuk (Öztürkler), Hanağzı (Karaağaç), Çerçili (Tepeoba), Ağabey (Sıçan), Çolaklar (Alikurtobası) ve Güllühöyük (Battalyurdu)'dur. Bu şekildeki yerleşmelerin daha çok Kurt Dağları üzerinde bulundukları dikkati çekmektedir. Bu durum üzerinde Kurt Dağlarının yükseltisinin Amanoslara göre daha az olması ve üzerinde platoluk alanların daha fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

İslâhiye ilçesinde idari bölünüş ile ilgili olarak zaman içerisinde değişiklikler meydana gelmiştir. Örneğin bazı kaynaklarda İslâhiye ilçesinin yüzölçümü 1513 km² olarak gösterilmektedir. Oysa bu yüzölçümü 1991 yılında Nurdağı ilçesinin İslâhiye'den ayrılmamış haldeki yüzölçümüdür. Bunun dışında İslâhiye ilçesinde bazı köy yerleşmeleri birleştirilerek Altınüzüm'de olduğu gibi belde haline getirilmiştir. Köylere bağlı mahallelerin bir kısmı da yine ayrı bir köy haline getirilmiştir. Bunlara örnek olarak da Burunsuzlar'dan 2005 yılında ayrılan Kaleobası'nı, Akınyolu'ndan 1998 yılında ayrılan Şahmaran'ı ve Çınarlı'dan ayrılan Güngören'i verebiliriz. Bunlardan başka yine nüfusun gelişimi kısmında ele alacağımız köy haline getirilen mahalle yerleşmelerinden Ağabey ve Koçcağız İdilli'den, Aşağıbilenler Yukarıbilenler'den, Bayraktepe ve Elbistanhöyüğü Örtülü'den, Çubuk Alaca'dan, Esenler Yeşilyurt'tan, Karakaya ve Kazıklı Ortaklı'dan, Karapolat Güllühöyük'ten, Yeniköy Kırıkçalı'dan ve Yeşilova Akınyolu köyünden ayrılarak ayrı bir köy haline getirilmişlerdir (Çizelge 2.11.).

İslâhiye ilçesindeki köy ve kasaba yerleşmelerinin bir kısmının isimlerinin değiştirilmiş olduğunu görmekteyiz. Bu şekildeki yerleşmeler birkaç örnek verecek olursak Yukarışerikanlı (Yukarıbilenler), Müsikanlı (Akınyolu), Püsükler (Güngören) ve Melikanlı (Ortaklı)'dır. Bu durum özellikle yaşlı insanlar tarafından köylerinin isimleriyle ilgili karışıklığa sebep olabilmektedir. Bu yerleşmelerde isim değişikliği yapılırken en çok dikkat edilen özellik Türkçe olmayan yahut olmadığı düşünülenler ile karışıklığa sebep olan isimlerin öncelikli olarak değiştirilmesidir (Tunçel, 2000: 27).

İslâhiye ilçe merkezi meteoroloji istasyonunun bulunduğu yer itibariyle 518 metre yükseltiye sahiptir. Bu yükselti Kurtini Tepesine doğru yükselmekte ovaya doğru ise düşmektedir. İlçedeki kırsal yerleşmeler ise 430 metre yükseltiden itibaren başlamakta ve 1050 metre yükseltiye kadar çıkabilmektedir. İlçedeki yükseltisi en az olan köy yerleşmesi Tahtaköprü Barajı'nın hemen kuzeyinde bulunan, depresyon tabanındaki 430 metre yükseltiye sahip Akınyolu köyüdür. En fazla yükseltiye sahip köy ise Kurt Dağları üzerinde 1050 metre yükseltiye sahip olan Yeniceli (Kestan)'dır (Çizelge 2.10.).

Kırsal yerleşmeleri bulundukları konuma göre değerlendirecek olursak, depresyon tabanında köylerin fazla olduğunu görürüz. Dağlık alanlarda ise köylerin genellikle dağların yamaçlarında veya dağların arasındaki düzlük alan durumundaki vadi içlerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Ayrıca bu köylerin ormanla da bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Şunu da belirtebiliriz ki depresyon tabanında arazisi bulunan köy yerleşmelerinin de genellikle depresyon tabanında değil yükseltisi fazla yamaçlar üzerinde toplandığı görülür.

İslâhiye ilçesindeki kır yerleşmeleri incelendiğinde yaylacılık faaliyetlerinin pek önemli olmadığı gözlenir. İlçede yaylacılık faaliyetleri için Amanos Dağlarında uygun coğrafi şartlar bulunmasına rağmen yaylacılık faaliyeti önemini kaybetmiş durumdadır. İlçede Amanos Dağları üzerinde bulunan Huzur Yaylası en önemli yayla olup bu yayladan sadece Tandır, Yağızlar, Boğaziçi ve Altınüzüm yerleşmelerinde yaşayan insanlar ile İslâhiye şehir merkezinden sayfiye amaçlı giden halk yararlanmaktadır.

İslâhiye ilçesindeki kır yerleşmelerini genel olarak iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilki, Hatay-Maraş depresyon tabanında bulunan ova ve yamaç yerleşmeleri ki, bunlardan ovadaki yerleşmelere yörede 'yazı köyleri' denilmektedir. İkincisi ise, dağlık alanlar içerisindeki vadi ve orman içi yerleşmeleridir. Ova ve yamaçlarda yer alan yerleşmeler, verimli toprakların varlığına bağlı olarak, ekonomik olanakları daha iyi olan kişilerin yaşadıkları yerleşmelerdir. Bu yerleşmelerde hâkim ekonomik faaliyet tarımdır. Bunun yanında hayvancılık faaliyetleri de ikinci plandadır. Burada yer alan yerleşmeler genel olarak toplu karakterde olup meskenlerde yapı malzemesi olarak çoğunlukla betonarme malzeme kullanılmakta, az da olsa kerpiç ve ahşap malzemeyle yapılmış meskenlere rastlanmaktadır (Foto 2.7.). Bununla birlikte yörede bazalt taşlarının bol miktarda bulunması dolayısıyla taş malzemeden yapılmış meskenler de oldukça fazladır. Burada yaşayan insanların ekonomik durumlarının nispeten iyi olması ve ulaşım imkânlarının oldukta gelişmiş olması bu yerleşmelerde betonarme malzemenin kullanılmasını sağlamıştır. Bu meskenler bölgenin deprem bakımından tehlike arz etmesi nedeniyle sağlam yapılması genellikle düşünülmüştür.

Çizelge 2.10. İslâhiye İlçesindeki Yerleşmelerin Ortalama Yükseltileri, Bulundukları Konumlar ve Yerleşme Dokuları.

Yerleşme Adı	Yükselti (m)	Konumu	Dokusu
Merkez (İslâhiye)	518	Dağ eteği -ovada	Toplu
Ağabey (Sıçan)	600	Yamaçta	Toplu
Ağalarobası	480	Yamaçta	Toplu
Akınyolu (Müsikanlı)	430	Ovada-orman bitişiği	Toplu
Alaca	900	Orman içi	Toplu
Altınüzüm (Haltanlı+Sulumağara)-B	500	Ovada	Toplu
Arfalı	580	Yamaçta	Toplu
Aşağıbilenler (Şerikanlı)	450	Ovada-orman bitişiği	Toplu
Bayraktepe (Çakallar))	600	Ovada	Toplu
Boğaziçi (Kerküt)-B	550	Vadide-orman içi	Toplu
Burunsuzlar	800	Yamaçta-orman içi	Toplu
Çerçili (Kevceliler)	600	Vadide-orman içi	Toplu
Çınarlı	900	Orman içi	Toplu
Çolaklar	440	Ovada	Toplu
Çubuk	550	Orman içi	Toplu
Değirmencik	750	Vadide-orman içi	Toplu
Elbistanhöyüğü	480	Ovada	Toplu
Esenler (Şıhlımanastır)	650	Orman içi	Toplu
Fevzipaşa-B	650	Vadide	Toplu
Güllühöyük (Belikanlı)	450	Ovada	Toplu
Güngören (Püsükler)	800	Orman içi	Toplu
Hanağzı	600	Ovada	Toplu
Hasanlök	750	Vadide-orman içi	Toplu
İdilli	900	Vadide-orman içi	Toplu
Kabaklar	800	Orman içi	Toplu
Kalaycık	450	Ovada	Toplu
Kaleobası	700	Orman içi	Toplu
Karacaören	880	Orman içi	Toplu
Karakaya	500	Ovada	Toplu
Karapınar	450	Ovada	Toplu
Karapolat	480	Ovada	Toplu
Kayabaşı	750	Vadide-orman içi	Toplu
Kazıklı	500	Orman içi	Toplu
Kırıkçalı	520	Ovada	Toplu
Koçcağız	900	Vadide-orman içi	Toplu
Kozdere (İntilli)	550	Ovada	Toplu
Köklü	850	Vadide-orman içi	Toplu
Kuşçumustafa	800	Vadide-orman içi	Toplu
Ortaklı (Melikanlı)	440	Ovada	Toplu
Örtülü (Sileşıhlı)	480	Ovada	Toplu
Şahmaran (Selverköy)	430	Ovada	Toplu
Tandır	750	Vadide-orman içi	Toplu
Telli (Banı)	580	Vadide-orman içi	Toplu
Türkbahçe	550	Ovada	Toplu
Yağızlar (Tesbi)	800	Vadide-orman içi	Toplu
Yelliburun	470	Ovada	Toplu
Yeniceli (Kestan)	1050	Yamaçta-orman içi	Toplu
Yeniköy	480	Ovada	Toplu

Yerleşme Adı	Yükselti (m)	Konumu	Dokusu
Yesemek (Gülikanlı)	450	Ovada-orman bitişiği	Toplu
Yeşilova (Berviyanlı-Elecik)	440	Ovada	Toplu
Yeşilyurt (Dolan)-B	460	Dağ eteği-orman bitişiği	Toplu
Yolbaşı (Haydarkanlı)	400	Dağ eteği-orman bitişiği	Toplu
Yukarıbilenler	450	Ovada-orman bitişiği	Toplu
Zincirli	490	Ovada	Toplu

İlçede bulunan dört kasaba yerleşmesi olan Altınüzüm, Boğaziçi, Yeşilyurt ve Fevzipaşa yerleşmeleri nitelikleri ve sahip oldukları fonksiyonlar bakımından köy ile şehir yerleşmesi arasında bir özellik gösterir. Bu yerleşmeler elverişli ulaşım şartlarına sahip olup belediye hizmetlerinin gerçekleştirilmesiyle alt ve üst yapıları gelişme göstermiştir. Bu beldelerdeki binalar genellikle betonarme malzemeden yapılmıştır ve genellikle iki katlıdırlar. Altınüzüm, Boğaziçi ve Yeşilyurt kasabalarında ise betonarme malzemenin dışında en önemli yapı malzemesi bazalt taşlarıdır. Bu yerleşmelerde toptancı, bakkal, market tarzında ticarethaneler, internet kafeler .. vb. de kasaba niteliği kazanmalarında etkili olmuştur.

İslâhiye ilçesindeki dağ ve orman içi köylerinde ova ve ovaya yakın kesimlerdeki köylere göre ekonomik faaliyetler daha kısıtlıdır. Buralarda tarım alanları daha dar ve daha verimsizdir. Ancak bu köylerin ilk kuruluş aşamasında depresyon tabanındaki bataklık alanların sivrisinek kaynağı oluşturması nedeniyle yerleşme için tercih edildiği yöredeki yaşlı insanlar tarafından söylenmektedir. Bu kesimde bulunan köyler ilçenin fakir köyleri olup tarım arazilerinin durumuna göre kimi yerde dağınık kimi yerde ise toplu bir görünüm arz etmektedir.

Foto 2.7. Tandır Köyüne Ait Taş ve Toprak Malzemeden Yapılmış Bir Mesken.

İslâhiye ilçesindeki dağ ve orman içi köy yerleşmeleri ortalama olarak 700 metre ile 1050 metre arasındaki yükseltilerde bulunmaktadır. Bu köylerin Amanos Dağları üzerinde bulunanlar ve Kurt Dağları üzerinde bulunanlar şeklinde ikiye ayırabiliriz. Kurt Dağlarının yükseltisi Amanos Dağlarına göre daha az olması nedeniyle düzlük

alanlar biraz daha fazladır. Bu nedenle tarım yapabilme imkânları daha fazladır. Bu köylerde fundalık alanların yükseltisi ve eğimi az olan yerlerinde tarımsal faaliyetler az da olsa yapılabilmektedir. Bu yerleşmelerde son yıllarda özellikle zeytincilik uygun coğrafi şartlar nedeniyle önem kazanmıştır. Ancak bu köylerdeki en önemli sorunlardan biri de daha önceleri geçimlerini kaçak ağaç kesimi ve hayvancılıktan sağlarlarken bu geçim kaynaklarını önemli ölçüde kaybetmişlerdir. Çünkü yakacak olarak artık yörede ağaç yerine daha çok kömür tüketilmektedir. Ormanla ilgili cezalar ağırlaştırılmıştır ve ormana kesinlikle hayvan sokulmamaktadır. Bu köylerdeki yerleşmelerde ahşap yapı malzemesi yaygın olmakla birlikte taş ve kerpiç malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Buradaki yerleşmeler genellikle iki katlı olup alt kat ahır ve erzak deposu olarak kullanılmaktadır.

İlçedeki dağ ve orman içi köyler Amanos Dağlarında Tandır, Yağızlar (Tesbi), Kayabaşı, Hasanlök, Esenler, İdilli, Köklü, Kozcağız, Değirmencik, Kabaklar, Çerçili ve Kuşçumustafa'dır. Kurt Dağları üzerinde ise Çubuk, Alaca, Yeniceli, Karacaören, Burunsuzlar, Kaleobası, Güngören, Kazıklı ve Çınarlıdır.

İlçedeki tek şehir yerleşmesi olan ve ilçenin yönetim merkezi konumundaki İslâhiye fonksiyonları bakımından bir şehir yerleşmesi görünümündedir. İlçe merkezindeki şehirsel fonksiyonlara ait unsurlar yerleşim alanları kısmındaki kentsel yerleşmelerdeki arazi kullanımı bölümünde ayrıca ele alınıp incelenecektir.

2.2.2. İlçe Nüfusundaki Gelişim ve Alansal Dağılım

2.2.2.1. Nüfusun Gelişimi:

Nüfus, sınırları belirlenmiş bir sahada belirli bir anda yaşayan insanların meydana getirdiği bir topluluk olarak tarif edilir. Coğrafyayı, insanla doğal çevre arasındaki ilişkileri, dağılış, karşılıklı münasebet ve nedensellik prensiplerine dayanarak araştıran ve sonuçlarını sentez olarak veren bir bilim dalı olarak tarif ederiz. Buna göre, insan faktörü, coğrafyanın özünü teşkil eder. Bu nedenle coğrafyada, yukarıda belirtilen prensipler doğrultusunda nüfusun yeryüzündeki dağılışı, bu dağılışa etki eden çeşitli faktörler, nüfusun miktarı, tarihi süreç içerisinde bu nüfus miktarında meydana gelen değişiklikler, nüfusun sosyal ve ekonomik yapısı, nüfus hareketleri, yerleşme tipleri ve bu nüfusun yaşamını sürdürmesi için yapmış olduğu ekonomik faaliyetler ele alınıp incelenir (Tandoğan, 1994: 1).

Ekonominin gücü ve önemi bir ülkenin bütün nüfusuna bağlıdır. Bunun yanında nüfusun sosyal durumu ve davranışı, dağılışı ve sayısı ekonomik hayatın teşkili ve düzenlenmesi için oldukça önemlidir (Karaboran, 1987: 95).

Modern beşeri coğrafyanın kurucusu Vidal De La Blache insan bütün coğrafyanın esaslı bir unsurunu oluşturur, cümlesi ile insanın coğrafya bilimindeki önemini ortaya koymuştur. Osmanlı İmparatorluğuna baktığımızda ilk nüfus sayımı 1831'de yapılmıştır. Daha sonra 1844 ve 1881 yılında sayımlar yapılmıştır. Bu nüfus sayımları dikkatli bir biçimde yürütülmediği gibi sağlam bir metoda da dayanmadığından başarısız olmuştur.

Modern nüfus sayımı Türkiye Cumhuriyeti dönemi ile başlamıştır. İlk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Bu zamana kadar İslâhiye nüfusu üzerine olan bilgilerimiz salnamelerden ve bu yöreden geçen seyyahlardan öğreniyoruz. 1867 yılında İslâhiye yerleşme merkezinin nüfusunun 2021 olduğunu Halep Vilayeti Salnamesinden öğreniyoruz. İslâhiye gerçektende insanlık tarihinin eski zamanlarında çevre şartları itibari ile insanların yerleşmesine, ticaret ve ziraata dayanan büyük medeniyetler kurmasına elverişlidir. Cumhuriyetle birlikte İslâhiye nüfusunun gösterdiği özellikler Akdeniz Bölgesi ve Türkiye içinde akla gelir şüphesiz en önemlisi nüfusun artmasıdır (Karaboran, 1987: 97).

İslâhiye'nin şehir merkezinin yıllara göre nüfusuna baktığımızda nüfusun 1927 yılında 1419 olduğu 1980 yılında ise 22082 olduğu bunun ise 20 yıl sonraki zamanda yani 2000 yılı nüfus sonuçlarına göre 38770 olduğunu görmekteyiz. Burada sonuçlardan da anlaşılacağı gibi oldukça yüksek artışlar olmuştur. İslâhiye'deki nüfusun artışının sebeplerine baktığımız zaman sağlık koşullarında görülen gelişmeler sonucunda doğum

oranlarının artması ölüm oranlarının azalmasını gösterebiliriz. Ayrıca çevre köylerden, Kilis'in köylerinden, Şanlıurfa'nın ilçe ve köylerinden olan göçler ve tarımda makineleşmenin artmasıyla refah seviyesinin yükselmesi de etkilemiştir. Ancak son yıllarda İslâhiye ilçe genelinde göçle birlikte nüfus azalma göstermiştir ve ilçe merkezinde 31204'e düşmüştür (Çizelge 2.11.).

Çizelge 2.11. İslâhiye İlçesindeki Köy İdari Alanlarında Nüfus Sayımlarına Göre Nüfus Miktarları (1935–2008) (Kaynak: TÜİK).

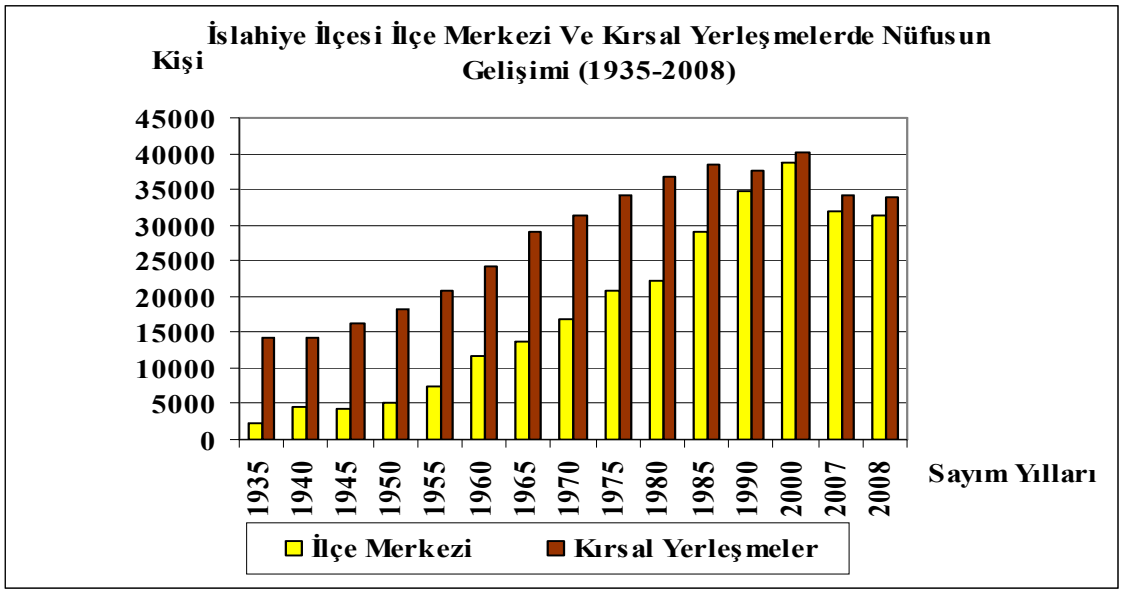
Yerleşme Adı	**1935**	**1940**	**1945**	**1950**	**1955**	**1960**	**1965**	**1970**	**1975**	**1980**	**1985**	**1990**	**2000**	**2007**	**2008**
Merkez (İslâhiye)	2284	4521	4313	4993	7395	11560	13775	16892	20683	22082	29031	34607	38770	31963	31204
Ağabey (Sıçan)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	293	299	340	366
Ağalarobası	132	135	883	87	138	189	136	171	253	224	274	265	313	161	154
Akınyolu (Müsikanlı)	260	631	323	475	649	734	956	1015	1138	1600	1685	1993	635	487	533
Alaca	1114	265	290	304	426	557	599	595	727	727	934	364	259	263	287
Altınüzüm –B (Haltanlı)	946	709	789	1166	1489	1867	2484	2861	3469	3970	4486	4599	6935	5330	5164
Afralı	174	175	156	197	186	215	226	266	281	316	313	260	223	233	236
Aşağıbilenler (Şerikanlı)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	256	416	445	519	571	612	663	679
Bayraktepe (Çakallar)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	225	314	366	531	413	563	639		460	414	399
Boğaziçi –B (Kerküt)	509	486	431	599	764	992	1071	1276	1360	1459	1572	1711	3041	3169	3054
Burunsuzlar	249	296	193	343	348	365	494	526	667	719	821	896	752	460	449
Çerçili (Kevceliler)	260	296	335	335	337	353	389	327	594	265	322	328	234	237	247
Çınarlı	168	163	197	222	260	268	337	405	485	410	542	333	115	129	128
Çolaklar	99	105	360	124	126	151	304	169	242	189	162	119	83	82	82
Çubuk	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	201	184	219	286	215	225	256	267	293	267	262
Değirmencik	95	91	122	189	195	227	251	301	338	377	374	463	404	543	551
Elbistanhöyüğü	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	319	247	236
Esenler (Şıhlımanastır)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	437	422	436
Fevzipaşa-B	1593	1647	2484	2135	2535	2804	3917	4694	5495	4824	5736	5273	6485	2457	2412
Güllühöyük (Belikanlı)	205	216	532	456	454	542	742	586	449	805	613	745	278	286	295
Güngören (Püsükler)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	298	372	385
Hanağzı	365	399	411	479	463	386	339	251	186	179	194	240	112	135	141
Hasanlök	418	275	232	460	521	645	805	986	976	1167	997	946	820	743	746
İdilli	597	642	712	877	967	1013	1157	1263	1296	1473	1245	893	599	503	475
Kabaklar	386	479	527	624	592	614	625	521	501	520	455	423	326	258	252
Kalaycık	131	143	127	156	179	177	233	289	275	373	421	438	393	337	330
Kaleobası	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	350	347
Karacaören	399	419	401	433	495	555	667	633	652	356	417	376	351	384	426
Karakaya (Belikanlı)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	224	308	341	412	355	357	203	265
Karapınar	297	310	461	413	440	499	561	750	742	1166	766	854	255	208	203

Yerleşme Adı	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007	2008
Karapolat	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	274	200	197
Kayabaşı	599	599	604	642	663	913	1052	1127	1175	1191	1258	1200	1098	1163	1158
Kazıklı	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	313	396	462	417	628	540	568	551	667	651
Kırıkçalı	156	179	246	339	329	385	370	424	413	537	380	445	388	362	358
Koçcağız	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	233	169	156	145
Kozdere (İntilli)	856	869	992	1175	1349	1585	1910	1595	1624	1720	1663	1652	1912	1167	1140
Köklü	315	358	379	476	488	591	647	712	438	761	713	367	298	288	282
Kuşçumustafa	169	192	167	208	237	228	257	155	187	143	136	110	80	55	73
Ortaklı (Melikanlı)	268	395	256	409	552	345	393	453	527	648	608	692	739	712	759
Örtülü (Sileşıhlı)	233	265	250	444	491	466	581	629	627	548	629	631	311	256	245
Şahmaran (Selverköy)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	508	492	512
Tandır	406	416	446	534	661	710	704	856	902	977	895	814	524	540	530
Telli (Banı)	172	217	235	273	287	266	283	299	341	266	216	203	163	165	173
Türkbahçe	311	498	336	405	364	482	475	456	444	707	659	676	566	515	556
Yağızlar (Tesbi)	426	445	479	522	556	680	717	777	798	769	824	797	455	535	540
Yelliburun	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	235	377	222	145	159	231	364	192	150	160
Yeniceli (Kestan)	327	308	396	428	430	514	557	552	574	688	765	789	612	605	615
Yeniköy	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	195	186	194
Yesemek (Gülikanlı)	119	199	234	404	362	486	602	678	789	600	588	577	503	498	492
Yeşilova (Berviyanlı)	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	Mah.	314	246	269
Yeşilyurt-B (Dolan)	502	401	466	715	821	1057	1204	1327	1791	2156	2407	2668	2986	3761	3610
Yolbaşı (Haydarkanlı)	366	208	209	388	323	332	433	532	615	680	801	930	726	789	775
Yukarıbilenler	342	487	336	421	483	575	813	650	530	587	631	618	729	735	828
Zincirli	140	224	163	253	293	353	381	371	340	358	322	289	260	194	212
TOPLAM	16388	18663	20473	23103	28074	35727	42805	48351	54838	58898	67452	72235	79011	66083	65218

İslâhiye ilçesinin nüfus özellikleri dört dönem halinde incelenmeye çalışılacaktır. Bunlar 1935, 1970, 2000 ve 2008 yıllarındaki nüfus verileridir. 1935 yılı, Cumhuriyet döneminde yapılan ilk kapsamlı nüfus sayım yılıdır. Bu sebeple, 1935 nüfus sayımı verileri temel alınmıştır. İslâhiye ilçesinde nüfus sayım yılları itibariyle 1935 yılından 2000 yılına kadar sürekli artış göstermiştir. Ancak adrese dayalı nüfus kayıt sistemine (ADNKS) göre yapılan 2007 ve 2008 nüfus sayımlarında nüfusta bir azalma görülmüştür. İslâhiye ilçesinde en fazla nüfusun sayıldığı yıl 2000 yılı olmuş ve bu yıldan itibaren nüfusta belirgin bir düşüş meydana gelmiştir (Şekil 2.17.).

Türkiye'de nüfus sayımlarını yapmakla yükümlü olan Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), sayımlarda köylerdeki mahalleleri de saymakla beraber, raporlarını köy bazında yayınlamaktadır. Bu sebeple çok yerleşmeli köylerde yaşayan nüfus, tek bir yerleşmede ikamet ediyormuş gibi algılanmaktadır. Bu köylerin birden çok yerleşmesi olduğu, ancak arazi gözlemleri ve topografya haritaları vasıtasıyla anlaşılabilmektedir. İslâhiye ilçesinde de köy yerleşmelerinin bir kısmı çok yerleşmeli yani mahalleli yerleşmelerden oluşmaktadır ve bu mahallelerin nüfusları hakkında herhangi bir bilgi sahibi olunamamaktadır. Nüfusa dinamizm katan üç önemli unsur olan doğum, ölüm ve

göçler herhangi bir yerin nüfusunda zaman içinde meydana gelen değişimleri kontrol eder. Ayrıca bir yerdeki ekonomik kaynakların miktar ve çeşitliliği de nüfus miktarındaki değişimleri etkilemektedir. Kırsal kesimde tarımla uğraşan kimselerin tarımsal faaliyetlerden elde ettikleri gelir geçimlerini sağlayamayacak seviyeye düştüğünde insanlar kırsal kesimlerden şehirlere göç etmekte ve buralarda tarım dışı sektörlerde çalışmaya başlamaktadırlar (Taş, 2006: 114).

Şekil 2.17. İslâhiye İlçesi İlçe Merkezi Ve Kırsal Yerleşmelerde Nüfusun Gelişimi (1935–2008).

İslâhiye ilçesinde Hatay-Kahramanmaraş çöküntü sahasında bulunan ovada verimli topraklara sahip köy yerleşmelerinde tarımsal faaliyetler yöre insanının geçimini karşılayabilecek düzeydeyken, yükseltinin arttığı ve tarım alanlarının azaldığı dağ yerleşmelerinde topraktan elde edilen gelir azalmakta ve dışarıya göçler meydan gelmektedir. İslâhiye ilçesinde göçler kırsal kesimden ve İslâhiye şehrinden daha çok arazi çalışmaları sırasındaki gözlemlerimize göre büyük bir sanayi merkezi olan il merkezi durumundaki Gaziantep'e doğru olmaktadır. Diğer göç edilen yerler ise Adana, Mersin ve İstanbul'dur.

İslâhiye ilçesindeki nüfusun azalmasında en önemli faktör göçler olmuştur. Şunu da belirtmek gerekir ki, son yapılan nüfus sayımında (ADNKS–2008) İslâhiye'de bulunan 172. Zırhlı Tugay Komutan Yardımcılığının İslâhiye'den taşınarak yerine 106. Topçu Alayının gelmesi ve dolayısıyla da askeri personelin sayısında azalma söz konusu olmuştur. Bu durum da nüfusun azalmasında ayrıca etkili olmuştur.

1935 yılında ilçe nüfusunun 16388 olduğu görülür. İlçe genelinde nüfusu 1000'in üzerinde olan iki köy yerleşmesi göze çarpar. Bunlar Alaca (1114) ve Fevzipaşa (1593) köyleridir. Bunun yanında nüfusu 500–1000 arasında olan altı köy yerleşmesi bulunmaktadır. Ayrıca 1935 yılında nüfusu 100'ün altında olan iki köy yerleşmesi, 200'ün altında olan onbir köy bulunmaktadır. 1935 yılında nüfusu en az olan köy Değirmencik (95)'dir. Bu dönemde İslâhiye ilçesinde 14104 kişi kırsal yerleşmelerde, 2284 kişi de ilçe merkezinde yaşamaktadır. Bu değerlere göre ilçede yaşayan nüfusun %86'sı kırsal yerleşmelerdedir. Bu oran ilçe merkezine göre %14 oldukça yüksektir (Çizelge 2.12.).

Çizelge 2.12. İslâhiye İlçesinde Seçilmiş Yıllara Göre Kır ve Şehir Nüfusları.

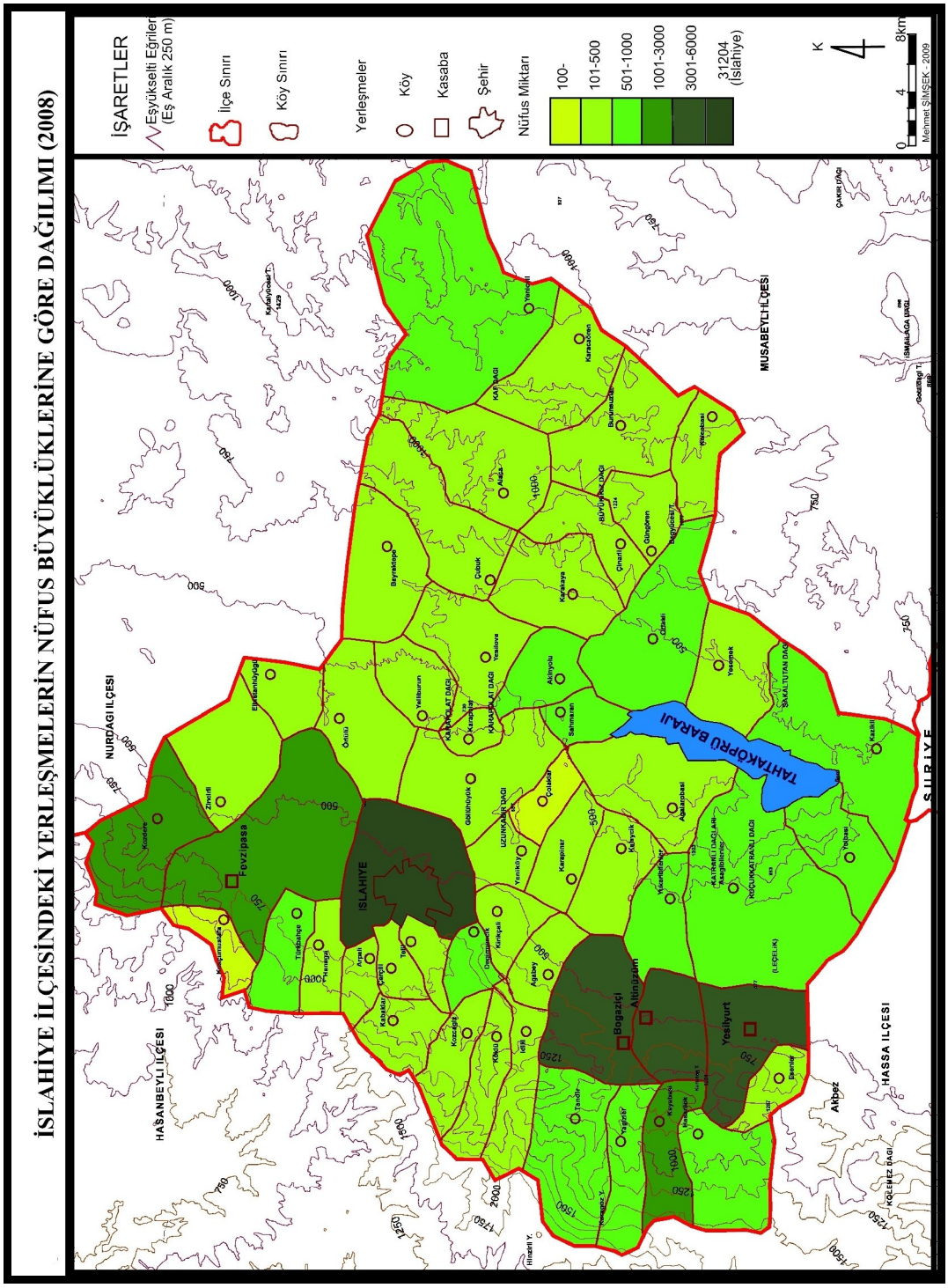
Yerleşme Adı	**1935**	**1970**	**2000**	**2008**
Merkez (İslâhiye)	2284	16892	38770	31204
Ağabey (Sıçan)	Mah.	Mah.	299	366
Ağalarobası	132	171	313	154
Akınyolu (Müsikanlı)	260	1015	635	533
Alaca	1114	595	259	287
Altınüzüm (Haltanlı+Sulumağara)-B	946	2861	6935	5164
Arfalı	174	266	223	236
Aşağıbilenler (Şerikanlı)	Mah.	256	612	679
Bayraktepe (Çakallar)	Mah.	531	460	399
Boğaziçi (Kerküt)-B	509	1276	3041	3054
Burunsuzlar	249	526	752	449
Çerçili (Kevceliler)	260	327	234	247
Çınarlı	168	405	115	128
Çolaklar	99	169	83	82
Çubuk	Mah.	286	293	262
Değirmencik	95	301	404	551
Elbistanhöyüğü	Mah.	Mah.	319	236
Esenler (Şıhlımanastır)	Mah.	Mah.	437	436
Fevzipaşa-B	1593	4694	6485	2412
Güllühöyük (Belikanlı)	205	586	278	295
Güngören (Püsükler)	Mah.	Mah.	298	385
Hanağzı	365	251	112	141
Hasanlök	418	986	820	746
İdilli	597	1263	599	475
Kabaklar	386	521	326	252
Kalaycık	131	289	393	330
Kaleobası	Mah.	Mah.	Mah.	347
Karacaören	399	633	351	426
Karakaya (Belikanlı)	Mah.	224	357	265
Karapınar	297	750	255	203
Karapola	Mah.	Mah.	274	197
Kayabaşı	599	1127	1098	1158
Kazıklı	Mah.	462	551	651
Kırıkçalı	156	424	388	358
Koçcağız	Mah.	Mah.	169	145
Kozdere (İntilli)	856	1595	1912	1140
Köklü	315	712	298	282
Kuşçumustafa	169	155	80	73
Ortaklı (Melikanlı)	268	453	739	759
Örtülü (Sileşıhlı)	233	629	311	245

Yerleşme Adı	1935	1970	2000	2008
Şahmaran (Selverköy)	Mah.	Mah.	508	512
Tandır	406	856	524	530
Telli (Banı)	172	299	163	173
Türkbahçe	311	456	566	556
Yağızlar (Tesbi)	426	777	455	540
Yelliburun	Mah.	222	192	160
Yeniceli (Kestan)	327	552	612	615
Yeniköy	Mah.	Mah.	195	194
Yesemek (Gülikanlı)	119	678	503	492
Yeşilova (Berviyanlı-Elecik)	Mah.	Mah.	314	269
Yeşilyurt (Dolan)-B	502	1327	2986	3610
Yolbaşı (Haydarkanlı)	366	532	726	775
Yukarıbilenler	342	650	729	828
Zincirli	140	371	260	212
TOPLAM	16388	48351	79011	65218

1970 yılına gelindiğinde İslâhiye ilçesinin nüfusunun 48351'e yükseldiği görülmektedir. Bu da yaklaşık olarak ilçe nüfusunun 35 yılda 3 kat arttığını göstermektedir. Bu dönemde nüfusu 1000'nin üzerinde olan kırsal yerleşme sayısı 8'e yükselmiştir. Bunlar, Akınyolu (1015), Altınüzüm (2861), Boğaziçi (1276), Fevzipaşa (4694), İdilli (1263), Kayabaşı (1127), Kozdere (1595), Yeşilyurt (1327) köy idare alanlarıdır. Nüfusu 500–1000 arasında ise 16 köy bulunmaktadır. Nüfusu 100'ün altında köy bulunmazken 200'ün altında yalnızca 3 köy bulunmaktadır. Bunlar Ağalarobası (171), Çolaklar (169) ve Kuşçumustafa (155) köy idari alanlarıdır. Bu dönemde kır nüfusu 31459'a, şehir nüfusu ise 16892'ye yükselmiştir. Dikkat edilecek en önemli nokta bu dönemde kır nüfusunda bir önceki döneme göre yaklaşık 2 katı artış olurken, şehir nüfusunda 7,5 katı bir artış olmasıdır. Başka bir deyişle bu dönemde toplam nüfusun %65'i kırsal kesimde yaşamaktadır. Bu dönemde ilçenin toplam nüfusunun yaklaşık üçte ikisini kırsal nüfus oluşturmaktadır.

2000 yılında İslâhiye ilçesinin nüfusu 79011'e yükselmiştir. Nüfusu 1000'in üzerindeki yerleşmeler bu dönemde bir önceki döneme göre azalarak 6'ya düşmüştür. Nüfusu 1000'in altına düşen köy idari alanları Akınyolu (635), İdilli (599)'dir. Ancak burada Akınyolu köyünün nüfusunun azalmasında bu köyün idari alanı içerisinde bulunan Yeşilova ve Şahmaran mahallelerinin ayrı bir köy haline getirilmeleri etkili olmuştur. Nüfusu 500–1000 arasındaki kır yerleşmesi alanı bu dönemde 10'a düşmüştür. Nüfusu 100'ün altında olan yerleşmeler ise Çolaklar (83) ve Kuşçumustafa (80) köy idari alanlarıdır. 2000 yılında ilçedeki toplam nüfusun 40241'i kırsal kesimde, 38770'i ise şehirde yaşamaktadır. Yani bu dönemde ilçe toplam nüfusunun %51'i kırsal kesimde yaşamaktadır. 1970 sayım sonuçlarına göre kırsal kesimde yaşayan nüfusta bir azalma gözlenmiştir.

2000 yılında yapılan nüfus sayımı Türkiye'de yapılan son kapsamlı nüfus sayımıdır. Araştırma alnı ile ilgili olarak 2008 yılı nüfus değerlendirmesini ise daha önce belirttiğimiz gibi Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) göre yapılacaktır.

Şekil 2.18. İslâhiye İlçesindeki Yerleşmelerin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı (2008).

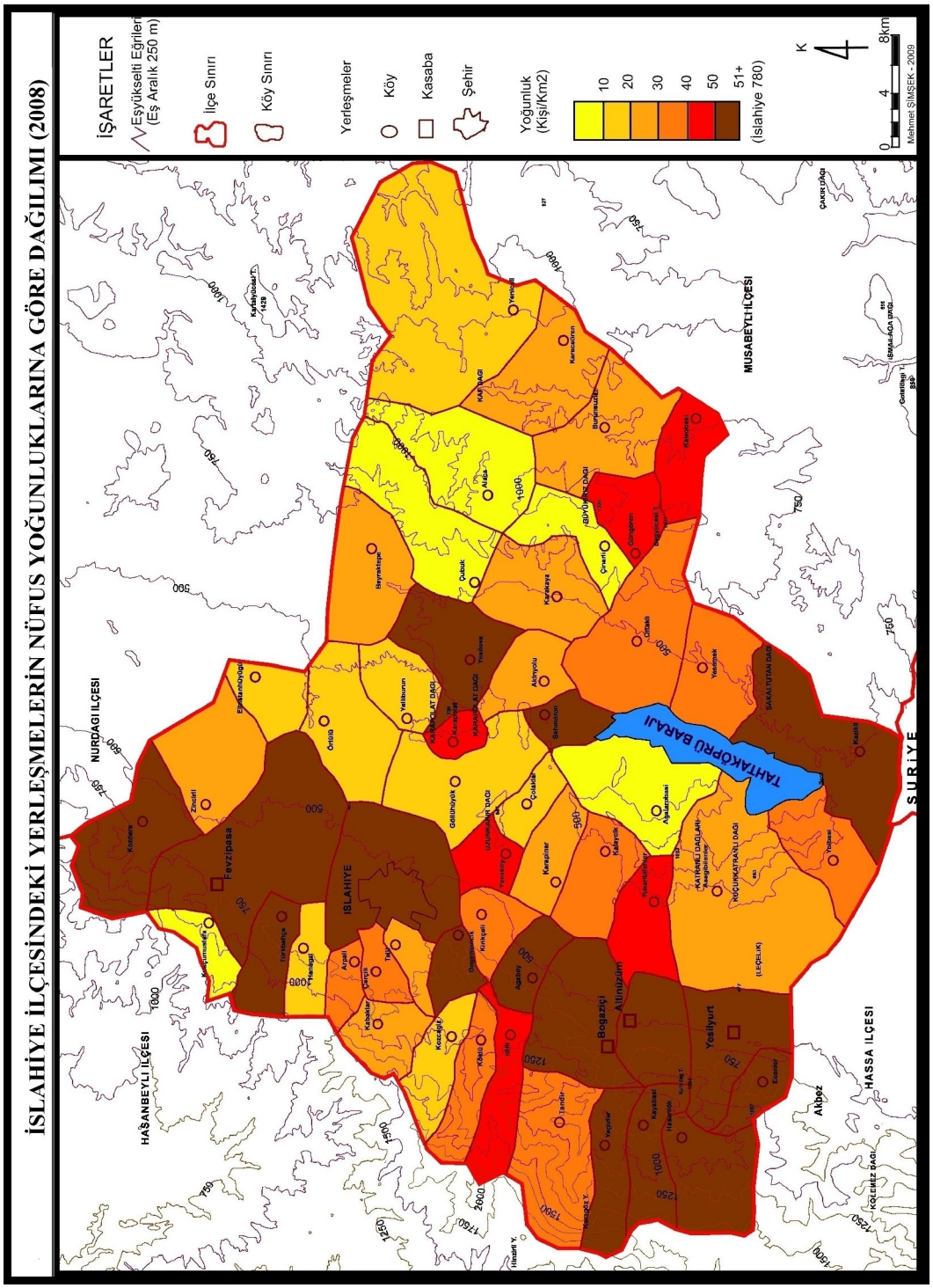
Türkiye'de 2000 yılında yapılan en son genel nüfus sayımından sonra ilçede 2008 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) yapılmıştır. ADNKS verilerine göre İslâhiye ilçesinin nüfusu 65218'e gerilemiştir. Bu dönemde nüfusu 1000'i aşan kırsal yerleşme sayısı yine bir önceki dönemle aynı olup bu dönemdeki yerleşmelerin bir kısmında nüfuslarında bir azalma görülmektedir. Örneğin 2000 yılı nüfus sayımında 6935 nüfusa sahip Altınüzüm 5164'e, 3041 nüfusa sahip Boğaziçi çok az artış göstererek 3054'e yükselmiş, 6485 nüfusa sahip Fevzipaşa nüfusunun yarısından fazlasını kaybederek 2412'ye düşmüş, Kayabaşı köyü 1098'den 1158'e yükselmiş, Kozdere köyü 1912'den 1140'a düşmüş ve son olarak da Yeşilyurt 2986'dan nüfusu 3610'a yükselmiştir. 2008 yılında nüfusu 500 ile 1000 arasında kır yerleşmesi sayısı bir önceki döneme göre 13'e yükselmiştir. Nüfusu 100'ün altında olan köy yerleşmeleri ise yine Çolaklar (82) köyü ve Kuşçumustafa (73) köyüdür. Bu dönemde nüfusu 200'ün altında olan köy sayısı ise bir önceki döneme göre 10 olmuştur. Nüfusu 200–500 arasında olan köy sayısı ise 23'tür. Bu verilere göre İslâhiye ilçesinde köylerin büyük çoğunluğunun nüfusu 200–500 arasında değişmektedir. 2008 yılında İslâhiye ilçesinde şehir nüfusu 31204 kır nüfusu ise 34014'tür (Çizelge 2.12., Şekil 2.18.). Nüfusun %52'si kırsal yerleşmelerde, %48'si de şehirde yaşamaktadır. İlçedeki toplam nüfusun 32766'sı erkek nüfus ve 32452'si de kadın nüfustur. En son yapılan nüfus sayımına göre ilçede hem kırsal hem de şehirsel yerleşmede önceki dönemlere göre önemli bir düşüş göze çarpmaktadır. Bütün dönemlerde İslâhiye ilçesinde kırsal yerleşmelerin nüfusunun şehir nüfusundan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu da bize İslâhiye ilçesinin tarımsal özelliğe sahip bir yerleşme olduğunu gösterir.

2.2.2.2. Nüfusun Alansal Dağılımı

İslâhiye ilçesindeki yerleşmelerin konumları üzerinde yüzey şekillerinin önemli etkisi vardır. Yüzey şekillerine bağlı olarak arazi kullanımı da ilçe arazisinde çeşitlilik göstermektedir. Verimli tarım alanlarının yer aldığı depresyon tabanına yakın kesimler, yerleşmeler için en elverişli alanları oluşturmuştur. Bununla birlikte eğimi fazla olmayan dağ yamaçları ile Amanos Dağlarının bulunduğu yerdeki vadilerde tarım için elverişli alanların bulunması bu kesimlerde de yerleşmelerin yer tutmasına neden olmuştur. Bunun dışında Kurt dağları üzerinde bulunan düzlük alanlarda da yerleşmeler göze çarpmaktadır. Ancak bu kesimlerde doğal şartların elverişsizliği yerleşmelerin diğer kesimlere göre daha az yer tutmasına neden olmuştur (Şekil 2.19.).

İslâhiye ilçesinde en fazla yerleşmenin olduğu alan Hatay-Maraş tektonik çukurluğunun içinde yer alan kısımdır. Bu alan İslâhiye Ovası olarak bilinmektedir. Bu ovada nüfus yoğunluğu da diğer kesimlere göre daha fazladır. Geniş tarım alanlarının olduğu bu yerde başta buğday, kırmızıbiber, pamuk ve üzüm gibi tarım ürünleri yetiştirilmektedir.

İlçenin doğusunda ve batısında yer alan dağlık alanların yamaçlarındaki yerleşmelerin bu düzlük alan ile ilişkileri bulunmaktadır. Bu alanlarda özellikle bağcılık ve zeytincilik yapılmaktadır. Bu yerleşmelerde doğal şartların yerleşmeye uygun olması yoğun nüfusa sahip olmalarına neden olmuştur. Amanos Dağlarının içerisinde bulunan vadilerde de nüfusun yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Ancak bu alanlar oldukça sınırlı olup buralarda bağcılık, zeytincilik ve meyvecilik yapılmaktadır. Aynı zamanda buralarda hayvancılık da ön plandadır.

İSLAHİYE İLÇESİNDEKİ YERLEŞMELERİN NÜFUS YOĞUNLUKLARINA GÖRE DAĞILIMI (2008)
İŞARETLER
Eşyükselti Eğrileri (Eş Aralık 250 m)
İlçe Sınırı
Köy Sınırı
Yerleşmeler
Köy
Kasaba
Şehir
Yoğunluk (Kişi/Km2)
10
20
30
40
50
51+ (İslahiye 780)
K
0
4
8km
Mehmet ŞİMŞEK - 2009
İSLAHİYE
Fevzipaşa
Yeşilyurt
Boğaziçi
Altınözü
Kavaklık
Kocaören
Kabaklar
Kozağaç
Yeşilköy
Kurtpınar
Çakırlar
Ağabey
Kınıkçalı
Yeşilbaşı
Kayabaşı
Hüseynik
Yeşilpınar
Yeşilkent
Yeşilçam
Yeşilyaka
Yeşilbağ
Yeşilkaya
Yeşilhisar
Yeşilyazı
Yeşilyurt
Yeşilyuva
Yeşilyuva
Yeşilyuva

2.2.3. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Yapısı

İslâhiye ilçesinin nüfusunun sosyo-ekonomik özellikleri ve nitelikleri 2000 yılında yapılan genel nüfus sayım sonuçları ve 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) göre değerlendirilecektir. Bu bağlamda ilk olarak ilçede yaşayan şehir ve kır nüfusunun cinsiyete göre dağılımı incelenecektir.

2008 yılında ilçedeki 65218 olan toplam nüfusun 32766'sı erkek, 32452'si kadınlardan oluşmaktadır (Çizelge 2.13.). Toplam 31204 olan şehir nüfusunun 15802'si erkek, 15402'si kadın nüfustan oluşmaktadır. Toplam 34014 olan kırsal nüfusun ise 16964'ünü erkek nüfus, 17050'sini de kadın nüfus oluşturmaktadır. İslâhiye'de doğumlarda erkek nüfusun kadınlardan fazla olduğu görülmektedir. İslâhiye şehrinde kadın ve erkek nüfus arasında yaklaşık 400 kişi erkekler lehine bir fark bulunmaktadır. Kırsal kesimde ise erkek ve kadın nüfusu arasında önemli sayılabilecek bir fark bulunmamaktadır. Genelde ülkemizde kırsal kesimde erkekler iş amaçlı olarak büyük şehirlere gittikleri için bu yerleşmelerde kadın nüfus daha fazla olmaktadır. Ancak Türkiye'de durum böyle olmakla beraber İslâhiye ilçesinde kırsal kesimde böyle bir durum gözlenmemektedir.

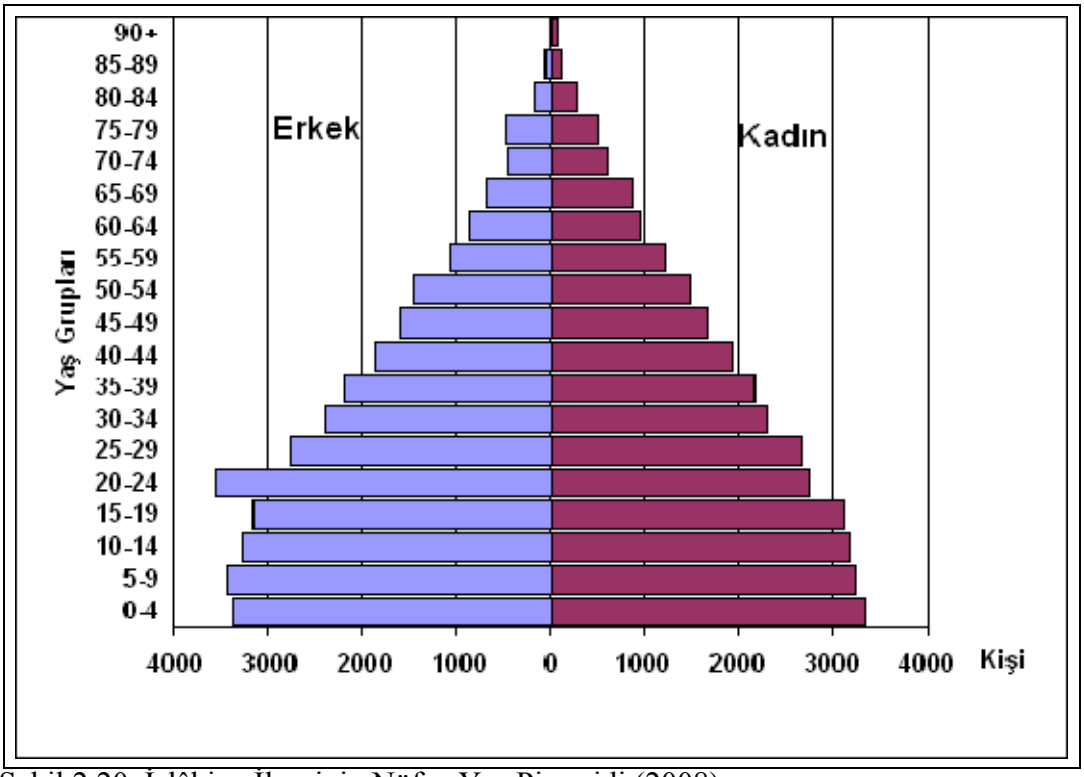
Çizelge 2.13. İslâhiye İlçesinde Nüfusun Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı – 2008 (Kaynak: TÜİK).

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	6.707	3.359	3.348
5-9	6.666	3.423	3.243
10-14	6.419	3.247	3.172
15-19	6.249	3.143	3.106
20-24	6.303	3.561	2.742
25-29	5.400	2.748	2.652
30-34	4.690	2.387	2.303
35-39	4.358	2.191	2.167
40-44	3.708	1.845	1.929
45-49	3.270	1.599	1.671
50-54	2.945	1.450	1.495
55-59	2.295	1.063	1.232
60-64	1.829	862	967
65-69	1.563	683	880
70-74	1.094	469	625
75-79	999	481	518
80-84	467	179	288
85-89	173	59	114
90+	83	17	66
Toplam	65,218	32,766	32,452

İslâhiye ilçesinde 0–15 yaş grubu içerisinde ve 15–30 yaş grubunda yaşayan nüfus diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. 90 üstü yaş grubu ise oldukça az olup toplam 83 kişidir (Şekil 2.13., Şekil 2.20.). Bu durum bize İslâhiye ilçesinde genç ve çocuk nüfus oranının oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Buna karşılık yaşlı nüfusun azlığı dikkat çekmekle beraber genç nüfusun iş aramak amacıyla dışarıya göç ettiği anlaşılmaktadır.

İslâhiye ilçesinde nüfusun okuryazarlık ve eğitim durumu 2008 yılı verilerine göre ele alınacak olursa 7455 kişinin okuma yazma bilmediği 46443 kişinin ise okuma yazma bildiği tespit edilmiştir. 3337 kişinin de okuryazarlık durumu bilinmemektedir. Başka bir deyişle ilçe genelindeki okuryazarlık oranı % 81'dir. İslâhiye'deki nüfusun eğitim durumuna bakılacak olursa ilkokul mezunu 12617 kişi, lise veya dengi okul mezunu 8153 kişi, yüksek okul veya fakülte mezunu 1484 kişi, yüksek lisans mezunu 73 kişi, doktora mezunu ise 9 kişi bulunmaktadır (Çizelge 2.14.). Okuryazarlık oranında

kadınlar ve erkekler arasında da önemli bir fark olup erkeklerdeki okuryazarlık oranı kadınlara göre daha yüksektir.

Şekil 2.20. İslâhiye İlçesinin Nüfus Yaş Piramidi (2008).

Çizelge 2.14. İslâhiye İlçesinde Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş)-2008 (Kaynak: TÜİK).

Bitirilen Eğitim Düzeyi	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Okuma yazma bilmeyen	7455	1444	6011
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	14061	6915	7146
İlkokul mezunu	12617	6140	6477
İlköğretim mezunu	7287	3761	3526
Ortaokul veya dengi okul mezunu	2774	2056	718
Lise veya dengi okul mezunu	8153	5385	2768
Yüksekokul veya fakülte mezunu	1484	1045	439
Yüksek lisans mezunu	73	56	17
Doktora mezunu	9	8	1
Bilinmeyen	3337	1991	1346
Toplam	57250	28801	28449

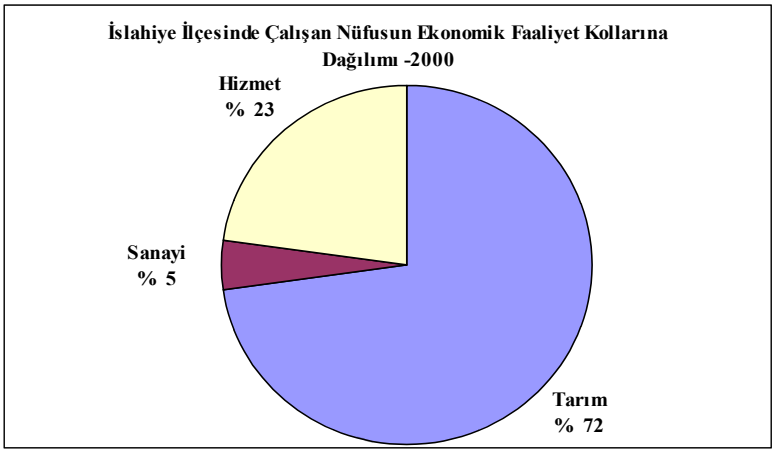
İslâhiye ilçesinde yaşayan nüfusun yaş, cinsiyet ve ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımına bakıldığında iktisaden faal olan nüfusun, yani 12 yaşın üzerindeki nüfus miktarının 29461 olduğu görülür (Çizelge 2.15.). İslâhiye'de çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımında en fazla payın tarım sektörüne (%72) ait olduğunu görmekteyiz. İslâhiye ilçesinde tarımdan sonra ikinci sıradaki ekonomik faaliyet kolu olan hizmet sektöründe (%23), içerisinde toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerde çalışan insanları görmekteyiz. İslâhiye ilçesinde hizmet sektöründen sonra üçüncü sıradaki ekonomik faaliyet kolunu sanayi sektörü (%5) içerisindeki inşaat işlerinde çalışan insanları görmekteyiz (Şekil 2.21.).

Çizelge 2.15. İslâhiye İlçesinde Yerleşim Yeri, Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre İstihdam Edilen Nüfus - 2000 (12 yaş ve üzeri) (Kaynak: TÜİK).

Faaliyet Kolları	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık (T)	9588	11860	21448
Madencilik ve taş ocakçılığı (T)	2	0	2
İmalat sanayi (S)	707	28	735
Elektrik, gaz ve su (H)	44	0	44
İnşaat (S)	590	1	591
Toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller (H)	1068	40	1108
Ulaştırma, haberleşme ve depolama (H)	634	11	645
Mali kur., sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri (H)	140	32	172
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler (H)	4242	453	4695
İyi tanımlanmamış faaliyetler (H)	21	0	21
Genel toplam	17036	12425	29461

Çizelge 2.16. İslâhiye İlçesinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı – 2000 (Kaynak: TÜİK).

Sektörler	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**%**
Tarım	9590	11860	21450	% 72
Sanayi	1297	29	1326	% 5
Hizmet	6149	536	6685	% 23
Toplam	17036	12425	29461	% 100

Şekil 2.21. İslâhiye İlçesinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı.

Hane halkı büyüklüğü şehirleşmenin fazla olduğu yerlerde az; kırsal kesimde ise birkaç aile aynı hanede yaşadığı için, hane halkı büyüklüğü fazla olmaktadır. İslâhiye ilçesinde de bu farklılık ilçe merkezi ile belde ve köylerde göze çarpmaktadır (Çizelge 2.17.). İslâhiye ilçesindeki ortalama hane büyüklüğü 5,3'tür.

Çizelge 2.17. İslâhiye'de Hane Halkı Sayıları ve Hane Halkı Büyüklükleri – 2000 (Kaynak: TÜİK).

	Hane Halkı Büyüklüğü										**Toplam Hane Halkı Sayısı**
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10+**	
İslâhiye Merkez	177	585	804	1200	1325	1099	1221	320	208	310	7249
Belde ve Köyler	147	378	532	824	1072	1112	1351	524	354	678	6972
İslâhiye Toplam	324	963	1326	2024	2397	2211	2572	844	562	988	14221

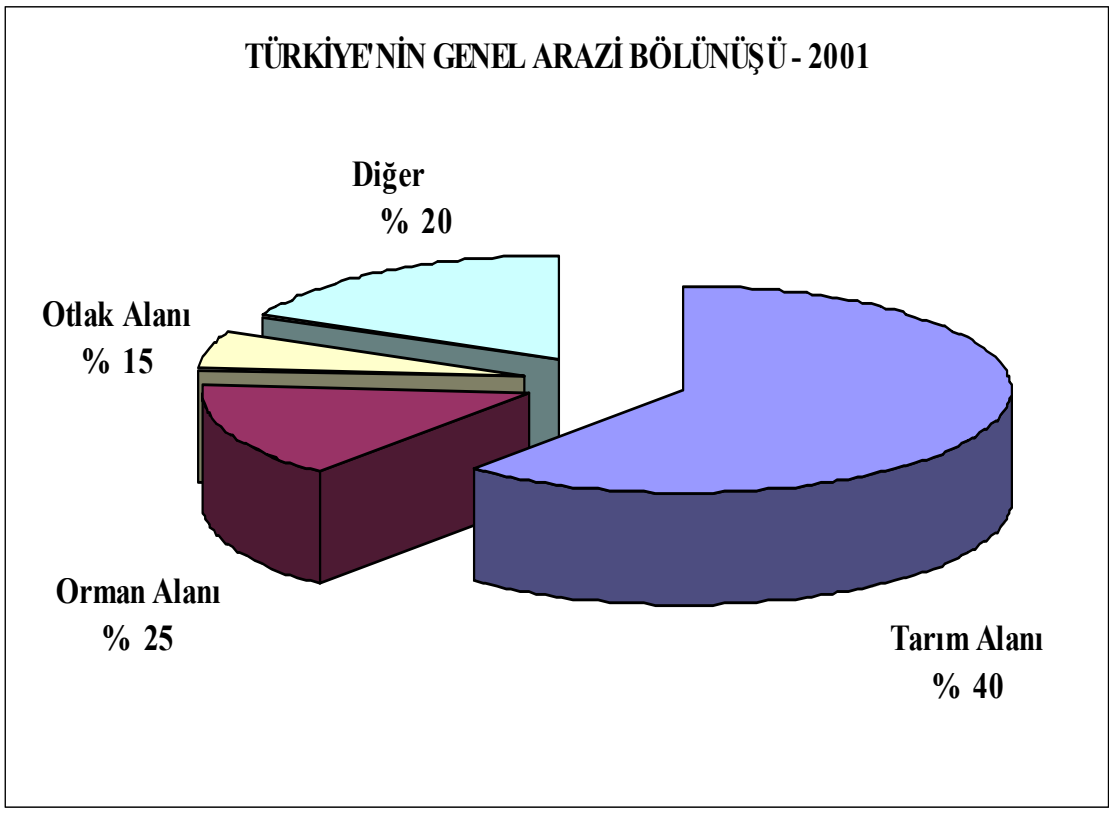
3. İSLÂHİYE İLÇESİNDE GENEL ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ

Bir coğrafya alanındaki tarım alanları orman alanları, otlak alanları ve diğer amaçlar için kullanılan alanların toplam alan içindeki dağılışları arazi bölünüşü olarak ifade edilmektedir. İslâhiye ilçesinin arazi bölünüşünü daha iyi anlama adına bağlı bulunduğu Gaziantep ve Türkiye arazi bölünüşüyle kıyaslayacak olursak;

Çizelge 3.1. Türkiye, Gaziantep İli ve İslâhiye İlçesi'nin Genel Arazi Bölünüşü (Kaynak: Gaziantep Tarım İl Müdürlüğü).

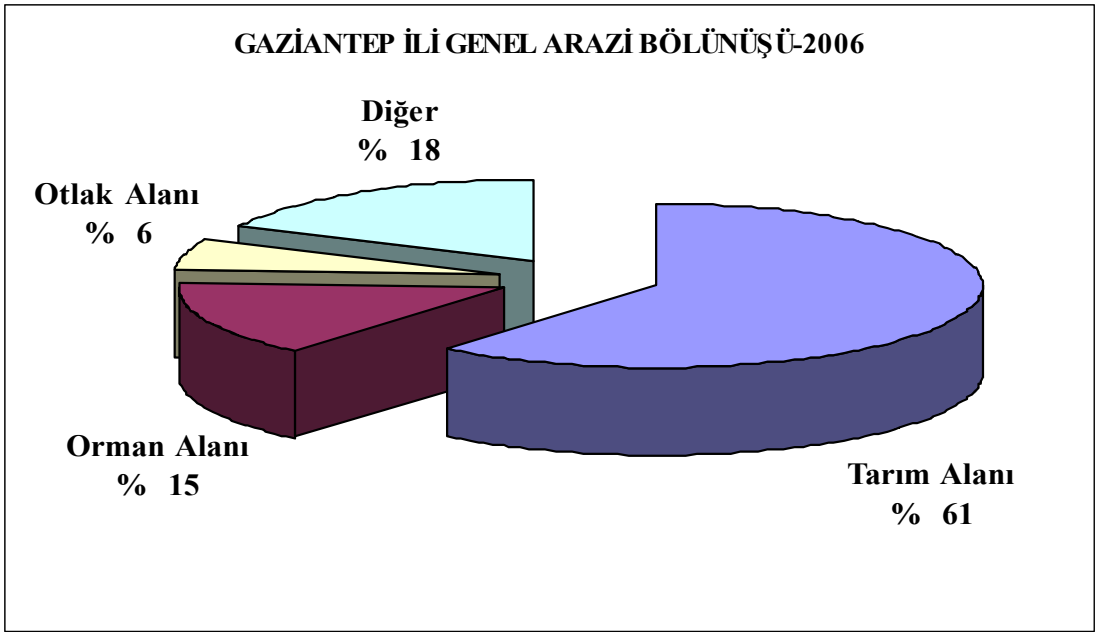
	Tarım Alanı (km²)	Oranı (%)	Orman Alanı (km²)	Oranı (%)	Otlak Alanı (km²)	Oranı (%)	Diğer (km²)	Oranı (%)	Toplam (km²)	Oranı (%)
Türkiye	322250	40	207030	25	123776	15	161522	20	814578	100
Gaziantep	3820	61	924	15	368	6	1100	18	6222	100
İslâhiye	287	35	452	55	49	6	35	4	823	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Türkiye topraklarının %40'ının tarım arazisi olarak kullanıldığı, %25'ni orman, %15'inin otlak ve %20'sinin diğer kullanım alanlarına bölündüğü görülür (Şekil: 3.1.). Gaziantep ilinin genel arazi bölünüşüne bakılırsa, il genelinde tarım alanlarının % 61'lik payla ilin toplam yüzölçümünün yarısından fazlasını oluşturur. İl içerisinde %15'lik payla orman alanlarının oldukça az bir alan kapladığı görülmektedir. İlin %6'sını otlak alanları, %18'ini de diğer araziler oluşturmaktadır (Şekil 3.2.).

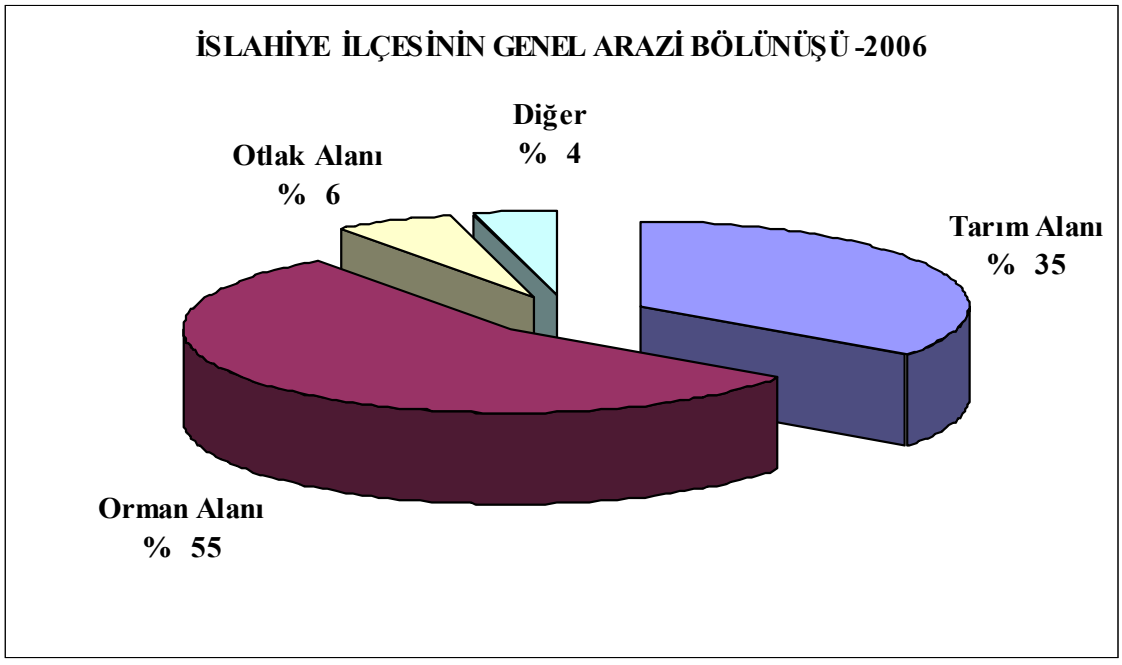
Şekil 3.1. Türkiye'nin Genel Arazi Bölünüşü.

Gaziantep ili genel hatlarıyla Gaziantep platosu üzerinde orta derecede engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Bundan dolayı ilde tarım alanları geniş yer kaplamaktadır. Tarım alanların geniş yer kaplaması ilde tarım ve hayvancılığı ön plana çıkarmıştır.

Şekil 3.2. Gaziantep İli Genel Arazi Bölünüşü.

İslâhiye ilçesi genel arazi bölünüşü içerisinde %55 oranıyla orman alanları genel arazinin yarısından fazla yer kaplamaktadır. İlçede orman alanlarının fazla yer kaplamasının nedeni ilçenin doğusunda yer alan Amanos Dağları ve ilçenin batısında yer alan Kurt Dağlarının bulunması etkili olmaktadır. İlçe topraklarının % 35'ini tarım alanları, %6'sını otlak alanları ve % 4'ünü de diğer araziler oluşturmaktadır (Şekil 3.3.). İslâhiye ilçesinin tarım alanları Türkiye tarım topraklarının %0.08'ine, Gaziantep ilinin % 7,5'ine denk gelmektedir. Orman alanları bakımından değerlendirildiğinde İslâhiye ilçesi orman alanları Türkiye orman alanlarının %0.21'ine, Gaziantep ilinin %48,9'una denk gelmektedir. İlçe otlak alanlarını da aynı şekilde karşılaştırırsak, İslâhiye ilçesi otlak alanları Türkiye otlak alanlarının %0.03'üne, Gaziantep ilinin % 13'üne denk gelmektedir.

Şekil 3.3. İslâhiye İlçesinin Genel Arazi Bölünüşü.

İslâhiye ilçesindeki tarım alanlarının daha çok kuzey güney doğrultusunda uzanan Hatay-Maraş tektonik çukurluğu içerisinde yer alan ovada yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durumda ilçenin doğusunda ve batısında dağlık ve engebeli sahanın bulunması etkili olmaktadır. İslâhiye ovası olarak bilinen bu graben sahası eğimin az, yer şekillerinin sade ve su kaynaklarının fazlalığından dolayı tarım alanları ve tarımsal faaliyetler için oldukça elverişlidir.

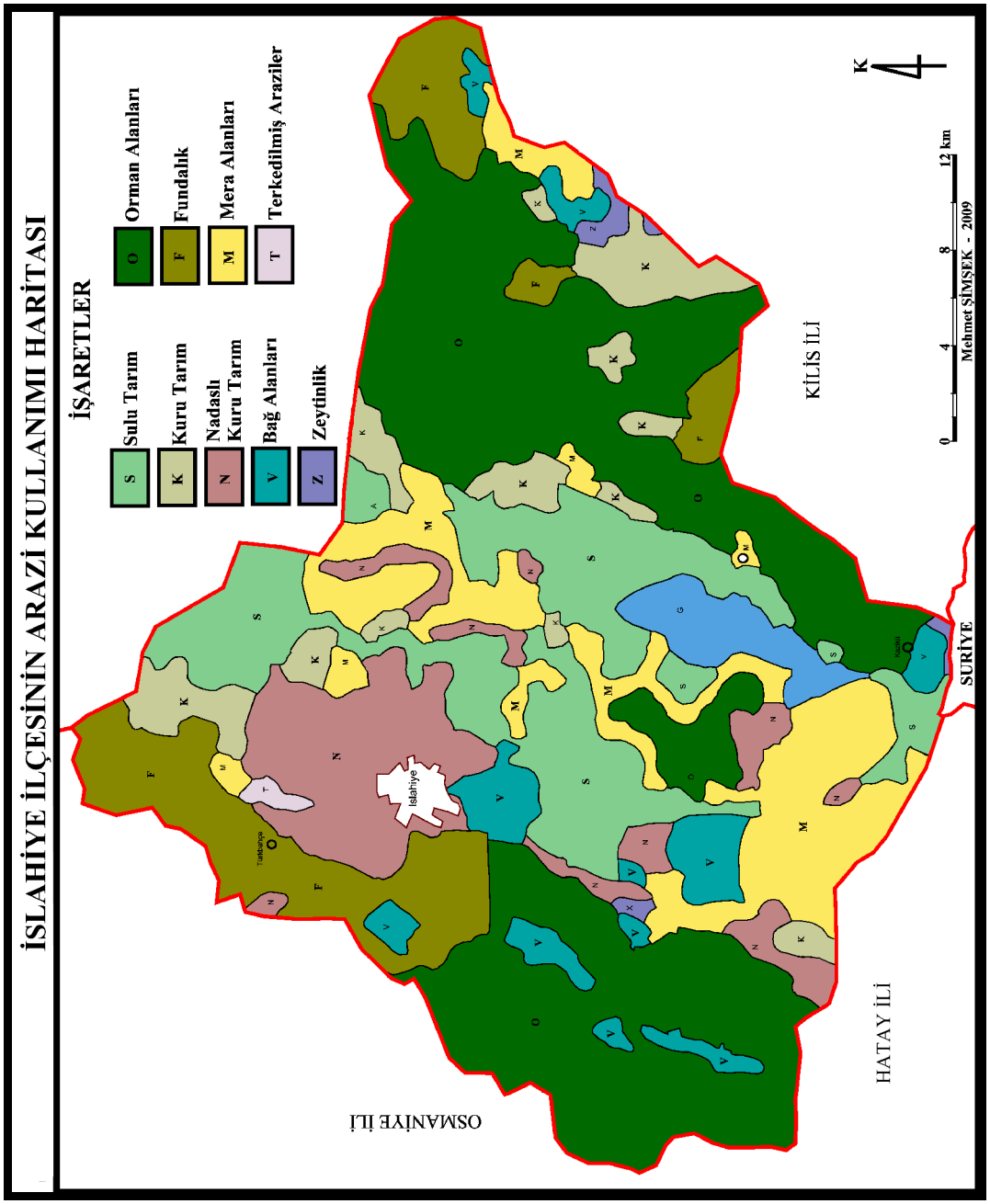
İslâhiye ilçesindeki otlak alanların daha çok dağlık kesimlerde ve bu dağların güneye bakan yamaçlarında yoğunlaştığı görülür. Kurt Dağlarının önemli bir kısmı otlak alanı olarak kullanılmaktadır. İlçedeki orman arazisi oldukça fazladır. Ancak orman alanları saf ormanlardan oluşmakla birlikte tam anlamıyla orman örtüsü şeklinde değil, fundalıklar da önemli bir yer kaplar. İlçe alanı içerisinde Amanos Dağları ve Kurt Dağlarının olduğu yerler orman alanlarıdır (Şekil 3.4.).

Çizelge 3.2. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Arazi Bölünüşü (Da.)
(Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

İdari Alanlar	Orman	Orman (%)	Tarım	Tarım (%)	Otlak	Otlak (%)	Diğer	Diğer (%)	Toplam
İslâhiye	15979	41	18078	46	0	0	5055	13	39112
Ağabey	3000	73	1050	25	0	0	87	2	4137
Ağalarobası	13000	64	6.726	34	117	1	214	1	20057
Akınyolu	5000	28	6.487	36	6158	34	286	2	17931
Alaca	46733	96	1750	3	0	0	56	1	48539
Altınüzüm	6194	20	24350	79	0	0	274	1	30818
Arfalı	3250	49	3300	50	0	0	59	1	6609
Aşağıbilenler	12753	51	8300	33	3884	15	141	1	25078
Bayraktepe	5703	38	5969	39	3156	21	322	2	15150
Boğaziçi	2543	16	7950	49	1920	12	3790	23	16203
Burunsuzlar	12517	71	4150	25	0	0	635	4	17302
Çerçili	5680	87	874	13	0	0	7	0	6561
Çınarlı	26310	96	1120	4	0	0	9	0	27439
Çolaklar	1544	28	2276	42	1622	30	15	0	5457
Çubuk	27450	74	8150	22	1334	4	50	0	36984
Değirmencik	4180	50	4170	50	0	0	70	0	8420
Elbistanhöyüğü	3200	25	8230	64	1026	8	485	3	12941
Esenler	1388	31	3022	69	0	0	0	0	4410
Fevzipaşa	22892	49	20208	43	0	0	3400	8	46500
Güllühöyük	1180	5	13300	55	522	2	9236	38	24238
Güngören	8588	93	700	7	0	0	0	0	9288
Hanağzı	5000	64	2800	36	0	0	56	0	7856
Hasanlök	6933	88	1710	22	333	0	43	0	9019
İdilli	7045	62	4084	38	21	0	229	0	11379
Kabaklar	6960	76	2040	24	70	0	126	0	9196
Kalaycık	8050	70	2750	30	745	0	29	0	11574
Kaleobası	5350	70	2040	26	0	0	320	4	7710
Karacaören	9891	52	8760	48	31	0	306	0	18988
Karakaya	5720	47	5691	53	645	0	52	0	12108
Karapınar	0	0	7800	98	0	0	122	2	7922
Karapolat	200	5	3550	95	0	0	0	0	3750
Kayabaşı	5655	63	2945	37	6	0	390	0	8996
Kazıklı	3020	42	3500	48	408	6	328	4	7256
Kırıkçalı	950	11	6350	72	1413	16	113	1	8826
Koçcağız	5850	72	2050	23	15	0	260	5	8175
Kozdere	18098	58	13300	42	0	0	76	0	31474

İdari Alanlar	Orman	Orman (%)	Tarım	Tarım (%)	Otlak	Otlak (%)	Diğer	Diğer (%)	Toplam
Köklü	2914	60	1936	40	0	0	11	0	4861
Kuşçumustafa	8080	92	670	8	0	0	13	0	8763
Ortaklı	9099	48	9950	52	0	0	75	0	19124
Örtülü	4170	22	12200	65	1400	7	920	6	18690
Şahmaran	3001	53	2722	47	0	0	0	0	5723
Tandır	12590	91	1140	9	0	0	141	0	13871
Telli	3974	70	1726	30	0	0	32	0	5732
Türkbahçe	6229	72	2400	28	0	0	58	0	8687
Yağızlar	5030	52	2230	23	611	5	1910	20	9781
Yelliburun	2669	34	3980	51	1144	15	49	0	7842
Yeniceli	48964	94	2852	6	0	0	227	0	52043
Yeniköy	0	0	4290	100	0	0	0	0	4290
Yesemek	7000	49	6444	45	838	6	26	0	14308
Yeşilova	236	8	2648	92	0	0	0	0	2884
Yeşilyurt	5099	33	7267	47	3067	20	43	0	15476
Yolbaşı	7099	37	4900	26	7150	37	61	0	19210
Yukarıbilenler	7200	41	8000	45	2403	14	106	0	17709
Zincirli	1500	21	5532	78	0	0	36	1	7068
TOPLAM	452660	55	300417	36	40039	5	30349	4	823465

Herhangi bir alanda arazi bölünüşü şekillenirken, bu bölünüşe etki eden en önemli faktör insan olmaktadır. İnsanın bir bölgeye yerleşimi sonucu arazi bölünüşü şekillenmekte insanın doğal ortamla olan etkileşimi ile birlikte zaman içerisinde tarım, otlak, sanayi gibi ekonomik faaliyet alanları coğrafi ortamda dağılış göstermektedir. Zaten insanın olmadığı bir yerde coğrafyadan söz etmekte mümkün değildir.

Şekil 3.4. İslahiye İlçesinin Arazi Kullanımı Haritası.

4. İSLÂHİYE İLÇESİNDE ARAZİDEN YARARLANMA

4.1. Hammadde Üretim Alanları

4.1.1. Orman Alanları

Orman türlü büyüklükteki ve çeşitli özellikteki ağaçların yan yana bulunduğu bitki örtüsüdür. Bugünkü düşünceye göre orman, ağaçları, ağaç altı bitkileri, toprağı, aradaki boşlukları ve içindeki hayvanlarla bir bütündür. Bu bütünün en önemli özelliği ağaçların bu alanda çok yer kaplamasıdır (İzbırak, 1992: 254).

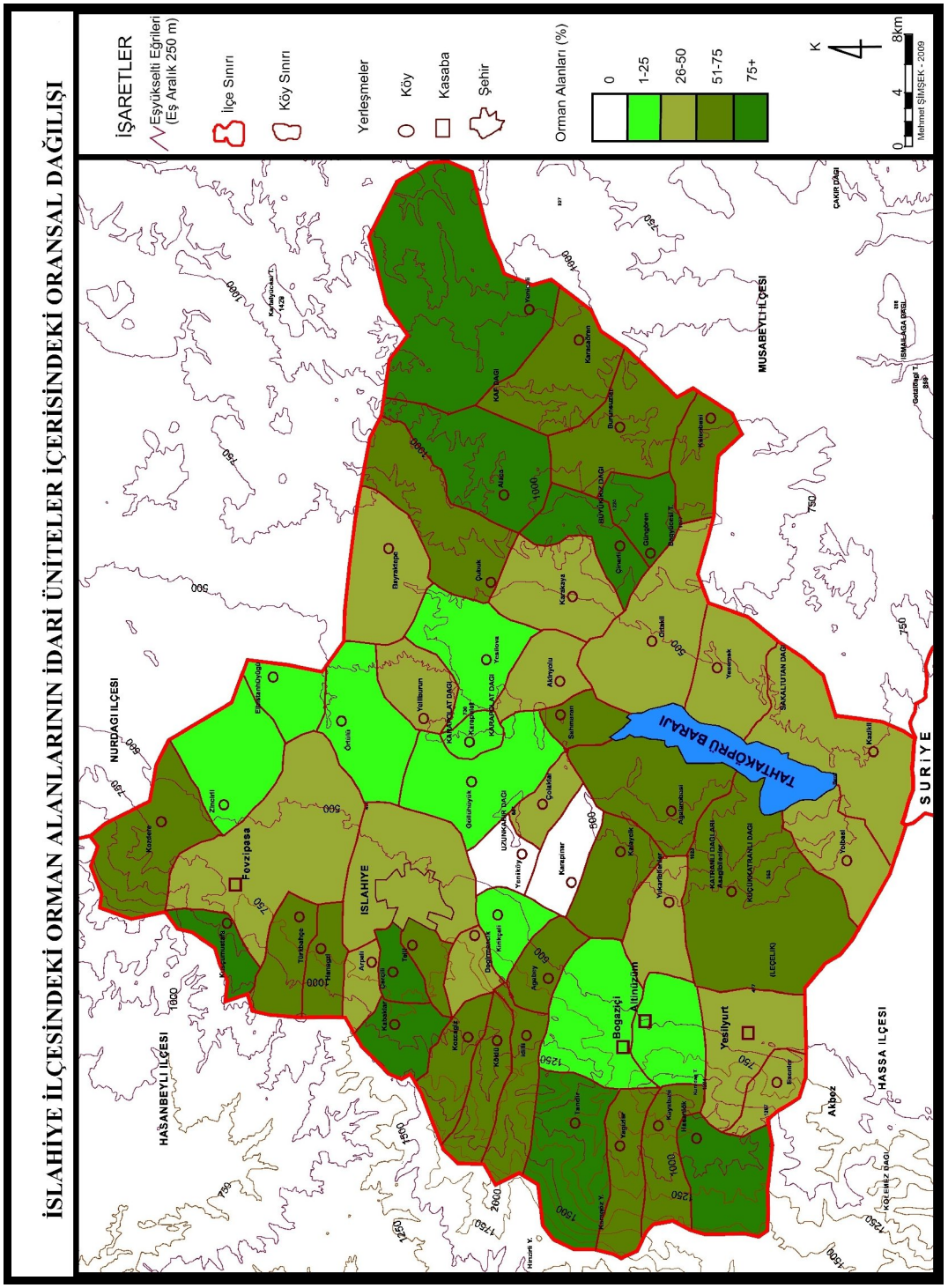
Orman sadece ağaçlardan oluşan bir varlık değildir. Ağaçların yanında orman altı florası ve hayvanlar orman alanları içerisinde yer alan orman elamanları olarak düşünülmelidir.

Orman alanlarının, orman içindeki ağaç ve bitki türlerinin oluşumu ve özellikleri üzerinde iklimin büyük etkisi vardır. Sıcaklık, toprak nemliliği ve yağış ormanın özellikleri üzerinde etkilidir. Yer şekilleri ve ortalama yükselti koşulları ile insan etkisi de orman özellikleri üzerinde etkilidir. Türkiye koşullarında kendiliğinden yetişen doğal ormanlar genel olarak dağlık ve yüksek alanlarda oluşurlar (Alcı, 2007: 72).

İslâhiye ilçe alanına bakıldığında bu genelleme söz konusudur. Ormanlık alanlar ilçenin daha çok batısındaki Amanos Dağları ve doğusundaki Kurt Dağlarında ortalama yükselti ve eğimin arttığı yerlerde karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.1.). Bu alanlardaki orman arazisi tam anlamıyla bir orman özelliği göstermemektedir. Bozuk baltalık ya da fundalık şeklinde bulunan ve arazide lekeler halinde görülen orman alanları daha çok graben ovasının bittiği dağlık ve engebeli alanların başladığı yerlerde yoğunlaşmaktadır (Foto 4.1.). İslâhiye ilçesi ve yakın çevresinde geçmişten günümüze gelen aşırı tahribat sonucu orman alanları azalmıştır.

Foto 4.1. Kurt Dağlarındaki Kızılçam Ormanlarından Genel Bir Görünüm.

İSLAHİYE İLÇESİNDEKİ ORMAN ALANLARININ İDARİ ÜNİTELER İÇERİSİNDEKİ ORANSAL DAĞILIŞI
İŞARETLER
Eşyükselti Eğrileri (Eş Aralık 250 m)
İlçe Sınırı
Köy Sınırı
Yerleşmeler
Köy
Kasaba
Şehir
Orman Alanları (%)
0
1-25
26-50
51-75
75+
K
4
0
4
8km
Mehmet ŞİMŞEK - 2009
İSLAHİYE
NURDAĞI İLÇESİ
HASANBEYLİ İLÇESİ
MUSABEYLİ İLÇESİ
HASSA İLÇESİ
SURİYE
TAHTAKÖPRÜ BARAJI
Fevzipaşa
Bogazçi
Yeşilyurt
Altınyüzük
Akbez
Ortaali
Aktepe
Yeşilmak
Kaldırık
Yukarıkaraman
Aşağıkaraman
Yukarıkarakaş
Yeşilbağlar
Yeşilkent
Yeşilyazı
Yeşilbaşı
Yeşilhisar
Yeşilkonak
Yeşilkonak
Yeşilkonak

Ormanlar, kendilerini yenileyebilen doğal kaynaklardır. Bu doğal kaynaklardan çok değişik şekillerde yararlanılır. Ormanlar ve oradan elde elden kaynaklar, ülke kalkınmasına çok farklı yönlerde katkı sağlar. Elde edilen bu katkı ve yararların sürekli olabilmesi için, öncelikle ormanların devamlılığının sağlanması gerekmektedir (Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri, 2005: 215). İslâhiye ilçesindeki ormanlar Kahramanmaraş Orman Baş Müdürlüğüne bağlı olan Kilis Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı şeflikler tarafından işletilmektedir. Bu şefliklerden İslâhiye Orman İşletme Şefliği araştırma sahasında Amanos Dağlarında bulunan ormanlardan sorumludur. Alaca Orman İşletme Şefliği ise araştırma sahasının kuzeydoğusunda Kurt Dağları üzerindeki orman alanlarından sorumlu olup araştırma sahasının güneydoğusunda yer alan ormanlarda Kilis Orman İşletme Müdürlüğü'nün sorumluluğu altındadır. Ormanlardan çeşitli şekillerde faydalanılmakta ve bazı alanlarda doğrudan geçim kaynağı sağlanmaktadır. Ormanlar kâğıt ve selüloz yapımında hammadde olduğu gibi kimi çam ağaçlarından reçine elde edilmekte, yakacak olarak ısıtmada faydalanılmakta, doğal bir dinlenme alanı oluşturmakta, çevreyi ve atmosferi temizlemekte, erozyonu önlemektedir. Bu yukarıda sayılan unsurların çoğundan İslâhiye ilçesi yararlanmaktadır. Çünkü ilçede ormanlar, arazinin yarıdan fazlasını kaplamaktadır (% 55).

Çizelge 4.1. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Orman Alanları (Dekar).

İdari Alanlar	Köy Yüzölçümü	Orman	İdari Alanlar	Köy Yüzölçümü	Orman
İslâhiye	39112	15979	**Karakaya**	12108	5720
Ağabey	4137	3000	**Karapınar**	7922	0
Ağalarobası	20057	13000	**Karapolat**	3750	200
Akınyolu	17931	5000	**Kayabaşı**	8996	5655
Alaca	48539	46733	**Kazıklı**	7256	3020
Altınüzüm	30818	6194	**Kırıkçalı**	8826	950
Arfalı	6609	3250	**Koçcağız**	8175	5850
Aşağıbilenler	25078	12753	**Kozdere**	31474	18098
Bayraktepe	15150	5703	**Köklü**	4861	2914
Boğaziçi	16203	2543	**Kuşçumustafa**	8763	8080
Burunsuzlar	17302	12517	**Ortaklı**	19124	9099
Çerçili	6561	5680	**Örtülü**	18690	4170
Çınarlı	27439	26310	**Şahmaran**	5723	3001
Çolaklar	5457	1544	**Tandır**	13871	12590
Çubuk	36984	27450	**Telli**	5732	3974
Değirmencik	8420	4180	**Türkbahçe**	8687	6229
Elbistanhöyüğü	12941	3200	**Yağızlar**	9781	5030
Esenler	4410	1388	**Yelliburun**	7842	2669
Fevzipaşa	46500	22892	**Yeniceli**	52043	48964
Güllühöyük	24238	1180	**Yeniköy**	4290	0
Güngören	9288	8588	**Yesemek**	14308	7000
Hanağzı	7856	5000	**Yeşilova**	2884	236
Hasanlök	9019	6933	**Yeşilyurt**	15476	5099
İdilli	11379	7045	**Yolbaşı**	19210	7099
Kabaklar	9196	6960	**Yukarıbilenler**	17709	7200
Kalaycık	11574	8050	**Zincirli**	7068	1500
Kaleobası	7710	5350	**TOPLAM**	823465	452660
Karacaören	18988	9891			

Köy idari alanları bazında değerlendirildiğinde köylerin çoğu orman köyü özelliğindedir. Amanos Dağları üzerindeki Ağabey, Çerçili, Hanağzı, Hasanlök, İdilli,

Kabaklar, Kayabaşı, Koçcağız, Köklü, Kuşçumustafa, Tandır, Telli, Türkbahçe ve Kurt Dağları üzerindeki Alaca, Burunsuzlar, Çınarlı, Çubuk, Kaleobası, ve Yeniceli köylerinde orman alanları yüzölçümlerinin %70'ten fazlasını oluşturmaktadır. Yine aynı şekilde Katranlı Dağlarının bulunduğu yerde yer alan Ağalarobası, Aşağıbilenler ve Kalaycık köylerinde de orman sahası yüzölçümlerinin %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. İlçede hiç orman sahası bulunmayan köyler ise Karapınar ve Yeniköy'dür (Çizelge 4.1.).

İlçedeki orman alanları içerisindeki başlıca türleri kızılçam ve meşe türleri oluşturmaktadır. İlçedeki ibreli korular kızılçam, sedir ve karışık ibreli ağaçlardan, yapraklı korular ise meşe ve karışık yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır. Baltalıkların egemen ağaç türü meşedir.

Kahramanmaraş Orman Bölge Başmüdürlüğü çalışma alanına giren İslâhiye ilçesinde ağaçlandırma çalışmalarını özellikle erozyon bölgelerinde yoğunlaştırmıştır.

2005 yılı İslâhiye ilçesinde üretilen orman ürünü miktarı aşağıda verilmiştir:

Çizelge 4.2. İslâhiye İlçesinde 2005 Yılında Üretilen Orman Ürünleri (Kaynak: Gaziantep Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü).

Sıra No	Orman Ürünü Envalin Cinsi	Miktarı
1	Kızılçam tomruk	126 m³
2	Kızılçam maden direk	2 m³
3	Kızılçam sanayi odunu	657 m³
4	Kızılçam kağıtlık odun	83 m³
5	Kızılçam yakacak odun	1773 ster
6	Kızılçam lif-yonga odunu	1731 ster
7	Kızılçam ince sanayi odunu	

4.1.2. Tarım Alanları

Ziraatçılar tarımı 'insanoğlunun hayatını devam ettirebilmesi için gerekli besin maddelerini üretme ilim ve sanatıdır' şeklinde tanımlamaktadır. Gerçekten de birçok bilimsel metot ve tekniğe ihtiyaç duyan bu üretim biçimi bir sanat dalıdır. Yeryüzünde pek çok sanatın ortaya çıktığı ve bugün bunların pek çoğunun bulunmadığı veya sürdürülmediği dikkate alınacak olursa tarımın insanlığın ilk, fakat önemi hiç azalmayan sürekli kendini geliştiren ve hiç önemi azalmayacak sürekli artacak zorunlu bir sanatlar alanı olduğu gerçeği tartışma kabul etmeyecek kadar ortadadır (Bulut, 2006: 1).

Tarım yeryüzündeki belli başlı üretim şekillerinden en gerekli ve en yaygın olanıdır. Tarımın yeryüzündeki en yaygın faaliyet olması yanında, tarım toprakları da yeryüzünün en önemli kaynaklarıdır. İnsanı doyuran ve giydiren topraktır (Tümertekin ve Özgüç, 2005: 118). Tarımsal faaliyetler sonucunda elde edilen ürünler tarımsal ürün veya tarımsal hammadde olarak adlandırılmaktadır. Tarımsal ürün elde etmek maksadıyla tarım alanlarında insan eliyle yetiştirilen bitkilere kültür bitkileri denilmektedir. Tarımsal ürünler doğal halleriyle tüketildikleri gibi bazı işlemlerden geçirildikten veya sanayi tesislerinde işlendikten sonra tüketilmektedir. Tarımsal ürünler sanayi tesislerinde işlendikleri takdirde, sanayi için hammadde sayılabilirler (Özçağlar,2000: 123).

Yeryüzünün bütününde veya bir kısmında yürütülen tarımsal faaliyetleri coğrafi yaklaşımla inceleyen ekonomik coğrafya dalına tarım coğrafyası denilmektedir.

Nüfusun yarıya yakın bir kısmının şehirde yaşadığı araştırma sahasında, tarımsal faaliyetler, sadece kırsal kesimde yaşayan nüfusu ilgilendiren bir faaliyet değildir. Tarımsal faaliyetler aynı zamanda şehir halkının da fazlaca uğraştığı bir faaliyettir. Ayrıca yörede ticari aktivite de büyük ölçüde tarımsal üretime bağlıdır. Aynı durum hemen tamamen yörede üretilen tarımsal ürünleri değerlendiren sanayi için de geçerlidir. Böylece diğer iktisadi faaliyetlerin de kaynağı olan tarım, yöredeki en önemli ekonomik faaliyeti oluşturmaktadır. Bütün bunların yanında birçok aile çocuğunu

evlendirmek, borçlarını ödemek ve rahat etmek için tarımdan elde edilecek gelire büyük ihtiyaç duymaktadır.

Türkiye'de tarım alanlarının coğrafi dağılışı, bilhassa doğal çevre özelliklerine, yani fiziki etkenlere bağımlılık gösterir. Yüzey şekillerinin durumu, iklimin elverişliliği veya elverişsizliği, doğal bitki örtüsü, toprak ve hidrografya şartları doğal olarak tarım alanlarının dağılışını tayin etmiştir (Özçağlar, 1988: 131). İslâhiye'deki en önemli tarım alanları tektonik ova durumundaki Hatay-Maraş graben sahası ile akarsu vadi tabanlarında yer almaktadır.

Tarımsal faaliyetler üzerinde fiziki faktörlerin olduğu kadar beşeri önlemlerin de önemi büyüktür. Her şeyden önce tarımsal faaliyetler insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Tarımsal faaliyetler insanı kültürel gelişimine ve değişimine paralel olarak önemli ölçüde değişmiştir. İnsanın geliştirdiği her türlü bilimsel ve teknolojik yenilik tarıma uygulanmış, bunun sonucunda geçmiş dönemlerde kıyaslanmayacak şekilde ekim alanları genişlemiş ve üretim artışları sağlanmıştır.

İslâhiye ilçesinde tarım ve hayvancılığın iktisadi faaliyetler içerisinde önemli bir yeri vardır. Kırsal nüfusun büyük bir kısmı tarım ve hayvancılıkla geçimini temin ettiği gibi şehir nüfusunun bir bölümü de tarımla uğraşmaktadır. DİE ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın ortaklaşa düzenlediği 1997 köy genel bilgi anketine göre kırsal alanlarda %81 hane tarım ve hayvancılıkla %19 hane ise diğer faaliyetlerle geçinmektedir. İslâhiye Ovasının büyük bölümünden şehir nüfusu yararlanmaktadır. Bu nedenle şehirde oturduğu halde tarımdan geçimini temin eden nüfus fazladır.

4.1.2.1. Tarımı Etkileyen Faktörler

4.1.2.1.(1). Doğal Faktörler

Araştırma sahası sıcaklık koşulları yönünden Akdeniz ve Ege kıyılarından sonra Türkiye'nin en avantajlı durumda bulunan kısımlarından biridir. Nitekim Akdeniz kıyısı istasyonlarıyla İslâhiye meteoroloji istasyonu arasındaki yıllık ortalama sıcaklık farkı 1,5–2 ºC civarındadır. Bu fark, kış aylarında 3,5–4 ºC'ye kadar çıkmakta, fakat kıştan yaza doğru sürekli azalarak, Mayıs ayında 1 ºC'nin altına inmektedir. Haziran ayından itibaren aradaki fark kapanmakta ve bu durum Eylüle kadar sürmektedir. Bu aydan itibaren yeniden artmaya başlayan fark, Ekim ayında 1 ºC'ye kadar yaklaşır, Kasımda 2 ºC üzerine çıkar ve Ocakta yıl içerisindeki en yüksek değeri olan 3,5–4 ºC'ye ulaşır.

Bitki hayatı bakımından daha önemli olan en düşük sıcaklıklar ise, genellikle hemen her yıl en fazla -5,6 ºC'ye inmekle birlikte, rasat periyodu içerisinde -12 ºC'ye kadar düşebilmektedir. Bu durumda muz ve narenciye gibi, düşük sıcaklıklara karşı son derece hassas kültür bitkilerinin İslâhiye'de yetiştirilmesi mümkün değildir. Narenciyeye oranla daha düşük sıcaklılıklara dayanabilen ve halen araştırma sahasında tarım yapılan kültür bitkilerinden biri olan zeytinin ise, yörenin birçok yerinde tabi olarak yetişmesi, sahanın zeytin yetişme bölgesi içinde kaldığını işaret etmektedir. Bununla birlikte bazı araştırıcılar, zeytini -7 ºC'den daha düşük sıcaklıklardan zarar gördüğünü belirtmektedirler (Kesici, 1992: 116). Buna göre zeytincilik araştırma sahasında düşük sıcaklıkların tehdidi altında olabilmektedir..

Sahada aylık ortalama sıcaklıkların Mart ayından itibaren 10 ºC'nin, Mayıs ayından itibaren de 20 ºC'nin üzerine çıkması ve 20 ºC'nin üzerindeki sıcaklıkların Ekim ayı ortalarına, 10 ºC'nin üzerindeki sıcaklıkların ise genel olarak Kasım ayı ortalarına kadar devam etmesi, İslâhiye'de vejetasyon süresinin, kıyı bölgelerinden sonra en uzun olduğu sahalar arasında yer aldığını göstermektedir. Böylece sahada yılda iki ürünün yetiştirilmesi, sıcaklık şartları yönünden mümkündür.

Sıcaklık koşullarındaki uygunluğa karşılık, yağış ve nem koşulları yönünden saha, hiç de iyi bir durumda sayılmaz. İklim kısmında incelediğimiz iki istasyon (İslâhiye ve Gaziantep) içerisinde en az yağış alanı Gaziantep'tir. Aynı zamanda yağış oynaklığı en fazla olan da Gaziantep'tir. Bu hal, kuraklık yönünden zaten kritik bir durumda olan İslâhiye'nin durumunu daha da güçleştirmektedir. Kuraklığın süresi bakımından da Gaziantep en dezavantajlı olanıdır. Zira Gaziantep'te Nisan ayından Aralık ayına kadar

olan 7–8 aylık sürede de az veya çok su yetmezliği görülürken, bu süre İslâhiye'de Mayıs ayından Kasım ayına kadar devam eder.

Thornthwaite formülüne göre oluşturulan su bilânçosu tablosuna göre, yıldan yıla değişmekle birlikte ortalama olarak sahada Mayıs ayı sonundan itibaren su yetmezliği ortaya çıkmakta ve bu durum yaz ayları boyunca gittikçe şiddetlenerek Ekim ayı sonuna kadar devam etmektedir. Böylece süresi ve şiddeti yıldan yıla büyük ölçüde değişim gösteren yağışların durumuna bağlı olarak İslâhiye'de kuraklık 4,5–5 ay etkili olmakta ve sulama zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak İslâhiye'de tarımın en önemli sorunu, sulamaya duyulan büyük ihtiyaçtır. Buna karşılık hidrografik özelliklere değinirken belirtildiği üzere İslâhiye'de halkın kendi çabalarıyla oluşturduğu çok basit sulama tesisleri dışında, halen devlet tarafından hiçbir sulama projesi geliştirilememiştir. Bu koşullara bağlı olarak yörede zeytin, özellikle de tahıl ve baklagiller, sulanamadıkları için sürekli olarak kuraklık tehdidi altındadırlar.

Bununla birlikte sulama amacına yönelik bazı tesislerin yapımı planlanmış olup uygulamaya geçilmiştir. Bunlardan biri Kılavuzlu Projesi'dir. Bu proje tamamlandığında 30000 hektara yakın bir arazinin sulanması mümkün olacaktır.

İklim özellikleri ile ilgili olarak dikkati çeken başka bir durumda sıcak bir iklime sahip olan ve ortalama yükseltisi fazla olmayan araştırma sahasında büyük yükselti farklarının bulunması iklimdeki farklılaşmaların yetiştirilen ürün türlerini etkileyecek derecede olmasıdır.

Tarımsal faaliyetlerle direk ilişkili olan diğer bir faktör ise toprak koşullarıdır. Sahadaki topraklar, fiziksel ve kimyasal özellikleri, su, eğim, drenaj şartları ve bu şartların birlikte etkisi dikkate alınarak 7 grupta toplanmıştır. Bunlardan ilk dördünü çeşitli dereceden tarıma uygun topraklar, son üçünü ise tarımsal kullanışa uygun olmayan araziler oluşturur.

İlk iki sınıfa dâhil arazilerde kuru ve sulu olarak iklimin müsaadesi nispetinde hemen her türlü tarla tarımı yapılabilirken, 3. ve 4. sınıfta yer alan arazilerde toprak sığlığı, topografya yetersizlikleri ve erozyon nedeni ile sulamalı tarım kısıtlanmıştır ve toprak muhafaza tedbirlerine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bu arazilerde çoğunlukla kuru tarla tarımı ürünleri olan tahıllar, baklagiller ve yem bitkileri yetiştiriciliği ile bağcılık ve zeytincilik yapılabilir. Bunlardan özellikle 4. sınıfa dâhil araziler eğim ve toprak sığlığı nedeni ile diğer kullanışlara fazlaca uygun olmadıkları halde bağcılık, zeytincilik ve Antep fıstığı yetiştiriciliğine uygundur.

Sahada tarımsal kullanışa uygun alanlar ilçe arazisinin %35'ini oluşturduğu halde ekili ve dikili arazilerin toplam alanın %50'sini oluşturması tarıma uygun olmayan 6. ve 7. sınıf içinde bulunan sahaların bir kısmının da tarım arazisi şekline getirildiklerini göstermektedir. Eğimlerin kısa mesafede sıkça değiştiği engebeli bir topografyaya sahip olan araştırma sahası ekili ve dikili araziler oranının %50'nin üzerinde bulunmasını sıcaklık koşullarını bu ürünlerin yetişmesine müsaadesi nedeni ile zeytin, bağ ve antepfıstığı yetiştiriciliğine borçludur.

Bütün bu koşullar saha tarımı açısından bir arada değerlendirildiğinde şu sonuçlar çıkmaktadır. Sıcaklık koşulları yönünden oldukça avantajlı bir durumda olan yöre birçok kültür bitkisinin yetişmesine uygundur. Yağış rejimi ve miktarıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan kuraklığın nispeten uzunca bir süre devam etmesi nedeni ile yöre tarımının en önemli sorunu sulamaya duyulan büyük ihtiyaçtır. Oysa yöre halkının kendi çabalarıyla oluşturduğu basit sulama tesisleri yardımıyla sulanabilecek tarım arazilerinin çok az bir kısmı sulanabilmektedir. Böylece yörede, tarım büyük ölçüde coğrafi şartların etkisinde kalarak kuru tarım egemen olmuş ve tarla tarımı ürünlerinden tahıl ve baklagiller ile zeytin, bağ ve antepfıstığı sahaları ekilen ve dikilen tarım arazilerinin çok büyük bir kısmını işgal etmiştir. Oysa yörenin su potansiyeli değerlendirilerek daha yüksek gelir getiren ürünlerin tarımı yapılabilecektir. Ayrıca bu arazilerden yılda iki ürünün alınması mümkün olabilecektir.

4.1.2.1.(2). Beşeri Faktörler

Tarımsal Arazilerde Parsel ve Mülkiyet Yapısı: İslâhiye ilçesi, toprak dağılımının eşitsiz olduğu yörelerden biridir. Büyük toprak mülkiyetine sahip olanların

yanında topraksız aile sayısının da çokluğu ilçedeki toprak kullanım biçimlerine yansımaktadır. Büyük toprak sahiplerinin önemli bir bölümünü İslâhiye ilçesinde zorunlu iskâna tabi tutulan aşiretlerin reisleri oluşturur. Aşirete mensup diğer kişiler ise yarıcı ve ortakçı durumundadır. İslâhiye ilçesinde bu şekildeki büyük toprak sahiplerine 'ağa' denilmektedir. Bunlar bir bakıma eski dönemlerde derebeyi konumundaydılar. Köylüyü borçlandırma ve faizcilik de büyük toprak sahipliğinin bir başka kaynağıdır. Pazar için üretimin eskiden beri yaygın olduğu İslâhiye'de tefecilik yaygın bir biçimde uygulanmaktadır.

İlçede 1950'lerden sonra bazı toprak sahipleri büyük kentlere göç ettikçe sahip oldukları toprakları tercihen ortakçılık yapan ailelere taksitle satmışlardır. Bağ ve bahçecilikten yüksek gelir sağlayan küçük üreticiler büyük toprak sahiplerinin sattıkları toprakları almış ve topraklarını parça parça genişletmişlerdir. Öte yandan çok çocuklu ailelerde miras yoluyla toprağın parçalanması da hızlı olmuş ve özellikle verimli sulak araziler küçük parçalara ayrılmıştır. Başka bir deyişle geçmişteki büyük toprak mülkiyeti yerini küçük ve orta büyüklükte topraklı ailelere bırakmaya yönelmiştir. İslâhiye ilçesinde bu nedenlerin yanında kumar ve içki gibi kötü alışkanlıklara sahip bazı büyük toprak sahipleri de topraklarını kaybederek bir bakıma ağalık düzeninin de ortadan kalkmasına sebep olmuşlardır. Bu şekilde bir zamanlar ağanın topraklarında çalışan işçiler zamanla bu topraklara sahip olmuşlardır.

İslâhiye ilçesinde ortakçılık da yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Topraksız köylülerin çoğunluğu tarım işletmelerinde yarıcı olarak çalışmaktadırlar. Yarıcı emek verdiği toprağın ürününün bir kısmını yapılan anlaşmaya göre emek hakkı olarak almaktadır.

İslâhiye ilçesinde ortakçılığın yanında topraksız çiftçilerin bir bölümü kiracılık yâda tarım işçiliği yapar. Bir bölümü de kabalcılık yapar. Kabalcı ürünü bağ-bahçeden alıp satan kişiye denir. Bir çeşit tüccarlık olan kabalcılıkta bağlarda kabalcı ürün almadan önce bağ sahibi ile pazarlık eder, kabalcı önceden belirlenmiş bedeli çoğu kez ürün toplanıp satıldığı zamanda, bazen de peşin öder. Bazen de çeşitli bahanelerle ödemesi gereken parayı gününde ödemez. Bu durum da ilçede oldukça yaygın olup bu tipten kişilere yörede 'tokatçı' denir.

İslâhiye ilçesinde topraksız aileler tarım işçiliği yaparlar, bağ bozumu, zeytin ve fıstık toplama, toprağı sürme, ağaç budama dönemlerinde, biber ve pamuk toplama işlerinde yani geçici işçiye gereksinin duyulan dönemlerde çalışırlar. Toplanan ürürün belli bir miktarı tarım işçisine çalışmasının bedeli olarak verilir veya nakit para ödenir.

İslâhiye ilçesinde tarım arazileri küçük işletmelerden oluşmaktadır. Küçük işletme olarak kabul edilen 1–50 dekar arasında parsel oranı % 68 gibi büyük bir oran gösterir. Orta büyüklükte kabul edilen 51–200 dekar arasında parsel sayısı % 20'dir. 201 dekardan büyük araziler % 11,8 gibi bir oran gösterir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. İslâhiye Köylerinde Tarımsal İşletmelerin Arazi, İşletme Sayısı ve Ailelere Göre Dağılımı (1997) (Kaynak: DİE Köy Envanteri, 2002:28).

İşletme Büyüklüğü	Arazi Miktarı (dekar)	%	Parsel Sayısı	%	Aile Sayısı	%
0-5	1382	1	501	4.2	539	10.5
6-10	6748	5	1944	16.4	1069	20.9
11-20	1376	1	2611	22	1151	22.5
21-50	35765	27	2961	25	1266	24.8
51-100	31208	23.5	1698	14.3	675	13.2
11-200	21756	16.4	670	5.6	292	5.7
201-500	18684	14.1	737	6.2	92	1.8
501-1.000	9851	7.4	670	5.6	16	0.31
1.001-2.500	5700	4.3	36	0.3	4	0.07
Toplam	132470	100	11828	100	5104	100

Tarım arazileri aile sayısına göre değerlendirildiğinde; 1–50 dekar arasında araziye sahip aile oranı % 78,6'dır. Bu durum, köylerde küçük mülkiyet rejiminin hâkim olduğunu gösterir. Orta büyüklük kabul edilen 51–200 dekar büyüklüğünde arazisi olan ailelerin oranı % 18,9, 201 dekardan büyük arazilere sahip ailelerin oranı ise % 2,2'dir.

İslâhiye ilçesinde arazi kullanım durumuna göre topraklı çiftçi sayısı 4664, topraksız çiftçi sayısı da 440'tır.

Sulama Durumu: İslâhiye ilçesinin genel iklim özellikleri dikkate alındığında yağış ve sıcaklık koşullarının olumsuzluğu nedeniyle etkili olan şiddetli yaz kuraklığı bazı yıllarda etkisini yaygınlaştırarak tarımsal etkinliklerde büyük zararlara neden olmaktadır. Kuraklığın tarım alanlarındaki olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması ve gerekli ürün artışının sağlanması için bölgenin büyük bir bölümünde sulama zorunlu hale gelmektedir.

Yağmur sularının yetersiz kaldığı ilkbahar ve yaz döneminde tarım alanlarında sulamanın ayrı bir yeri vardır. İslâhiye ilçesinde ekili ve dikili tarım alanlarında sulamaya elverişli oldukça geniş arazi bulunduğu halde yeterince sulama yapılamamaktadır. Devlet sulaması oldukça az olup daha çok sulama halk sulaması şeklindedir.

Çalışma alanında yıllardır geleneksel kuru tarımdan umdukların bulamayan çiftçiler kamu tarafından sulamaya açılan alanlarda artı bir gelir elde etmektedirler. Kılavuzlu Projesi'nin ilçede hayata geçirilmesiyle sulanabilen alanlar artacaktır. İlçede bulunan Tahtaköprü Barajı'nın tarımsal sulamada pek bir önemi bulunmamaktadır. İslâhiye'deki çiftçiler genellikle yeraltı su kaynaklarını değerlendirerek sulama kuyusu açarak kendi sulama olanaklarını yaratmışlardır. Bu durum bize yöre çiftçisinin bir an önce sulu tarım yapma arzularının güçlü ve bir anlamda da zemin oluşturulduğunda girişimci olduğunu göstermektedir. İslâhiye ilçesinde halk sulamaları sonucunda 66590 dekarlık bir alan, devlet sulamaları sonucunda ise 9500 dekarlık bir alan sulanmaktadır. Bu verilere göre toplam sulanan alanın neredeyse tamamına yakını halk sulaması şeklindedir. İslâhiye ilçesinde toplam sulanan alan toplam arazinin % 26'ını oluşturmaktadır.

İslâhiye ilçesinin tarımında yaşanan önemli sorunlardan biriside nadas olayıdır. İlçe arazisinin % 6'sı nadasa bırakılmaktadır. Nadasın temel nedeni yaz döneminde sıcaklık değerlerinin çok yüksek ve yağışların yok denecek kadar az olması nedeniyle yaşanan yaz kuraklığıdır. Böylece bir tarla kuru şartlarda üst üste ekilmek suretiyle verimsizleşmekte, üretim ve verim düşmektedir. Bu durumda yöre çiftçileri verimsizleşen tarlayı sürerek bir yıl boyunca herhangi bir ürün ekmeksizin boş bırakmaktadır. Ancak ertesi yıl yağışların yetersiz olması durumunda yine de düşük seviyede bir üretim gerçekleşmektedir (Benek, 2006: 76).

Sermaye Durumu: Çalışma alanında mevcut tarımsal yapının temel sorunlarından birisi de sermaye yetersizliği ve dengesiz dağılımı sorunudur. İslâhiye ilçesinin tarımsal yapısı içerisinde sermaye tarımla ilgili birçok sorunun da çözüm adresi olarak ortaya çıkmaktadır. Sermaye dağılımının dengesizliğinde büyük oranda İslâhiye ilçesindeki toprak mülkiyetinin dağılımı gelmektedir. Çünkü ilçede faaliyet gösteren tarım üreticilerinin önemli bir kısmı topraksız veya az topraklı üretici konumundaki çiftçilerdir.

Sermaye yetersizliği tarımsal yapının birçok konuda modernleşmesine engel olmaktadır. Bu sorunun giderilmesinin başında kooperatifçilik gelmektedir. İlçede bu konuda kurulmuş bulunan üç tane kooperatif mevcuttur. Ancak ilçede bu konudaki en büyük sıkıntı, yeterli sermayeyi bulamayan çiftçilerin başta Ziraat Bankası olmak üzere diğer bankalardan tarım kredisi almak yerine tefecilere başvurmalarıdır.

Arazi sahiplerinin büyük bir kısmı arazilerini kiraya veya ortağa vererek kendileri toprak mahsulleri ticareti yaparlar. İslâhiye tarım ürünleri ticaretinde ve tarım hayatında tefecilik, faizcilik veyahut ta yöre terimiyle 'cücükçülük' yaygın bir durum arz etmektedir. Genellikle toprak mahsuller ticareti yapanlar çiftçiye kış aylarında yüksek faiz karşılığında veyahut ta ürün karşılığında para verirler. Kış aylarında ve ekim döneminde resmi yollardan ucuz kredi temin edemeyen çiftçiler iş adamlarından belirttiğimiz şartlarda kredi temin ederler. İratları olan büyük para arazi sahipleri

üretime doğrudan katkıda bulunmazlar ve sağlıklı olmayan bir yol olan ortakçılığı ve bu arada faizciliği ön planda tutarlar (Karaboran, 1982: 167).

Açığa para verme anlamına gelen tefecilik özellikle kötü ürün yıllarında artmakta ve çiftçiyi güç durumda bırakmaktadır. Bunlar genelde köyden kente gelip yerleşen ve tarımla ilişkisi olan tüccarlardan meydana gelmektedir. Tefeci bir önceki yılın fiyatına göre para öder. Sermaye kaynaklı bu temel sorunu gidermek ve dolayısıyla çiftçilerin tefecilere başvurmamaları için uygun ödeme imkânı sağlanarak devlet tarafından krediler sağlanmalıdır. Bunun için kredi kullanımındaki bürokratik işlemler azaltılmalı ve tarımla uğraşıp da topraksız veya az topraklı olanlara da kredi imkânları sağlanmalıdır. Ayrıca tarımsal kredi kooperatiflerinin sayısı arttırılmalı ve etkinleştirilmelidir (Benek, 2006: 81). Bu amaçla İslahiye'de kurulan kooperatifler bulunmaktadır (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4.4. İslâhiye İlçesindeki Tarımsal Kooperatifler (2007) (Kaynak: İslahiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

Köy Adı	**Kooperatif Adı**	**Çalışma Konusu**
Altınüzüm Beldesi	Altınüzüm sulama kooperatifi	Sulama
Güllühöyük	Güllühöyük sulama kooperatifi	Sulama
Kabaklar	Kabaklar tarımsal kooperatifi	
Çerçili	Çerçili tarımsal kooperatifi	
Afralı	Arfalı tarımsal kooperatifi	
Karapınar	Karapınar sulama kooperatifi	Sulama
Karapınar	Karapınar su ürünleri kooperatifi	Balıkçılık

Çiftçi Örgütlenmesi: Tarımda çiftçi örgütlenmesi, kurumsal olarak çiftçinin gelirini yükselten en önemli öğelerden birisidir. Bu sayede kırsal alanda yaşayan ve tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üreticiler üretim kaynaklarını daha etkin bir şekilde kullanabilmekte, tarımsal girdileri uygun koşullarda temin edebilmekte, modern tarım teknolojilerini uygulayabilmekte ve ürünlerini en iyi şekilde değerlendirerek pazarlayabilmeleri mümkün olmaktadır (Benek, 2006: 81).

İslâhiye ilçesinde çiftçi örgütlenmelerinin başında Ziraat Odası, Çiftçi Dernekleri, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifi, Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, Sulama Kooperatifleri ve Su Ürünleri Kooperatifi bulunmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerin gelişmesinde önemli görevleri olan Tarım Kredi Kooperatifleri ile Tarım Satış Kooperatiflerinin örgütlenme durumlarını incelemek önem taşımaktadır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin amacı ortakların her türlü tarımsal girdi ihtiyaçlarını uygun fiyatla temin etmek ve dağıtmak, ortaklarına kısa, orta ve uzun vadeli tarımsal kredileri ayni ve nakdi olarak kullandırmaktır. 2756 sayılı İslâhiye ilçesinde bu kapsamda iki tane Tarım Kredi Kooperatifi bulunmaktadır. Bunlar, İslâhiye ve 1222 sayılı Boğaziçi Tarım Kredi Kooperatifidir. Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin kuruluş amacına bakıldığında çok amaçlı kooperatifler olup daha çok ortaklarının girdi ihtiyaçlarını karşılayan ve ürünlerini değerlendirerek pazarlamasını sağlayan kooperatiflerdir. Tarım Satış Kooperatiflerinin kuruluş amacı faaliyet konusuna giren tarım ürünlerini üreticilerden satın almak, işlemek, standart hale getirmek ve ambalajlayarak iç ve dış pazarlarda pazarlamak ve gerektiğinde üreticilerin tarımsal girdilerini karşılamaktır (Benek, 2006: 83).

Çalışma alanındaki çiftçilerin büyük bir bölümünün örgütlenememesinin nedenleri, eğitim seviyesinin düşük olması ve bu tür örgütlenmelere pek fazla güvenip heves etmemeleridir.

Tarım Aletleri ve Makineleşme: Çalışma alanımızda makineleşme konusunda ciddi gelişmeler gözlenmektedir. 1997 yılında DİE tarafından yapılan köy envanteri çalışmasında her köye ortalama 10 traktör düşmektedir. Son yapılan sayımda da 12 traktör düşmektedir. Bu durum bize çalışma alanımızda tarımsal mekanizasyon içerisinde önemli bir faktör olan traktör sayısında önemli bir artış olduğunu göstermektedir (Foto 4.2.).

Ziraatın daha elverişli koşullarda ve daha süratle yapılabilmesi için makineleşme oldukça önemlidir. Makine ve özellikle traktör sayısı bir ülkenin bir bakıma ziraatının gelişmişlik düzeyini ortaya koyan en iyi kıstastır. İlerleyen teknoloji ile tarımsal sektörde kullanılan araç ve gereçler de gelişimi sürdürmüştür. Bununla birlikte kullanılan araç ve gereçler çiftçinin daha az zamanda çok iş yapmasını ve elde ettiği ürünün miktarı ve kalitesini artırmıştır (Doğan, 2006: 66).

İslâhiye ilçesinde biçerdöver traktör gibi her zaman kullanılan bir araç olmayıp dönemsel olarak kullanılmaktadır. Fiyatı da oldukça yüksek olup her çiftçinin alamadığı veya kullanım zamanı az olduğu için almadığı bir tarımsal araçtır. Daha çok çiftçiler kiralama yoluyla zirai işlerini sürdürmektedirler. Kiralama yöntemi fiyat açısından dönüme göre hesaplanmaktadır (2009 yılı için 8.5 TL).

Foto 4.2. İslâhiye İlçesinde Fevzipaşa Kasabasına Ait Tarım Arazisinde Harman Zamanı Traktörün Bir Kullanım Şekli.

Aşağıdaki çizelgede İslahiye ilçesinde bulunan tarım, alet ve makine sayıları yıllara göre verilmiştir (Çizelge 4.5.).

Çizelge 4.5. İslâhiye İlçesinde Yıllara Göre Tarım, Alet ve Makine Sayıları (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	**1991**	**1995**	**2001**	**2003**	**2005**	**2007**
Karasaban	5	6	104	95	95	98
Hayvan Pulluğu	20	20	122	115	115	110
Kulaklı Traktör Pulluğu	310	510	380	382	387	392
Ark Açma Pulluğu	13	10	64	66	66	65
Diskli Traktör Pulluğu	270	490	320	320	320	16
Diskli Anız Pulluğu (Vanvey)			51	51	52	60
Toprak Frezesi (Rotovatör)			33	33	34	39
Kültüvatör	350	485	593	598	609	605
Merdane	45	120	90	90	93	100
Diskli Tırmık (Diskarolar)	65	115	80	84	84	84
Dişli Tırmık	60	70	47	47	47	50
Ot Tırmığı	10	15	6	6	6	
Traktörle Çekilen Hububat Ekim Makinesı	8	3	23	38	38	45
Kombine Hububat Ekim Makinesı	13	1	9	13	14	18

Yıllar	1991	1995	2001	2003	2005	2007
Çiftlik Gübresi Dağıtma Makinesı			8	8	8	12
Kimyevi Gübre Dağıtma Makinesı	130	185	84	87	88	130
Balya Makinesı	5	6				3
Döven	30	28	16	16	16	3
Ot Silaj Makinesı						2
Mısır Silaj Makinesı				1	1	3
Selektör (Sabit veya Seyyar)	1	4	4	4	4	4
Yem Hazırlama Makinesı	7	10	7	5	5	6
Sap Parçalama Makinesı	10	20		5	5	3
Sırt Pul Verizatörü	85	185	187	190	190	225
Sedyeli, Motorlu Pulverizatör Tozlayıcı Kombine Atomizör			8	8	8	10
Kuyruk Milinden Hareketli Pulverizatör	40	40	40	40	40	50
Motorlu Pulverizatör	10	30	30	30	30	30
Tozlayıcı	10	10	10	11	11	12
Atomizör	5	5	15	18	18	40
Santrifuj Pompa	65	95	33	35	36	50
Elektropomp	75	70	117	119	125	140
Motopomp (Termik)			15	26	27	26
Derin Kuyu Pompa	35	55	125	125	130	170
Yağmurlama Tesisi	7	10	8	12	14	42
Süt Sağım Tesisi			1	1	1	
Seyyar Süt Sağım Makinesı	2		7	4	5	10
Tarım Arabası	550	545	490	493	496	550
Su Tankeri (Tarımda Kullanılan)	45	40	240	240	261	255
Hayvanla ve Traktörle Çekilen Ara Çapa Makinası	320	340	295	285	287	290
Pnömatik Ekim Makinesı						20
Fide Dikim Makinesı						11
Sap Döver ve Harman Makinesı (Batöz)				8	8	4
Sap Toplamalı Saman Yapma Makinesı				1	1	5
Ürün Kurutma Makinesı				2	2	3
Damla Sulama Tesisi						18
Yayık				20	20	22
Kepçe (Tarımda Kullanılan)				6	6	10
Traktör	558	558	601	608	623	679
Toplam	3159	4081	4263	4346	4426	4422

Tohum Kullanımı: Tarımsal üretim üzerinde etkili olan diğer önemli bir faktörde yüksek verim alınabilecek tohumların kullanımıdır. Toprak ve iklim şartlarına en uygun ve üretimde yüksek verimli tohum, fidan..vb. kullanımı tarımsal verimliliği önemli ölçüde artırmaktadır (Karabağ ve Şahin, 2006: 201). Araştırma sahasında tarımın yapısal sorunlarından birisi de yeterli miktarda ve kalitede tohum kullanılmaması durumudur. Ekimde kullanılan tohumun kalitesinin, üretilen ürünün verimi kalitesi ve pazarlanmasında etkili olmaktadır. Ancak ilçe tarım müdürlüğü tarafından bu konuda önemli çalışmalar yapılmakla birlikte ilçede zeytin fidanı üretme yeri ekonomik sebeplerden dolayı kapatılmıştır. Araştırma sahasında kullanılan tohumlar genellikle ilçede bulunan tarım ve kredi kooperatifleri ile tarımsal ilaç, gübre ve tohum satan bayilerden sağlanmaktadır. Bunun dışında çiftçilerin kendi ürettikleri tohumlarda kullanılmaktadır. Araştırma sahasında tohum kullanımına iki örnek verecek olursak; buğday için dekara 30 kg., kırmızıbiber için ise 3 kg. tohum kullanılmaktadır.

Gübreleme: Ekilip biçilen veya dikili olan tarım toprakları, kültür bitkilerinin topraktaki bitki besin maddelerini tüketmesi nedeniyle, verimsizleşir. Tarım topraklarında azalan bu bitki besin maddelerinin, insan tarafından toprağa verilmesine, gübreleme, gübreleme ve toprağın bu yolla yapılan bakım işlemine ise, gübrelemek denir (Doğanay, 1998: 79).

İslâhiye ilçesindeki topraklar fosfor ve azot oranları yönünden genellikle düşüktür. Bu sebeple ilçede en fazla azotlu üre ve fosforlu gübreler kullanılır. Bunun yanında hayvan artıklarından elde edilen özellikle keçi artığı en önemli doğal gübredir. Gübre kullanımına örnekler verecek olursak, üzüm için tiyek başına 150–200 gr. nitrat üre kullanılmaktadır. Buğday için dekara 30 kg. taban gübresi, çimlendikten sonra da 30 kg. üst gübre olarak şeker denilen nitrat üre kullanılır. Kırmızıbiber için ilk olarak dekara 1 ton hayvan gübresi, çapalamadan sonra dekara 20 kg. üre denilen azot gübresi, sulama ve çapalamadan sonra dekara 25 kg. nitrat gübre kullanılmaktadır. İlçede çok sayıda gübre satan bayi bulunmaktadır.

Tarımsal İlaç Kullanımı: Tarımsal üretimi ve verimi etkileyen bir diğer faktör ise, zamanında uygun ve yeterli miktarda tarımsal ilaç kullanımıdır. Çalışma alanımızda tarımsal ilaç kullanımında da gübre kullanımında karşılaşılan problemlere benzer problemler yaşanmaktadır. Yöre çiftçileri tarımsal bitkilerle ilgili olarak ortaya çıkan hastalıkların tanımlanması ve buna göre tarımsal ilaç çeşidinin kullanımı konusunda uzmanlara başvurmadan gelişi güzel kullanmaktadırlar. Bu nedenle yöre çiftçilerini gübre ve tarımsal ilaç kullanımı konusunda teşvik etmek ve bilinçlendirmek gerekmektedir.

İslâhiye ilçesinde tarımsal üretimde ilaç kullanımı iklim koşulları, hastalık ve zararlılar, ürün deseni, tarımsal ilaç fiyatları ve çiftçinin alım gücüne bağlı olarak değişmektedir. İlçede kullanılan tarımsal ilaçlara örnekler verecek olursak; üzüm için ölü tiyeklerin canlanması ilaç, zararlı böcek ve kurt için ilaç, külleme hastalığı için zenk ilacı ve küf için kükürtlü ilaç kullanılmaktadır. Mısır için yabancı ot ve böcek ilacı kullanılmaktadır. Buğday için ise yabancı ot ve süne ilacı kullanılmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerde hastalık ve zararlılarla mücadelede kullanılabilecek iki temel yöntem vardır. Bunlardan birincisi kültürel ve biyolojik mücadele, diğeri ise organik tarımdır. Organik tarım yoğun tarım sonucu giderek artan çevre ve sağlık sorunlarının çözümünde etkin bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Bunun için ilgili kuruluşlarca yöre çiftçileri bilinçlendirilerek bu konuda çiftçilere destek verilmelidir.

Ulaşım Ve Pazarlama: Ziraat faaliyetlerinde ulaşımın büyük rolü vardır. Ancak söz konusu olan bu ziraat daha çok ticari tipte olanıdır. Geçim tipi ziraat faaliyetlerinde üretici ile tüketici çoklukla aynı olduğu için ürünün tarladan meskene taşınmasından başka bir ulaşım faaliyeti yoktur (Tümertekin,1976: 80).

Üretilen hammaddelerin, sanayi ürünlerinin ve hizmetlerin para kazanmak amacıyla kitlelere ulaştırılarak tanıtılması ve sunulması işine pazarlama; pazarlanan ürünlerin para veya mal karşılığı değiştirilmesine ticaret denmektedir (Özçağlar, 2000: 161). Çalışma alanındaki üreticiler ürünlerinin pazarlanmasında yeterince örgütlü olmamaları nedeniyle ürünlerini yüksek fiyata satamamaktadırlar. Bir diğer sorun da piyasa taleplerine göre üretilecek ürün deseni konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Örneğin, bir yıl biber yüksek fiyata satıldığı zaman ertesi yıl, üreticilerin çoğu bu ürünün para etmesi sebebiyle yine aynı ürünü ekmekte ve arz talep dengesi bozulmaktadır. Bu da üreticinin zararına olmaktadır.

Çalışma alanında üretilen tarımsal ürünler genel olarak dört şekilde pazarlanmaktadır. Bunları devletin destekleme yoluyla çiftçilerin bazı ürünlerini Toprak Mahsulleri Ofisi, ÇUKOBİRLİK ve tüccarlar tarafından satın alınması ve üreticinin kendisinin pazarlaması olarak sıralamak mümkündür.

Tarımı Destekleyen Kuruluşlar: Araştırma sahası olan İslâhiye ilçesi ekonomisinin tarıma dayanması sebebiyle tarım ile ilgili birçok kuruluşa da sahiptir. Bunların en önemlileri İlçe Tarım Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi, Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri Birliği, ÇUKOBİRLİK, Ziraat Odası..vb. Bu kuruluşlardan bazıları hakkında bilgi verecek olursak;

Toprak mahsullerinin değerlendirilip pazarlanması için büyük gayret sarf eden Toprak Mahsulleri Ofisi İslâhiye'de ancak 1951 yılında kurulabilmiştir.1951 yılında İslâhiye'de Toprak Mahsulleri Ofisinin ajanslığının açılması ile daha önceleri tüccarlara mallarını veren çiftçiler bundan sonra mallarını doğrudan ofise vermeye başlamışlardır. Tarımda ve bilhassa tahıl üretiminde verimin artması ile bu kuruluş İslâhiye'de büyük depolar tesis ettirmiştir.

Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinin merkezi Gaziantep'te bulunmaktadır. İslâhiye'de bu kooperatifin şubesi 1968 yılında kurulmuştur. Bu kooperatif genellikle bakliyat, Antep fıstığı, kuru üzüm, zeytin ve zeytinyağı, kırmızıbiber alımları yapmaktadır.

Foto 4.3. Toprak Mahsulleri Ofisi İslâhiye Ajans Müdürlüğüne Ait Tahıl Siloları.

4.1.2.2. Tarım Alanları

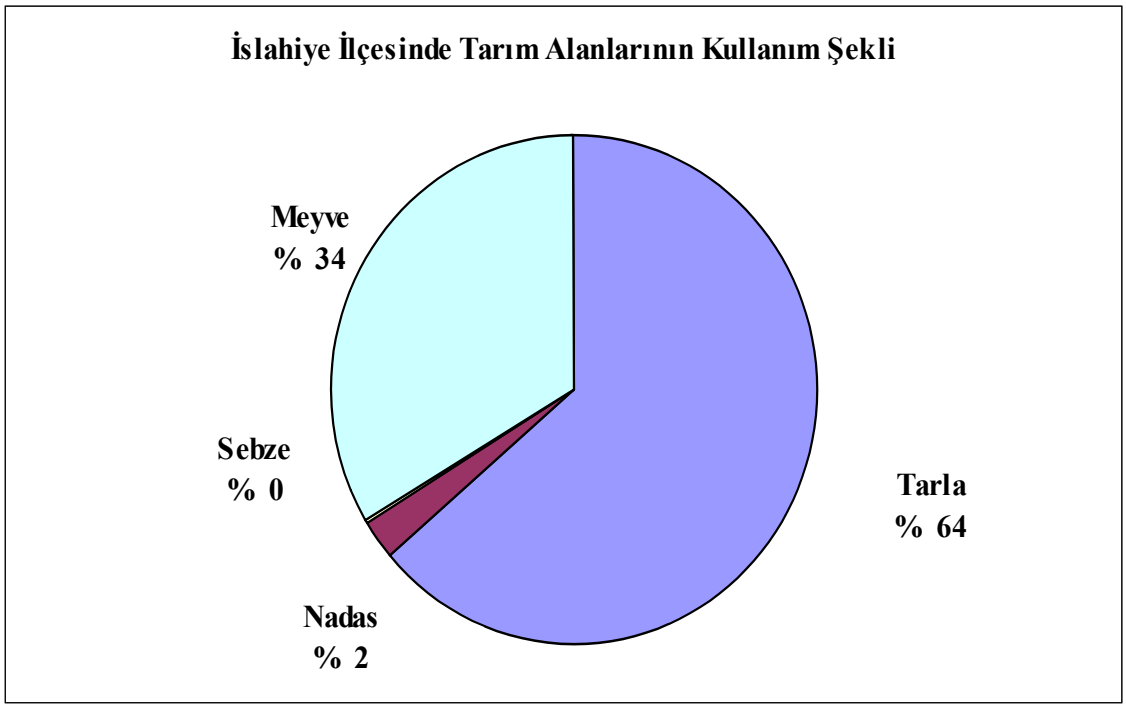
Tarımsal (zirai) bitkilerin yetiştirildiği alanlara tarım alanı denir. Tarım alanlarını coğrafyacı yaklaşımıyla ekili alanlar ve dikili alanlar olmak üzere ikiye ayırmaktayız.

Tohum ekerek üzerinde yıllık veya sezonluk zirai bitki yetiştirilen, her ürün alınıştan sonra yeniden işlenen tarım alanlarına ekili alanlar denilmektedir. Ekili alanları da kendi içinde sulanan ekili alanlar, sulanmayan ekili alanlar olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Sulanan tarlalar, sebze ve çiçek bahçeleri sulanan ekili alanları meydana getirirler. Nadasa bırakılan kuru tarım alanları ile nadasa bırakılmayan kuru tarım alanları ise, sulanamayan ekili alanları oluşturur (Özçağlar:2000: 124).

İslahiye ilçesinde yıllara göre tarım alanları ve kullanım şekli aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.6., Şekil 4.2.). Bu tarım alanlarında mevsimlik işçiler kurdukları çadırlarda yaşamaktadırlar (Foto 4.4.).

Çizelge 4.6. İslâhiye İlçesinde Yıllara Göre Tarım Alanları ve Kullanım Şekli (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Toplam (Da)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekilen Alanı (Da)	Nadas Alanı (Da)	Sebze Bahçeleri Alanı (Da)	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkilerin Alanı (Da)
1995	309,210	192,850	2,000	2,550	111,810
2000	301,080	168,900	100	2,390	129,630
2002	304,190	187,360	7,850	1,570	107,410
2003	297,050	178,180	2,660	1,580	114,630
2004	294,400	182,180	2,660	1,570	107,990
2005	300,480	178,520	7,420	1,360	113,180
2006	301,868	181,414	7,422	1,312	111,720
2007	292,982	168,508	900	492	123,082

Şekil 4.2. İslâhiye İlçesinde Tarım Alanlarının Kullanım Şekli – 2007.

Foto 4.4. Tarım İşçisi Olarak Genellikle Şanlıurfa'dan Gelen Amelelerin Kaldıkları Çadırlar.

Kuru Tarım: Yeryüzünün büyük bir bölümünde kurak iklim şartları yaşanmaktadır. Bu yerlerde toprak oluşumu ve verimliliği tarım yapmaya müsaittir. Ancak yağış yetersizliği tarımı engelleyen başlıca faktördür.

İslâhiye ilçesinde kuru tarım alanları yamaç arazilerde ve dağlık alanlarda yaygındır. Köy bazında Alaca, Aşağıbilenler, Çınarlı, Hanağzı, Karacaören, Yeniceli, Yolbaşı, Güngören, Burunsuzlar, Kaleobası kuru tarım arazilerinin yaygın olduğu yerleşmelerdir.

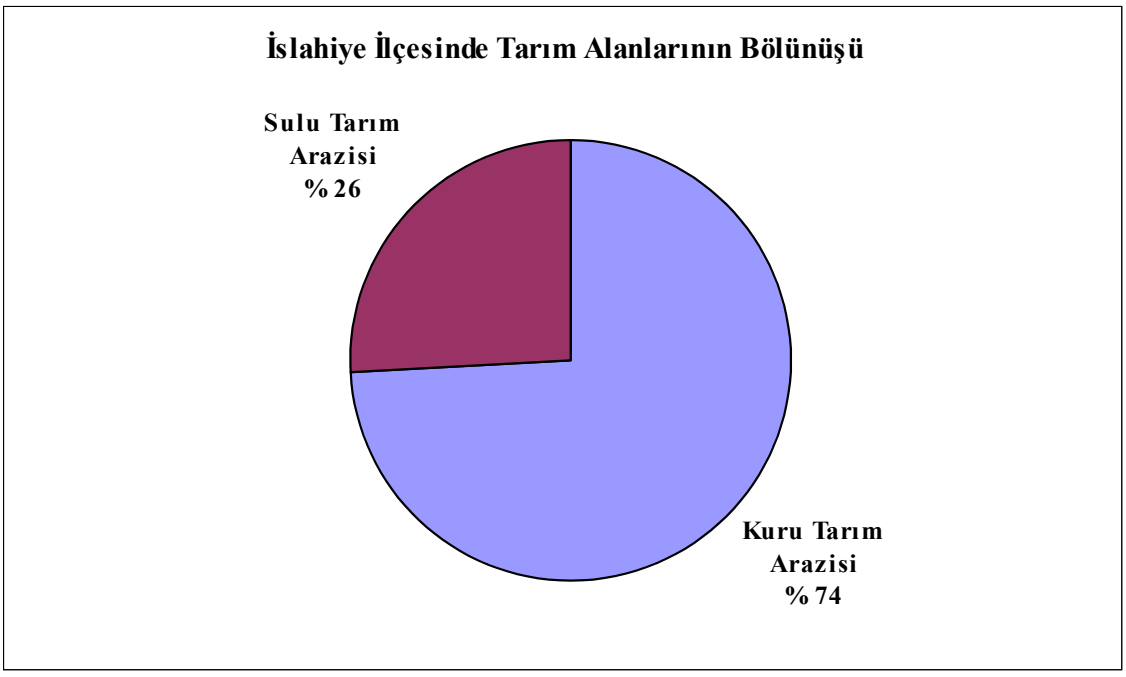
Ova ve vadi tabanlarına yakın nispeten düz alanlarda tarla tarımı yapılırken eğimin arttığı yamaç ve etek arazilerde bağ ve bahçe tarımı yapılmaktadır.

Kuru tarım alanlarının geniş yer kapladığı yerlerde bağcılık ve zeytincilik yaygındır. Özellikle de eğimin fazla olduğu kıraç toprakların bulunduğu yerlerde zeytincilik yaygındır. Kuru alanlarda bağcılığın yanında tahıl tarımı yapılmaktadır.

Sulu Tarım: İslâhiye ilçesinde sulu tarım alanları oldukça az bir alan kaplamaktadır Çizelge 4.7., Şekil 4.3.). Sulu tarım yapılan yerler daha çok ova tabanındaki akarsu kaynaklarına yakın yerlerdir. İlçede sulu tarım alanları daha çok halk sulaması şeklinde olup yeraltı suyundan sondajlarla yararlanılmaktadır. DSİ ve Köy Hizmetlerine ait sulama kanalları oldukça azdır. İlçe sınırları içerisinde bulunan Tahtaköprü Barajı'ndan sulama anlamında pek fazla yararlanılmamaktadır. Köy bazında sulu tarım alanları en fazla Ağalarobası, Örtülü, Ortaklı, Yesemek, Şahmaran, Zincirli, Karapınar, Karakaya, Yeşilova, Güllühöyük, Çubuk ve Akınyolu köylerinde bulunmaktadır (Çizelge 4.8.).

Çizelge 4.7. İslâhiye İlçesinde Tarım Alanlarına Uygulanan Sulama Biçimleri (Da)-2007 (Kaynak: İslahiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

Toplam Tarım Alanı	Devlet Sulamaları		Halk Sulamaları		Toplam Sulanan	
	Alan	Oran %	Alan	Oran %	Alan	Oran %
300417	9500	3	66590	23	76090	26

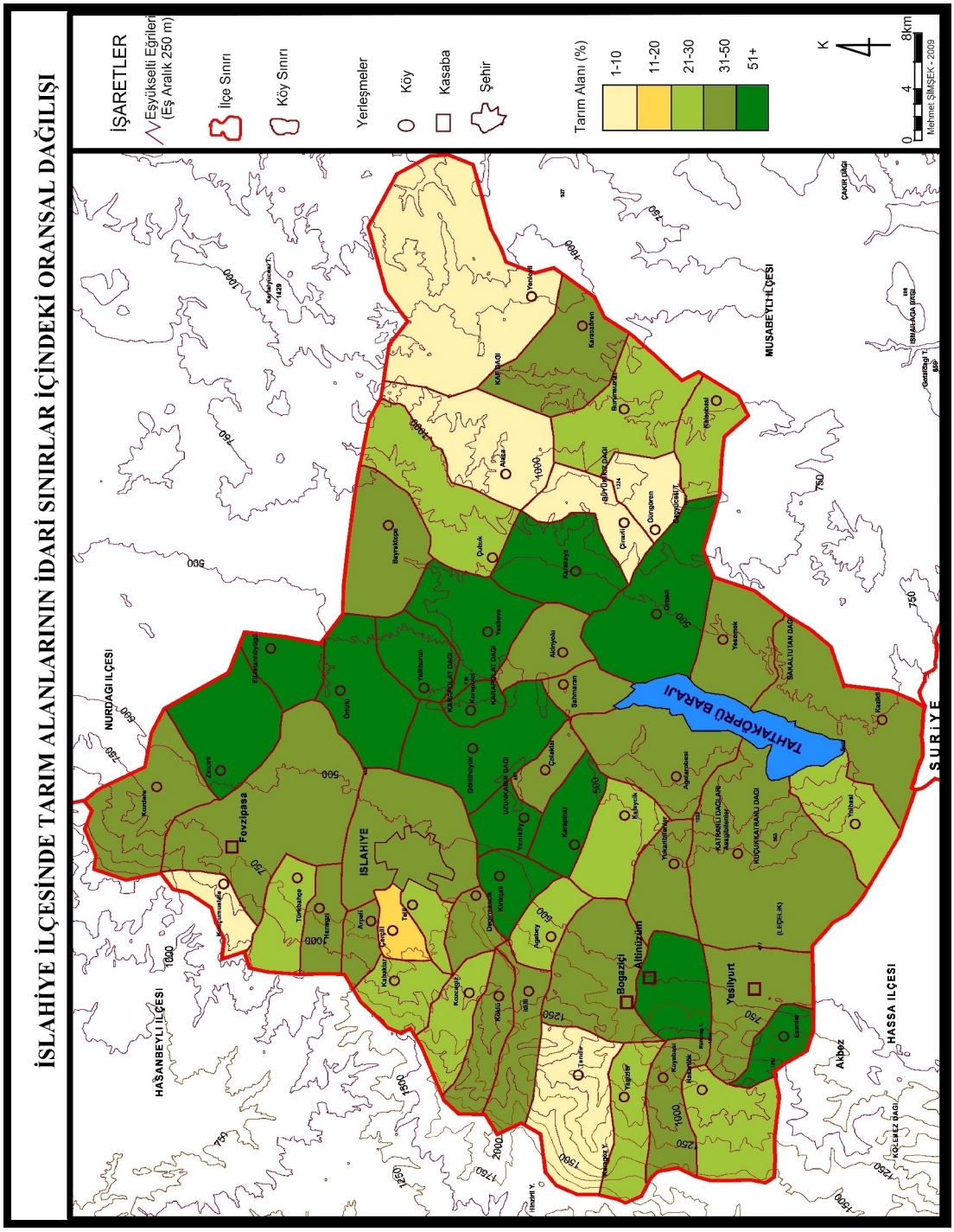
Şekil 4.3. İslâhiye İlçesinde Tarım Alanlarının Bölünüşü.

Çizelge 4.8. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Tarım Alanlarına Uygulanan Sulama Biçimleri (Da) -2007 (Kaynak: İslahiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

İdari Alanlar	Kuru Tarım Alanı	Sulu Tarım Alanı		Toplam Tarım Alanı	Yüzölçümü
		Devlet	Halk		
İslâhiye	13078	0	5000	18078	39112
Ağabey	1000	0	50	1050	4137
Ağalarobası	4226	0	2500	6.726	20057
Akınyolu	2487	0	4000	6.487	17931
Alaca	1750	0	0	1750	48539
Altınüzüm	19000	5000	350	24350	30818
Arfalı	3200	0	100	3300	6609
Aşağıbilenler	8300	0	0	8300	25078
Bayraktepe	4469	0	1500	5969	15150
Boğaziçi	7250	0	700	7950	16203
Burunsuzlar	4010	0	140	4150	17302
Çerçili	824	0	50	874	6561
Çınarlı	1120	0	0	1120	27439
Çolaklar	1276	0	1000	2276	5457
Çubuk	4550	0	3600	8150	36984
Değirmencik	4020	0	150	4170	8420
Elbistanhöyüğü	4230		4000	8230	12941
Esenler	2372	0	650	3022	4410
Fevzipaşa	18708	0	1500	20208	46500
Güllühöyük	10700	0	2600	13300	24238
Güngören	700	0	0	700	9288
Hanağzı	2800	0	0	2800	7856
Hasanlök	1410	0	300	1710	9019
İdilli	3984	0	100	4084	11379
Kabaklar	1940	0	100	2040	9196
Kalaycık	1950	0	800	2750	11574
Kaleobası	2040	0	0	2040	7710
Karacaören	8760	0	0	8760	18988
Karakaya	2191	0	3500	5691	12108
Karapınar	3800	2000	2000	7800	7922
Karapolat	2550	0	1000	3550	3750
Kayabaşı	1945	0	1000	2945	8996
Kazıklı	2000	0	1500	3500	7256
Kırıkçalı	6050	0	300	6350	8826
Koçcağız	1950	0	100	2050	8175
Kozdere	11800	0	1500	13300	31474
Köklü	1836	0	100	1936	4861
Kuşçumustafa	570	0	100	670	8763
Ortaklı	3950	0	6000	9950	19124
Örtülü	7200	0	5000	12200	18690
Şahmaran	1122	0	1600	2722	5723
Tandır	990	0	150	1140	13871
Telli	1526	0	200	1726	5732
Türkbahçe	2300	0	100	2400	8687
Yağızlar	2230	0	0	2230	9781

İdari Alanlar	Kuru Tarım Alanı	Sulu Tarım Alanı		Toplam Tarım Alanı	Yüzölçümü
		Devlet	Halk		
Yelliburun	2780	0	1200	3980	7842
Yeniceli	2852	0	0	2852	52043
Yeniköy	3290	0	1000	4290	4290
Yesemek	444	0	6000	6444	14308
Yeşilova	1248	0	1400	2648	2884
Yeşilyurt	6517	0	750	7267	15476
Yolbaşı	2400	2500	0	4900	19210
Yukarıbilenler	7600	0	400	8000	17709
Zincirli	3032	0	2500	5532	7068
TOPLAM	224327	9500	66590	300417	823465

İslâhiye ilçesindeki tarım alanlarının idari sınırlar içerisindeki oransal dağılışı aşağıdaki haritada görülmektedir (Şekil 4.4.).

Şekil 4.4. İslahiye İlçesinde Tarım Alanlarının İdari Sınırlar İçindeki Oransal Dağılışı.

4.1.2.2.(1). Ekili Alanlar

Ekili tarım alanları daha çok çalışma alanında ovalarda yoğunlaşmaktadır. İlçede en çok ekilen tarımsal ürünlerin başında buğday, arpa, pamuk, kırmızıbiber ve mısır gelmektedir. Bu ürünler içerisinde pamuk, biber, mısır, domates ve patlıcan sulu şartlarda, diğer ürünler ise ağırlıklı olarak kuru şartlarda ekilmektedir. Ancak sulama imkânının olduğu alanlarda pamuk tarımı ile dönüşümlü olarak sulu şartlarda buğday ve arpa birinci ürün, mısır ise daha çok ikinci ürün olarak yetiştirilmektedir. Sulama projeleri tamamlandıkça sulu koşullarda yetiştirilen tarımsal ürünlerin lehine bir gelişme olacaktır. İslahiye ilçesindeki idari ünitelere göre ekili alanlar aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.9.).

Çizelge 4.9. İslâhiye İlçesinde İdari Ünitelere Göre Ekili Alanlar (Dekar) (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

İdari Alanlar	Ekili Alan	Tarla Alanı	Sebze Alanı	Toplam Tarım Alanı	Yüzölçümü
İslâhiye	8929	8839	90	18078	39112
Ağabey	600	600	0	1050	4137
Ağalarobası	6723	6703	20	6.726	20057
Akınyolu	6271	6121	150	6.487	17931
Alaca	370	370	0	1750	48539
Altınüzüm	650	650	0	24350	30818
Arfalı	2935	2935	0	3300	6609
Aşağıbilenler	1000	1000	0	8300	25078
Bayraktepe	5513	5463	50	5969	15150
Boğaziçi	1725	1665	60	7950	16203
Burunsuzlar	1600	1600	0	4150	17302
Çerçili	537	537	0	874	6561
Çınarlı	670	670	0	1120	27439
Çolaklar	2078	2078	0	2276	5457
Çubuk	8050	8000	50	8150	36984
Değirmencik	1410	1410	0	4170	8420
Elbistanhöyüğü	8230	8230	0	8230	12941
Esenler	630	600	30	3022	4410
Fevzipaşa	19704	19654	50	20208	46500
Güllühöyük	13275	13225	50	13300	24238
Güngören	500	500	0	700	9288
Hanağzı	2300	2300	0	2800	7856
Hasanlök	380	380	0	1710	9019
İdilli	627	607	20	4084	11379
Kabaklar	1395	1395	0	2040	9196
Kalaycık	2750	2750	0	2750	11574
Kaleobası	1200	1200	0	2040	7710
Karacaören	2800	2800	0	8760	18988
Karakaya	5288	5238	50	5691	12108
Karapınar	4950	4950	0	7800	7922
Karapolat	3525	3525	0	3550	3750
Kayabaşı	198	198	0	2945	8996

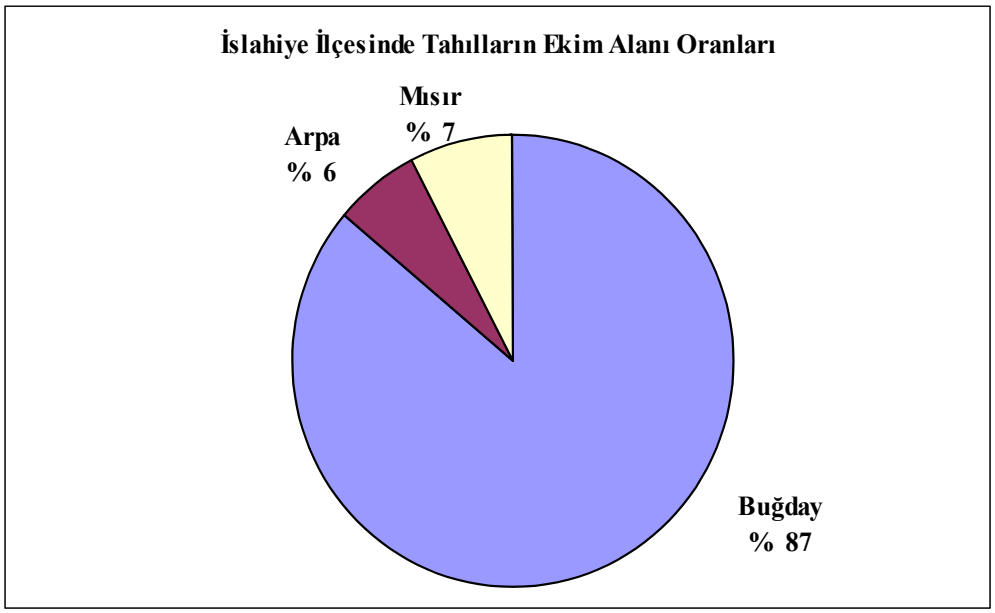
İdari Alanlar	Ekili Alan	Tarla Alanı	Sebze Alanı	Toplam Tarım Alanı	Yüzölçümü
Kazıklı	2000	2000	0	3500	7256
Kırıkçalı	3800	3790	10	6350	8826
Koçcağız	305	295	10	2050	8175
Kozdere	13200	13200	0	13300	31474
Köklü	1223	1213	10	1936	4861
Kuşçumustafa	470	450	20	670	8763
Ortaklı	9887	9887	0	9950	19124
Örtülü	12200	12200	0	12200	18690
Şahmaran	2686	2686	0	2722	5723
Tandır	467	447	20	1140	13871
Telli	928	908	20	1726	5732
Türkbahçe	1900	1900	0	2400	8687
Yağızlar	650	650	0	2230	9781
Yelliburun	3980	3980	0	3980	7842
Yeniceli	601	571	30	2852	52043
Yeniköy	2590	2590	0	4290	4290
Yesemek	6407	6407	0	6444	14308
Yeşilova	2544	2544	0	2648	2884
Yeşilyurt	500	450	50	7267	15476
Yolbaşı	3700	3660	40	4900	19210
Yukarıbilenler	1500	1500	0	8000	17709
Zincirli	5491	5441	50	5532	7068
TOPLAM	193842	192962	880	300417	823465

4.1.2.2.(1).(a). Tarla Bitkileri

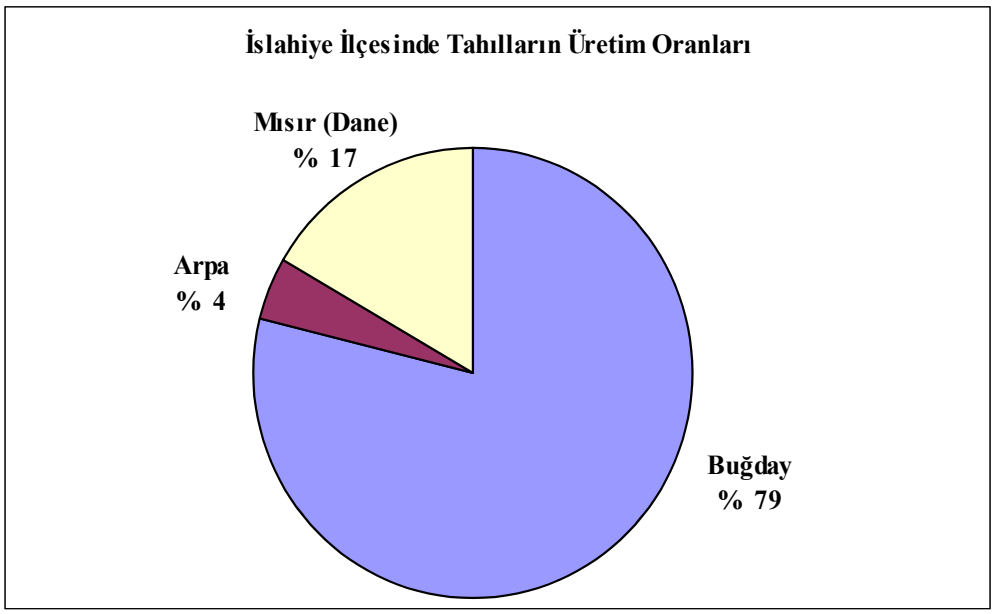
Tahıllar: Çalışma alanında tarım ürünleri içerisinde ekim alanı bakımından tahıllar 144422 dekar ile en fazla alanı kaplar. Tarım alanları içerisinde tahıllar ekim alanlarının % 75'lik bir kısmını kaplamaktadır. Türkiye genelinde bu oran %78'dir. Tahıllar içerisinde buğday 124266 dekar ekiliş alanı ile başta gelmektedir. Buğdayı sırasıyla mısır ve arpa izlemektedir. Tahıllar her yerde yetişebildiği gibi yetişmesi için sarf edilen emek de azdır. Bu nedenle geniş ekiliş alanı bulmuştur. Üretim bakımından buğday ilk sıradadır. Buğdayı mısır ve arpa izler (Çizelge 4.10., Şekil 4.6., 4.7.).

Çizelge 4.10. İslâhiye İlçesinde Tahıl Ürünlerinin Ekim Alanı, Üretim ve Verimi -2007 (Kaynak: TÜİK).

Ürün Adı	Ekim Alanı (da.)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)
Buğday	124266	50090	404
Arpa	9200	2760	300
Mısır (Dane)	10756	10572	983

Şekil 4.5. İslâhiye İlçesinde Tahılların Ekim Alanı Oranları -2007.

Şekil 4.6. İslâhiye İlçesinde Tahılların Üretim Oranları -2007.

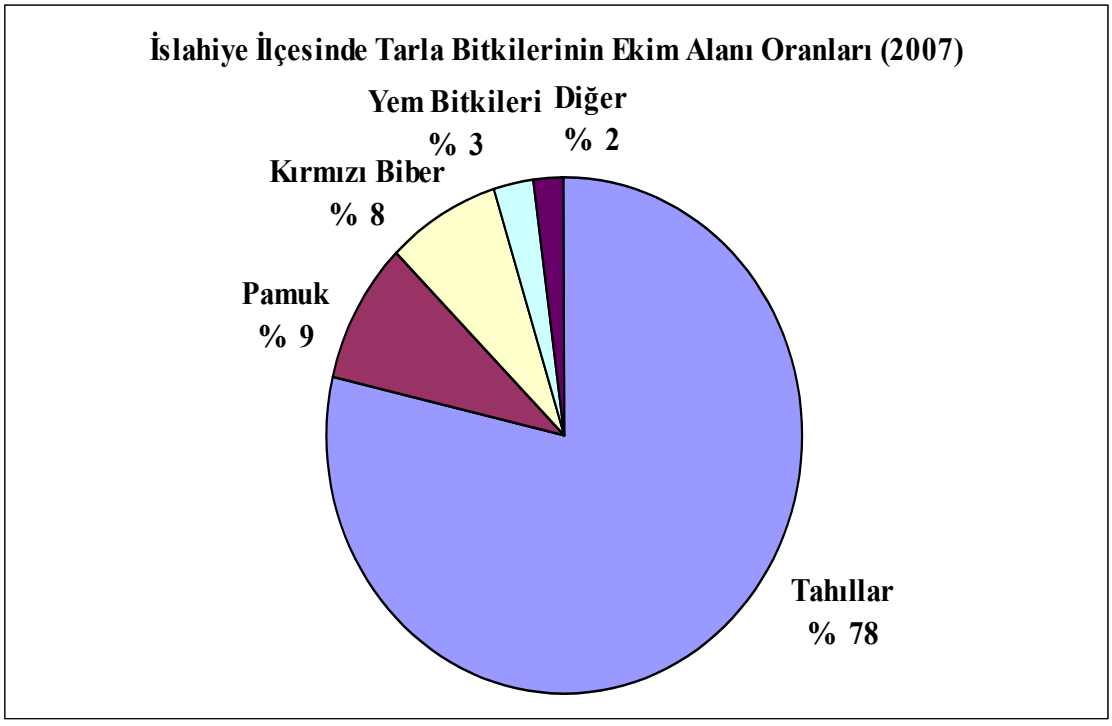
Buğday araştırma sahasında sulama yapılamayan kıraç topraklarda geniş ekim alanı bulur. İlçede üretilen buğday kışlıktır. Çalışma alanında buğday dekara ortalama 400 kg. verim vermektedir (Çizelge 4.12). Buğday üretimi tahılların % 79'unu oluştururken Türkiye ortalamasında bu oran % 63'tür (Şekil 4.6.). Ancak dekara düşen verim kurak alanlar ile sulu alanlar arasında büyük oranda değişmektedir.

Buğday verimini birçok faktör etkilemektedir. Bunlar yağış, sıcaklık, hidrografik özellikle ve toprak şartlarıdır. Bunun yanında çeşitli hastalıklar ve zararlılar verimi etkiler. Buğday bitkisinin çimlenebilmesi için 5 ºC'ye ihtiyaç vardır. Bu minimum sıcaklıktır. Maksimum sıcaklıkların 42,5 ºC ve optimum sıcaklığın ise 28,7 ºC olduğu bilinmektedir. Yetişme süreci boyunca toplam sıcaklık isteği 2.400 ºC kadardır (Bulut, 2006: 39). Yöredeki sıcaklıklar genelde buğdayın isteklerine uygundur. Buğday çimlenme döneminde belirli oranda suya ihtiyaç duyar. Bu nedenle ekilirken toprak neminin uygun olması gerekir. İslâhiye'de sonbahar yağışları geç düştüğü zamanlar

özellikle kıraç alanlarda buğday ekimi geç kalmakta veya ekilen alanlardaki nem yetersizliği sebebiyle iyi çimlenmemektedir. Buğday büyüme ve gelişme döneminde de suya ihtiyaç duymaktadır. Yağışların bu mevsimde düşmediği yıllar sulama ile su ihtiyacı giderilirken kıraç alanlarda verim önemli ölçüde düşmektedir. İslahiye ilçesinde buğday hasadı genellikle Haziran ayının ilk haftasında yapılmaktadır (Foto 4.5.).

Çizelge 4.11. İslâhiye İlçesinde Tarla Bitkilerinin Ekim Alanı, Üretim ve Verimi -2007 (Kaynak: TÜİK).

Ürün Adı	Ekim Alanı (da.)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)
Buğday	124266	50090	404
Arpa	9200	2760	300
Mısır (Dane)	10756	10572	983
Mısır (Silajlık)	1160	2900	2500
Nohut	950	105	111
K. Mercimek	750	98	131
Şekerpancarı	1376	8247	5993
Pamuk (Kütlü)	16000	6893	431
Pamuk (Lif)	16000	2751	172
Pamuk (Çiğit)	16000	3879	242
Kırmızı Biber	14500	3915	270
Yonca (Yeşil Ot)	50	150	
Fiğ (Yeşil Ot)	4000	4400	
Soğan (Kuru)	220	550	2500
Sarımsak (Kuru)	50	20	400

Şekil 4.7. İslâhiye İlçesinde Tarla Bitkilerinin Ekim Alanı Oranları -2007.

Foto 4.5. İslâhiye İlçesinde Buğday Hasadı Genellikle Haziran Ayının İlk Haftasında Yapılmaktadır.

Çizelge 4.12. İslâhiye İlçesinde Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verimi (1991–2007) (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan Dekar	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
1991	130,470	130,470	34,797	268
1992	118,240	118,240	32,620	276
2000	121,690	121,690	54,921	451
2001	135,580	135,580	63,323	467
2002	136,380	136,380	57,116	419
2003	126,100	126,100	56,807	450
2004	133,110	133,110	42,950	323
2005	126,260	126,260	44,245	350
2006	130,884	130,884	46,617	356
2007	124,266	124,266	50,090	404

Çalışma alanında mısır ekim alanları her geçen gün artmakta özellikle ikinci ürün olarak ekimi yaygınlaşmaktadır. Yöredeki sulama projeleri tamamlandığında ikinci ürün olarak ekimi daha da artacaktır. 2007 yılında 14500 dekara mısır ekilmiş ve dekara 1200 kg. verim ile 17400 ton mısır elde edilmiştir (Çizelge 4.11.).

Çalışma alanında tahıllar içerisinde ekiliş alanı bakımından üçüncü sırada arpa gelmektedir. 2007 yılında 9200 dekar alana arpa ekilmiştir. Bu alan toplam tahıl alanlarının % 6'ına eşittir. Arpanın sıcaklık ve yağış istekleri genel olarak buğdaya benzemekle beraber yetişme devresi daha kısa olduğu için daha yükseklere çıkabilmektedir. 2007 yılında arpadan dekara 300 kg. verim alınmış ve toplam 2760 ton arpa üretilmiştir (Çizelge 4.11.).

Kırmızıbiber: Kırmızıbiber patlıcangiller familyasının Capsicum cinsine bağlı, ılıman iklimlerde bir yıllık olarak yetişen bir kültür bitkisidir. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde yetişen türü, Capsicum Annuum L. türü olarak bilinmektedir. Ülkemizde kırmızıbiber tarımı her ne kadar Güney Doğu Anadolu, Akdeniz ve Marmara bölgelerinde geniş çapta yapılmakta ise de, pazara uygunluk bakımından en iyi biber tipi Kahramanmaraş yöresinde ve Gaziantep'in Nurdağı ve İslâhiye ilçelerinde yoğun olarak yetiştirilmektedir (Elmas, 1996: 1). Bu bölgelerde biber yetiştiriciliği çoğunlukla kuru kırmızıbiber üretimi amacıyla yapılmakta olup, elde edilen ürünler baharat ürünü olarak pul ve toz biber üretiminde kullanılmaktadır.

Bölgemizde kırmızıbiber tarımında çok önemli sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar, bir yandan üretimi azaltmakta, diğer yandan verimi düşürdüğü için maliyeti yükseltmekte ve karlılığı azaltarak üreticilerin biber tarımından vazgeçmelerine yol açmakta ve diğer yandan da kaliteyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bunlardan bir tanesi sulama sorunu olmaktadır. Bu amaçla çiftçiler tarlalarına sulama tesisleri kurmaktadırlar (Foto 4.6). Özellikle son yıllarda, medyada kırmızıbiberin aflatoksin içermesi, yol kenarlarında ve açıkta ambalajsız satışların yasaklanmaması ve istenilen kalite ve standartlarda olmaması nedeniyle ihraç edildiği ülkelerden geri gönderildiğine ilişkin haberler çıkmaktadır.

Kırmızıbiber üretimi zor ve zahmetli bir iştir. Mayıs ve Nisan aylarında üreticiler, tarla başlarında oluşturdukları çadırlarda 5–6 ay yaşamaktadırlar. Ürünler yetiştirilip 2. ve 3. kırım yapıldıktan sonra ürünler kurutuluncaya dek, çiftçiler bu çadırlarda kalmaktadırlar. Bu nedenle kırmızıbiber üretimi yapan işletmelerde aile iş gücü kullanımı diğer üretim faaliyetlerine göre daha yoğundur.

Kırmızıbiber üretiminde karşılaşılan en önemli problemlerden birisi aflatoksindir. Aflatoksini önlemek için işletmelerin aldıkları önlemlerin çoğunluğu geleneksel ve modern tekniklerden çok uzaktır. Örneğin çiftçiler tarafından uygulanan önlemlerden bazıları bez örtünün kullanılması, toprağa değdirmeden kurutması, çürük biberlerin temizlenmesi ve ilaçlama yapılmasıdır.

İslâhiye ilçesinde kırmızıbiber ekim alanı, üretim ve verim durumu aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4.13. İslâhiye İlçesinde Kırmızıbiber Ekim Alanı, Üretim ve Verimi (1991–2007) (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
1991	15,000	15,000	4,500	300
1999	15,000	15,000	4,050	270
2000	22,000	22,000	6,600	300
2001	16,830	16,830	4,916	292
2002	15,790	15,790	3,875	245
2003	22,160	22,160	4,650	210
2004	15,520	15,520	6,080	392
2005	15,500	15,500	6,091	393
2006	15,500	15,500	8,225	531
2007	14,500	14,500	3,915	270

Foto 4.6. Tahtaköprü Barajı Yakınındaki Ağalarobası Köyünde Sulama Sistemi Kurulmuş Olan Kırmızıbiber Ekili Bir Tarla.

Pamuk: Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli bir dış satım ürünü olan pamuk üretimine büyük bir önem verilmiştir. Ayrıca Türk halkının giyim ihtiyacını karşılamak üzere yeni iplik ve dokuma fabrikaları devlet eliyle kurulmuş ve bu fabrikaların pamuk ihtiyacı ülkemiz üretimi ile karşılanmıştır Pamuk yetişme şartları bakımından çok hassas bir kültür bitkisidir. Don olaylarına ve günlük sıcaklık değişmelerine karşı hassastır. Gelişme devresi yaklaşık altı ay sürer. Pamuk bitkisi gelişmesi için 22-25 ºC arasında bir sıcaklığa ihtiyaç duyar (Kara,1975: 161).

Pamuk toprak konusunda oldukça seçici bir bitkidir. Genellikle derin, nemi kolayca koruyacak ölçüde killi ve hafif kumlu olan milli topraklar en uygun ortamı oluşturur. Buna rağmen, kum, kireç, kil gibi karışım elemanlarının oranları yüksek, aşırı nemli ve ağır topraklar, bu bitkinin tarımına uygun düşmez (Doğanay, 2007: 196).

Araştırma sahasında pamuk üretim alanları yıllara göre dalgalanmalar gösterebilmektedir. Üretilen pamuk genellikle ÇUKOBİRLİK ve tüccarlar tarafından alınmaktadır. Aşağıdaki çizelgede İslâhiye ilçesinde yetiştirilen pamuğun yıllara göre ekim alanı, üretim ve verim durumu verilmiştir (Çizelge 4.14.).

Çizelge 4.14. İslâhiye İlçesinde Pamuk Ekim Alanı, Üretim ve Verimi (1994–2007) (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Ekilen Alan (Da)	Verim (Kg/da)	Kütlü Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)	Lif Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)	Çiğit Üretim (Ton)
1994	10,000	250	2,500	95	950	146	1,455
2000	22,000	300	2,560	116	2,560	172	3,789
2001	14,000	300	4,200	116	1,629	172	2,411
2002	30,090	233	7.007	92	2,780	132	3,961
2003	24,760	405	10,030	158	3,911	232	5,738
2004	24,340	400	9,735	156	3,797	229	5,568
2005	24,000	400	9,600	155	3,724	230	5,511
2006	23,998	433	10,392	165	3,949	252	6,048
2007	16,000	431	6,893	172	2,751	240	3,879

4.1.2.2.(1).(b). Sebzeler

İslâhiye ilçesi kasaba ve köylerinde çiftçiler kendi ihtiyaçları için sebze de yetiştirmektedirler. Bunun yanında çiftçilerin bazıları ticari amaçlı olarak sebze üretmektedir. Araştırma sahasında üretilen başlıca sebzeler, domates, biber, fasulye, patlıcan, taze soğan, kavun ve karpuzdur. Bu üretilen sebzelerin önemli bir kısmı İslâhiye'de Çarşamba günleri kurulan pazarda satılmaktadır. Diğer bir kısmı da ilçe merkezinde bulunan sebze meyve haline getirilerek satılmaktadır. İslâhiye ilçesindeki sebze üretimi aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.15.).

Çizelge 4.15. İslâhiye İlçesinde Sebze Üretimi -2007 (Kaynak: TÜİK).

Ürün Adı	Üretim (Ton)
Domates(Sofralık)	92
Hıyar (Sofralık)	44
Biber (Sivri)	10
Patlıcan	38
Fasulye (Taze)	4
Kavun	125
Karpuz	180
Soğan (Taze)	22
Soğan (Kuru)	550
Sarımsak (Taze)	5
Sarımsak (Kuru)	20

4.1.2.2.(2). Dikili Alanlar

Üzerinde uzun ömürlü kültür bitkilerine yer veren tarım alanlarına dikili alanlar denir. Genelde fidan dikilerek oluşturulduğu için dikili alan adı verilen bu tarım alanlarında tarımsal bitkiler devamlı olarak toprakta kalmaktadır. Bakımı düzenli olarak yapıldığı takdirde, dikili alanlarda uzun yıllar boyunca her yıl veya belirli aralıklarla ürün alınabilmektedir. Bu nedenle dikili alanlar üzerinde yetiştirilen kültür bitkilerine uzun ömürlü bitkiler de denilmektedir (Özçağlar,2000: 124).

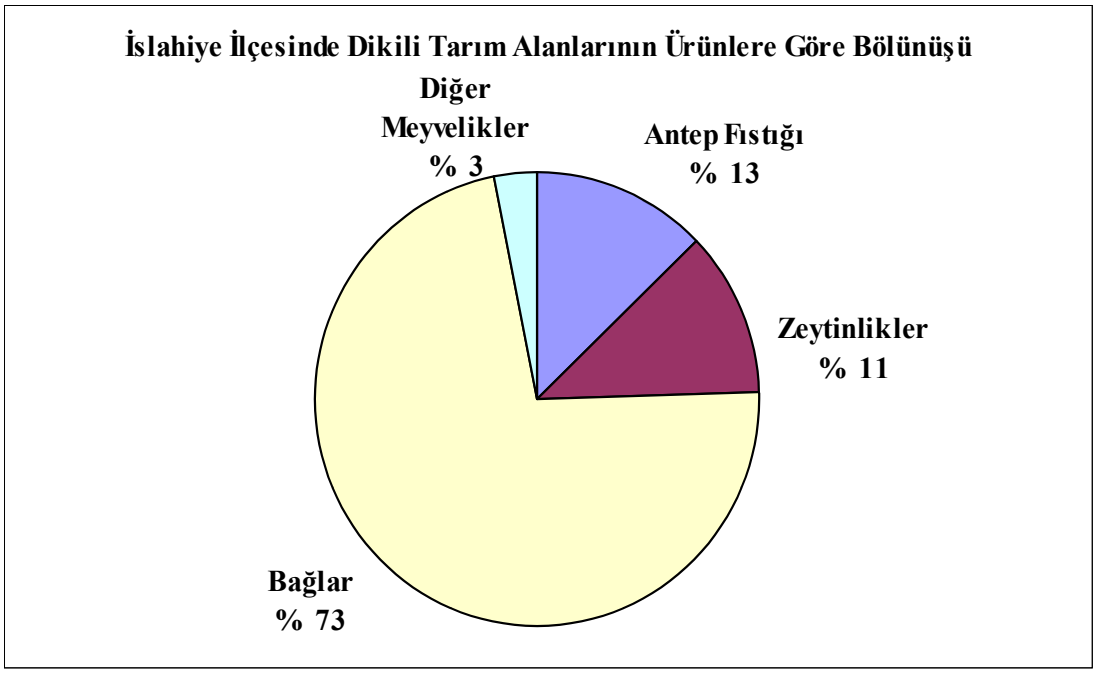
İslâhiye ilçesinde idari ünitelere göre dikili tarım alanları aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.16.).

Çizelge 4.16. İslâhiye İlçesinde İdari Ünitelere Göre Dikili Tarım Alanları (Dekar) (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

İdari Alanlar	Dikili Alan	Toplam Tarım Alanı	Yüzölçümü
İslâhiye	9149	18078	39112
Ağabey	450	1050	4137
Ağalarobası	3	6.726	20057
Akınyolu	216	6.487	17931
Alaca	1380	1750	48539
Altınüzüm	23700	24350	30818
Afralı	365	3300	6609
Aşağıbilenler	7300	8300	25078
Bayraktepe	456	5969	15150
Boğaziçi	6225	7950	16203
Burunsuzlar	2550	4150	17302
Çerçili	337	874	6561

İdari Alanlar	Dikili Alan	Toplam Tarım Alanı	Yüzölçümü
Çınarlı	450	1120	27439
Çolaklar	198	2276	5457
Çubuk	100	8150	36984
Değirmencik	2760	4170	8420
Elbistanhöyüğü	0	8230	12941
Esenler	2392	3022	4410
Fevzipaşa	504	20208	46500
Güllühöyük	25	13300	24238
Güngören	200	700	9288
Hanağzı	500	2800	7856
Hasanlök	1330	1710	9019
İdilli	3457	4084	11379
Kabaklar	645	2040	9196
Kalaycık	0	2750	11574
Kaleobası	840	2040	7710
Karacaören	5960	8760	18988
Karakaya	403	5691	12108
Karapınar	2850	7800	7922
Karapolat	25	3550	3750
Kayabaşı	2747	2945	8996
Kazıklı	1500	3500	7256
Kırıkçalı	2550	6350	8826
Koçcağız	1745	2050	8175
Kozdere	100	13300	31474
Köklü	713	1936	4861
Kuşçumustafa	200	670	8763
Ortaklı	63	9950	19124
Örtülü	0	12200	18690
Şahmaran	36	2722	5723
Tandır	673	1140	13871
Telli	798	1726	5732
Türkbahçe	500	2400	8687
Yağızlar	1580	2230	9781
Yelliburun	0	3980	7842
Yeniceli	2251	2852	52043
Yesemek	37	6444	14308
Yolbaşı	1200	4900	19210
Yeniköy	1700	4290	4290
Yeşilova	104	2648	2884
Yeşilyurt	6767	7267	15476
Yukarıbilenler	6500	8000	17709
Zincirli	41	5532	7068
TOPLAM	106575	300417	823465

İslâhiye ilçesinde dikili tarım alanlarının neredeyse tamamını üzüm bağları, Antep fıstığı ile zeytinlikler oluşturmaktadır (Şekil 4.8.).

Şekil 4.8. İslâhiye İlçesinde Dikili Tarım Alanlarının Ürünlere Göre Bölünüşü.

Bağcılık: Çok yıllık meyveler ile sebze cinsinden ürünlerin yetiştirildiği parsellere genel bir deyişle bahçe, üzüm asması yetiştirilen arazi bölümlerine bağ denilmektedir. Bazen diğer meyvelerin yetiştirildiği alanlara da bağ denildiği olur.

Araştırma sahasında bağ bahçe tarımı arazilerinin tamamına yakınını bağ alanlarına ayrılmıştır. Bağcılık tahıl tarımından sonra en önemli tarımsal uğraşıdır. Yörede bağ alanlarının böylesine geniş bir saha kaplaması öncelikle zeytinle birlikte bu ürünün tarımının diğer ürünlerin yetiştirilmesine pek uygun olamayan eğimli arazilerde yapılabilmesidir. Bağların zeytinliklere tercih edilişi ise bağın zeytine göre olan bazı üstünlüklerinden kaynaklanır. Her şeyden önce zeytin iki yılda bir normal ürün verirken bağlar her yıl normal ürün verirler. Ayrıca bağlar dikildikten 5–6 yıl sonra ürün vermeye başlamasına karşılık zeytinlikler 15–20 yılda ancak normal ürün vermektedir.

İlçe topraklarının yapısı bağcılığa oldukça elverişlidir. Topraktan mümkün olduğunca çok yararlanma amacı güdüldüğü için bağlar genellikle yamaçlarda, az topraklı taşlı alanlarda yetiştirilir. Tarla tarımına elverişli olmayan birçok yamaç ya da az eğimli topraklarda önce bağ kurulur, sonra buralara fıstık ve zeytin ağaçları dikilerek gelir arttırılmaya çalışılır.

Ancak, İslâhiye'deki bağların niteliğine baktığımızda bir kısmında hastalıkların olduğu, gerekli bakım, gübreleme, ilaçlama ve budama gibi işlerin yeterince uygun bir şekilde yapılmadığı gözlenir.

İslâhiye ilçesinde Türkiye genelinde olduğu gibi bağcılığı tehdit eden hastalıkların başında floksera gelir. Küllenme ve mildiyö de ilçe bağlarını tehdit eden öteki hastalıklardır. Flokseraya uyuz hastalığı da denir. Zararlı, sarı renkte ve armut biçimindedir. Yapraklar, dallar ve köklere zarar verir. Flokseraya karşı en etkili mücadele yolu kültür bağcılığıdır. Küllenme yapraklarda sürgünle üzerinde kül renginde ince bir küf tabakası oluşturur. Bu hastalık üzümün çabuk çatlamasına ve şaraplık kalitesinin bozulmasına yol açar. Bu hastalığa karşı kükürtlü ilaçlarla mücadele edilir. Mildiyö hastalığında yapraklar üzerinde yağlı lekeler oluşur. Mücadele yolu bir tür bulamaçtır (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 2999).

İslâhiye ilçesinde bağlar Temmuz ayından Kasım ayının sonuna kadar salkımlarla dolar. Üzüm çeşit ve miktarı oldukça fazla olmakla beraber taşıma olanaklarının sınırlılığı, örgütlenme yetersizliği, kötü ambalajlama bu üzümlerin pazarlanmasında sorunlar yaratmaktadır.

Geçmişte daha önemli bir tarımsal faaliyet olan bağcılık 1960 yıllardan başlayarak 1970'li yıllar boyunca devam eden floksera zararlısı yüzünden bir ara önemini yitirmiş ve böylece tarla tarımı arazileriyle zeytinlikler genişleme imkânı bulmuştur.

Sahada bağların büyük bir kısmı dikildiği araziyi yalnız başına doldururken az bir kısmı da zeytin veya Antep fıstığı ile birlikte bulunmaktadır. Böylece zeytin veya Antep fıstığı yetişip ürün vermeye başlayıncaya kadar arazi daha erken yetişen bağla değerlendirilmiş olmaktadır.

İslâhiye'de bağcılık önemli bir yere sahiptir. Bağların gelişebilmesi için vejetasyon devresinde uyanmadan hasada kadar, en erkenciler 1100 ºC-gün, en geççi çeşitler ise 2200 ºC-gün sıcaklık toplamanı gerek duyar. Yörede uzun yıllar ortalamalarına göre üzümün vejetasyon devresinde sıcaklık toplamı 2751 ºC-gün olup, sıcaklık toplamı bakımından üzümün minimum büyüme sınırlarının üzerindedir (Gürbüz, 2001: 170).

Bir bölgede bağcılık yapabilmek için ortalama sıcaklıkların 9 ºC, en sıcak ay ortalamasının 18 ºC, en düşük ay ortalamasının 0 ºC, yaz ayları ortalamasının (Nisan-Ekim) 13 ºC'nin üzerinde olması gerekir (Bulut, 2006: 145). İslâhiye'de yıllık sıcaklık ortalaması 16,6 ºC, en sıcak ay olan Temmuz ayı sıcaklık ortalaması 27,3 ºC, en soğuk ay olan Ocak ayı sıcaklık ortalaması ise 5,1 ºC'dir. İslâhiye ve çevresi bu sıcaklık değerleri ile bağcılığa uygundur.

Asma yıllık 500 mm litre yağış istemektedir. İslâhiye'de yıllık yağış tutarı 828,6 mm'dir. Yörenin Haziran ve Temmuz aylarında rüzgârın hızlı esmesi ve hava sıcaklığın yüksek olması nedeniyle havanın nispi nemi düşmekte ve neticede küllenme hastalığına neden olmaktadır.

İslahiye bağcılık bakımından uygun ekolojik şartların bulunması nedeniyle, çok eskiden beri bağcılık yapılmaktadır (Foto 4.17). Fakat gün geçtikçe bağ alanları azalmaktadır. Bu durum ekolojik şartların bağcılığa uygunluğunun kaybolmasından değil floksera zararlısının çok hızlı bir şekilde yayılarak eski bağların kurumasına neden olmasının yanında uygun standart çeşitlerin ve üretim hedeflerinin belirlenmesinde gecikilmesi, modern bağcılık tekniğini yeterince uygulanmaması, verim ve gelir düşüklüğü, bağ alanlarının yerleşim alanı olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

İslâhiye ilçesinde İlçe Tarım Müdürlüğü verilerine göre bağ alanları 63350 dekar olup toplam üzüm üretimi 50943 tondur. Kök başına ortalama verim ise dekara 746 kg.'dır (Çizelge 4.17.). Bir dönüme 62 tiyek dikilmekte olup tiyek başına ortalama verim 5 kg.'dır. Yörede yetiştirilen başlıca üzüm çeşitleri, hatun parmağı, Kilis karası (Antep karası), çekirdeksiz İzmir üzümü, paf üzümü, dökülgen, uslu üzümü, kardinal siyah üzümü ve hönüsüdür. İlçede üretilen üzümün tamamına yakını iç ve dış pazara satılmaktadır. Yörede üzümler genelde sofralık, şıralık ve kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen şıralardan pekmez, bastık, beyaz ve kara sucuk, pestil ve kırma gibi ürünler yapılmaktadır.

Çizelge 4.17. İslâhiye İlçesinde Bağ Alanlarında Üzüm Üretim ve Verimi (1999–2007) (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Kök başına ortalama verim (kg)
1999	85,350	36,000	422
2000	85,350	43,200	506
2001	85,350	47,800	560
2002	70,000	41,400	569
2003	70,000	47,400	652
2004	62,800	43,400	588
2005	66,800	39,400	560
2006	62,800	41,750	652
2007	63,350	50,943	746

Foto 4.7. İslâhiye İlçesinde Altınüzüm Kasabasına Ait Bağ Alanlarından Genel Bir Görünüm.

Zeytincilik: Zeytin, Akdeniz ikliminin karakteristik bitkilerinden biridir. Meyvesi sofralık olarak tüketildiği gibi sanayi bitkisi olarak da kullanılmaktadır. 2 ile 10 m arasında büyüyebilen zeytin ağacı 1000–1200 yıl yaşar. Zeytin bitkisi 600–700 mm'den az yağış alan yerlerde hem yağ çıkarmada hem de sofralık olarak; 800–1000 mm yağış alan yerlerde ise sadece sofralık olara yetiştirilir. Ekonomik olarak zeytin bahçeleri, yıl içinde sıcaklığın -5 ile -6 ºC'lere kadar düştüğü bölgelerde kurulabilir Zeytin ağacı, kuraklığa karşı dayanıklı olmasına rağmen soğuklara karşı hassas bir bitkidir (Güngördü,2006: 254).

Çizelge 4.18. İslâhiye İlçesinde Zeytin Üretimi (1995–2007) (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Toplu meyveliklerin alanı	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
1995	5,100	501	7	71,500	5,000	76,500
2000	8,200	1,119	12	93,250	29,750	123,000
2001	8,200	953	10	95,250	27,750	123,000
2002	7,460	995	12	82,950	20,900	103,850
2003	8,300	1,983	14	95,400	27,550	122,950
2004	8,510	1,283	14	96,300	26,350	122,650
2005	8,510	1,392	16	81,530	29,650	111,180
2006	11,050	1,668	18	86,300	79,650	165,950
2007	14,470	1,706	14	118,500	205,150	323,650

Zeytin ağacı araştırma sahasında gerekli iklim ve toprak şartları bulduğu için doğal olarak yetişmektedir. Son yıllarda ilçede zeytinciliğe büyük bir önem verilmektedir. İlçede zeytin alanları dalgalanmalar göstermekle beraber, genellikle her

geçen yıl artış göstermektedir. İlçede 14470 dekarlık alanda bulunan zeytinden ağaç başına ortalama 14 kg. verim alınmaktadır. Yıllık üretim ise 1706 tondur (Çizelge 4.18.). İlçede yetiştirilen zeytinlerde % 25–30 arasındadır. Zeytinlerin çoğunda yağ miktarı fazla asit miktarı az olduğu için rafine edilmeden kullanılan türlerde bulunmaktadır. Elde edilen yağların bir kısmı sabun yapımında kullanılmaktadır. En yaygın zeytin türü ilçede halkalıdır.

Meyveler: Olumlu iklim koşulları nedeniyle suyun bulunduğu yerlerde her türlü meyve yetiştirilmektedir. Üretim bakımından meyveler arasında üzüm, elma, ceviz, şeftali ve incir başta gelir. İslâhiye ilçesinde yetiştirilen meyvelerin çeşit, ağaç sayısı ve üretim durumu aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. İslâhiye İlçesinde Meyve Çeşidi, Ağaç Sayısı ve Meyve Üretimi (2007) (Kaynak: TÜİK).

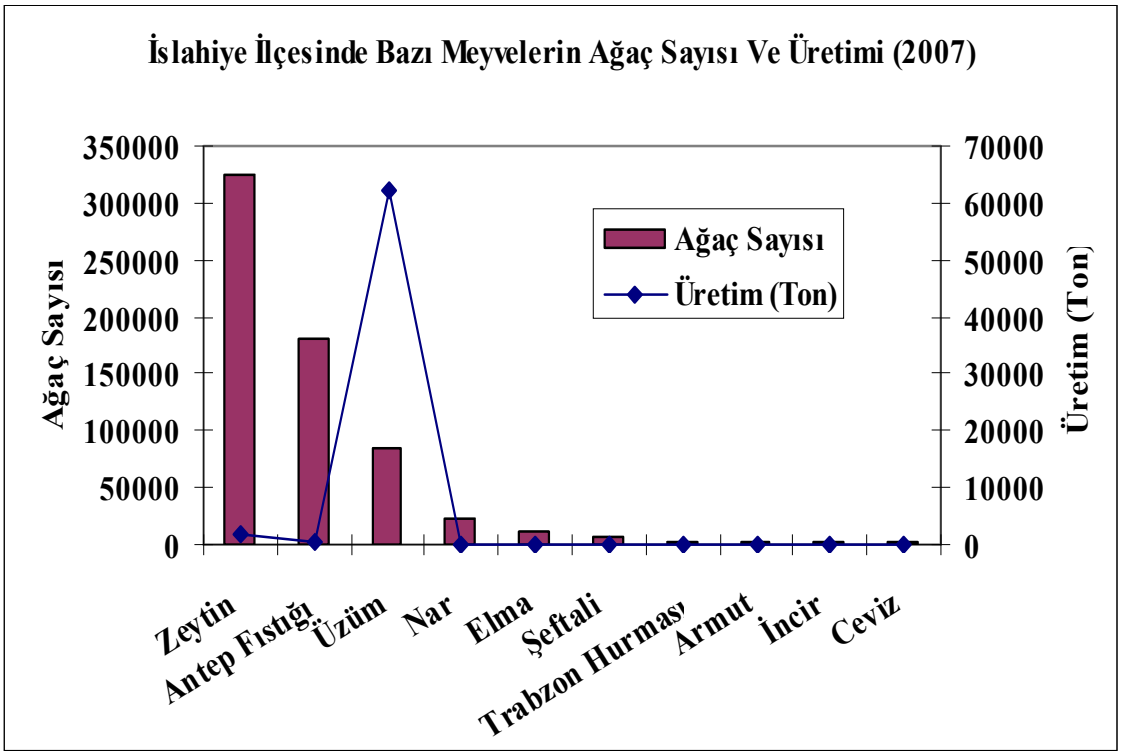
Meyve çeşidi	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
Elma (Golden)	65	13	15	850	450	1,300
Elma (Starkıng)	165	38	17	2,250	1,050	3,300
Elma (Diğer)	360	59	16	3,670	2,150	5,820
Armut	120	23	15	1,560	370	1,930
Ayva	10	3	23	130	30	160
Badem	17	6	15	390	0	390
Ceviz	70	22	20	1,100	90	1,190
Antep Fıstığı	12,100	402	3	134,000	47,500	181,500
Şeftali	370	66	17	3,900	2,000	5,900
Erik	60	17	18	925	180	1,105
Kayısı	25	4	18	225	350	575
Kiraz	35	5	15	335	420	755
Vişne	30	4	13	305	205	510
Çilek	65	65	1,000	65	0	65
Dut	8	4	18	222	18	240
İncir	60	26	21	1,225	50	1,275
Nar	377	59	14	4,100	18,860	22,780
Trabzon Hurması	175	44	21	2,115	690	2,805
Üzüm (Şaraplık)	16,650	9,244	555	16,650	0	16,650
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	48,150	39,597	822	48,150	0	48,150
Üzüm (Sofralık-Çekirdeksiz)	15,200	11,346	746	15,200	0	15,200
Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	4,800	2,250	469	4,800	0	4,800
Zeytin (Sofralık)	5,700	547	14	38,000	90,250	128,250
Zeytin (Yağlık)	8,770	1,159	14	80,500	114,900	195,400

Meyve ağaç sayısı bakımından ilk sırayı Antep fıstığı (181500 adet) alır (Şekil 4.9.). Uygun iklim bölgelerinde kalkerli arazilerin petrolü olarak nitelendirilen Antep fıstığı diğer tarımsal ürünlerin yetişmediği alanların değerlendirilmesinde önemlidir.

İslâhiye, insanlar tarafından çok sevilen ve aranılan Antep fıstığı yetiştiriciliğine uygundur. Antep fıstığı, çiçeklenme zamanı olan Nisan ve Mayıs aylarında kavurucu sıcaklardan, şiddetli soğuklardan ve devamlı yağıştan hoşlanmaz. Ayrıca, Antep fıstığı toprak seçmez. Kış donlarına zeytinden daha tahammüllü ve dayanıklıdır (Kalelioğlu, 1970: 75). İslâhiye ilçesinde 12100 dekar alana dikili olan Antep fıstığından ağaç başına ortalama 3 kg. verim alınmaktadır. Yıllık üretim ise toplam 402 tondur (Çizelge 4.20.).

Çizelge 4.20. İslâhiye İlçesinde Antep Fıstığı Üretimi (1995–2007) (Kaynak: TÜİK).

Yıllar	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
1995	8,200	204	2	128,000	54,000	182,000
2000	12,400	260	2	130,000	209,000	339,000
2001	12,400	260	2	130,000	56,000	186,000
2002	12,400	260	2	130,000	56,000	186,000
2003	12,400	286	2	143,000	196,000	339,000
2004	12,400	143	1	143,000	196,000	339,000
2005	12,400	286	2	143,000	196,000	339,000
2006	12,400	608	4	152,000	187,000	339,000
2007	12,100	402	3	134,000	47,500	181,500

Şekil 4.9. İslâhiye İlçesinde Bazı Meyvelerin Ağaç Sayısı ve Üretimi (Ton).

4.1.2.3. Tarım Alanlarının Maliyet ve Kazanç Analizi

Araştırma sahasını oluşturan İslâhiye'nin en önemli gelir kaynağını tarım oluşturmaktadır. Bu nedenle daha önce de belirtildiği gibi İslâhiye'de nüfusun çok büyük bir kısmı (%72) da tarım sektöründe çalışmaktadır. Ancak, ilçede özellikle kırsal kesimde tarımla uğraşan insanların yaptıkları bu işten yeterli geliri elde edip etmedikleri veya geçimlerini sağlayabilmek için ürün çeşidi bazında ne kadar araziye sahip olmaları gerektiği önem kazanmaktadır. Bunun için yetiştirilen bazı ürünlere göre hesaplamalar yapılarak maliyet ve kazanç analizi yapılmıştır. Bu amaçla araştırma sahasında en fazla tarımı yapılan arpa, buğday, kırmızıbiber, mısır, mercimek, nohut, üzüm, zeytin, nar ve badem ürünleri ile ilgili olarak üretim, verim ve maliyet durumları ortaya çıkarılmıştır. 2009 yılı koşullarına göre kırsal kesimdeki 4 kişilik bir ailenin aylık geçim ihtiyacı 1.250 TL düşünülmüş ve geçimi için yetiştirdiği ürünlere göre sahip olması gereken

arazi miktarı belirlenmiştir (Çizelge 4.21). Yapılan hesaplamalarda kullanılan bazı veriler ise başta İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü olmak üzere çeşitli kurumlardan elde edilmiştir.

Bu analiz yapılırken seçilen ürünler için 1 dekardan elde edilen ürünün satış fiyatından yine dekar başına hesaplanan maliyet fiyatları çıkarılarak net kazanç miktarları belirlenmiştir. Böylece ürün bazında maliyet-kazanç durumunu ortaya koymak ve ürünlerin getirisini birbirleriyle karşılaştırmak olanağı ortaya çıkmaktadır. Burada yetiştirilen ürünlere göre maliyeti oluşturan kalemler (unsurlar) arazinin makineyle sürümü, ekim, tohum, sulama, gübreleme, zirai ilaçlama, hasat ve nakliye masrafları ile bu işler için ödenen işçilik ücretleridir. Her ürün çeşidine göre satış fiyatı farklı olabildiği gibi maliyet fiyatları da farklı olabilmektedir. Aynı zamanda üreticiler bir önceki yılın piyasa koşullarını dikkate alarak veya bulunduğu yıl için ürün bazında önceden piyasa koşullarını tahmin ederek ya bir önceki yılda ektiği ürünü ekmekte veya ürün değişikliğine gitmektedir. Bu durum arz-talep kapsamında fiyatlarda yıldan yıla dalgalanmalara yol açmaktadır. Bazı üreticiler yaptıkları tarımsal faaliyetlerde yetiştirilen ürün çeşidine göre bazen kiracı ve ortakçıya da ihtiyaç duymaktadırlar.

Çizelge 4.21. İslâhiye İlçesinde Yetiştirilen Bazı Tarım Ürünlerinin Üretim, Verim ve Maliyeti.

ÜRÜN ÇEŞİDİ, ÜRETİM, VERİM VE MALİYETİ								
Ürün Adı	Yılı	Verim (kg/da)	Ürün Satış Fiyatı (TL)	Ürün Maliyet Fiyatı (TL)	Dekara Gelir (TL)	Dekara Gider (TL)	Dekara Net Gelir (TL)	Ürüne Göre Olması Gereken Arazi Büyüklüğü (da) (2009 koşullarına göre)
Arpa (Kuru)	2007	350	0,36	0,28	126,00	98,06	27,94	536,00 da
Buğday (Sulu)	2007	700	0,41	0,16	287,00	112,10	174,90	85,70 da
Buğday (Kuru)	2007	400	0,41	0,25	164,00	98,06	65,94	227,00 da
Kırmızı Biber (çöplü kuru)	2008	230	3,50	1,85	805,00	425,40	379,60	39,50 da
Mısır (Dane)	2009	1200	0,40	0,20	480,00	235,40	244,60	61,30 da
Mercimek	2009	150	1,50	0,55	225,00	110,50	114,50	131,00 da
Nohut	2009	135	1,00	0,81	135,00	109,40	25,60	586,00 da
Pamuk (Kütlü)	2008	480	1,25	0,54	600,00	260,60	339,40	44,00 da
Üzüm	2008	930	0,50	0,22	465,00	201,20	263,80	56,80 da
Zeytin	2008	900	1,50	0,30	1350,00	270,00	1080,00	13,80 da
Nar	2008	1400	1,10	0,20	1540,00	280,00	1260,00	11,90 da
Badem	2008	133 (iç)	15,00	1,50	2000,00	200,00	1800,00	8,30 da

İslâhiye'de yetiştirilen ve çizelge 4.21 de belirtilen bazı tarım ürünlerini maliyet-kazanç yönünü de dikkate alarak değerlendirecek olursak;

İslâhiye'de kuru şartlarda yetiştirilen arpanın dekara verimi 350 kg dır. Kırsal kesimdeki bir ailenin arpa üretiminden (kuru) geçimini sağlayabilmesi için 536 da. araziye sahip olması gerekir ki bu oldukça büyük sayılabilecek bir alandır.

İslâhiye'de tarımı yapılan bir diğer tahıl ürünü de buğdaydır. Buğdayın kuru ve sulu şartlarda dekara olan verimi değişmektedir. Buğdayın kurudaki verimi dekara 400 kg, sulu da ise 700 kg.'dır. Bu verim değerlerine göre bir çiftçi ailenin buğday üretiminden geçimini sağlayabilmesi için kuruda 227, sulu da ise 85,70 da. bir araziye sahip olması gerekmektedir. Bununla birlikte çiftçi ürettiği buğday miktarı karşılığı olarak da devletten gelir desteği almaktadır. İslâhiye'de üretilen buğday TMO ve

tüccarlar tarafından satın alınmakta ve bir kısmı da çiftçiler tarafından yine depo edilerek fiyatının artması beklenmekte ve ondan sonra satılmaktadır. Görüldüğü gibi buğdaydan elde edilen kazanç arpadan daha fazladır.

İslâhiye'de son yıllarda üretimi yapılan en önemli tarımsal ürün kırmızıbiberdir. Kırmızıbiberin üretimi diğer ürünlere göre daha fazla zahmetli olmakla birlikte elde edilen kazanç oldukça fazladır. Üretilen kırmızıbiber tarlada yaş olarak satılabildiği gibi çöpleri temizlenip kurutulduktan sonra da satılabilmektedir. Böylelikle kırmızıbiberle ilgili yapılan her işlemden sonra fiyatı değer kazanmaktadır. Bizim yaptığımız analizde bir çiftçi ailesinin geçimini sağlayabilmesi için 39,50 da. sulu araziye sahip olması gerekmektedir. Ancak bu arazi buğdaydan ve arpadan farklı olarak verimi daha yüksek olan I. ve II. sınıf arazidir ve genelde ova tabanında yer almaktadır. Ekonomik olarak oldukça yüksek bir değere sahip bulunmaktadır.

Mısır araştırma sahasında daha çok ikinci ürün olarak yetiştirilmektedir. Yetiştirilmesi buğdaya göre daha zahmetli olduğu için çiftçiler tarafından pek tercih edilmemektedir. Sulu şartlarda dekara olan verimi 1200 kg. olan mısırın bir çiftçi ailesini geçindirebilmesi için 61,30 da ihtiyaç duyulmaktadır.

İslâhiye'de ekimi yapılan diğer iki ürün de nohut ve mercimektir. Nohudun mercimeğe göre verimi daha azdır ve buna karşılık maliyeti ise daha yüksektir. Mercimek yetiştiren bir çiftçi ailesinin geçinebilmesi için 131 da. alana ihtiyacı varken nohut yetiştiren bir ailenin 536 da. ihtiyacı bulunmaktadır.

İslâhiye'de çok eskiden beri ekimi yapılan ürünlerden bir tanesi de pamuktur. Ancak son yıllarda yöre çiftçisinin kırmızıbibere yönelmesinden dolayı bu ürünün ekim alanında azalmalar meydana gelmektedir. Bir çiftçi ailesinin geçimi için 44 da. bir alana ihtiyaç vardır.

İslâhiye'de bağcılık en önemli tarımsal ekonomik uğraşlardan bir tanesidir. Özellikle Altınüzüm, Boğaziçi ve Yeşilyurt beldeleri ile bu beldelere yakın köylerdeki en önemli geçim kaynağı bağcılıktır. Buralarda bağcılığın önem kazanması sahip olduğu volkanik taşlı topraklardan kaynaklanmaktadır. Ancak bununla birlikte yöredeki çiftçiler artan üretim maliyetleri (ilaç, gübre vd.) nedeniyle üzüm yerine diğer meyve türlerinin dikimine yönelmişlerdir. Dekara 930 kg. üzüm elde edilen bağcılıkta bir çiftçi ailesinin geçimi için 56,80 da. bir araziye gereksinim bulunmaktadır. Üreticilerin bağcılığı devam ettirebilmeleri için ihracata dönük ve daha çok verim ve gelir getiren yeni üzüm türlerine yönelmeleri uygun olacaktır.

İslâhiye'de son yıllarda çiftçilerin yöneldikleri diğer meyvelerden ikisi de nar ve zeytindir. Çiftçilerin bu ürünlere yönelmelerinde Tarım Bakanlığının verdiği teşviklerin büyük katkısı bulunmaktadır. İlçe tarım müdürlükleri çiftçilere karşılıksız zeytin ve nar fidanları temin etmektedir. Bunların yanında araştırma sahasının bu ürünler için uygun yetişme koşullarına sahip olması ve ürünlerin yüksek getirisinin bulunması da yaygınlaşmalarında etkili olmaktadır. Özellikle sahada bağların yerini artık zeytinlikler almaktadır. İslâhiye'de bir çiftçi ailesinin geçimi için 13.80 da. zeytin, 11,90 da. nar bahçesine ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak zeytinin bir yıl ürün verip diğer yıl daha az ürün verdiği unutulmamalıdır.

İslâhiye'de bağ alanlarının kenarlarında başka diğer meyve ağaçları gibi badem de ekilmektedir. Ancak badem sahada etkili olan iklim koşullarından (don olayı) olumsuz etkilenebilmektedir. Bu yüzden yetiştiriciliği çiftçiler tarafından riskli görülmektedir. Bununla birlikte bir çiftçi ailesinin badem (Teksas) yetiştirerek geçinebilmesi için 8,30 da. araziye ihtiyacı bulunmaktadır.

Araştırma sahamız olan İslâhiye'de yapmış olduğumuz bu maliyet ve kazanç analizine katkı sağlamak amacıyla farklı köylerde değişik ürünler yetiştiren yöre çiftçileri ile de mülakatlar yapılmıştır (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. İslâhiye İlçesinde Yetiştirilen Bazı Tarım Ürünlerinin Üretim, Verim ve Maliyeti (Mülakatlara Göre).

ÜRÜN ÇEŞİDİ, ÜRETİM, VERİM VE MALİYETİ							
Ürün Adı	Yılı	Verim (kg/da)	Ürün Satış Fiyatı (TL)	Ürün Maliyet Fiyatı (TL)	Dekara Gelir (TL)	Dekara Gider (TL)	Dekara Net Gelir (TL)
Buğday (Sulu) (İsmail Durmuş ile mülakat) Altınüzüm Beldesi	2009	300	0,55	0,36	165,00	109,20	55,80
Buğday (Sulu) (Reşit Yıldırır ile mülakat) Örtülü Köyü	2009	500	0,47	0,24	235,00	121,90	113.10
Kırmızı Biber (çöplü kuru) (Ahmet Karabulut ile mülakat) Ortaklı Köyü	2008	360	3,50	1,50	1260,00	542,50	717,50
Mısır (Reşit Yıldırır ile mülakat)	2008	1000	0,47	0,29	470,00	293,55	176,45
Üzüm (İsmail Durmuş ile mülakat)	2009	510	0,90	0,38	459,00	192,00	267,00

Genellikle bağcılığın yapıldığı Altınüzüm beldesinde İ. Durmuş 2009 yılında dekara 510 kg. üzüm elde etmiş ve bunun sonucunda da dekara net geliri 267 Tl olmuştur. Aynı çiftçi buğday için dekara 300 kg. verim almış ve sonucunda da 55,80 Tl net gelir elde etmiştir. Buradan Altınüzüm beldesi için bağcılığın buğday için daha karlı olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırma sahasının kuzey kısmında yer alan Örtülü köyünden R. Yıldırır ile yapmış olduğumuz mülakatta bu çiftçinin suluda buğday için dekara 500 kg. verim elde ettiğini ve sonuçta 113,10 Tl net gelir elde ettiğini görmekteyiz. Aynı çiftçi yetiştirdiği mısırdan ise dekara 1000 kg. verim karşılığı olarak 176,45 Tl net gelir sağlamıştır. Burada mısır buğdaya göre daha karlı görünmekle beraber mısır için harcanan emek daha fazladır.

Ortaklı köyünden A. Karabulut ile kırmızıbiber için yapılan mülakatta çiftçinin dekara 360 kg. verim elde ettiğini görmekteyiz. Bunun karşılığı olarak da masraf çıkarıldığında dekara 717,5 Tl net kazancı olmuştur.

Araştırma sahasındaki üç farklı yerdeki çiftçilerle yapılan bu mülakatlarda en fazla gelirin kırmızıbiber ve ondan sonra da bağcılıkta olduğunu görmekteyiz. Ancak burada toprak, iklim, su, teknoloji ve insan gücü kaynaklarının en uygun şekilde kullanılması rantabl bir üretim için oldukça önemlidir.

4.1.3. Otlak Alanları

Hayvancılık genelde tarımla uğraşan Türk köylüsünün tarımsal faaliyetlerine destek veren sektörlerden biridir. Besi ve ahır hayvancığının yaygın olmadığı alanlarda hayvancılık mera hayvancılığı şeklinde otlaklarda otlatma yoluyla yapılmaktadır. Bundan dolayı da ekonomik yönden temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu kırsal yerleşmelerde otlak alanları çok büyük öneme sahiptir (Alcı, 2007: 37).

Otlak alanları kırsal kesimde ekonomik faaliyetler açısından oldukça önemlidir. Türkiye'de mera havyacılığı şeklinde yapılan hayvancılık faaliyetleri İslâhiye ilçe halkının en önemli uğraşlarından birisidir. Kırsal kesimde yürütülen hayvancılık faaliyetleri gıda sanayinin hammaddesini oluşturmaktadır. Hayvanlardan elde edilen et, süt, yün, yapağı, kemik hem gıda hem de daha birçok sanayi koluna hammadde teşkil etmektedir.

Hayvanların otlaması, büyümesi ve gelişiminde önemli bir yere sahip olan otlak alanları sanayi faaliyetlerinin de bir nevi temelini oluşturmaktadır (Alcı, 2007: 64).

Özgün ekolojik özelliklerinden çok, bir arazi kullanım şekli olan 'çayır' ve 'mer'a sayılan yerlerin tanımı, 1998 yılında çıkarılan 4342 sayılı Mer'a Kanunu'nun 3. Maddesi'nde yapılmaktadır. Bu maddeye göre çayır, 'taban suyunun yüksek bulunduğu veya sulanabilen yerlerde biçilmeye elverişli, yem üretilebilen ve genellikle kuru ot üretimi için kullanılan yeri'; mer'a ise; 'hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri' tanımlamaktadır (Türkiye'nin Çevre Sorunları, 2003: 295).

Çayır formasyoları taban suyuyla beslendiği için yıl boyunca yeşil kalarak hayvanların bir zaman otlayabileceği alanları oluşturur. İkinci bir otlak alanı olan mera alanları ise çayırlardan farklı olarak yılın belli dönemlerinde üzerinde ot yetişen alanlardır. Böyle olunca da meralarda hayvanların otlatılması ve mera alanlarının kullanımı daha kısa olmaktadır. Mera alanları Türkiye'de olduğu gibi İslâhiye ilçesinde de orman örtüsünün yetişmediği eğimli alanlarda karşımıza çıkmaktadır. İlçede meralar çayır alanlarına göre daha geniş yer kaplamaktadır.

Otlak alanların dağılımına baktığımızda Türkiye'de otlak alanlarının toplam alanın %15'ini Gaziantep ilinde toplam alanın % 6'sını, İslâhiye ilçesinde ise toplam alanın % 6'sını oluşturduğu görülmektedir. Oransal dağılımdan da anlaşılacağı üzere İslâhiye ilçesinde otlak alanları Gaziantep ili ile aynı, ancak Türkiye'ye göre daha az yer kaplamaktadır. Gaziantep ilindeki 368 km²'lik otlak alanının 49 km²'si İslâhiye ilçesinde (% 13) yer almaktadır.

Araştırma sahasındaki otlak alanların büyük çoğunluğu meralardan oluşmaktadır. Mera alanları ise daha çok ilçenin güneyinde Tahtaköprü Barajı'nın çevresinde dağ eteklerindeki eğimli sahalarda karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sahasındaki çayır alanları ise daha çok taban suyunun yüksek olduğu depresyon tabanındaki alüvyal dolgu alanlarında yoğunlaşmıştır (Şekil 4.10.). Ancak buraları sulu tarım yapılan alanlar olması sebebiyle hayvancılık açısından pek önemli değildir.

İslâhiye ilçesinde çayır ve mera arazileri yakın zamanlara kadar istatistiklerde çalılık ve fundalıklar, sonradan orman alanı olarak kabul edildiği için bu alanlarda önemli azalma suni olarak ortaya çıkmıştır. İlçedeki otlak alanları olan çayır ve meralar sadece hayvanlara yeşil ve kuru ot sağlayan yem alanları değildir. Çayır ve meraların hayvanlara kaba yem sağlama yanında toprak ve su muhafazası, su toplama havzası, pınar memba sularına kaynak olması tabii fauna ve ev hayvanlarına barınak olması, kirlenen havayı temizlemesi ve insanlar için önemli bir rekreasyon alanı sağlaması ve yeşil örtüsü ile çevreyi güzelleştirmesi gibi hayati derecede önemli bir fonksiyonu vardır (Gaziantep İl Çevre Durum Raporu, 2005: 59).

İslâhiye ilçesindeki otlak alanları arazi kullanımı açısından değerlendirildiğinde oldukça az yer kapladığı görülür (%6). İlçede otlak alanları daha çok ilçenin orta ve güney kesimlerinde toplanmıştır (Foto 4.8.) . İlçede besi ve ahır hayvancılığı ön planda olsa da özellikle otlak alanların dağılışıyla hayvan varlığı hayvancılık faaliyetleri arasında bir paralellik olduğu tam olarak söylenemez (Çizelge 4.23.). Ancak, bu durum bizlere orman alanlarının da otlak olarak kullanıldığını göstermektedir. Mera ve otlak alanlarının genelde dağlık alanlarda yoğun olması bu alandaki köylerde hayvancılığın da yoğun olmasına neden olmuştur. Dağlık kesimlerdeki idari ünitelerde hayvancılık tarımsal faaliyetlere göre daha ön plana çıkmıştır. İlçede yetiştirilen başlıca hayvan türleri sığır, koyun ve keçidir. Bu hayvan türleri içerisinde en fazla olanı koyundur. Bunun temelinde ilçedeki bozkır bitki örtüsünün varlığı ve yaygınlığı vardır.

Çizelge 4. 23. İslâhiye İlçesinde İdari Alanlara Göre Hayvan Sayıları, Otlak Alanları ve Yüzölçümleri (2006) (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

İdari Alanlar	Sığır Sayısı	Koyun Sayısı	Keçi Sayısı	Toplam Hayvan Sayısı	Otlak Alanı (Da)	Otlak (%)	Yüzölçümü (Da)
İslâhiye	325	800	650	1775	0	0	39112
Ağabey	51			51	0	0	4137
Ağalarobası	215	150		365	117	1	20057
Akınyolu	47			47	6158	34	17931
Alaca	41	144	830	1015	0	0	48539
Altınüzüm	142	563	128	833	0	0	30818
Arfalı	75	589	245	909	0	0	6609
Aşağıbilenler	109	280	265	654	3884	15	25078
Bayraktepe	189	137	1117	1443	3156	21	15150
Boğaziçi	153	459	652	1264	1920	12	16203
Burunsuzlar	55	195	895	1145	0	0	17302
Çerçili	97	577	120	794	0	0	6561
Çınarlı	27	85	923	1035	0	0	27439
Çolaklar	90	380	110	580	1622	30	5457
Çubuk	67	148	654	869	1334	4	36984
Değirmencik	27	160	245	432	0	0	8420
Elbistanhöyüğü	263			263	1026	8	12941
Esenler	21	265	652	938	0	0	4410
Fevzipaşa	187	1120	745	2052	0	0	46500
Güllühöyük	277	266	35	578	522	2	24238
Güngören	99	235	856	1190	0	0	9288
Hanağzı	2	85	320	407	0	0	7856
Hasanlök	56		652	708	333	0	9019
İdilli	58	62	485	605	21	0	11379
Kabaklar	143	85	652	880	70	0	9196
Kalaycık	257	535	450	1242	745	0	11574
Kaleobası	32	177	255	464	0	0	7710
Karacaören	36	446	752	1234	31	0	18988
Karakaya	47		125	172	645	0	12108
Karapınar	97	395	35	527	0	0	7922
Karapolat	275	990	32	1297	0	0	3750
Kayabaşı	79		612	691	6	0	8996
Kazıklı	42	560	741	1343	408	6	7256
Kırıkçalı	34	40	15	89	1413	16	8826
Koçcağız	18		245	263	15	0	8175
Kozdere	158	401	321	880	0	0	31474
Köklü	51	125	452	628	0	0	4861
Kuşçumustafa	42		125	167	0	0	8763
Ortaklı	139	415	652	1206	0	0	19124
Örtülü	687	301		988	1400	7	18690
Şahmaran	153	150	15	318	0	0	5723
Tandır	68	145	450	663	0	0	13871
Telli	40		258	298	0	0	5732
Türkbahçe	72	249	452	773	0	0	8687
Yağızlar	56	266	563	885	611	5	9781
Yelliburun	157			157	1144	15	7842
Yeniceli	46	259	456	761	0	0	52043

İdari Alanlar	Sığır Sayısı	Koyun Sayısı	Keçi Sayısı	Toplam Hayvan Sayısı	Otlak Alanı (Da)	Otlak (%)	Yüzölçümü (Da)
Yeniköy	49	357	215	621	0	0	4290
Yesemek	250	1115	321	1686	838	6	14308
Yeşilova	68	230	15	313	0	0	2884
Yeşilyurt	67	1735	645	2447	3067	20	15476
Yolbaşı	64	4400	450	4914	7150	37	19210
Yukarıbilenler	99	435	350	884	2403	14	17709
Zincirli	111	95	15	221	0	0	7068
TOPLAM	6106	20526	20248	46880	40039	6	823465

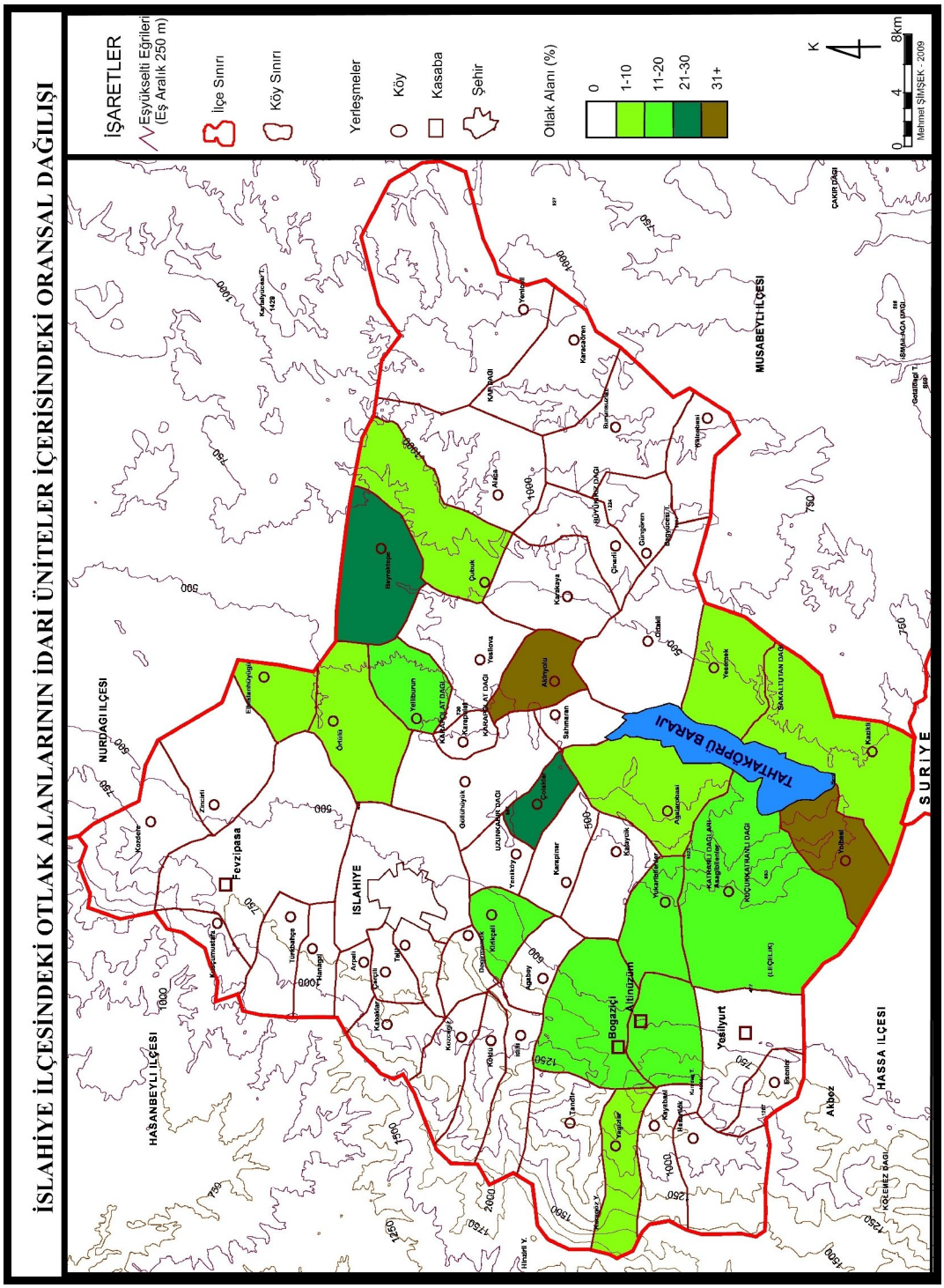

Foto 4.8. İslâhiye İlçesinde Ağalarobası Köyü Yakınlarındaki Otlak Alanlarında Bir Ağıl.

İslâhiye ilçesinde dağlık ve yaylalık alanlar otlak olarak kullanılmaktadır. Genellikle kuru tarım yapılan ve yaz aylarında çok kurak olan bu yerlerde otlar kurumaktadır (Foto 4.9.). Bu nedenle sürüler ancak kısa sürelerle otlatılabilmektedir. Buralarda büyük çapta hayvancılık yapma olanağı yoktur. İslâhiye'de meracılık yapılmaktadır. Göçebe hayvancılık yapan ve yazın Kahramanmaraş Uzunyayla'ya çıkan aşiretler kış aylarında İslâhiye'ye dönmektedir. İslâhiye bu bakımdan hayvancılık için kışlak durumundadır (Gaziantep İl Yıllığı, 1968: 191). Yem bitkilerinin ekiminin çok sınırlı oluşu da ilçedeki hayvancılığın sorunlarından biridir.

İlçede çayır ve otlakların azlığına karşılık hayvancılığı geliştirme çalışmalarına önem verilmeye başlanmıştır. İslâhiye Kaymakamlığınca köylerde süt sığırcılığını geliştirme projeleri uygulanmaktadır.

İlçede yetiştirilen başlıca hayvanlar koyun, keçi ve sığırdır (Çizelge 4.24., Şekil 4.11.). Koyun ilçede sütten çok eti için beslenir. İlçedeki koyun ırkları ivesi, dağlıç ve karamandır. İvesi, ilçenin doğal koşullarına iyi uyum sağlamış süt verimi yüksek bir ırktır. Ormanlık bölgelerde keçinin yerini alabilecek özellikler taşımaktadır. Süt verimi yılda 50–200 kg. arasında değişmektedir. İlçede hayvan varlığı içerisinde en büyük pay koyunlara aittir.

Şekil 4.10. İslâhiye İlçesindeki Otlak Alanlarının İdari üniteler İçerisindeki Oransal Dağılışı.

İlçede koyundan sonra ikinci sırada keçi gelmektedir. Keçi çoğunlukla dağlık, ormanlık yörelerde tarım alanları dışındaki bitki örtüsü çok az kayalık ve taşlık kesimde yetiştirilir. Koyuna göre yemleme konusunda yük olmadığı için tercih edilir. Kıl keçisi, sütü ve kılı için beslenir. Özellikle ilçede keçi sütü, sütten elde edilen ürünler için çok fazla tercih edilir. Hatta dünyaca meşhur Kahramanmaraş dondurmalarının hammaddesi olan sütün bir kısmı İslâhiye'de yetiştirilen keçilerden elde edilmektedir.

İlçede sığır sayısı oldukça azdır. İlçede verimli süt ırklarından olan güney sarı kırmızısı süt sığırları yetiştirilmektedir

Çizelge 4.24. İslâhiye İlçesi Hayvan Varlığı – 2007 (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

	Yetişkin	**Genç-Yavru**	**Toplam**	**Sağılan Hayvan Sayısı (Baş)**	**Süt (Ton)**
Sığır (Yerli)	1,752	516	2,268	1,102	1,427,466
Sığır (Kültür)	370	202	572	197	739,205
Sığır(Melez)	2,990	597	3,587	1,583	4,184,209
Manda	109	42	151	56	63,566
Koyun (Yerli)	15,677	7,753	23,430	10,644	862,182
Keçi (Kıl)	10,958	7,984	18,942	7,285	786,815

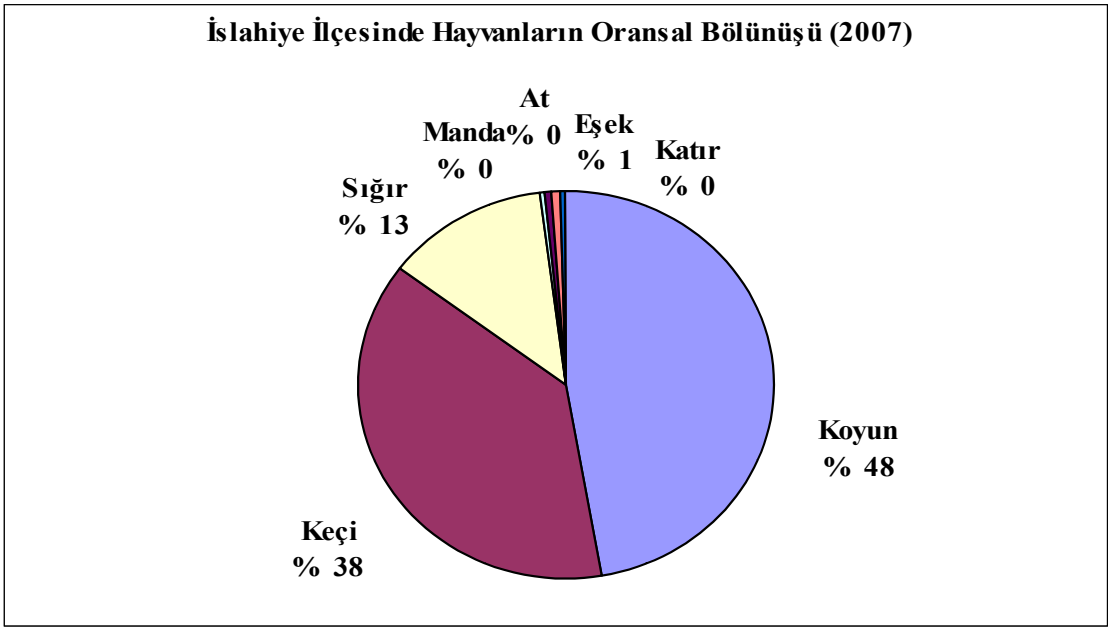
İlçede bir miktar at, eşek ve katır da yetiştirilmektedir (Çizelge 4.25.). Katır traktörle sürüme elverişli olmayan topraklarda çekim hayvanı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte 20–30 yıl öncesine kadar katır ve eşek özellikle dağ ve orman köylerinde ağaçların kaçak kesiminden sonra taşınması işlerinde kullanılmaktaydı. Ancak kaçak ağaç kesiminin büyük ölçüde önlenmesiyle birlikte bu hayvanların sayısında önemli bir azalma meydana gelmiştir. At ise eskiden zenginliğin bir simgesi durumundaydı. Motorlu araçların çoğalmasıyla birlikte önemi her geçen gün azalmaktadır. İlçede son olarak şehir içi taşımacılığında kullanılırken belediyenin at arabalarını kaldırması ile birlikte bu hayvanın sayısında da önemli bir azalma meydana gelmiştir.

Foto 4.9. İslâhiye İlçesinde Büyükkatranlı Dağı Yakınındaki Otlak Alanları.

Çizelge 4.25. İslâhiye İlçesi Yük ve Binek Hayvanları Varlığı – 2007 (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

Cinsi	Yetişkin (Baş)	Genç-Yavru	Toplam
At	152	23	175
Katır	138	52	190
Eşek	332	76	408

Şekil 4.11. İslâhiye İlçesinde Hayvanların Oransal Bölünüşü.

İslâhiye ilçesinde kanatlı hayvan yetiştiriciliği son yıllarda gelişme göstermektedir. Özellikle dağlık ormanlık yörelerde tavukçuluk özendirilmektedir. İslâhiye ilçesindeki kanatlı hayvan varlığı aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.26.).

Çizelge 4.26. İslâhiye İlçesi Kanatlı Hayvan Varlığı – 2007 (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

Cinsi	Mevcut Sayı	Yumurta Sayısı (1000)
Yumurta Tavuğu	36,300	5,445
Ördek	510	
Hindi	1,086	
Kaz	545	

İlçede bir miktar arıcılık da yapılmaktadır. Arıcılık özellikle ormanlık alanlarda, dağ köylerinde ve bahçe tarımının yapıldığı yerlerde gelişmiştir. İlçede toplam 23 köyde arıcılık yapılmaktadır. Bunlardan kovan sayısı bakımından en fazla olanı 350 kovanla ilçe merkezidir. Bunun dışında Boğaziçi ve Altınüzüm kasabası, Köklü, Güllühöyük ve Kabaklar köyü arıcılığın gelişme gösterdiği alanlardır. İslâhiye ilçesindeki kovan sayısı, bal ve bal mumu üretim durumu aşağıda verilmiştir (Çizelge 4.27.).

Çizelge 4.27. İslâhiye İlçesinde Kovan Sayısı, Bal ve Balmumu Üretimi – 2007 (Kaynak: İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü).

Köy Sayısı	Yeni Kovan Sayısı	Eski Kovan Sayısı	Toplam Kovan	Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)
23	1,550	600	2,150	12,900	0,215

4.1.3.1. Otlak Alanlarının Verim ve Kapasite Analizi

İslâhiye ilçesinde hayvancılık faaliyetleri tarımın yanında ikinci planda kalmaktadır. Hemen hemen tüm köylerde az çok hayvancılık yapılmakla birlikte bu daha çok mera hayvancılığı şeklindedir ve ekstansif tarzda sürdürülmektedir. Evlerinde en fazla 4–5 sığırı olan aileler havyancı sayılmaktadır. 20'nin üzerinde sığıra sahip aile sayısı da yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte tarım arazisinin kısıtlı olduğu dağ ve orman köylerinde hayvancılık yaygın bir şekilde yapılmakta ve buradaki halkın ana geçim kaynağını oluşturmaktadır.

İslâhiye'de yetiştirilen başlıca hayvan türleri sığır, koyun ve keçi olup bunların sayılarında yıldan yıla azalma meydana gelmektedir. Buna neden olan en önemli faktörlerden bir tanesi de sahadaki mevcut hayvan varlığına göre otlak alanlarının azlığıdır. Daha önceleri orman arazisi otlak olarak geniş manada kullanılırken bu alanların sıkı denetimi sonucu artık hayvancılıkla uğraşanlar ormanda hayvan otlatamamakta ve bu faaliyetten vazgeçmek zorunda kalmaktadırlar.

İslâhiye'deki otlak alanlarının, verim ve kapasite durumları da dikkate alınarak değerlendirildiğinde mevcut hayvan sayısı için yeterli olmadığı görmektedir (Çizelge 4.28). Otlatma süresinin kısalığı ve otlakların verimlerinin düşük olması (dekara 135 kg) sebebiyle de bu faaliyetle uğraşanlar besiciliğe yönelmektedirler. Bunun sonucunda satın alınan yem miktarı artmakta, maliyet fiyatları yükselmekte ve hayvancılık ekonomik olmaktan çıkmaktadır.

Çizelge 4.28. İslâhiye'de Otlak Alanlarının Hayvan Sayılarına Göre Verim ve Kapasite Durumu.

Hayvan Türü	Günlük Ot Tüketimi	Sezon Süresi (gün)	Mera Ot Verimi (kg/da)	Toplam Ot Kapasitesi (kg)	Mevcut Meraya Göre (40039 da) Toplam Kapasite	Mevcut Hayvan Sayısı	Mevcut Hayvan Sayısına Göre Olması Gereken Mera Alanı (da)
Sığır (yerli)	25	90	135	5 405 265	2402	6106	101767
Koyun	5	90	135	5 405 265	12012	20526	68420
Keçi	4	90	135	5 405 265	15014	20248	53995

İslâhiye'de yerli sığır sayısı 2006 verilerine göre 6106'dır ve bu hayvanlar için ancak 2402 sığıra yetecek kadar mera bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile mevcut sığırlar için olması gereken mera alanı 101767 dekardır. Koyun ve keçilerde dikkate alındığında mevcut hayvanlar için mevcut mera alanın (40039 da) çok yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durumda ya mevcut hayvanlar çok yetersiz beslenmekte veya orman alanlarının bir bölümü illegal bir şekilde otlatmaya açılmakta veya da sığırlar ahırlarda besi hayvanı olarak beslenmektedir.

İslâhiye'deki 40039 da. mera alanı ancak 12012 koyun için yeterli iken bu alanda diğer hayvanlarla (sığır, keçi) beraber 20526 koyun bulunmaktadır. Sadece keçi için düşünüldüğünde ise mevcut mera alanı ancak 15014 keçi için yeterli iken, alanda 20248 keçi bulunmaktadır. Oysa mevcut koyun sayısına göre olması gereken mera alanı 68420 dekar, keçi sayısına göre ise 53995 dekardır.

Genel olarak İslâhiye'de otlak alanlarının hayvan sayılarına göre verim ve kapasite durumlarına baktığımızda otlak alanlarının yeterli olmadığını görmekteyiz. Bu durum bizlere otlak alanlarından aşırı bir şekilde yararlanıldığını veya hayvanların

yetersiz beslendiğini ya da otlak alanı dışındaki orman arazisinin de otlak olarak kullanıldığını göstermektedir.

4.2. Sanayi Alanları

Tarım, hayvancılık, ormancılık, avcılık ve madencilik yoluyla elde edilen çeşitli türdeki hammaddeleri işleyerek fiziksel ve kimyasal yapısında değişiklikler meydana getirip, insanın tüketeceği, kullanacağı veya yararlanabileceği şekle sokan faaliyetlere sanayi faaliyetleri denmektedir (Özçağlar, 2000:138). İnsanların başlıca faaliyetlerinden biri olan sanayi faaliyetlerinde hammaddelerin şekilleri değiştirilir, daha kullanılabilir bir duruma getirilir ve değerlendirilir (Tümertekin, 1984: 165). Günümüzde hızlı bir şekilde yayılmakta olan sanayi tarımsal yapıda olan ülkelerde daha az yer kaplaması ve getirisinin daha fazla olması nedeniyle önemi daha hızlı artan ekonomik bir faaliyettir.

Sanayi ile hammadde ayrılmaz bir bütündür. Bir bölgede yoğunlaşan sanayi kollarının temelinde o bölgede yoğun olan hammadde kaynakları ya da ulaşım, ticaret gibi diğer etkenler yer alır. Bu etkenlerden özellikle ikisi hammadde ve pazara yakınlık sanayi faaliyetlerinin mekândaki dağılışı üzeride etkili olan iki önemli unsurdur. İslâhiye içerisinde bu iki unsurdan ve ulaşımın kolay olmasından dolayı sanayi faaliyetleri gelişmektedir. Sanayi faaliyetleri daha çok ilçe merkezi görevini üstlenen İslâhiye şehrinde toplandığı görülmektedir. Sanayi faaliyetlerinin geliştiği alanlarda, sosyal ve ekonomik yaşam koşulları da sanayiye bağlı olarak gelişme göstermektedir. Bu tip alanlar, nüfus çeken ve dışarıdan göç alan alanlardır. İslâhiye ilçesinde sanayinin bir nevi gelişme göstermesinden dolayı ticari faaliyetler de gelişme göstermiştir. İslâhiye ilçesindeki evsel, atölye ya da modern anlamda sanayi kollarında hammadde, ilçe alanı içerisinde elde edilen hammadde ürünlerine dayanmaktadır. İlçe alanı içerisinde en çok üretilen hammaddeler tarım ve hayvansal hammaddelerdir. Bunların içerisinde en önemlisi kırmızıbiberdir (Foto 4.10.).

Foto 4.10. İslâhiye İlçesinde Hatay-Gaziantep Karayolu (D–825) Üzerindeki Has İpek Biber Fabrikası.

İlçedeki sanayi kollarını tarıma dayalı, taş ve toprağa dayalı sanayi olmak üzere bölümlere ayırmak mümkündür.

İlçedeki sanayi tesisleri daha çok D–825 karayolu yakını ve üzerinde bulunmaktadır. D–825 karayolu, Hatay ile Kahramanmaraş ve Gaziantep ili arasında bulunmaktadır. Bu yolun tam orta kısmında da İslâhiye yer almaktadır. Ulaşım bakımından önemli bir yere sahip olan bu yol üzerinde yerleşim alanları ile birlikte sanayi tesisleri de yoğunlaşmaktadır.

İslâhiye ilçesinde; hammadde-sanayi ilişkilerinin sanayi tesislerinin yer seçimi üzerindeki etkisine birçok örnekler vardır. İlçedeki tuğla fabrikası, kum ocaklarının yakınlarında yer almaktadır. İlçe genelinde yetiştirilen buğday ve arpa İslâhiye ilçesindeki un ve yem fabrikalarında işlenmektedir.

İlçedeki sanayi tesislerinin iş gücü ihtiyacı genelde ilçe içinden karşılanmaktadır.

İslâhiye ilçesindeki sanayi tesisleri küçük sanayi sitesinde ve D–825 karayolu üzerinde toplanmıştır (Foto 4.11.).

Foto 4.11. İslâhiye Küçük Sanayi Sitesi.

İlçede üretilen arpa ve buğday gibi tarım ürünleri kurulan yem ve un fabrikalarında işlenmektedir. Un ve yem fabrikalarında üretilen ürünler ilçenin ihtiyacını karşıladığı gibi çevre ilçe ve köylerde pazarlanmaktadır.

İlçede Küçük Sanayi Site Yapı Kooperatifi 200 dönümlük alanda, 95 adet iş yeri ile faaliyetini sürdürmektedir. Bu sanayi sitesinde demir doğrama, marangoz, oto elektrik ve tamir, yedek parça ile ilgili atölye ve iş yerleri bulunmaktadır. Yine ilçede kurulu bulunan Tuğla Kiremit Fabrikası San. A.Ş., İslahiye Un ve Unlu Mamuller San. Tic. Ltd. .Şti, , İslahiye Gıda Dış Tic. Ltd.Şti., İslahiye Yem San. Tic. Ltd. Şirketi, Polatlar Bulgur San. Tic. Ltd. Şti., Hamzaoğlu Çırçır ve Prese Fab. Ltd.Şti., İslahiye Özbaş Gıda San.Tic.Ltd.Şirketi, İslahiye Sezer Çırçır Prese Fab., İslahiye Yaşar Çırçır Prese fabrikasının yanında Hamzaoğlu Biber Sanayi., Kardeş Biber San, Yalçınkaya Biber San., Daloğlu Biber San., İpek Biber San., İstanbul Biber San., Kanaat Biber Sanayi ilçenin en gelişmiş ve modern, otomatik kurutmalı biber sanayisi üretime devam ederek ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında 10 adet de küçük atölye şeklinde biber üretilerek pazarlanmaktadır. İslâhiye'de yetişerek Kahramanmaraş'ta pazarlanan ve Kahramanmaraş'a mal olan kırmızıbiber İslâhiye biberi olarak ün salmaya başlamıştır.

İslâhiye ilçesindeki bir diğer sanayi kolu da tarım alet ve makineleridir. Çeşitli tarım alet ve makinelerinin üretildiği bu sanayi kolu daha çok atölye tipi sanayi kuruluşlarında üretilmektedir. Bu sanayi koluna ait tesislerin büyük çoğunluğu yine ilçe merkezinin güneyindeki küçük sanayi sitesinde yer almaktadır.

Genel olarak İslâhiye ilçesi sanayi tesislerinin gelişme gösterdiği bir ilçe alanıdır. Birçok sanayi kolunun gelişme gösterdiği ilçede, sanayi tesislerinin kapasitelerinin arttırılması ve yeni yatırımların yapılaması muhakkak ilçenin çehresini değiştirecektir.

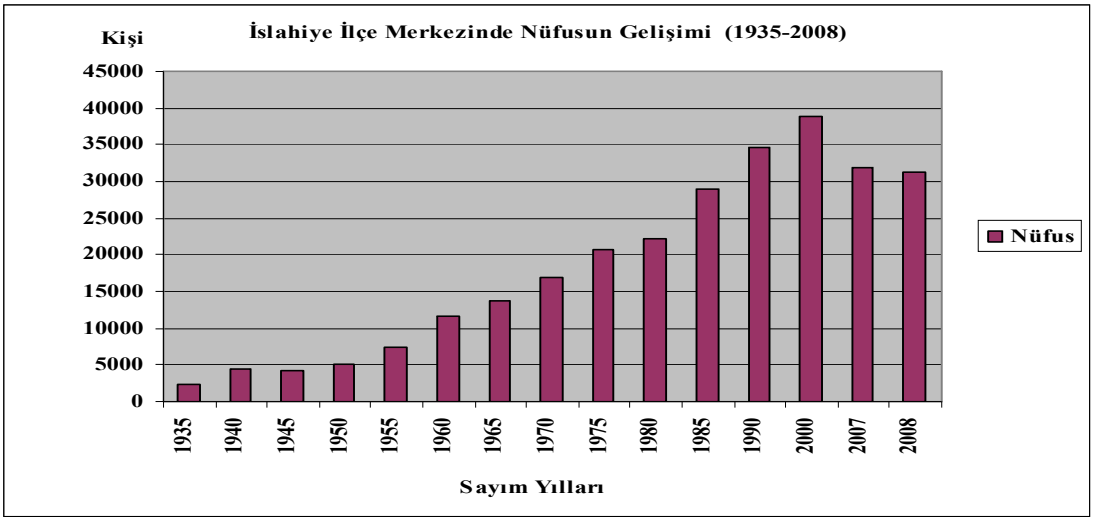
4.3. Yerleşim Alanları

Barınmak ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir saha üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıda konuttan oluşan ünitelere yerleşme denir. (Özçağlar, 2000: 60). Üzerinde yerleşme faaliyetlerinin gerçekleştiği arazilere yerleşme alanı denilmektedir.

İslâhiye ilçesinde kır ve kent yerleşmelerinde arazi kullanımına girmeden önce alanda gerçekleşen nüfus gelişimine değinilmiştir.

Kır ve şehir yerleşmelerinin ayrılmasında göz önünde tutulmasında yarar olan bir husus da yerleşmelerdeki fonksiyonların adedidir. Yerleşme coğrafyasıyla meşgul olan araştırıcılar çoğunlukla fonksiyon çeşitliliğinin kır ve şehir yerleşmelerini, hatta şehirsel yerleşmeler arasında kasaba ile şehri ayırmada başrolü oynadığı fikrindedirler (Tümertekin,1973: 46).

İslâhiye ilçesinde yerleşmeler ve yerleşim alanları adına en önemli unsur nüfusun 2000 yılına kadar sürekli artmasına karşılık son yıllarda nüfusun göç nedeniyle azalmasıdır (Şekil 4.12.).

Şekil 4.12. İslâhiye İlçe Merkezinde Nüfusun Gelişimi (1935–2008).

İslâhiye ilçesi köy nüfuslarına bakıldığında ilçe genelinde olan göçle nüfus azalmasının köylerde ve kasabalarda da olduğu görülmektedir. Bazı köy idare alanlarının nüfusları dalgalanma gösterse de nüfus genelde azalma yönündedir.

4.3.1. Kentsel Yerleşmeler

Kent terimi günümüz Türkiye'sinde daha çok şehir anlamında kullanılmaktadır. Burada vurgulanan kent kavramı içerisine şehir yerleşmesi girmektedir. Kasaba yerleşmeleri ise nüfusları ve fonksiyonları itibariyle kırsal yerleşmedir.

İslâhiye ilçesinde kentsel yerleşme olarak İslâhiye şehri kentsel özellik göstermektedir.

4.3.1.1. İslâhiye Şehri

Tarih boyunca dünya nüfusunun çoğunluğu hep kırsal alanlarda yaşamışlarsa da, beş bin yıldan beri var olan ve Sanayi Devrimi'nden beri de hem büyüklük hem sayıca muazzam bir gelişme içine giren yerleşmeler şehirler olmuştur. Bazılarına göre de 'şehirler, daima, medeniyetin ışık ve sıcaklığını karanlık ve soğuk dünyaya yayan ateşi olmuşlardır' (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 325).

Birincil faaliyetler olan tarım ve hayvancılığın önemini yitirdiği, sanayi ve hizmet sektörlerinin ön plana çıktığı yerleşmeler şehir yerleşmeleridir. 1990'a kadar şehir

yerleşmelerinin nüfusu 10000 barajıyla sınırlandırıldıysa da günümüzde hızlı nüfus artışıyla bu değer 20000 hatta 30000'lere ulaşmıştır (Özçağlar, 2000: 77).

İslâhiye şehri, Hatay-Maraş depresyon tabanında ortalama yükseltinin 550 metre olduğu alüvyal dolgu alanı üzerinde kurulmuştur. Şehrin bulunduğu alanda eğim, batıdan doğuya doğru azalmaktadır. Şehrin içinden Çay Deresi adında bir dere akmaktadır. Bu dere belediye tarafından yapılan kanal içerisinden akmaktadır.

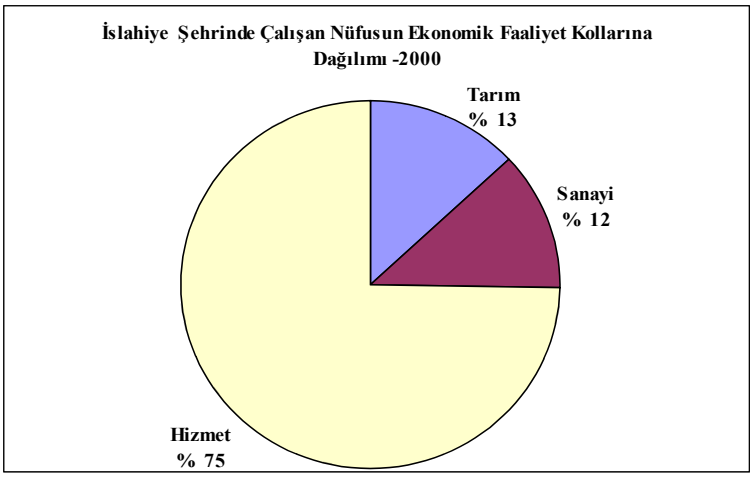
Genel olarak İslâhiye şehrine bakıldığında bir şehre ait fonksiyonları bünyesinde barındıran, alt ve üst yapı çalışmalarının geliştiği bir yerleşmedir (Foto 4.12.). Şehirde ticaretin canlı olması, bankacılığın ve sigortacılığın gelişmesine neden olmuştur. Birçok bankanın şubesi (Ziraat, Halk, İş, Deniz, Yapı Kredi ve Akbank) ve sigorta şirketlerinin acenteleri şehirde bulunmaktadır. İslâhiye şehrinde çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı da bir şehre ait özellikleri yansıtmaktadır (Çizelge 4.29.). Nüfusun çok büyük bir kısmı hizmet sektöründe bulunmaktadır (Çizelge 4.30., Şekil 4.13.).

Çizelge 4.29. İslâhiye Şehrinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı -2000 (12 Yaş ve Üzeri) (Kaynak: TÜİK).

Faaliyet Kolları	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık (T)	753	143	896
Madencilik ve taş ocakçılığı (T)	2	0	2
İmalat sanayi (S)	464	26	490
Elektrik, gaz ve su (H)	27	0	27
İnşaat (S)	365	0	365
Toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller (H)	898	38	936
Ulaştırma, haberleşme ve depolama (H)	258	10	268
Mali kur., sigor., taşınmaz mal. ait işler ve kurum., yardımcı iş hizmetl. (H)	115	28	143
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler (H)	3430	342	3772
İyi tanımlanmamış faaliyetler (H)	15	0	15
Genel toplam	6327	587	6914

Çizelge 4.30. İslâhiye Şehrinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı -2000 (Kaynak: TÜİK).

Sektörler	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**%**
Tarım	755	143	898	13%
Sanayi	829	26	855	12%
Hizmet	4743	418	5161	75%
Toplam	6327	587	6914	100%

Şekil 4.13. İslâhiye Şehrinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı -2000.

Foto 4.12. Kurtini Dağı'ndan İslâhiye'nin Genel Bir Görünümü.

Şehirlerde toplanmış hizmetlerin veya fonksiyonların birini de kültürel fonksiyonlar oluşturmaktadır. İslâhiye'de kültürel fonksiyonlar yerleşme merkezlerinin kurulmasından sonra yapılan okullar ile başlamıştır. Zamanla ihtiyaçtan dolayı yapılan ilkokullar ve liseler bu ihtiyacı karşılamışlardır ve yeni okullar yapılmıştır. Bu okullar sadece şehir merkezine değil yakın çevresine de hizmet vermektedir.

İslâhiye şehri eğitim hizmetleri bakımından oldukça gelişmiş bir durumdadır. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre şehirde 1 Anadolu Lisesi, 1 kız meslek lisesi, 1 çok programlı lise, 2 genel lise, 1 İmam Hatip Lisesi, 11 ilköğretim okulu, 1 özel ilköğretim okulu bulunmaktadır (Çizelge 4.31.). Eğitim düzeyi yüksek seviyelerdedir (Çizelge 4.32.). Şehirlerde yayınlanan çeşitli gazeteler şehirdeki kültür etkinlikleri arasında sayılırlar (Karaboran, 1989: 90). İslâhiye'de üç yerel gazete, İslâhiye'nin Sesi, İslâhiye Haber ve İslâhiye Şafak yayınlanmaktadır. Cihan Haber Ajansı ve Zaman Gazetesi Temsilciliği bulunmaktadır. Yerel bir radyosu vardır. Bölge halkına hizmet vermekte olan bir Kuran kursu ve öğrenci yurtları bulunmaktadır. Yine Sütçü İmam Üniversitesi'ne bağlı İslâhiye Meslek Yüksek Okulu bulunmakta olup Gaziantep Üniversitesi'ne bağlı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin kurulması için karar alınmış olup Resmi gazetede yayınlanmıştır. İlçede meslek liselerinin varlığı sanayi sektöründe çalışacak nitelikli iş gücü sağlaması konusunda önem arz etmektedir.

Şehirde lise ve ilköğretim öğrencilerinin sayısına bağlı olarak üniversiteye hazırlık dershaneleri de bulunmaktadır. İlçede belediye tarafından hazırlanan imar planı çerçevesinde eğitim kurumlarının Fevziçakmak Mahallesinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şehirde Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğüne bağlı olarak pek çok biçki, dikiş-nakış kursu bulunmakta ve genç kızlara özellikle de okula gönderilmeyen kızlara yaygın eğitim vermektedir. Yine bu müdürlüğe bağlı olarak dil, bilgisayar ve halı, kilim kursları bulunmaktadır.

İslâhiye'de nüfusun artması ile birlikte eğitim öğretim faaliyetinin geliştiğini okul, öğretmen ve öğrenci sayılarına bakarak kolayca anlayabiliriz (Çizelge 4.31.).

Çizelge 4.31. İslâhiye Şehrinde Bulunan Eğitim Kurumları – 2006 (Kaynak: İslâhiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü).

Eğitim Kurumları	Sayı	Öğrenci	Öğretmen	Derslik
İlköğretim	11	5544	194	143
Özel İlköğretim	1	211	18	10
Lise	6	2721	125	117
Toplam	18	8476	337	270

Çizelge 4.32. İslâhiye İlçe Merkezinde Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş)-2008 (Kaynak: TÜİK).

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	3091	589	2502
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	6459	3210	3249
İlkokul mezunu	4708	2041	2667
İlköğretim mezunu	3402	1837	1565
Ortaokul veya dengi okul mezunu	1591	1080	511
Lise veya dengi okul mezunu	5042	3157	1885
Yüksekokul veya fakülte mezunu	1207	845	362
Yüksek lisans mezunu	62	49	13
Doktora mezunu	9	8	1
Bilinmeyen	1853	1135	718
Toplam	27424	13951	13473

İslâhiye'de son 5–10 yılda eğitim alanındaki merkeziyetçi durumu azalmıştır. Bunun sebebi çevresindeki belde ve köylerde lise ve ilköğretim okullarının açılması ve Yatılı ilköğretim bölge okulunun Fevzipaşa'ya açılmasıdır. Yine taşımalı eğitim ile öğrencilerin yoğun olmayan okullara götürülmesi de etkilidir.

Kültürel fonksiyonlarla birlikte sosyal fonksiyonlar da bir şehrin özellikleri arasındadır. İslâhiye ilçesinde sağlık hizmetleri şehirde kurulan İslâhiye Devlet Hastanesi tarafından verilmektedir. Bu hastane Çamlıca Mahallesinde bulunmaktadır. 90 yatak kapasiteli bu hastanede birçok poliklinik olmasına karşın uzman doktor sayısında sürekli sıkıntılar yaşanmaktadır. Şehirde bulunan hastaneye yakın çevredeki köylerden hastalar gelmektedir. İslahiye şehrinde devlet hastanesinin dışında 3 sağlık ocağı, 1 verem savaş dispanseri, 1 ana çocuk sağlığı merkezi ile 1 tane de özel sağlık merkezi bulunmaktadır (Çizelge 4.33.). Ayrıca 5 tane özel muayenehane ile 15 eczane mevcuttur. İslâhiye şehir merkezinde bulunan devlet hastanesi ihtiyaca cevap veremeyecek düzeydedir. Bunun için yeni devlet hastanesinin yapılması gerekmektedir.

Çizelge 4.33. İslâhiye'de Bulunan Sağlık kurumları ve Personel Durumları – 2006 (Kaynak: İslâhiye Kaymakamlığı).

Sağlık Kuruluşu	Doktor	Hemşire	Ebe	Yatak Sayısı
Devlet hastanesi	17	36	6	90
1 nolu Sağlık Ocağı	3	2	1	
2 nolu Sağlık ocağı	1	1	1	
3 nolu Sağlık Ocağı	1	1	1	
Verem Savaş Dispanseri	2	1	1	
Ana çocuk sağlığı Merkezi	2	1	1	
Toplam	26	42	11	90

Bir yerin merkezi yer olarak gelişmesinde en önemli etkenlerden biriside idari fonksiyondur. İslâhiye Gaziantep iline bağlı olup nüfus bakımında Nizip ilçesinden sonra ikinci sırada yer almaktadır.

İslâhiye ilçesi 1991 yılında iki nahiye merkezi ve 70 köyden oluşmaktaydı ve idari olarak çok genişti. İdari bölünüş 2008 yılında şu şekilde olmuştur; merkez ilçe dâhil 4 belde 49 köy bağlı bulunmaktadır. Bu bölümlemeye baktığımızda İslâhiye'nin köy sayısının azaldığını görmekteyiz. Bu azalmanın sebebi Fevzipaşa nahiyesine bağlı bir köy olan Nurdağı'nın 1991 yılında ilçe olması ile Fevzipaşa'nın bazı köylerinin ve Sakçagözü Nahiyesi ve köylerini kendisine bağlamıştır. Ayrıca birkaç köyün birleştirilmesiyle belediyelerde oluşturulmuştur. Böylece İslâhiye'nin idari alanı 1991 yılına göre daralmıştır.

İslâhiye ilçesinin idari yönetim merkezi olan İslâhiye şehrinde birçok resmi kurumun müdürlüğü yâda şefliği bulunmaktadır. Bunların bazıları; İlçe Tarım Müdürlüğü, Cezaevi, Tapu ve Kadastro İlçe Müdürlüğü, Halk Kütüphanesi, Meteoroloji Müdürlüğü, PTT ve Telekom Müdürlüğü, Özel İdare Müdürlüğü… vb. Bu müdürlüklerin dışında Ziraat Odası, Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf, Sanat ve Kredi Kooperatifi gibi çeşitli meslek gruplarına ait oda ve derneklerde bulunmaktadır.

İslâhiye şehrinin bulunduğu alanda arazi kullanımına baktığımızda barınma alanlarının oldukça geniş yer kapladığını görülür (Şekil 4.14.). İslâhiye'de iş ve ticaret alanları D–825 Karayolu, Dervişpaşa Caddesi, İstasyon Caddesi ve Atatürk Caddesinin çarşı içinde kalan kısımlarında yoğunlaşmıştır ve buraların çevresine doğru yayılma göstermektedir (Foto 4.13.,4.14.). Bu yayılma merkezden çevreye doğrudur. Merkezden çevreye yoğunluk azalır. Ayrıca ulaşımın gelişmesiyle Hatay-Maraş, Gaziantep, Adana karayolunun geçtiği güney doğrultudaki Atatürk Bulvarı boyunca ve şehir merkezinden doğudaki köylere giden yollar üzerinde ticaret alanlarının yoğunlaştığını görebilmekteyiz

İslâhiye'nin ilk kuruluş alanı olan Burhaniye Mahallesi sınırları içinde olup bu alana ilk yapılan evler günümüzde kalmamıştır. İlçe merkezinde 15 mahalle bulunmakta olup bu mahallelerdeki konut sayısı 8.215'tir (Çizelge 4.34.). Konut alanları iş ve ticaret alanlarının hemen çevresinden başlayarak yayılmaktadır. İslâhiye'nin yayılış alanı kuzeyde askeri alan, batıda fiziki bir engel olan Amanos Dağları olmasından dolayı fazla bir gelişme olmamıştır. Gelişmenin ana yönü doğu ve güney olmuştur Foto 4.16.). İlçede yeni yapılaşmaya uğrayan mahalleler Atatürk ve Bahçelievler mahalleleri olup buradaki yapılar daha modern ve planlıdır. Doğudaki seyrek ve boş alanlar genellikle konut alanlardır. İlçede çok katlı betonarme modern binalar son yıllarda yoğunlaşmaya başlamıştır. Günümüzde artan nüfusa bağlı olarak dikey yönde bir gelişme yaşanmaktadır. Merkezden çevreye doğru kat sayısı düşmekte ve yoğunluk azalmaktadır.

Foto 4.13. Hükümet Konağının Önündeki Milli Egemenlik Meydanı.

Çizelge 4.34. İslâhiye İlçe Merkezinde Mahallelere Göre Konut Sayısı (Kaynak: İslâhiye Belediyesi).

Mahalle İsmi	Konut Sayısı
Aydınlık Mahallesi	1053
Atatürk Mahallesi	407
Bahçeli Evler Mahallesi	289
Beyler Mahallesi	681
Burhaniye Mahallesi	130
Cumhuriyet Mahallesi	334
Çamlık Mahallesi	631
Çay Mahallesi (Hacı Ali Öztürk)	478
Dervişpaşa Mahallesi	686
Erenler Mahallesi	215
Fevziçakmak Mahallesi	669
Hürriyet Mahallesi	906
Pınarbaşı Mahallesi	650
Yeni Mahalle	551
Cevdetpaşa Mahallesi	535
Toplam	8.215

İslâhiye şehrinin ortasından geçen kuzey-güney yönlü D–825 karayolu üzerinde kuzey kesiminde biber fabrikaları yer almaktadır. Bu yolun güney kısmında ise küçük ölçekli sanayi sitesinde daha çok atölye tipi sanayinin geliştiği görülmektedir. D–825 karayolu Hatay-Kahramanmaraş ve Gaziantep arasında bulunmaktadır. Ulaşım bakımından önemli bir yere sahip olan karayolundan çok sayıda otobüs ve özel araba geçtiği gibi İskenderun limanından mal taşıyan ve Kahramanmaraş ile Gaziantep'e ulaştıran birçok kamyon da geçmektedir. Şehirden günün hemen her saatinde Gaziantep, Kahramanmaraş, Hatay, İskenderun, Kilis ve Osmaniye'ye ulaşım son derece kolaydır. Şehirde bulunan seyahat acenteleri ile de İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Bursa gibi şehirlere de bilet sağlanabilmekle beraber İstanbul ve Ankara'ya İki seyahat firması tarafından günün belirli saatlerinde otobüs seferleri yapılmaktadır. İslâhiye şehrinde demiryolu da bulunmakta olup bu yol Bağdat-İstanbul arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Bu demiryolundan her gün Adana-Mersin istikametinde tren seferleri yapılmaktadır. Haftanın belirli günlerinde ise Suriye seferleri düzenlenmektedir (Foto 4.15.).

Foto 4.14**.** Merkezi İş Alanındaki Garnizon Caddesi.

Foto 4.15. İslâhiye Tren Garı.

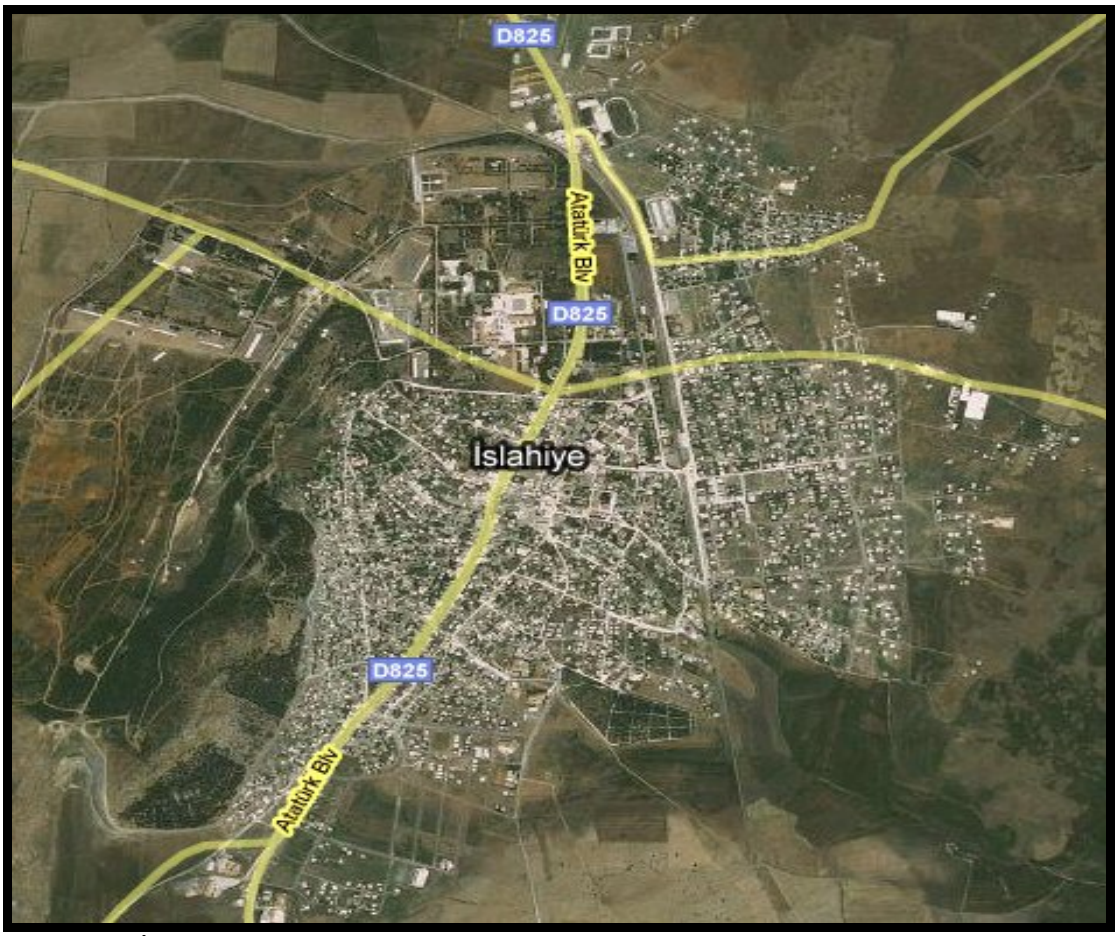
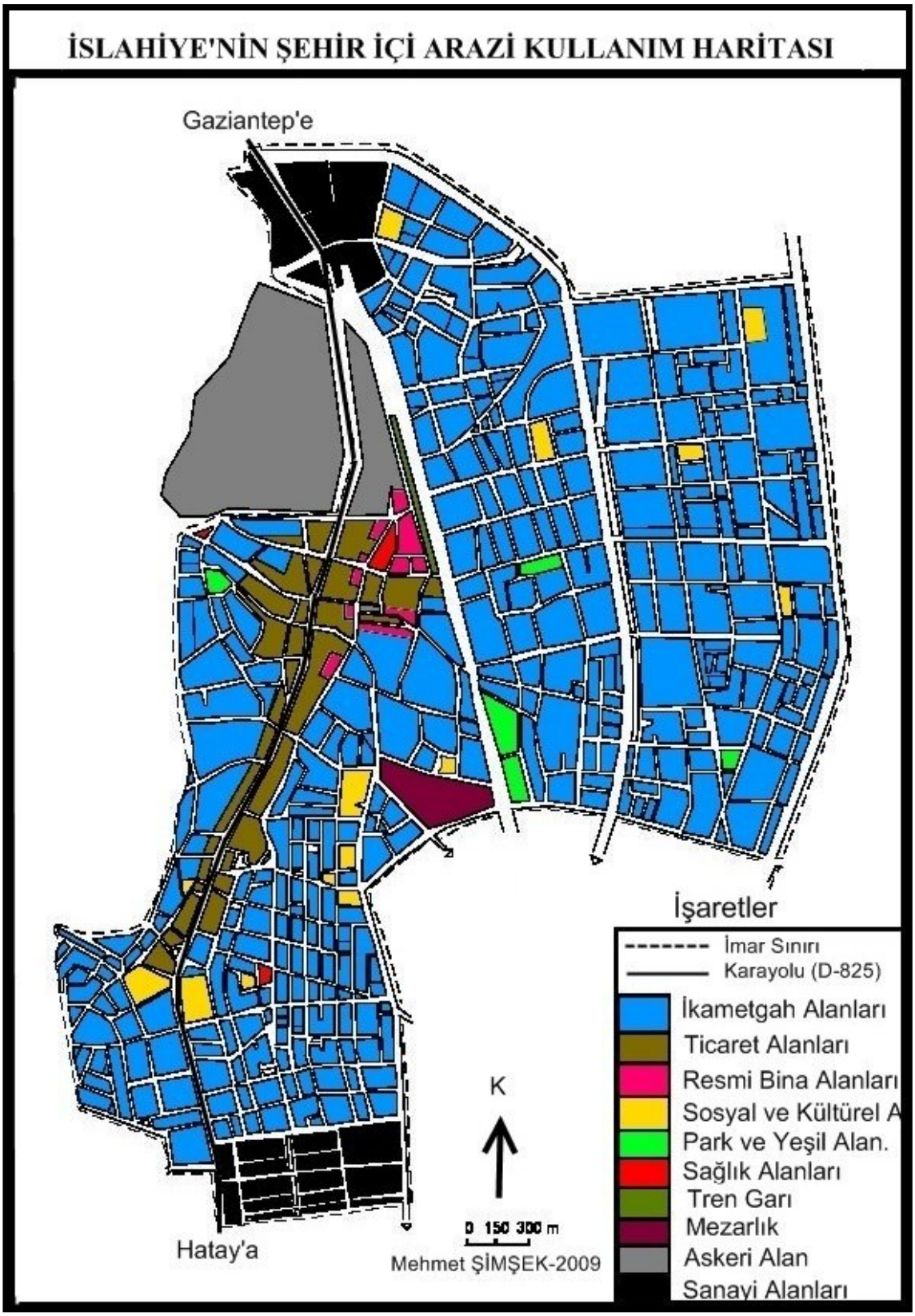

Foto 4.16. İslâhiye Şehri ve Çevresinin Uydu Görüntüsü (Google Earth'tan Alınmıştır).

Şekil 4.14. İslâhiye'nin Şehir İçi Arazi Kullanım Haritası.

İslâhiye şehrinde haftanın bir günü (Çarşamba) kurulan halk pazarında çevre köy ve ilçelerden getirilen ürünler satılmaktadır. Halk pazarının kurulduğu gün şehirde diğer günlere göre daha canlı bir görüntü yaşanmaktadır (Foto 4.17.). Köylerden gelen insanlarla birlikte pazarda yaşanan aşırı kalabalık ve yer sıkıntısından dolayı bu halk pazarı sebze-meyve ve giyim pazarı şeklinde iki faklı yerde kurulmaktadır.

Foto 4.17. İslâhiye İlçesinde Çarşamba Günleri Kurulan Sebze-Meyve Pazarı.

Şehirler, çevresindeki kırsal alanlardaki halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan hizmetlere sahip bulunmaktadır. Hiçbir şehir kendi kendine yeterli değildir; şehir, çevresindeki sahaların çeşitli hizmetlerinin odağı durumundadır. Çeşitli hizmetler ile şehir, çevresindeki sahayı dolaylı ve dolaysız olarak etkilemektedir. Bu hizmetler şehir dışında ne kadar uzaklara yayılır ise, şehrin önemi o derece büyür (Göney, 1984: 3).

İslâhiye yerleşme merkezi, Hatay-Maraş çöküntü hendeğinin kuzeye olan uzantısı üzerinde 1960 yılından bu yana orta büyüklükte bir merkez olarak bölgenin üst kademedeki merkezleri olan Adana, Gaziantep, Antakya, Kahramanmaraş, İskenderun ve Osmaniye'nin tesir sahaları içerisinde kendine has ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ile gelişmektedir. İslâhiye yerleşme merkezinin tesir sahası yalnızca ilçe sınırları ile sınırlanmamaktadır. Hassa'ya bağlı Akbez bölgesi, Gazeluşağı, Yeniyapan, Sapanözü, Avdıl, Koruhöyüğü, Selmanuşağı ve Nuhuşağı ekonomik, sosyal ve kültürel yönden İslâhiye'nin etkisi içerisinde kalmaktadır.

İslâhiye'nin 1991 yılına kadar kendisine bağlı bir beldesi olan Nurdağı'nın ilçe yapılmasıyla birlikte başta Sakçagözü beldesi olmak üzere pek çok köy tesir sahasının dışında kalmıştır. Ayrıca Alaca, Çınarlı, Karacaören, Burunsuzlar, Güngören ve Kaleobası köyleri de ulaşım nedeni ile idari yönden olan ilişkiler dışındaki diğer münasebetlerinin büyük kısmını Kilis'e bağlı Musabeyli ilçesi ve bu ilçe üzerinden Kilis'le yapmaktadır. İslâhiye'nin Hassa ilçesinden kazandığı tesir sahası yanında Nurdağı'na ve oradan da Gaziantep'e kaybettiği saha zengin ve verimli arazilerin bulunduğu bir bölgeyi teşkil etmektedir (Karaboran, 1990: 150).

Sonuç olarak İslâhiye'nin etki sahası büyük oranda kendisine bağlı olan belde ve köyler ile sınırlıdır.

Genel olarak İslâhiye şehrindeki arazi kullanımını değerlendirdiğimizde şehirde barınma alanları diğer küçük şehirlerde olduğu gibi geniş alan kaplamaktadır. Şehrin

muhtelif alanlarında yeşil park ve bahçe alanları (Göz Parkı, OPET Parkı) bulunmaktadır (Foto 4.18.). Şehrin gelişimi batıda dağlık saha, kuzeyde ise askeri sahanın bulunması nedeniyle doğu ve güney yönünde olmaktadır.

Foto 4.18. İslâhiye İlçesindeki Yeşil Alanlardan OPET Parkı.

4.3.2. Kırsal Yerleşmeler

4.3.2.1. Kasaba Yerleşmeleri

4.3.2.1.(1). Altınüzüm Kasabası

Kasabalar, köy yerleşmesi ile şehir arasında köprü oluşturan yerleşmelerdir. Kasabalar, fonksiyonları itibariyle şehirler kadar gelişmemiş, fakat köy yerleşmelerine oranla bir hayli gelişmiş olan yerleşmelerdir (Özçağlar, 2000: 74).

Kasaba yerleşmeleri ile köy yerleşmeleri arasındaki en büyük fark köylerin muhtarlık tarafından yönetilmesi, kasabaların ise genellikle belediye örgütü tarafından yönetilmesidir.

Altınüzün Beldesi Aydınoğlu (Haltanlı) ve Sulumağara köylerinin birleşmesiyle 21 Ağustos 1990 tarih ve 20612 sayılı resmi gazetede yayımlanan 90/37126 sayılı Bakanlar kurulunun kararıyla Altınüzüm Beldesi adını alarak belediyelik olmuştur (İslâhiye Kaymakamlığı, 17.05.2009, www.islahiye.gov.tr).

Belde Gaziantep-Hatay (D–825) karayolu üzerinde kurulmuş olup, çevre köylerin merkezi konumundadır. Bu özel konumu nedeniyle her geçen gün daha da büyümekte ve bir cazibe merkezi olmakla birlikte İslâhiye'nin en büyük beldesidir. Beldenin ilçeye olan uzaklığı ise 11 km'dir. Beldenin doğusunda geniş üzüm bağlarının yer aldığı Amik Ovasının devamı olan ova batısında Amanos Dağlarının uzantısı olan sıradağlar, güneyinde Yeşilyurt Beldesi ve kuzeyinde Boğaziçi Beldesi yer almaktadır. Beldenin içinden geçen Deliçay Deresi Tahtaköprü Barajı'na dökülmektedir. Belde sırtını batısında yer alan Amanos Dağlarına dayamış, önünde verimli Amik Ovasının devamı niteliğindeki geniş ovada belde ticari faaliyetini ve beldenin geçim kaynağının

belkemiğini oluşturan, bölgenin en iyi üzümlerinin yetiştiği ve beldenin ismini de aldığı üzüm bağları, Avrupa ve Orta Doğu ülkelerine ihraç edilmektedir. Bu bağlarda sofralık olarak tüketilen çok sayıda çeşit bulunmaktadır. Bağlar kuru tarım yöntemi ile yapıldığı için üzümlerin şıra oranı ve kalitesi yüksektir. Belde de üzüm ticaretine yönelik birkaç tane soğuk hava deposu da bulunmaktadır.

Beldenin Aydınoğlu, Sulumağara, Bahçelievler ve Haltanlı olmak üzere dört tane mahallesi bulunmaktadır. Beldenin evlerinde yapı malzemesi olarak çevrede bol miktarda bulunan ve karataş olarak bilinen bazaltlar önemli miktarda kullanılmaktadır.

Beldenin son nüfus sayımına göre nüfusu (ADNKS–2008) 5164'tür. Belde dışarıya göç vermekte olup bunun en sebepleri işsizlik ve aşırı nüfus artışıdır. En çok göç edilen yerler sanayi ve ticaretin yoğun olduğu ve yakınlıktan dolayı Gaziantep şehri ile özellikle yaz aylarında turizmde sezonluk çalışma için gidilen Antalya'dır. Beldenin sosyal ve ekonomik düzeyini artırmak, yeni iş alanları yaratmak amacıyla Altınüzüm Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur.

Beldenin ve çevrenin nüfus potansiyeline cevap vermeye çalışan 3 ilköğretim okulu ve beldenin çok yakınında bulunan Boğaziçi idari sınırı içinde yer alan bir lise vardır. Bunun dışında birçok bakkal ve market, kasap, kahvehane, nalburiye, pastane, 3 cami, sağlık ocağı, PTT bürosu ile internet kafeler..vb. bulunmaktadır.

Belde içindeki yolların yapımı ve maliyetlerin düşürülmesi için belediye tarafından 2005 yılında bir parke bordür ve briket fabrikası inşa edilmiştir. İnşa edilen fabrikayla Haltanlı Mahallesindeki Mustafa Necati Caddesi, Okul Caddesi ve Sulumağara Mahallesindeki Cumhuriyet Caddesinin parke taşları döşenmiştir.

Belde içinden geçen Gaziantep-Hatay karayolu 5 km duble yol olup bu yolun Gaziantep ve Hatay tarafına giden kısımları Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından genişletilmektedir. Belde içinden geçen bu yola Atatürk Bulvarı ismi verilmiştir. Atatürk Bulvarı beldeyi şehir görünümüne kavuşturmuş ve ışıklandırma çalışması TEDAŞ tarafından yapılmıştır. Ayrıca bu yola belediye tarafından orta refüj yapılarak, ağaçlandırılmıştır (Foto 4.19.).

Altınüzüm beldesi genel olarak orta büyüklükte olan ve şehir fonksiyonlarının ağır bastığı, ekonomik faaliyetin tarım ve hayvancılık olduğu bir kasaba yerleşmesidir. Belediyenin kurulması sonrasında gösterdiği gelişme hizmetlerin devam etmesi durumunda kasabanın gelişimine olumlu yansıyacaktır.

Foto 4.19. Altınüzüm Kasabasında Atatürk Bulvarı.

4.3.2.1.(2). Boğaziçi Kasabası

Boğaziçi kasabası, Kerküt köyü ile Yağızlar köylerinin birleşmesiyle 5 Mayıs 1993 tarih ve 21572 sayılı resmi gazetede yayımlanarak kurulmuş bir belediyedir. 27 Mart 1994 seçimleri sonucunda da belediye tüzel kişiliğine kavuşmuştur (İslâhiye Kaymakamlığı, 17.05.2009, www.islahiye.gov.tr).

Beldenin ilçe merkezine uzaklığı 10 km olup Altınüzüm Beldesi ile yan yanadır ve birçok resmi kurumu birlikte kullanmaktadırlar. Yerleşim alanı biraz daha Amanos Dağlarının iç kısmına doğrudur. Doğusunda ise Katranlık Dağları bulunmakta olup Meyan Düzü olarak biline ovaya sahiptir. Beldenin son nüfus sayımına göre nüfusu (ADNKS–2008) 3054'tür. Hâkim ekonomik fonksiyon tarım ve hayvancılıktır. Belde de bağcılık ön planda olup bunun yanında az miktarda zeytin (yağlık), Antep fıstığı, pamuk, buğday, biber ve mısır yetiştirilmektedir. Toplu ve dağınık yerleşmelerin bir arada görüldüğü beldede konutlarda yapı malzemesi olarak taş ve kerpiç kullanılmaktadır.

Belde Kerküt, Cıncıklı ve Cevizlidere olmak üzere üç mahalleden oluşmaktadır. İslâhiye yolu üzerindeki Osman Nuri Özer Caddesi, Huzurlu Caddesi asfalt, Cıncıklı Mahallesindeki sokakların bir bölümü parke taşı ve diğer yollarda stabilizedir.

Boğaziçi beldesinde resmi kurumlardan belediye başkanlığı (Foto 4.20.), jandarma karakol komutanlığı, 3 ilköğretim okulu, 1 lise, tarım kredi kooperatifi, sağlık evi, il özel idaresine bağlı bir soğuk hava deposu, orman işletme müdürlüğüne ait odun deposu bulunmaktadır. Bunların yanında 2 cami, bakkallar ve 1 adet lokanta bulunmaktadır.

Belde tarihi ve turistik bakımdan önemli yerlere sahiptir. Bunlardan en önemli olanları Tarihi Cıncıklı Ören Yeri ile Huzur Yaylası'dır.

Tarihi Cıncıklı Ören Yeri İslâhiye-Hatay yolu üzerinde ilçeye 10 km mesafede asfalt yolun 500 m kadar iç kısmında Amanos Dağlarının kalker yapılı eteklerinin sona erip, ovadaki bazalt kesiminin başladığı hat üzerinde yer almaktadır. Ören yerinde 1995 yılında başlayan kazı çalışmaları sırasında Cıncıklı Kilisesi meydana çıkarılmıştır. Erken Bizans Dönemi kilisenin tabanı mozaik döşelidir. Burada yüzeyde çok fazla mozaik taşı görüldüğünden Cıncıklı adı verilmiştir.

Foto 4.20. Boğaziçi Kasabası Belediye Binası.

Huzur Yaylası, İslâhiye, Boğaziçi ve Altınüzüm'ün 20 km batısında Amanos Dağları üzerinde bulunan, yeşilin her tonunun görülebileceği bir yaylalar topluluğu olup, yaylanın çok sayıda soğuk pınar suları bulunmaktadır. Yaylanın denizden yüksekliği 1300–1500 m'ler arasıdır.

Yaylada elektrik ve telefon bulunmamaktadır. Yol asfalt ve ulaşım kolaydır. Huzur Yaylası insan eliyle bozulmadan kalan ve doğasıyla insanı büyüleyen bir yayladır. Buradaki belli başlı orman ağaçları çam, sedir, köknar, çınar, kızılağaç ve ardıçtır. Meyve ağaçlarından elma, armut, kiraz, ceviz ve erik çeşitleri ile az miktarda fındık ağacı bulunmaktadır.

Yaylada bol miktarda sebze ve özellikle çilek yetiştirilmektedir. Yöre halkı yaz aylarında burada sayfiye amaçlı konaklamakta ve genellikle baraka evlerde yaşamaktadırlar. Ayrıca bu yaylanın güneyinde bulunan Kastel ve Karagöz yaylaları ile İdilli köyü arasında kalan yerde bulunan Almadan Pınarı Mevki belde sınırlarındadır.

4.3.2.1. (3). Yeşilyurt Kasabası

1991 yılına kadar Dolan, Alagöz ve Yenioba köyleri olarak bilinen bölge 2 Haziran 1991 tarihinde bu üç köyün birleşmesi ile kasaba hüviyetini kazanmıştır. Kasaba, İslâhiye-Hatay karayolu (D–825) üzerinde bulunmakta olup ilçe merkezine olan uzaklığı 17 km'dir (İslâhiye Kaymakamlığı, 17.05.2009, www.islahiye.gov.tr). Beldenin batsında Amanos Dağları, kuzeyinde Altınüzüm, güneyinde Hatay ilinin Hassa ilçesine bağlı Akbez kasabası bulunmaktadır. Doğusunda ise geniş üzüm bağlarının bulunduğu düzlük saha mevcuttur.

Yeşilyurt beldesinin Zafer, Kurtuluş ve Dolan olmak üzere üç mahallesi bulunmaktadır. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine (ADNKS–2008) göre belde nüfusu 3610'dur. Belde de toplu yerleşme özelliğinde olup konutlar taş ve kerpiç malzemeden yapılmaktadır (Foto 4.21.). Belde de ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılık olup halkın büyük çoğunluğu bağcılık ile uğraşmaktadır. Belde de şeftali yetiştirilmekte olup belde bu ürünüyle de bir üne sahiptir. Tarımsal üretime katkı sağlamak amacıyla özel sektöre ait özellikle üzüm için yapılmış olan 4 tane soğuk hava deposu bulunmaktadır. Böylelikle yörenin tarımsal ürünleri uzunca bir müddet saklanabilmekte ve mevsiminin dışında da iç ve dış piyasaya sunulabilmektedir.

Foto 4.21. Yeşilyurt Kasabasından Genel Bir Görünüm.

Belde de 2 ilköğretim okulu, Halk Eğitim Merkezi'nin açmış olduğu dikiş-nakış kursları, belediye hizmet binası ve sağlık ocağı bulunmaktadır. Ayrıca belde de bakkal, kahvehane, berber, internet ve bilardo salonu ve camiler bulunmakta olup Pazar günleri Kurtuluş Mahallesi Mimar Sinan Caddesinde açık pazar kurulmaktadır.

Genel olarak Yeşilyurt beldesi Altınüzüm ve Boğaziçi'ne göre fonksiyonel bakımdan kırsal özelliği daha ağır basan küçük bir kasaba görünümü durumundadır. Belediyenin kurulmasıyla birçok hizmetin gelmesine karşılık beldenin alt ve üst yapısında pek çok eksiklikler mevcuttur. Başta belediye ve il özel idaresinin burada yapacağı çalışmalar gelişmesinde olumlu etkiler yaratacaktır.

4.3.2.1. (4). Fevzipaşa Kasabası

İslâhiye ilçesinin en eski bucak merkezi olan Fevzipaşa beldesi ilçe merkezine 10 km uzaklıkta olup iki ayrı yerleşim alanında bulunmaktadır. Aşağı kısım İslâhiye-Gaziantep yolu üzerinde bulunmaktadır. Yukarı kısım ise 3 km ileride Amanos Dağları içerisine doğrudur. Asıl yerleşim yeri burası olup belediye binası ve tren istasyonu burada yer almaktadır. Ayrıca buradan Amanos Dağlarının aşılarak Çukurova, Hasanbeyli, Bahçe ve Almanpınarı Yaylası'na gidilen Ayran Tüneli ile karayolu güzergâhı bulunmaktadır.

Fevzipaşa'nın ilk ismi Keller idi. 1926 yılında Mareşal Fevzi Çakmak'ın Malatya tren yolu hattının yerinin tespiti için geldiği sırada Keller köyü halkı Fevzi Çakmak'tan buraya ismini vermesini istemişlerdir. Fevzi Çakmak bu isteği İçişleri Bakanlığı'na bildirmiş 1928 yılında Fevzipaşa ismi alınmıştır ve aynı zamanda da bucak olmuştur. Bugünkü Fevzipaşa 1933 yılına kadar Cebeli Bereket vilayetine bağlı idi. Yine 1933 yılında Cebeli Bereket vilayetinin kaldırılması ile yönetim bakımından Gaziantep Valiliği'ne bağlanmıştır.

Fevzipaşa'ya ilk yerleşenler Suriye'nin Keller köyünden 3–4 hane gelerek 1800 yıllarında bu yöreye yerleşmişlerdir. Bu gelenlerden önce buralarda başkalarının bulunmadığı tahmin edilmektedir. Daha sonra buraya Ermenilerin gelip yerleştikleri ve daha önce gelen Kellerlilerle birlikte burada beraber yaşamaya devam ettikleri yaşlı kişilerce söylenmektedir. Bir rivayete göre Ermenilerin buraya daha önce geldikleri söylense de bu durum da kesin değildir. Buraya Suriye'den gelenlerin Türkler olduğu öğrenilmiştir. Eğer buraya Ermeniler daha önce gelmiş olsalardı kendileri bir isim verirlerdi.

Gerek Suriye'den gelenler gerekse buraya gelip yerleşen Ermeniler ilk zamanlarda eşkıyalıkla uğraşmışlardır. Çukurova'ya pamuk toplamaya giden ve oradan dönen vatandaşları soymuşlardır. 1875'lerde Ermenilerin ve Türklerin 20'şer haneye yakın oldukları tahmin edilmektedir. Bu sırada bunların sazdan yapılmış evlerde oturdukları, ancak birkaç tane ahşap binanın bulunduğu kesin olarak bilinmektedir.

Ermeniler Enver Paşa tarafından bu bölgeden sürülmüş ise de hizmet ettikleri Fransız sömürgeler tarafından tekrar getirilmişlerdir. Ancak ikinci defa Kurtuluş Savaşı sırasında kesin olarak buradan sürülmüşlerdir. Ermeniler daha çok bugünkü Merkez Cami civarında oturmakta idiler. Burada eski binaların bir kısmının Ermenilerden kaldığı yaşlı kişiler tarafından söylenmektedir.

Bugünkü demiryolu lojmanlarının bulunduğu kısım ise Ermeni Mezarlığı idi. 1920'li yıllarda Aydınlılar, 1937 yılına doğru da Halipçiler gelip buraya yerleşmişlerdir ve bugünkü Fevzipaşa halkını oluşturmuşlardır. Bucak olan Fevzipaşa 1958 yılında belediyelik olmuştur.

Fevzipaşa demiryolu ulaşımı bakımından hareketli bir bucaktır. 1910 yılında Almanlar tarafından Suriye'nin Halep şehri ile Haydarpaşa demiryolu hattının kurulmasına başlanmıştır. 1918 yılında Fransızlar tarafından işletmeye açılmıştır. Fevzipaşa'nın büyük bir istasyonu bulunmaktadır (Foto 4.22.). 1930 yılında Malatya-Fevzipaşa hattının açılmasıyla daha hareketli bir duruma gelmiştir. Bu hatları işletme daha önce Fransızlara aitti ve daha sonra Devlet Demiryollarına devredilmiştir. Fevzipaşa istasyonu güneydoğu ile güney Anadolu'yu Suriye'ye bağlayan merkez konumundadır. Türkiye'de ve yurt dışında bulunan pek çok yere yolcu ve yük taşımacılığı yapılmaktadır (İslâhiye Kaymakamlığı, 17.05.2009, www.islahiye.gov.tr).

Eski bir bucak merkezi olan ve günümüzde bir belediyeye sahip olan Fevzipaşa eski canlı günlerini kaybetmiş durumdadır. Son yapılan nüfus sayımına göre (ADNKS–2008) belde nüfusu 2412'dir. 2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre ise 6485'tir. Bu da bizlere gösteriyor ki belde nüfusunun yarıdan fazlasını göç yoluyla kaybetmiştir. Genel ekonomik yapısı tarım ve hayvancılık üzerine olan Fevzipaşa'da demiryollarının önemini kaybetmesi bu durumda en önemli etmendir. Önceden konut sıkıntısının yaşandığı ve demiryolu lojmanlarının kimsenin eline geçmediği günümüzde bu lojmanlar terkedilmiş ve virane bir durumdadır. Ancak nüfus sayım yıllarına baktığımızda Fevzipaşa'da düzenli bir artışın veya azalmanın olmadığını görmekteyiz. Beldede yaşayan halktan öğrendiğimiz kadarıyla nüfus sayımı yapılacak günlerde, belde nüfusunun fazla gösterilerek hazineden daha fazla kaynak alınması için, burada tren yolcularının bekletilerek belde nüfusuna dâhil edildiğini düşünmekteyiz.

Fevzipaşa Beldesi bugün de demiryolu sayesinde önemini korumakla beraber çevresindeki köylerin de merkezi durumundadır. Bucak merkezi iken Bayraktepe, Elbistanhöyüğü, Kozdere, Kuşçumustafa, Örtülü, Türkbahçe ve Zincirli köyleri kendisine bağlı idi. Yine kendisine bağlı olan Gökçedere, Gözlühöyük, İncegedik, Karaburçlu, Katrancı, Kömürler, Nurdağ, Olucak ve Toplamalar köyleri bugün 1991 yılında Nurdağı'nın ilçe olmasıyla birlikte kendisinden ayrılmıştır. Dolayısıyla etki sahası daralan Fevzipaşa'nın gerilemesinde etkili olmuştur.

Bugün Fevzipaşa'da aşağı kısımda 1 lise, 1 ilköğretim ve 1 tane de Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) bulunmaktadır. Beyaz eşya satan 1 dükkân, 2 petrol istasyonu ve küçük bir market de yine burada bulunmakta olup OPET tarafından yapılan bir parka sahiptir. Yukarı kısımda ise tren istasyonunun varlığına bağlı olarak iş yerlerinin sayısı daha fazla olup, daha önceleri 3 tane lokanta varken bugün hiç yoktur. Bu kısımda jandarma karakolu, sağlık ocağı, tarım kredi kooperatifi, ilköğretim okulu, Halk Eğitim Merkezi tarafından açılan kurslar da bulunmaktadır.

Foto 4.22. Fevzipaşa Kasabasında Tren İstasyonu.

Türkiye'de nüfusu 2000'i aşan köylerde genellikle belediye teşkilatı kurulmaktadır. İlçenin en eski beldesi olan Fevzipaşa'da ise yaşanan göçlerle birlikte nüfusun 2000'nin altına düşmesi tehlikesi söz konusudur. Bu durumda belde de göç olayını önleyecek yeni iş alanları açılmalı, tarıma dayalı sanayi tesislerinin kurulması

aşamasında buraya öncelik verilmelidir. Demiryollarının daha işlek hale getirilerek buranın canlı bir tren istasyonu olması sağlanmalıdır. Burada en büyük görev ise idarecilere düşmektedir.

İslâhiye ilçesindeki kentsel yerleşmeler içerisinde, sadece İslâhiye şehrinin genel anlamda kentsel fonksiyonlara sahip olduğu görülür. Bu nedenle başta eğitim ve sağlık olmak üzere pek çok hizmet İslâhiye şehrinin etki alanındadır. Kasaba yerleşmesi durumundaki ilçenin beldeleri olan Altınüzüm, Boğaziçi, Yeşilyurt ve Fevzipaşa ise kendilerine yakın olan köyler için lokal düzeyde merkezilik arz etmektedirler. Bu yerleşmelerin özellikle ulaşım yönünden elverişli konumda bulunmaları pek çok hizmetin de kısa sürede gelmesine imkân sağlamaktadır. Genel ekonomik yapıları itibariyle birer tarım kasabası olan bu beldelerde tarıma dayalı sanayinin kurulup geliştirilmesi halinde göç olayının engellenerek gelişimleri sağlanabilir.

4.3.2.2. Köy Yerleşmeleri

Şehirler ve kasaba alanları dışında kırsal alanda yer alan, şehir ve kasabalara göre fonksiyonları gelişmemiş, doğal ortam içerisinde yalın özelliğe sahip olan yerleşmelere kır yerleşmeleri denilmektedir (Özçağlar, 2000: 67).

Kır yerleşmeleri sürekli ve geçici olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Bu yerleşmelerde doğal ortamla iç içe olma ve doğal ortamdan faydalanma kent yerleşmelerine göre daha fazladır. Halkın genel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.

Araştırma sahasındaki kırsal yerleşmelerin tamamına yakını sürekli kır yerleşmesi olup toplu dokudadır. Ancak toplu dokulu köyler birkaç yerleşim alanından meydana gelebilmektedirler. Bu türden köylere mahalleli köy denilmektedir. İslâhiye'de Amanos Dağları ve Kurt Dağları üzerinde yer alan köyler ile ovadaki birkaç köyde mahalleli yerleşmeler görülmektedir. Buraları daha çok engebeli arazilerin olduğu dağlık sahalar olup bunlara parçalı yerleşme tipi de denilmektedir. Amanos Dağları üzerindeki Kayabaşı, Tandır, Yağızlar ve Hasanlök köyleri böyle olup genellikle mahallelerine aşağı veya yukarı denilmektedir. Yine bu dağların eteklerinde kurulu olan köylerden Ağabey, Çerçili, Hanağzı ve Kozdere köylerinin de mahalleleri bulunmaktadır. Kurt Dağları üzerinde bulunan köylerden de Yeniceli, Kaaracaören, Kaleobası ve Burunsuzlar mahalleli olan köylerdir. Ovadaki köylerden ise Bayraktepe ve Çolaklar mahallesi olan başlıca köylerdendir. İlçede köy sınırları içerisinde bulunan mezra ve obaların tamamına yakını sürekli kullanılan yerleşmeler durumuna gelmiş olup mahalle olarak değerlendirilmektedir. İslâhiye'de köylere bağlı mahallelerin bir kısmı yakın zamanda muhtarlık yapılarak ayrı birer köy haline getirilmiştir. Günümüzde yerel yönetimler köy muhtarlığının bulunduğu yerleşim birimini, merkez, köy birden çok ve birbirlerinden ayrı yerleşim birimlerinden oluşuyorsa ve bunlarda da nüfusları sebebiyle muhtarlık kurulmuş ise mahalle, şayet muhtarlığı olmayan ve köyün merkezinden uzakta kurulmuş olan diğer yerleşim birimleri ise mezra olarak isimlendirilmektedirler (Tunçel, 1996: 77). Daha önce de belirtildiği gibi birkaç tane köyün birleştirilmesi ile de belde yerleşmeleri oluşturulmuştur. İlçe sınırları içerisindeki köylerin yükseltileri ortalama 430–1100 m arasıdır. Ova tabanında bulunan köylerin yükseltileri genel bir ortalama ile 500 m civarında iken bu rakam Amanos Dağları ve Kurt Dağlarına doğru 1000 m geçebilmektedir. Yayla yerleşmesinde ise 1500 m ulaşmaktadır. İslâhiye ilçesindeki kırsal yerleşmelerin şehir ile olan ulaşımları kolay olup yolların tamamına yakını asfaltlanmış durumdadır (Şekil 4.15.).

İlçe genelinde tarım ve hayvancılık faaliyetlerine bağlı olarak oluşturulan köylerden başka sürekli ve dönemlik kır yerleşmelerinden çiftlik, oba, ağıl, dam, bağ evi, yayla ve bugün için önemini kaybetmiş olup pek bilinmeyen banı ve pey gibi yerleşme şekilleri de bulunmaktadır.

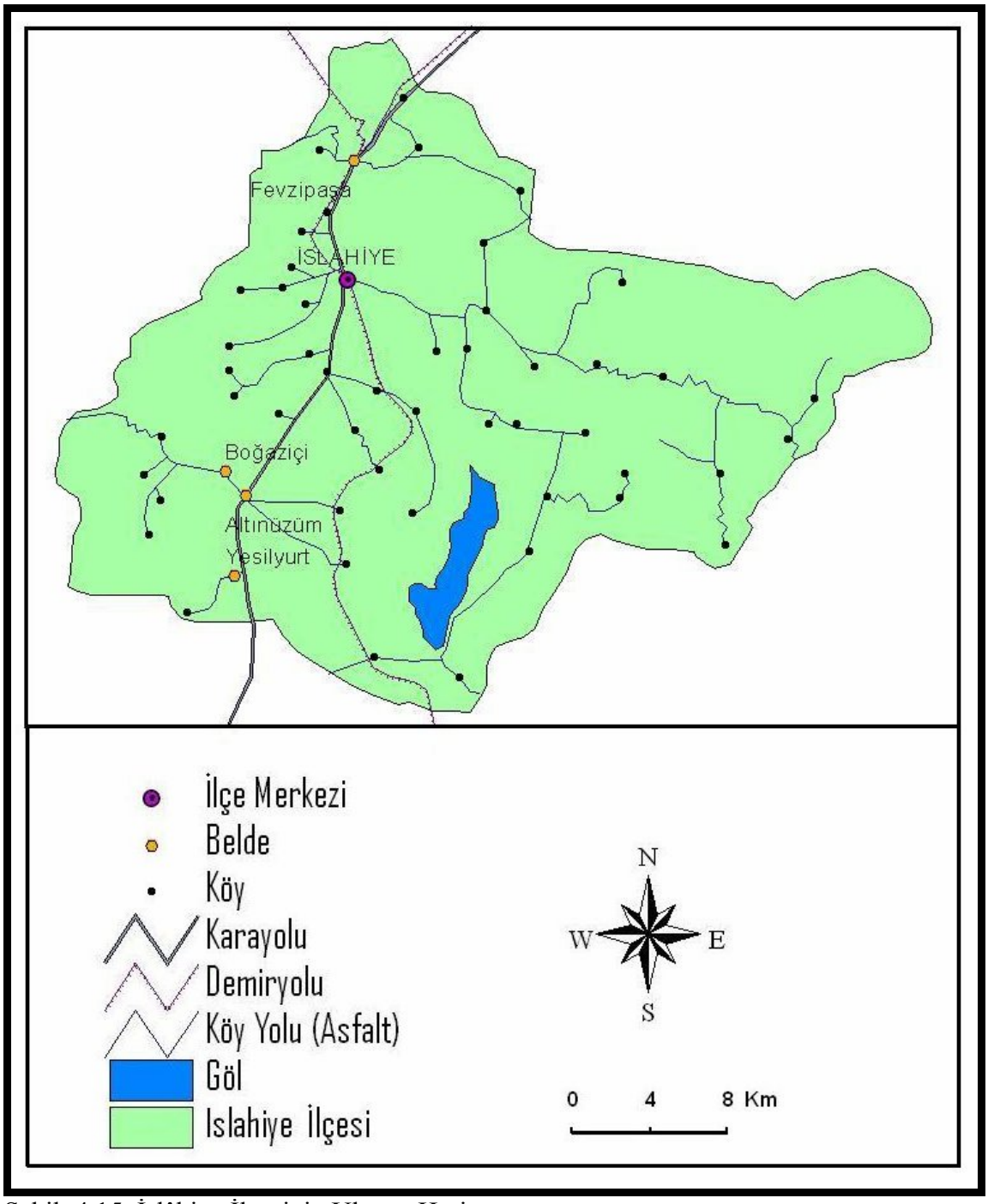
Bu yerleşme şekillerinden çiftliklerin en önemli olanları Elbistanhöyüğü Çiftliği, Bostanağa Çiftliği, Öztürkler Çiftliği, Mahoağa Çiftliği, Köseler ve Hamzaoğlu Çiftliği'dir. Bu çiftliklerin hemen tamamı Tahtaköprü Barajının kuzeyinde kalan ova tabanındadır. Hayvancılık faaliyetlerine bağlı olarak kurulan obalar sürekli yerleşime dönüşmüştür. Bir kısmı ise zamanla Ağalarobası ve Kaleobası köyü örneğinde olduğu gibi köy yerleşmesine dönüşmüştür. Köylere bağlı olan bu yerleşmeler mahalle

konumunda olup önemlileri Yeşilyurt Beldesine bağlı Ortaoba, Çerçili köyüne bağlı Tepeoba, Karapolat köyüne bağlı Battalyurdu ve Çolaklar köyüne bağlı olan Alikurtobası'dır. İslâhiye'de otlak alanlarının yakınlarında ağıl yerleşmeleri de görülmekte olup buralarda göçebe çobanların kurmuş oldukları çadırlar bulunmaktadır. Dam yerleşmesi Altınüzüm Beldesi sınırları içerisinde bulunmakta olup önemini kaybetmiştir. Buradaki dam yerleşmesi Altınüzüm Beldesini oluşturan köylerden Sulumağara'nın damları olarak bilinmektedir. İlçe arazisinde geniş ve verimli bağ alanlarının bulunması ve buralarda işlerin yapılması sırasında yararlanılan bağ evlerinin sayısı oldukça fazladır. Özellikle bağ evlerinden yaz aylarında önemli ölçüde yararlanılır. İslâhiye'nin en ünlü ve önemli yayla yerleşmesi Amanos Dağları üzerindeki Huzur Yaylası'dır. Burası genellikle yaz aylarında sayfiye amaçlı kullanılmakta olup, sebze ve meyve de yetiştirilmektedir. Bu yayladan İslâhiye halkı dışında en çok Kayabaşı, Hasanlök, Tandır ve Yağızlar köyü yararlanmaktadır. Diğer yayla yerleşmeleri ise Karagöz ve Kastel yaylasıdır.

Hatay-Maraş Çöküntü Hendeğinde bulunan İslâhiye'de ve onun güneyindeki Hatay'ın Hassa ilçesinde rahmetli hocamız Hilmi Karaboran tarafından coğrafya terminolojisine kazandırılmış olan ve bugün için önemini kaybetmiş banı ve pey yerleşmeleri de görülmektedir. Banı geçici bir yerleşme şeklidir ve bir nevi kışlak olara kullanılıyor. Ekim ve Kasım aylarında inilen banıdan, en geç Temmuz ayında harman çıkar çıkmaz köye gidilir. Çünkü banıda hayvancılığın yanında tarım da önemli bir faktördür. İslâhiye ve Hassa leçesinde, genellikle leçe taşından (bazalt) yapılmış, 1,5–2 m boyunda taş duvarlar halindeki üstü açık evler pey olarak adlandırılıyor. Bunlar genellikle, yüzyıllardan beri bu çevrede dolaşan göçebe aşiretler tarafından yapılmış ve üstleri de çadırla örtülerek, kış aylarının geçirildiği bir iğreti yerleşme yeri olarak kullanılagelmiştir (Karaboran, 1985: 83–103). Bugün için bir kısmı köy haline gelmiş olan bu yerleşme şekillerinin ilçe sınırları içerinde kalanların en önemlileri şunlardır: Alagöz Banısı, Ortaköy Banısı, Kaplan Banısı, Ağabey Banısı, Oluk Banısı, Küçükşerikanlı Banısı, Şıhlı Banısı, İncirlipey, Maho Habeşlerin Peyi ve Meyanlıpey'dir.

2008 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre yapılan nüfus sayımında nüfusu 1000'i geçen kır yerleşmeleri 1158 kişiyle Kayabaşı köyü ve 1140 kişiyle de Kozdere köyüdür. 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımına göre ise nüfusu 1000'i geçen köyler yine 1098 kişiyle Kayabaşı köyü ve 1912 kişiyle Kozdere köyüdür. Kayabaşı köyü aşağı ve yukarı Kayabaşı şeklinde birbirine oldukça yakında kurulmuş iki mahalleden oluşmakta olup Amanos Dağları içerisine doğru olan vadide yer almaktadır. Tarım alanları dar olup hayvancılık yapılmaktadır ve eğimli yamaçlarında son yıllarda zeytincilik önem kazanmıştır. Kozdere köyü ise İslâhiye-Gaziantep karayolu üzerinde bulunmakta olup geniş tarım arazilerine sahiptir. Aktaş isimli bir mahallesi olup hayvancılık da önemli bir gelir kaynağıdır. Eski adı Mameyler olan bu köy 1976 yılında heyelan tehlikesinden dolayı bugünkü yerine devlet tarafından getirilmiştir.

Genel olarak İslâhiye ilçesindeki kırsal yerleşmelerde nüfusun artmadığı göze çarpmaktadır. İş alanlarının az ve gelirin pek de yüksek olmadığı bu yerleşmelerde büyük bir sanayi merkezi olan Gaziantep'e göç yaşanmaktadır. Köylerin ekonomik durumları geniş tarım alanlarının olduğu ova tabanındaki köylerde yüksek iken dağ köylerinde oldukça düşüktür. Ova köylerine bu yörede yazı köyleri ismi verilmekte olup çoğu zaman tarım arazilerini işletmek için ve hasat mevsiminde dışarıdan özellikle de Şanlıurfa'dan işçi getirirler. Bu işçilere amele denilmektedir. Dağ köylerinde ise tarım arazilerinin az olması hayvancılık faaliyetlerini ön plana çıkarır. Burada yaşayan insanların çoğu mevsimlik ve gündelik işlerle uğraşırlar.

Şekil: 4.15. İslâhiye İlçesinin Ulaşım Haritası.

5. İSLÂHİYE İLÇESİNDE ARAZİ KULLANIMI PLANLAMASINA İLİŞKİN ÖNERİLER

Neyin, nerede, ne zaman, niçin ve ne zaman? yapılacağı sorularına cevap aramak planlamanın özünü oluşturmaktadır. Mekânın düzenlenmesi olan planlama birçok bilim dalının ilgilendiği bir konudur. Biz coğrafyacılar ise planlamayı mekânla ilişkilendirerek yaparlar (Taş, 2006: 243). Bu tez çalışmasının amaçlarından birisi de çalışma alanı ile ilgili arazi kullanımında ileriye dönük planlama çalışmaları için önerilerde bulunmaktır.

Bu çalışmada arazi kullanımı planlaması ile ilgili ilçe alanının ve özelde de idari ünitelerin arazi kullanımı yönünden güçlü ya da avantajlı olduğu yönler belirlenecektir. Bununla birlikte idari ünitelerin zayıf yönleri de ortaya konacaktır. Böylelikle ilçe arazisinin sahip olduğu alanların arazi kullanımı yönünden güçlü yönleri ile bu alanların sahip olduğu imkân ve fırsatlar ile alanın zayıf yönleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Bu değerlendirme sonucunda İslâhiye ilçesinde arazi kullanımı planlamasına ilişkin öneriler gerekçeleriyle verilecektir.

İslâhiye ilçesinde planlamaya yönelik yapılacak öneriler daha önce üç ana başlık altında ele alınan hammadde üretim alanları, sanayi alanları ve yerleşim alanları olarak yapılacaktır.

5.1. Hammadde Üretim Alanlarının Planlamasına İlişkin Öneriler

İslâhiye ilçesindeki hammadde üretim alanları, orman alanları, tarım alanları ve otlak alanları olarak üç grupta ele alınmıştı. Araştırma alanındaki kullanım biçimleri içerisinde orman alanları oldukça geniş bir yer kaplar. Kapladığı alan bakımından orman alanlarını sırasıyla tarım alanları ve otlak alanları takip eder. Bu alanlar doğrudan ya da dolaylı olarak çeşitli sanayi kollarına hammadde sağlayan alanlardır. Bu nedenle arazi kullanımı içerisinde hammadde üretim alanları oldukça önemlidir.

5.1.1. Orman Alanlarına İlişkin Öneriler

Araştırma sahasında orman alanları toplam ilçe alanının % 55'ini kaplar. Bu ormanların önemli bir kısmı saf kızılçam ormanlarından oluşmakta, geri kalan kısmı ise fundalıktır. İslâhiye'de orman alanlarının bulunduğu yerlerin sahip olduğu potansiyel buraların gür bitki örtüsüne sahip olmasına neden olmuştur. Bu ormanların oluşumunda doğal şartlar etkili olurken beşeri şartlar etkili olmamıştır. Genel olarak yükseltinin ve yağış miktarının arttığı dağlık alanlarda doğal bitki örtüsü ormanlarla kaplanmıştır. Dağların etek kısımlarında ise fundalık alanlar yer almaktadır. Çünkü buralarda yükselti ve yağış azalmaktadır. Bu nedenle orman alanlarının güçlü yanlarının doğal koşullar tarafından belirlendiği söylenebilir. Amanos Dağları kalkerli arazilerden oluştuğu için buradaki bitki örtüsünün tutulabilmesi ve yetişebilmesi oldukça güç olmaktadır. Çünkü kalkerli arazilerde yüzeye düşen su yüzeysel akışa geçememekte ve derine sızmaktadır. Kurt Dağlarındaki orman alanlarında ise yağış ve yükselti şartları Amanoslarda ki kadar elverişli olmadığı için bitki örtüsü daha zayıftır. Orman alanlarındaki en önemli tehdit edici unsur hayvan otlatılmasıdır. İslâhiye ilçesinde otlak alanları yeterli olmadığı için orman ağaçları kesilerek buralar otlak haline getirilmektedir. Bir diğer tehdit ise orman alanlarının tarım alanı yapılmak üzere tahrip edilmesidir. Bu tehditlere karşı önlem olarak orman alanlarının etrafı dikenli tellerle çevrilmekte ve orman muhafaza memurları tarafından kontroller yapılmaktadır. Özellikle orman alanları ile ilgili kadastro çalışmalarının tam anlamıyla yapılamamış olması bu durumda etkili olmaktadır.

İslâhiye ilçesindeki orman alanlarından en verimli şekilde yararlanabilmek için şu önerilerde bulunmak mümkündür.

a. İslahiye ilçesindeki orman alanları dağlık ve engebeli yerlerde bulunması, burada düzlük alanların az olması tarımsal faaliyetleri engellemektedir. Ayrıca burada bulunan köylerin nüfuslarının oldukça az olması orman tahribatını engellemektedir. Orman alanlarında yaşayan köylülerin ihtiyaçlarının sağlanması için ormanla ilgili

işlerde kendilerine iş verilmesi uygun olacaktır. Orman alanları içindeki yabani zeytin ağaçları ve melengiç ağaçları aşılanarak çiftçiye gelir sağlanabilir.

b. İlçe genelindeki orman alanları arıcılık için oldukça uygun alanlardır. Buralarda bulunan orman köylerinin kalkındırılması için arıcılık faaliyetlerine önem verilmelidir. Kaçak ağaç kesimlerinin önüne geçilmelidir. Bunun için yakacak olarak kömür kullanımı teşvik edilmelidir.

c. İslahiye ilçesindeki orman alanlarındaki ağaçlarda orman işletme şefliği yetkililerinden aldığımız bilgilere göre herhangi bir hastalık tespit edilmemiştir. Ancak gelecekte böyle bir durum ortaya çıkarsa bu alanların ilçe genelinde az olan otlak alanlarına dönüştürülmesi düşünülebilir. Buralarda hayvancılık ön plana çıkarılabilir.

d. İslahiye ilçesindeki orman alanlarında zaman zaman çeşitli nedenlere bağlı olarak orman yangınları çıkabilmektedir. Bunları önlemek için piknik alanları belirlenirken daha dikkatli olunmalıdır. Orman gözetleme kulelerinin ve orman içi yolların yapımına önem verilmelidir.

5.1.2. Tarım Alanlarına İlişkin Öneriler

Araştırma sahasındaki hammadde üretim alanlarından ikincisi, tarım alanlarıdır (% 35). Tarım alanları kendi içerisinde ekili ve dikili alanlar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. İlçe genelinde ekili alanlar dikili alanlara oranla daha fazla yer kaplamaktadır. Ekili ve dikili alanlar sulanma durumlarına göre de tasnif edilebilmektedir. İslâhiye ilçesinde sulanan alanlar oldukça az bir yer kaplamaktadır. Sulanan alanlar daha çok Karasu Çayı'nın bulunduğu depresyon tabanında yoğunlaşmaktadır. Burada yetiştirilen en önemli ürün kırmızıbiber ve pamuktur. Bu alanlar dışındaki tarım alanları kuru tarım alanları durumundadır ve büyük çoğunlukla buğday ve arpa yetiştirilmektedir. İlçe genelinde dikilen alanlar meyve ağaçlarıyla kaplıdır. Bağcılık ve zeytincilik buralardaki en önemli tarımsal aktivitelerdir.

İslâhiye ilçesindeki ekili alanlar Hatay-Maraş tektonik çukurluğunun tabanında ve dağlık kütlelerin düz kesimlerinde yoğunlaşmaktadır. Ekili alanlar içerisinde yetiştirilen en önemli ürünler buğday, pamuk, mısır ve kırmızıbiberdir. Bu ürünlerden buğday en fazla ekim alanına sahip olup üretimi daha çok doğal şartların etkisi altındadır. İlçede üretilen buğday TMO ve tüccarlar tarafından satın alınmakta ve ilçede bulunan değirmenler tarafından un ve kepek haline getirilmektedir. İlçede son yıllarda kırmızıbiber üretimi önem kazanmıştır. Getirisi oldukça fazladır. Buna dayalı olarak ilçede kırmızıbiber işleyen tesis sayısı oldukça fazladır.

İslâhiye ilçesinde yetiştirilen ve önemli getirisi olan tarımsal ürünlerden biri kırmızıbiberdir. İlçede sulanabilir arazinin büyük bir kısmında acı kırmızıbiber yetiştirilmektedir. Biber işleyen fabrikalar genellikle işleyecekleri biberin bir kısmını kendi arazilerinden, bir kısmını da direk üreticiden sağlamaktadır. Biber işleyen fabrikalar işledikleri biberin bir kısmını kendileri ihraç etmekte, bir kısmını perakende satış yaparak tüketiciye ulaştırmakta, bir kısmını da sadece ambalajlama yapılan üretim yerlerine satmaktadırlar. Sadece ambalajlama yapan üretim yerleri de kendi isimleriyle değişik gramajda ambalajlayarak ya da kendi adlarına ihracat yapmakta ya da Türkiye genelinde iç piyasaya arz etmektedirler. İslâhiye ilçesindeki biber fabrikaları yalnızca biber işleyen fabrikalardır. Bu fabrikaların çok azında kurutma sistemi vardır. Diğerleri çiftçiden kuru biber almaktadır. Çiftçinin kurutma koşullarına göre işlenmiş biberin kalitesi değişmektedir. İl ve ilçe tarım müdürlüğünce kurutmanın en iyi koşullarının nasıl olacağı ve biberin kalitesine etkisi yönünde çiftçilere vermiş olduğu eğitim çalışmasını yoğunlaştırmalıdır. İlçede bu konuda büyük gelişmeler yaşanmakta, modern biber işleme ve ambalajlama tesisleri kurulmaktadır. İlçede biber yetiştiriciliğinde alışılagelmiş tarım teknikleri kullanılmakta, dolayısıyla ürün tarladayken kalitesinde düşme olmaktadır. Biber yetiştiriciliğinde sırta ekim gibi yeni yöntemlere geçilmesi gerekmektedir. Ürünün zamanında ve birkaç kerede hasat yapılarak dalda kurumanın önlenmesi gerekmektedir. Hasatta ve kurutmak üzere sergenlere taşınırken ürünün zedelenmemesi gerekmektedir. Biberler toprak üzerinde değil temiz bezler ve gergin ağlar üzerinde mümkün olabildiğince ince serilerek kurutulmalıdır. İşlenmiş ürünün uygun koşullarda depolanması gerekmektedir. Kırmızıbiber üretimindeki tehlikeler ise

yetiştiricilikten başlayarak son işlemiş ürüne kadar en iyi teknolojinin uygulanarak aflatoksinsiz biber üretilmesi gerekmektedir. Aksi halde hem insan sağlığı önemli derecede (karaciğer kanseri) etkilenmekte, hem de ihracat yapılamamaktadır. Diğer ülke gümrüklerinde malımız imha edilerek hem ekonomik zarara uğramaktayız hem de ülke itibarımız zedelenmektedir. Kırmızıbiber üretimindeki imkân ve fırsatların değerlendirilmesi için başta mekanik kurutma sisteminin bütün işletmelere girmesiyle daha kaliteli ürün elde edilmesi gelmelidir. İşletmeler tamamen hijyenik ve gıda imalathanesinin taşıması gereken özelliklere kavuşturulmalıdır. İmalatçılar ortak ya da tek bir laboratuar sahibi olarak kendi otokontrol sistemini oluşturmalıdır. Marka oluşturularak ürün güvenliği sağlanmalıdır.

İslâhiye ilçesinde ekili alanlar içerisinde en fazla ekimi yapılan ürün buğdaydır. Türkiye'de buğday, yetiştirilen tarım ürünleri içerisinde en fazla paya sahip olan üründür. Oldukça geniş alanlarda yetiştirilen buğday, özellikle orta Anadolu bölgesindeki en önemli tarım ürünüdür. Gerek iklim gerekse yüzey şekilleri bakımından oldukça toleranslı bir kültür bitkisi olan buğday 1500–2000 m yükseltiye kadar yetişebilmektedir. Ancak buğdaydan alınan verim, yükselti azaldıkça artış göstermektedir. İslâhiye ilçesinde depresyon tabanında buğday tarımı hemen hemen tüm idari ünitelerde yapılabilmektedir. İlçedeki buğday tarımının en güçlü yanları düzlük alanların geniş olması, uygun iklim ve yükselti şartlarının bulunmasıdır. İlçedeki dağlık alanların geniş yer tutması ise buğday tarımını olumsuz etkilemektedir. Buğday hasadından sonra topraktaki anızın yakılması Araştırma sahasında bir çevre felaketi olmaktadır. Bu konuda idarecilerin üzerlerine düşen görevi yerine getirmeleri gerekmektedir. İlçede buğday tarımını tehdit eden en önemli unsur, nüfusun özellikle de gençlerin azalması, toprakla ilgili işlerde uğraşmamaları gelmektedir. İlçede buğday alanlarıyla ilgili önemli imkân ve fırsatlar bulunmaktadır. Bunların başında ilçe genelinde buğdaya duyulan ihtiyaç gelmektedir. Ürün fazlası ise satılmaktadır. Buğdaydan daha iyi yararlanabilmek için ilçede un fabrikalarının sayısının arttırılması etkili olacaktır.

Genel alarak İslâhiye ilçesindeki buğday alanlarının güçlü yanları zayıf yanlarına göre daha fazladır. Ancak birim alandan daha fazla verim alınabilmesi için verimi arttırıcı yöntem ve tekniklerin uygulanması faydalı olacaktır. Yörenin şartlarına uygun tohumların kullanılması, tarlaların eğime paralel olarak sürülmesi, toprağın verimini arttırıcı gübre kullanılması, sulama yapılması ve biçerdöver gibi makinelerin kullanılması bu yöntemler arasında sayılabilir.

Buğdayla hemen hemen aynı doğal yetişme ortamına sahip arpa, İslâhiye ilçesinde buğdaydan sonra geniş ekim alanı olan bir tarım ürünüdür. Genellikle hayvan yemi olarak kullanılan arpa, buğdaya göre daha esnek bir üründür. Sıcağa ve soğuğa buğdaya göre daha dayanıklıdır. İslâhiye ilçesinde daha çok eğimin fazla olduğu yerlerde tarım yapılmaktadır. İslâhiye ilçesinde arpa alanlarının sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerin büyük bölümü buğday ile aynıdır. Buğdaydan farklı olarak arpa yetiştirilen alanlarda hayvancılık ön planda tutulmaktadır.

İlçe genelinde dikili tarım alanlarının önemli bir kısmını bağ alanları oluşturmaktadır. Türkiye'de bağ alanları ve üzüm üretim miktarları incelendiğinde alan ve üretim miktarları açısından ilk sıraları Ege, Akdeniz, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin aldığı görülür. Türkiye'de bağ alanlarında bir azalma olduğu da gözlenmektedir. İslâhiye ilçesinde şaraplık, şıralık, sofralık ve çekirdekli kurutmalık üzüm yetiştiriciliği önemli bir yer tutmaktadır. İlçenin sahip olduğu ekolojik özellikleri bakımından çok yönlü bağcılığın yapılmasına elverişli bir alandır. Ancak İslâhiye'de yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşit sayısının fazlalığı ve değerlendirme ile ilgili yeterli yatırımların yapılmamış olması ürünün değerlendirilmesinde zaman zaman tıkanmalara neden olmaktadır. Örneğin İslâhiye'de TEKEL'e ait arazide şarap fabrikası yapılması planlanmış iken daha sonra bundan vazgeçilmiş ve bu yer tütün deposu haline getirilmiştir. İslâhiye ilçesinde bağ alanlarının küçük parçalar halinde olması ve çeşit standardizasyonunun bulunmayışı bağcılığın ekonomik olarak verimliliğini sınırlandırmaktadır. İslâhiye ilçesi bağcılık yönünden büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak floksera hastalığına bağlı olarak bağ sahalarında bir azalma olmuştur. Son

zamanlarda ise Amerikan asma fidanı ve aşılı bağ fidanı ile tesis edilen bağların artması ile bağcılıkta yeniden bir canlanma görülmektedir.

İslâhiye ilçesinde yöreye özgü lezzetli, sofralık kalite değeri yüksek değişik üzüm çeşitleri üretilmektedir. Bu üzüm çeşitleri, olgunlaşma dönemleri olarak erkenci çeşitten geççi çeşide kadar birbirini takip etmektedir. Böylece ekim-kasım aylarının sonuna kadar piyasada taze sofralık üzüm bulunabilmektedir. İlçede sofralık kaliteli üzüm çeşitlerinin üretimi oldukça fazladır. Hasat zamanı başta İstanbul'dan gelen tüccarlar tarafından tarlada alım yapılmaktadır. Ancak üreticiler tarafından aşırı ve bilinçsiz ilaç kullanımı bazen pazarlamada problemler yaratmaktadır. Üretimde belirli bir standardizasyonun olmayışı, ambalajlama ve paketlemedeki yetersizlikler ürünün değerinde pazarlanmasını engellemektedir.

İslâhiye ilçesinde son yıllarda zeytincilik önemli hale gelmiştir. Zeytinyağı fiyatlarında meydana gelen artışlar ve sağlıklı bir besin kaynağı olması ve ilçedeki eğimli yamaç arazilerin varlığı yeni zeytin bahçelerinin kurulmasını cazip hale getirmektedir. Ayrıca devlet tarafından zeytinciliğin teşvik edilmesi de bu durum üzerinde etkilidir. İlçede zeytin üretimi genelde küçük aile işletmelerinde yapılmaktadır. Dolayısıyla işletmeden elde edilen ürünün bir kısmı aile tüketimine ayrılmakta, geri kalanı ise pazarlanmaktadır. Üretilen zeytinin büyük bir kısmı yağlık olarak tüketilmekte, az bir kısmı ise yeşil salamura zeytin olarak tüketilmektedir. Yağlık amaçlı üretimde ürün en yakın özel yağhanelere veya kooperatiflerin zeytinyağı tesislerine ulaştırılmaktadır. Üreticiler söz konusu yağlık zeytini yağhaneye belirli ücret ödeyerek veya hak yağ diye tabir edilen, sıkılan zeytinyağı üzerinden belli bir yüzde oran yağ karşılığı sıktırmaktadır. Bu işlem İslâhiye dışında yakında bulunan Hassa ve Musabeyli ilçelerinde yapılmaktadır. Üretici elde ettiği yağın özellikle yemeklik kalitesi yüksek olan bir kısmını, aile öz tüketimi ve doğrudan satmak üzere işletme şartlarında depolamaktadır. Daha sonra satılmak üzere yaş depolanmasının asıl sebebi ailenin ileride ortaya çıkabilecek nakit ihtiyacını zamanında karşılamak ve ileride oluşabilecek yüksek fiyatlardan yararlanmaktır. İşletmelerde depolanan zeytinyağı genellikle tüccarlara verilmekte ve yerel pazarlarda satılmaktadır.

İlçede dikili alanlar içerisinde ekonomik getirisi fazla olmayan ancak şeftali, kayısı ve nar gibi ön planda olan meyveler de üretilmektedir. Yetiştirilen bu ürünler genellikle aile içinde tüketilmekte geri kalan kısmı ise yerel pazarlarda satılmaktadır. Bu ürünlerin üretimiyle ilgili olarak pazar imkânlarının artmasıyla bir gelişme yaşanabilir.

5.1.3. Otlak Alanlarına İlişkin Öneriler

İslâhiye ilçesi otlak alanları bakımından pek zengin değildir (%6). İlçede beslenen hayvan sayısı ile otlak alanlar karşılaştırıldığında otlak alanlarının yetersiz olduğu görülür. Tarım arazisinin kısıtlı olduğu alanlarda hayvancılık ön plana çıkması gerekirken İslâhiye ilçesinde hayvancılık daha çok dağlık alanlardan ziyade tarım alanlarına yakın yerlerde yapılmaktadır. Daha doğrusu düzlük alanların bittiği dağlık alanların başladığı orta eğimli yerler ile taşlık arazilerde yapılmaktadır. Bu duruma yol açan en önemli etken hayvancılık faaliyetlerinin zirai faaliyetlerle birlikte yapılıyor olması ve dağlık alanlardaki köylerin nüfuslarının az olmasıdır. Bir başka sebep de dağlık alanlardaki köylerin aynı zamanda orman köyü olması nedeniyle orman arazisine hayvan otlatılmasına izin verilmemesidir. İslâhiye ilçesindeki otlak alanlarına ilişkin öneriler şu şekilde sıralanabilir.

a. İslahiye ilçesindeki otlak alanları meralardan oluşmakta ve bu otlak alanlarının güçlü yönleri oldukça azdır. İklimin yaz aylarında kurak geçmesi otların erken kuruyup sararmasına neden olmakta bu durum da hayvan otlatılabilmesine engel olmaktadır. Hayvanlar çok zaman otlak alanlarının yetersizliği dolayısıyla meralar dışında çok eğimli alanlarda özellikle keçiler fundalık alanlarda otlatılmaktadır.

b. İslahiye ilçesinde hayvancılık, otlak alanlarının azlığına bağlı olarak çoğunlukla besi hayvancılığı şeklindedir. Büyük ve küçükbaş hayvanların yetiştirildiği besihaneler ilçe merkezinin etrafında toplanmıştır. Kırsal alanlarda ise evlerin yakınında

ve alt kısımlarında bulunmaktadır. İlçe genelinde hayvanları besihanelerden çıkarıp otlaklara yönlendirilmenin yolları aranmalıdır.

c. İslahiye şehrinde bir hayvan pazarı bulunmakta olup köylerden gelen ve İslahiye'de beslenen büyük ve küçükbaş hayvanlar bu pazarda satılmaktadır. Bu pazar ilçede hayvancılığın önemli bir uğraş olduğunu gösterir. Otlak alanlarının genişletilmesi ile hayvancılık daha da gelişme gösterebilir.

5.2. Sanayi Alanlarına İlişkin Öneriler

İslâhiye ilçesinde sanayi, hammadde olanaklarının yeterli olmasına rağmen gelişme göstermemiştir. İlçede sanayi alanlarının güçlü ve zayıf yönleriyle bu alanları tehdit edici unsurları değerlendirdiğimizde şu özellikler karşımıza çıkar. Özellikle orman ürünleri sanayinin hammaddesinin bol olmasına karşın bu konuda herhangi bir gelişme olmamıştır. Ancak Türkiye genelinde orman ürünleri sanayisine yapılacak yatırımlar ilçeye kaydırılabilir. Mevcut orman ürünleri ilçede daha çok sanayi sitesi içerisinde bulunan marangoz atölyelerinde işlenmektedir. Buralarda genellikle ince işçiliği pek olmayan kapı ve pencere, mobilya vb. üretilmektedir. Bu konuda daha büyük ve daha kaliteli ürünlerin üretildiği işletmeler açılması ilçe ekonomisine katkı sağlayacaktır. Orman ürünleri sanayisinin İslâhiye ilçesinde güçlü yanları oldukça fazladır. Çünkü bu sanayi kolunun hammaddesi olan orman ağaçları ilçe arazisi içerisinde Amanos Dağlarında bol miktarda bulunmaktadır. Bu hammaddenin sanayi tesislerine ulaştırılması masrafları oldukça düşüktür. Ayrıca ilçenin ulaşım olanaklarının iyi durumda olması, üretilen ürünlerin pazarlara ulaştırılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu güçlü yanlarının yanında orman ürünleri sanayisine yönelik zayıf ve tehdit edici yönler de vardır. Bunların başında ilçe genelinde özellikle Kurt Dağları üzerindeki orman ağaçlarının kızılçamlardan oluşması nedeniyle kerestelik için pek uygun olmaması gelmektedir. Bir başka zayıf yön ormancılıkla uğraşın azlığıdır. Orman alanlarındaki nüfus azalmaktadır. Orman ağaçları daha çok ilçe dışından gelen işletmeciler tarafından satın alınmakta ve başka yerlerde değerlendirilmektedir. İlçede orman ürünleri sanayisinin önemini kaybetmesinde yeni çıkan teknolojilerle inşaatlarda artık PVC kapı ve pencere sistemlerinin kullanılmaya başlaması da etkili olmaktadır.

İslâhiye ilçesinde orman varlığının fazla olması, ilçedeki orman ürünleri sanayisine önemli bir fırsat sağlamaktadır. Ancak ilçe yukarıda belirtilen fırsat ve imkânları yeterince değerlendirememektedir. Orman ürünlerini değerlendirecek büyük sanayi tesislerinin kurulması ile ilçe bu imkânlardan daha fazla yararlanabilecektir.

İslâhiye ilçesindeki son yıllarda en önemli sanayi kuruluşları biber fabrikaları olmuştur. İlçede yetiştirilen acı biber D–825 karayolu üzerinde yoğunluk gösteren fabrikalarda işlenmekte ve iç ve dış piyasaya pazarlanmaktadır. Kırmızıbiber işleyen işletmelerin güçlü ve zayıf yönleri ile imkân ve fırsatları şu şekilde değerlendirebiliriz: İlçede kırmızıbiber üretimi uygun iklim ve toprak şartlarında yapılmakta kaliteli ürün elde edilmektedir. Biber yetiştiriciliğinde alışılagelmiş tarım teknikleri kullanılmaktadır. Yeni yöntemler geliştirilerek verim yükseltilmeye çalışılmalıdır. Ürünün zamanında ve birkaç kerede hasat yapılarak dalda kurumasının önlenmesi gerekmektedir. Biberlerin taşınması sırasında zarar görmemesi, kurutulması ve işlenmesi sonrası depolanması işlerinde sağlık koşullarına dikkat edilmelidir. Bu sanayi kolunda tehditler ise yetiştiricilikten başlayarak son işlenmiş ürüne kadar en iyi teknolojinin uygulanarak aflatoksinsiz biber üretilmesi gerekmektedir. Aksi halde insan sağlığı önemli derecede etkilenmekte ve ihracatı da azalmaktadır. Kırmızıbiberdeki imkân ve fırsatlar ise mekanik kurutma sisteminin bütün işletmelere girmesiyle daha kaliteli ürün elde edilmesidir. İşletmeler tamamen hijyenik ve gıda imalathanesinin taşıması gereken özelliklere kavuşturulmalıdır. Marka oluşturularak ürün güvenliğinin sağlanması hedeflenmelidir.

İslâhiye ilçesinde taşa ve toprağa dayalı sanayi pek fazla gelişme göstermemiştir. Oysa ilçe sınırları içerisinde önemli sayılabilecek krom ve alüminyum hammaddesi bulunmaktadır. Buradaki ocaklar ilkel yöntemlerle işletilmekte ve ilçe sınırları dışında bulunan fabrikalarda işlenmektedir. Bu konuda bu madenleri değerlendirecek tesisler açılmalıdır. Bununla ilgili gerek devletin gerekse özel sektörün girişimlerde bulunması

yararlı sonuçlar doğuracaktır. İlçede önemli sayılabilecek D–825 karayolu üzerinde bir tuğla kiremit fabrikası bulunmaktadır. Hammadde kaynağına ve ulaşım yollarına yakın olması bu işletmenin güçlü yönlerini oluşturmaktadır. İlçede yaşanan inşaat sektöründeki gelişmeye bağlı olarak bu sektöre ait imkân ve fırsatlar genişlemektedir. Bu sanayi kolunu tehdit eden en önemli unsur ise hammaddesinin tükenecek olması ve bu hammaddenin yenilenemeyecek olmasıdır. Tuğla ve kiremit fabrikasının çevreye verdiği zarar da gözden kaçırılmamalı, doğal dengeyi bozduğu unutulmamalıdır. Genel olarak da tuğla kiremit sanayisinin İslâhiye ilçesinde değerlendirdiğimizde güçlü ve zayıf yönlerinin birbirine yakın olduğu görülür. Mevcut hammaddenin dikkatli kullanılarak uzun yıllar boyunca hizmet vermesi sağlanabilir.

İslâhiye ilçesinde tekstil sanayisinin hammaddesi olan pamuk üretimi de yapılmaktadır. Ancak bu ürünün değerlendirilmesine yönelik herhangi bir tesis bulunmamaktadır. İlçede kıl keçisi ve koyunun yetiştiriliyor olması da bu sanayi koluna hammadde sağlamaktadır. Tekstil sanayisinin İslâhiye ilçesinde güçlü yanlarının az olduğunu görmekteyiz. Güçlü yanı sadece ulaşımın kolay olmasıdır. Tekstil sanayisinin zayıf yönlerini ise Gaziantep gibi büyük bir şehrin varlığına bağlı olarak büyük ve modern işletmelerin burada bulunmasından dolayı ilçede bu sanayi kolunun gelişimine imkân vermemesidir.

İslâhiye ilçesindeki kırmızıbiber işletmelerinden sonra tarıma dayalı sanayi kollarının en önemlilerini bir un fabrikası ve bir de meyve suyu fabrikası oluşturmaktadır. Bu fabrikaların ihtiyaç duyduğu hammaddeler ilçe arazisinden elde edilmektedir. İlçe arazisinde geniş buğday ekim alanlarının bulunması un fabrikasına hammadde sağlamaktadır. Ancak ilçede üretilen buğday daha çok ilçe dışına pazarlandığı ve üretim fazlası olduğu için tüketim de azdır. Buna bağlı olarak un fabrikaları çok fazla değildir. Buna karşılık değirmen sayısı oldukça fazladır. Burada daha çok az miktarda buğday öğütülmekte ve hayvan yemi (kepek) üretilmektedir. İlçede geniş bağ alanlarının varlığına karşın burada üretilen üzümleri değerlendirecek herhangi bir sanayi tesisi bulunmamaktadır. İlçede üzüm üretimiyle ilgili güçlü yönler ağır basarken bu ürünü değerlendirecek yönler zayıf kalmaktadır. Bununla ilgili imkân ve fırsatlar değerlendirilerek ilçede bir şarap fabrikası, pekmez vb. üretimi yapan tesisler kurulabilir. İlçenin bu ürününü tanıtacak festivaller düzenlenebilir. Marka yapılarak pazarlama konusunda gelişme sağlanabilir.

Genel olarak İslâhiye ilçesinde hammadde üretim alanlarının planlamasına yönelik önerileri daha çok kırmızıbiber fabrikaları ile orman ürünleri sanayisi üzerinde yoğunlaştırmak gerekmektedir. Bunlara ilave olarak bağ alanlarına yönelik yapılması gereken çalışmaları da söyleyebiliriz. Bunlar ilçenin en önemli hammadde kaynakları olup bu sektörlere ait yapılacak yatırımlar ve üretimin arttırılması olumlu sonuçlar doğuracaktır.

5.3. Yerleşim Alanlarına İlişkin Öneriler

İslâhiye ilçesindeki yerleşim alanlarına ait planlama önerileri iki başlık altında toplayabiliriz. Bunlardan ilki İslâhiye şehri, diğeri ise kasaba ve köy yerleşimleridir. İslâhiye ilçesindeki yerleşmeler, tarım alanlarına göre konumlanmışlardır. Tarım için uygun düz alanlar, tarımsal faaliyetler için kullanılırken yerleşmeler çoğunlukla eğimli ve engebeli araziler üzerinde yer almıştır. Yerleşmeler çeşitli yükselti üzerinde bulunmakla beraber tamamına yakını toplu dokuya sahiptir. İlçedeki tek şehir yerleşmesi ilçenin yönetim merkezi durumundaki İslâhiye şehridir. Dört tane belediye örgütü bulunan kasaba yerleşmesi mevcuttur. Diğer yerleşmeler ise köy yerleşmesi olup dönemlik yerleşme Huzur Yaylası'dır.

İslâhiye şehrinin kurulduğu yer Hatay-Maraş tektonik çukurluğunun kuzey kısmıdır. Bu alan önemli fay hatlarının geçtiği ve birinci dereceden deprem tehlikesinin bulunduğu bir yerdir. Şehrin kurulduğu yerin alüvyal dolgu alanı olması sebebiyle gevşek yapılı malzemelerden oluşmaktadır. Bu nedenle de yakın bir zamanda deprem olmamasına karşın yapıların sağlam zemin üzerine sağlam yapı malzemesi kullanılarak az katlı inşa edilmesi gerekmektedir. İslâhiye şehir merkezinin ortasından geçen D–825 karayolu şehir için önemli olup şehir bu yola bağlı olarak kuzey-güney yönünde gelişme

göstermektedir. Önemli sanayi kuruluşları, yapılan çok katlı binalar, TOKİ hep bu yol üzerinde inşa edilmiştir. Bu nedenle yapılan bu yapıların depreme ne kadar dayanıklı oldukları tespit edilerek gereken tadilat ve düzenlemeler yapılmalıdır. Şehir Kurtini Dağının eteğinde kurulduğu için şehrin gelişimi batıdan sınırlanmış olup, ovaya doğru gerçekleşmektedir.

İslâhiye ilçesinde küçük sanayi sitesinin varlığı şehir içerisindeki pek çok tamir ve bakım atölyesinin buraya taşınmasına sebep olmuştur. Ancak az da olsa buraya taşınmayan atölyelerin olduğu görülmektedir. Bunların da taşınması sağlanmalıdır. İlçede alt yapı ve üst yapı çalışmaları yetersizdir. İlçenin özellikle yaz aylarında su sorunu bulunmaktadır. Bu sorunun giderilmesiyle ilgili yapımı süren Kılavuzlu Projesi'nin bir an önce bitirilmesi gerekmektedir.

İslâhiye ilçesindeki kasaba yerleşmeleri olan Altınüzüm, Boğaziçi, Yeşilyurt ve Fevzipaşa elverişli ulaşım şartlarına sahiptir. Bu yerleşmelerin tam anlamıyla kasaba özelliği gösterebilmeleri için yeni düzenlemelere gidilerek alt ve üst yapı çalışmalarına önem verilmelidir. Kasaba yerleşmeleri ile ilçedeki 49 köy yerleşmesinde yapılması gereken bir diğer çalışma da ilçe merkezinde olduğu gibi su sorununun halledilerek yapıların depreme karşı güçlendirilmesidir.

Genel olarak İslâhiye ilçesindeki yerleşim alanlarını değerlendirecek olursak yer şekillerinin yerleşmeye uygun olduğu ve tarım alanları ile iç içe olduklarını görürüz. Deprem tehlikesi nedeniyle yapıların tehdit altında olduğu ve planlı yapılaşmanın sağlanması gerektiğini görmekteyiz. Ulaşım şartlarının ve tarımsal ekonomik potansiyelin yüksek olması nedeniyle gelişime açık olduğunu söyleyebiliriz.

6. SONUÇ

Araştırma sahası olan İslâhiye ilçesi, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde Gaziantep'e bağlı bir ilçe olarak Hatay-Maraş tektonik çukurluğu içerisinde yer almaktadır. İslâhiye'de doğal ve beşeri özellikler arazi kullanımı üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. Araştırma sahasının, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında geçiş özelliği göstermesi ve Amanos Dağları ile Kurt Dağları arasındaki tektonik çukurluk alanında bulunması dolayısıyla arazi kullanımı ve tarımsal yapısı şekillenme göstermiştir.

Araştırma sahasında arazi kullanımı ve özellikle tarım alanları üzerinde Hatay-Maraş tektonik çukurluğu etkili olmuştur. Bu graben sahasının doğusu ve batısı yüksek dağ sıraları ile çevrili durumdadır. Grabenin batısında Toros Dağlarının en önemli dağlık kütlelerinden biri olan Amanos Dağları yer alırken doğusunda da Kurt Dağları bulunmaktadır. Bu dağlık kütleler arasında verimli depresyon sahası bulunmaktadır. Bu depresyon sahası içerisinde Karasu Çayı akmakta ve Tahtaköprü Barajı'na dökülmektedir.

Amanos Dağları ile Kurt Dağları arasında başta yükselti olmak üzere bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Amanos Dağlarında eğim ve yükselti Kurt Dağları'na göre daha fazladır. Amanos Dağları denize yakınlığı sebebiyle daha fazla yağış alır ve nemcil karakterdeki orman ağaçlarına sahiptir. Bu iki dağ kütlesi arasında bulunan Hatay-Maraş çukurluğu ile aralarında faylanmalar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu dağlar birer horst olarak değerlendirilebilir. İlçede bu dağlık alanların varlığı arazi kullanımı üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Buralardaki yükseltinin fazla olması özellikle Amanosların daha fazla yağış almasına ve orman alanlarının gelişebilmesi için uygun ortam sağlamıştır. Ancak bu dağlardaki ormanların önemli bir kısmı fundalıklardan oluşmaktadır. Orman alanlarının önemli bir kısmı tahribata uğramış olup buralarda tarımsal faaliyetler yürütülmektedir.

Araştırma sahasının genelinde otlak alanları sınırlı olup mevcut hayvanların otlatılmasına yetmemektedir. Bu durum hayvancılığın kapalı mekânlarda yapılmasını zorunlu kılmıştır. Buna rağmen ilçede hayvancılık gelişmiş olup önemli bir pazara sahiptir.

Farklı yüzey şekillerine sahip araştırma sahasında verimli toprakların bulunduğu graben sahası birinci derecede deprem bölgesidir. Burada ilçenin en önemli gelir geçim kaynağı olan tarımsal faaliyetler yürütülmekte ve başta tahıl ürünlerinden başka yüksek gelir getiren üzüm, biber ve pamuk yetiştirilmektedir. Son yıllarda ise tarıma dayalı sanayi gelişme göstermiştir. Özellikle biber işleme tesislerinin sayısı oldukça artmıştır.

Araştırma sahasında tarımda yaşanan en önemli sıkıntı sulamadır. Bu sebeple tarım arazilerinin çok büyük bir kısmı kuru tarım arazisidir. Araştırma sahasında, en fazla ekim alanına sahip tarımsal ürünleri kuru şartlarda yapılan buğday, arpa, üzüm gibi tarım ürünleri oluşturur. Sulama yapılabilen yerlerde ise sebzecilik ön plandadır. Sulama şartlarının iyileştirilmesi ile ürün çeşitliliğinde, veriminde ve kalitesinde artışlar olacaktır.

Araştırma sahasında sanayi yeterli hammaddeye ve ulaşım şartlarına sahip olduğu halde gereken gelişimi gösterememiştir. Özellikle orman ürünlerini değerlendirebilecek bir sanayi tesisi henüz bulunmamaktadır. İslâhiye ilçesinde sanayi daha çok küçük işletmeler şeklinde bulunmaktadır. En önemli gelişim ise tarım ürünlerine dayalı sanayi olan kırmızıbiber fabrikalarıdır. İlçe ekonomisine çok büyük katkısı olan tarımsal ürünlerin, ülke çapında tanıtılarak markalaştırılması halinde ülke ekonomisine de büyük katkılar sağlayacaktır.

İslâhiye ilçesi, kendisine bağlı köyler ve yakın çevresi ile önemli bir merkez olması ve gelişmeye müsait coğrafi konumu bulunmasına karşılık kendinden beklenen gelişmeyi gösterememiştir. Son yıllarda nüfus kaybına uğramıştır. İslâhiye'nin kendisinden beklenen gelişiminin sağlanması için sahip olduğu potansiyelin çok iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

İslâhiye ilçesi Doğu Anadolu fay hattı üzerinde bulunması sebebiyle birinci dereceden deprem bölgesi konumundadır. Bu nedenle ilçede yaşanabilecek bir deprem tehlikesine karşı ilçe genelindeki yerleşmelerde gerekli tedbirlerin alınması

gerekmektedir. Böylelikle olası bir depremde can ve mal kaybı en aza indirilmiş olacaktır.

Bu çalışmada İslâhiye ilçesindeki arazi kullanım özellikleri farklı yönleri ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. İslâhiye ilçesinin en önemli gelir ve geçim kaynağı tarımsal faaliyetler olduğu için bu konu üzerinde daha ayrıntılı bir şekilde durulmuştur. Türkiye'nin en küçük idari alanlarına inilerek hazırlanan bu çalışmada hammadde üretim alanları, sanayi alanları ve yerleşim alanları coğrafi bakış açısıyla incelenmiştir. Bu alanla ilgili mevcut durum ortaya konulmuş geleceğe yönelik önerilerde bulunulmuştur. Yapılan bu çalışmanın il, bölge ve Türkiye çapında yapılması ve bu konuda yapılacak çalışmalara örnek oluşturması arzu edilmektedir.

KAYNAKLAR

AKBAY, C., BOZ, İ., CANDEMİR, S., 2005. ‘‘Kahramanmaraş ve Gaziantep İllerinde Kırmızı Biber Üreten Tarım İşletmelerinin Yapısı ve Sorunları’’, Halil Kırnak, GAP IV. Tarım Kongresi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi, ss.438-443.

ALCI, S., 2007. ‘‘Bolvadin İlçesinde Araziden Yararlanma’’, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ALTINLI, İ.E.,1978. ‘‘Amanos Dağları ve Anadolu’nun Levha Tektoniği ile İlgileri’’, Göksenin Eseller, Türkiye IV. Petrol Kongresi-Tebliğler, Ankara: Türkiye Petrol Jeologları Derneği, ss.51-62.

ARDOS, M., 1995. Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi, Elif Ofset, İstanbul, 208s.

ARPAT, E., ŞAROĞLU,F., 1975. ‘‘Türkiye’deki Bazı Önemli Genç Tektonik Olaylar’’, Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni, Cilt 17, Sayı (18), Ankara, ss. 91-101.

ATALAY, İ., 1994. Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 497s.

_____,1994. Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 353s.

_____,2001. Genel Fiziki Coğrafya, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 472s.

ATALAY, İ., MORTAN, K., 1997. Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 416s.

BENEK, S., 2006. ‘’Şanlıurfa İlinin Tarımsal Yapısı, Sorunları, ve Çözüm Önerileri’’, Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi, 4(1). ss.67–91.

BULUT, İ., 2006. Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (ZiraatCoğrafyası), Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara, 255s.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 2006. İslâhiye ve Gaziantep Meteoroloji İstasyonlarına Ait İklim Verileri, Ankara.

DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), 1997. Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Gaziantep, Ankara, 197s.

DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), 2002. 1997 Köy Envanteri 27-Gaziantep, Ankara, 133s.

DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), 2002. Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 2000, 27-Gaziantep, Ankara, 873s.

DİNÇ ve DİĞERLERİ, 1995. Türkiye Toprakları, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ofset Atölyesi, Adana, 233s.

DOĞAN, M., 2006. ‘‘Türkiye Ziraatında Makineleşme: Traktör ve Biçerdöverin Etkileri’’, Coğrafya Dergisi, Sayı:(14). ss.66-75.

DOĞANAY, H., 1998. Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Çizgi Kitabevi-Özgü Ciltevi, Konya, 704s.

_____,1999. Coğrafyaya Giriş, Çizgi Kitabevi-İnci Ofset, Konya, 700s.

_____,2007. Ziraat Coğrafyası, Bizim Büro Basımevi Yayın-Dağıtım, Aktif Yayınevi, İstanbul, 444s.

DURU, R., 2004. Yesemek, Eski Önasya Dünyasının En Büyük Heykel Atelyesi, Şubat Yayıncılık, İstanbul, 170s.

ELMAS, C., 1996. ‘‘Kahramanmaraş’ta Kırmızı Biber İşletmelerinin Genel Durumu ve Biber İşleme Teknolojileri’’, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), KSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.

EROL, O., 2004. Genel Klimatoloji, Ertem Büro Matbaası, Ankara, 445s.

Gaziantep İl Yıllığı, 1968. Gaziantep Valiliği Yayını, Gaziantep, 271s.

Gaziantep Tarım İl Müdürlüğü, 2005. Gaziantep Tarım Master Planı, Gaziantep, 165s.

Gaziantep Tarım İl Müdürlüğü, 2006. Proje ve İstatistik Şube Verileri, Gaziantep.

Gaziantep Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2005. Gaziantep İli Çevre Durum Raporu, Gaziantep, 244s.

GÜLEN, L., BARKA, A.ve TOKSÖZ, M.N., 1987. ‘‘Kıtaların Çarpısması İle İlgili Kompleks deFormasyon: Maraş Üçlü Eklemi ve Çevre Yapıları’’. H.Ü. Yerbilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Bülteni., 14. ss.319-336.

GÖNEY, S., 1984. Şehir Coğrafyası, Acar Matbaacılık Tesisleri, İstanbul, 260s.

GÜNEY, E., 1994. Jeoloji-Jeomorfoloji Terimleri Sözlüğü, T.C. Dicle Üniversitesi Basımevi, Diyarbakır, 567s.

GÜNGÖRDÜ, E., 2006. Türkiye’nin Beşeri (Nüfus-Yerleşme) ve Ekonomik Coğrafyası, Asil Yayın Dağıtım Ltd.Şti., Ankara, 456s.

GÜRBÜZ, M., 2001. Kahramanmaraş Merkez İlçe’nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları No:2, Kahramanmaraş, 241s.

GÜRBÜZ ve DİĞERLERİ, 2003, Gâvur Gölü Bataklığı, Coğrafi Özellikleri ve Rehabilitasyon Planı, Kahramanmaraş Valiliği İl Çevre Müdürlüğü Yayınları No:1, Kahramanmaraş, 137s.

HAKTANIR, K., C. CANGİR, Ç. ARCAK ve S. ARCAK, 2000. ‘‘Toprak Kaynakları ve Kullanımı’’, Gürol Ergin, Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, ss. 203–229.

İslâhiye Belediyesi, 2007. Bina Sayım Cetvelleri, İslâhiye.

İslâhiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007. İstatistik Şube Verileri, İslâhiye.

İslâhiye İlçe Tarım Müdürlüğü, 2007. Brifing Raporu, İslâhiye.

İZBIRAK, R., 1989. Sular Coğrafyası, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 243s.

_____, 1991. Yerbilimi Bilgileri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 183s.

_____, 1992. Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 457s.

KALELİOĞLU, E.,1972. ‘‘Gaziantep Yöresinin Fiziki Coğrafyası’’, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: (3-4), ss.142-143.

_____,1977. ‘‘Gaziantep Yöresinde Yerleşme, Meskenler, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler’’, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 28, Sayı: (3-4), ss.39-98.

KARA, H.,1975. ‘‘Çukurova’da Pamuk’’, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, s.(7), ss.159-208.

KARABAĞ, S., ŞAHİN, S., 2006. Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası,Baran Ofset, Ankara, 345s.

KARABORAN, H. H., 1982. ‘‘Hatay-Maraş çöküntü Hendeğinde İki Yeni Yerleşme Merkezi, İslahiye ve Hassa’nın Kuruluş ve Gelişmesi’’, Doçentlik Tezi, Elazığ.

_____,1985. İki Eğreti Yerleşme Şekli ‘Pey’ ve ‘Banı’, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Sayı: (39), ss.83–104.

_____,1987. ‘‘İslâhiye ve Hassa’da Şehirsel Fonksiyonlar Açısından Nüfusun Gelişmesi-Dağılışı ve Şehirleşme Hareketleri’’, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1 Sayı: (1), ss.95–129.

_____,1989. ‘‘Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar’’, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3 Sayı: (1), ss.81–118.

_____,1990. ‘‘Merkezi Yer Olarak İslâhiye ve Hassa’’, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4 Sayı: (2), ss.145–158.

KESİCİ, Ö., 1992. ‘‘Kilis Yöresinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası’’, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

KHGM (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü), 1992. Gaziantep İli Arazi Varlığı, Ankara, 90s.

KORKMAZ, H., 2008. ‘‘Antakya-Kahramanmaraş Graben Alanında Kurutulan Sulak Alanların (Amik Gölü, Emen Gölü ve Gavur Gölü Bataklığı) Modellerinin Oluşturulması’’, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:5, Sayı: (9), ss.19-36.

MATER, B., 1986. Toprak Oluşumu, Erozyon ve Koruması, Gür-Ay Matbaası, İstanbul, 180s.

_____, 1998. Toprak Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1998, 263s.

ÖNALAN, M., 1986. ‘‘Amanos Dağları’ndaki Alt Paleozoik Çökellerinin Çökelim Ortamları ve Bölgeni Paleocoğrafik Evrimi’’, Türkiye Jeol. Kur. Bül. , Cilt:29, Sayı: (2), ss.46–63.

ÖZÇAĞLAR, A., 1988. ‘‘Türkiye’deki Tarım Alanlarının Coğrafi Dağılışının Doğal Çevreyle İlişkisi’’, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: (11), ss.131-150.

_____,1996. ‘‘Türkiye’nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler’’, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: (12), ss.7–24.

_____,2000. Coğrafyaya Giriş, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara, 301s.

ÖZGÜR, E. M., 2000. Türkiye Coğrafyası, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara, 325s.

SÖZER, A. N., 1984. ‘‘Güneydoğu Anadolu’nun Doğal Çevre Şartlarına Coğrafi Bir Bakış’’, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı: (2), ss.8-30.

SÜR, Ö. 1994. ‘‘Türkiye’de Volkanizma ve Volkanik Yerşekilleri’’, A.Ü. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:(3), ss.29–52.

ŞAROĞLU, F., EMRE, F., BARAY, A., 1987. Türkiye’nin Diri Fayları ve Depremsellikleri, MTA Enst. Jeolojik Etütler Derleme Rap. No:8174 (Yayımlanmamış), Ankara.

TANDOĞAN, A., 1994. Türkiye Nüfusu, Kıyı Kitabevi, Trabzon, 101s.

TAŞ, B., 2006. ‘‘Tosya İlçesinde Araziden Yararlanma ve Planlamaya Yönelik Öneriler’’, Doktora Tezi (Yayınlanmamış), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

TOLUN, N., PAMİR, H.N., 1975. 1:500.00 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Hatay Paftası, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Yayınları, Ankara, 43s.

TUNCEL, M., 1981. ‘‘Tarih Boyunca Türkiye’de Kent Kuruluşları’’, (Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan), İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Ayrı Basım, ss.309- 350.

TUNÇEL, H., 1996. ‘‘Mezra Kavramı ve Türkiye’de Mezralar’’, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Ayrı Basım, Sayı: (5), ss.73-98.

_____, 2000. ‘‘Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler’’, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, Sayı: (2), ss.23–34.

TUNÇDİLEK, N., 1985. Türkiye’de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Basım Atölyesi, İstanbul, 192s.

TÜMERTEKİN, E., 1973. Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 184s.

_____,1976. Ulaşım Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 397s.

_____,1984. Ekonomik Coğrafya, Güryay Matbaacılık, İstanbul, 509s.

TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N., 2004. Beşeri Coğrafya, İnsan. Kültür. Mekân, Melisa Matbaacılık, İstanbul, 484s.

_____,2005. Ekonomik Coğrafya, Kalkınma ve Küreselleşme, Melisa Matbaacılık, İstanbul, 641s.

Türk Dil Kurumu, 1983. Türkçe Sözlük, Cilt I ve II, Ankara, 1353s.

Türk Tarih Kurumu, 1991. Cevdet Paşa Tezakir 21–39, Ankara, 273s.

Türk Tarih Kurumu, 1999. Anadolu'da Tanin, Ankara, 550s.

Türk Tarih Kurumu, 2006. XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, Ankara, 79s.

Türkiye Çevre Vakfı, 2003. Türkiye'nin Çevre Sorunları, Ankara, 472s.

Türkiye Çevre Vakfı, 2005. Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri, Ankara, 328s.

TÜRKÜNAL, S.,1967. 1/25000 Ölçekli Gaziantep M37-a3 ve a4 Paftaları (Bahçe Kazası Kuzeyi) Jeoloji Raporu. MTA. Enst. Derleme Rap. No:2590 (Yayımlanmamış), Ankara, 394s.

Yurt Ansiklopedisi, 1982. Gaziantep, Cilt 4, Türkiye, İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 5648s.

http://www.islahiye.gov.tr/?islahiye= 4 (17.05.2009).

http://www.islahiye.gov.tr/?islahiye=13 (17.05.2009).

http://www.islahiye.gov.tr/?islahiye=20 (17.05.2009).

http://www.islahiye.gov.tr/?islahiye=66 (17.05.2009).

http://www.tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul (03.02.2009).

http://www.tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/tarimalet.zul (03.02.2009).

ÖZ GEÇMİŞ

Mehmet Şimşek, 1977 yılında Gaziantep'in İslâhiye ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İslâhiye'de yaptı. 1995 yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümünü kazanarak bu bölümden 1999 yılında coğrafya öğretmeni olarak mezun oldu. Bu bölümden mezun olduktan sonra aynı yıl içerisinde Hatay ilinin Hassa ilçesinin Söğüt Beldesi'nde sosyal bilgiler öğretmeni olarak ilk görevine başladı. 2004 yılında Gaziantep ilinin İslâhiye ilçesinde İbni Sina Lisesi'ne coğrafya öğretmeni olarak tayin olduktan sonra halen bu okuldaki görevine devam etmektedir. 2006 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaya hak kazandı. Halen aynı bölümde yüksek lisans yapmaktadır.